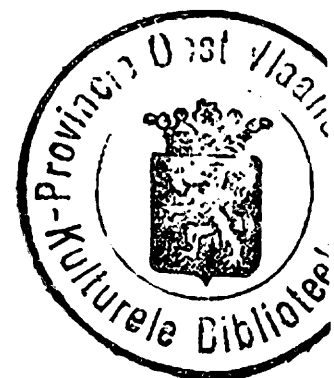

25

Naar het onuitgegeven werk van : WAEYTENS Gerard
PATOOR Walter
VAN DAMME Richard

Nadruk verboden.

Het klooster der Arme en Rijke Claren te Gentbrugge. (deel 1)

"Zoals we in het vorige hoofdstuk beschreven, werd een klooster van Clarissen ten jare 1234 gesticht te Gentbrugge op "Den Gulden Meersch". Ze werden na het dekreet van Paus Urbanus IV benaamd als RIJKE CLAREN. Deze stichting werd in 1268 door de Abt van Sint Pieters en Paus Nikolaas goedgekeurd. Het klooster werd in 1580 door de Calvinisten afgebroken tijdens de troebele tijden der Beeldstormerij. De Clarissen hielden hun verblijf tijdelijk in het Klooster der Arme Claren in de Goudstraat te Gent totdat ze in 1623 een nieuw klooster kwamen bouwen in de Sint Lievenstraat. Dus hebben de Rijke Claren als Urbanisten van Gentbrugge (na goedkeuring door Paus Urbanus) van 1580 tot 1623 een onderkomen gehad van 43 jaar in de Goudstraat, bij de zusterkens Arme Claren, gesticht door de H. Colleta in het jaar 1429. (Priester Gabriël Celis in Beschrijving van Gent).

Van de Goudstraat sprekende, dient bijzonderlijk vermeld te worden dat alhier, op de plaats der huizen N^o3 en N^o5, recht over de H. Catharinestraat, de H. Coleta overleed.

Op aanvraag van tal invloedrijke inwoners der stad Gent, zoals de Heren Van Vaerewijck en Van Halewijn en door de zorg van Philipe de Goede en zijn gemalin, kwam de H. Coleta ter stede een klooster stichten volgens de strenge regel van de H. Franciscus en de H. Clara. Het was de 3 Augustus 1442 dat Coleta voor de eerste maal te Gent aankwam. Na een omreis voor het stichten van kloosters in Germanië, kwam zij terug de 6 December 1446. Haar einde voelende naderen, gaf zij haar laatste raadgevingen aan de kloosterzusters en stierf in geur van heiligheid de 6 Maart 1447.

Het Gentse volk kwam toegestroomd om de "Heilige" te vereeren; Zij werd in het klooster begraven. Tijdens de godsdienst-onlusten vluchtten de Coletienen met de kostbare overblijfsels; in 1585 teruggekeerd leefden zij in rust tot het klooster afgeschaft werd in 1783. De grote relikwie werd overgebracht naar Corbie haar geboorteplaats in Frankrijk, doch een deel werd plechtiglijk naar de Gentse Hoofdkerk gebracht ten jare 1807, het jaar harer heiligverklaring. (G. Celis. De bedevaartplaatsen in Oost-Vlaanderen). De mantel van de H. Coleta werd geschonken aan het klooster der Arme Claren te Gent, en wordt tot heden er bewaard op het St. Elisabethplein N^o13. De toekomstige moeders gaan er onder de mantel van de H. Coleta voor een gezegende geboorte van hun kind.

De Heilige Coleta.

De H. Coleta Boilet was geboren te Corbie in Picardië (Frankrijk) op 12 Januarie 1381, dochter van een nederige schrijnwerker. Zij kreeg in het H. Doopsel de naam van Coleta (Kleine Nicole). Daar haar ouders een grote devotie hadden voor de H. Nikolaas. Zij werd opgevoed in de liefde tot de nederigheid en boetedoening. De vrees om de deugd van zuiverheid te kwetsen deed haar besluiten te verzaken aan alle gezelschap. De nederigheid was haar bevoorrechte deugd, en haar vreugde groeide naar mate zij misprezen werd om haar persoonlijke schoonheid. Bewust van de gevaren die haar dreigden, smeekte zij God haar alle ijdelheid te ontnemen. Zij werd zo mager en bleek dat ze nauwelijks nog herkenbaar was. Na de dood van haar ouders, verdeelde Coleta al haar bezittingen aan de armen en ging zich opsluiten in een kluis; leefde er volgens de strenge regels van de Derde Orde van de H. Franciscus van Assisië.

Op 23 Juli 1406 werd ze ontheven van haar streng boeteleven; ze verliet haar kluis en ondernam een pelgrimstocht aldoor Frankrijk.

Van de Goudstraat sprekende, dient bijzonderlijk vermeld te worden dat alhier, op de plaats der huizen N^o3 en N^o5, recht over de H. Catharinestraat, de H. Coleta overleed.

Op aanvraag van tal invloedrijke inwoners der stad Gent, zoals de Heren Van Vaerewijck en Van Halewijn en door de zorg van Philipe de Goede en zijn gemalin, kwam de H. Coleta ter stede een klooster stichten volgens de strenge regel van de H. Franciscus en de H. Clara. Het was de 3 Augustus 1442 dat Coleta voor de eerste maal te Gent aankwam. Na een omreis voor het stichten van kloosters in Germanië, kwam zij terug de 6 December 1446. Haar einde voelende naderen, gaf zij haar laatste raadgevingen aan de kloosterzusters en stierf in geur van heiligheid de 6 Maart 1447.

Het Gentse volk kwam toegestroomd om de "Heilige" te vereeren; Zij werd in het klooster begraven. Tijdens de godsdienst-onlusten vluchtten de Coletienen met de kostbare overblijfsels; in 1585 teruggekeerd leefden zij in rust tot het klooster afgeschaft werd in 1783. De grove relikwie werd overgebracht naar Corbie haar geboorteplaats in Frankrijk, doch een deel werd plechtiglijk naar de Gentse Hoofdkerk gebracht ten jare 1807, het jaar harer heiligverklaring. (G. Celis. De bedevaartplaatsen in Oost-Vlaanderen). De mantel van de H. Coleta werd geschonken aan het klooster der Arme Claren te Gent, en wordt tot heden er bewaard op het St. Elisabethplein N^o13. De toekomstige moeders gaan er onder de mantel van de H. Coleta voor een gezegende geboorte van hun kind.

De Heilige Coleta.

De H. Coleta Boilet was geboren te Corbie in Picardië (Frankrijk) op 12 Januarie 1381, dochter van een nederige schrijnwerker. Zij kreeg in het H. Doopsel de naam van Coleta (Kleine Nicole). Daar haar ouders een grote devotie hadden voor de H. Nikolaas. Zij werd opgevoed in de liefde tot de nederigheid en boetedoening. De vrees om de deugd van zuiverheid te kwetsen deed haar besluiten te verzaken aan alle gezelschap. De nederigheid was haar bevoorrechte deugd, en haar vreugde groeide naar mate zij misprezen werd om haar persoonlijke schoonheid. Bewust van de gevaren die haar dreigden, smeekte zij God haar alle ijdelheid te ontnemen. Zij werd zo mager en bleek dat ze nauwelijks nog herkenbaar was. Na de dood van haar ouders, verdeelde Coleta al haar bezittingen aan de armen en ging zich opsluiten in een kluis; leefde er volgens de strenge regels van de Derde Orde van de H. Franciscus van Assisië.

Op 23 Juli 1406 werd ze ontheven van haar streng boeteleven; ze verliet haar kluis en ondernam een pelgrimstocht aldoo Frankrijk

In Frontenay, bij Poligry, had ze een onderhoud met Paus Benediktus XIII en kreeg de toelating te leven in de orde van de H.Clara. Ze werd gekleed als Clarisse, geprofest en benoemd tot moeder-abdis. Coleta maakte nooit misbruik van haar titel; ze noemde zich altijd "zuster Coleta, arme en nederige dienaars in de orde van de H.Clara". Ze schreef zekere dag aan Paus Benediktus of ze een plaats kon vinden in een klooster als dienstmeid. "Wat geschied is, is geschied en is onherroepelijk" antwoordde de Paus en om haar te troosten, gaf hij haar een prachtig brevier gedrukt op perkament en versierd met prachtige miniatuuren. (Dit boek is bewaard gebleven in het klooster der Clarissen te Besançon (Frankrijk)).

Aangespoord door haar hoge geestelijkheid stichtte ze verscheidene kloosters op haar doortochten in Frankrijk en Duitsland (Heidelberg). Coleta, vermoeid van haar verre reizen, bekommernissen en tegenslagen, verlaat uiteindelijk Corbie, laatste etappe van haar pelgrimstocht en gaat naar haar klooster te Gent in de Goudstraat. Ze deed er haar intrede op 6 december 1446, dag waarop de Kerk het feest vierde van de H.Nikolaas. De strijd van boete en belijdenis is voor haar voorbij. Ze stierf er op 6 maart 1447 in de ouderdom van 66 jaar. Haar hemelsleven begon of liever volmaakt Coleta, die van kindsbeen af had geleefd van Gods liefde.

Wanneer haar lichaam tijdens het Calvinisme werd ontgraven in 1747 gebeurden verscheidene mirakelen.

Zij werd heilig verklaard op 24 mei 1807.

In het Rijksarchief te Gent worden veel oorkonden verzameld over de Rijke Claren van Gentbrugge, geschreven in hun eigen sriptoriums-lokaal. Deze handelingen werden onderzocht en beschreven door Th. de Hemptinne in haar werk "Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent - Deel XXIII-1969". In dit boek lezen wij op blz. 10 het volgende :

" Laten wij veronderstellen dat de oorkonden in het klooster zelf
" worden opgesteld. Wie in het klooster kan de geschikte persoon
" zijn om een dergelijke taak op zich te nemen? Zeker niet de abdis
" noch haar kloosterlingen; de opvoeding die de meisjes van de beste
" patriciërs en landelijke families ontvingen, behelsden toen zeker
" niet deze kunsten. Enkel en alleen een geestelijke, gevestigd in
" het klooster, kon eventueel de oorkondingsactiviteit van de Cla-
" rissen op zich nemen en er was maar één geestelijke die permanent
" ter plaatse verbleef : de kapelaan. Sedert wanneer de Rijke Claren
" van Gentbrugge een kapelaan hadden kan niet uitgemaakt worden.

" Maar we weten dat weldoeners van het klooster schenkingen deden
" om de kapelanijen te stichten. De eerste kapelannen die bekend zijn
" door de oorkonden zijn een zekere Pieter Moer, vernoemd in een
" oorkonde van 1331 (R.A.G. fonds R.Kl. oorkonde sub dato) en een
" zekere Filips van den Hoecke waarmee de Clarissen op 20 december
" 1336 een woonkontrakt afsluiten (R.A.G. fonds R.Kl.). We moeten
" bijgevolg, indien de hypothese van het scriptorium in het kloos-
" ter zelf aanvaard wordt, aannemen dat de kapelaan wellicht de ge-
" schikte persoon was om de scriptor en zelfs de dictator te zijn
" van de ter plaatse opgestelde oorkonden. Het is trouwens helemaal
" niet uitgesloten dat er gelijktijdig meerdere kapelannen werkzaam
" geweest zijn, hetgeen het opduiken van twee verschillende handen
" op de beschouwde oorkonden zou verklaren.
" Maar ook andere geestelijken verbleven op het kloosterhof : Bou-
" dewijn bijv. de oude pastoor van Scheldewindeke, die één van de
" begiftigers was van het klooster, beëindigde zijn leven te Gent-
" brugge (A. Cassiman, Boudewijn, de pastoor van Scheldewindeke, in
" Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring 1950 pp. 79-83).
" Men mag dus veronderstellen dat de Clarissen vanaf het ogenblik
" dat de meest vitale problemen, die zich aan de jonge ~~gemeenschap~~
" gesteld hadden, opgelost waren, de mogelijkheid hadden om, indien
" ze het wensten, zelf tot oorkonding over te gaan.

In de nabijheid van het klooster der Rijke Claren te Gentbrugge stond het "Hof te Sinte Claren". Het was een gasthuis door de geestelijke broeders (Broeders van Sinte Clara) ingericht alwaar reizigers, kooplieden en ook zwervers eet- en slaapgelegenheid vonden en die er desnoods verzorging en geneeskundige hulp verkregen.

In 1441 hield de Raad van Vlaanderen er zitting.

Waar stond het klooster der Arme Claren te Gentbrugge :

Op de plaats waar Jacques Horembault het klooster der Arme Claren aanduidt op de gronden genaamd "de Rijke Claren" hebben wij in onze kinderjaren de "Groten Bos" weten staan, juist op deze aangeduide plaats, aan de Rietgracht waar deze uitliep in de Oude Schelde. Tijdens de oorlog 1914-18 werden de bomen in dit bos uitgekapt en toen heeft men onder de boomwortels oude grondvesten teruggevonden. Men vertelde algemaen dat dit grondvesten waren van het oude klooster der Arme Claren. Volgens de aantekeningen van Horembault komt die plaats volledig overeen met het plan.

Nota : In de maand juni 1972 was het omweld neerhof van de heerlijkheid Coninckxdonck, gelegen in de Bosstraat, reeds meer dan een jaar verlaten. De pachter had reeds vroeger zijn bedrijf stopgezet. Het hof zag er bouwvallig uit en dit deed mij besluiten er eens een grondig onderzoek te doen. Wat mij vooral vreemd voorkwam, waren de achterstallingen naast de achterwal van het neerhof. Deze gebouwen moeten in vroegere tijden zeker een andere bestemming hebben gehad. De muren hebben daar een dikte van 0,50 m. en zijn opge-

trokken in bakstenen van zéér oud formaat. De onderste lagen zijn gedeeltelijk in Doorniksesteen waartussen Balegemse in verwerkt zijn hetgeen men op andere Gentbrugse hofsteden niet waarneemt. In de noorderkant van de stallingen is in de muur een Romaanse stenen boog gemetst, zoals een nis waarin vroeger een altaar gestaan heeft. De hoge vensters niet geschikt voor een koestel zagen er uit als kapelvensters waar glasramen in ontbraken. Nog andere nissen waren gebouwd in de muren met onbegrijpelijke doeleinden. Stond hier vroeger een kapel en had het neerhof tijdelijk gediend als klooster voor de Arme Claren dichtbij de monding van de Rietgracht in de Oude Schelde. De Heerlijkheid van Coninckxdonck en gans de omgeving met het "Verbrande Bos" behoorde in vroegere tijden aan de familie Borluut en waarvan we weten uit de kronijken dat deze familie meermalen het klooster der Arme Claren geldelijk hadden begiftigd en dat de dochter en zuster van Salome Borluut alhier te Gentbrugge in het klooster waren getreden (Dierickx in "Mémoires sur les lois, coutumes et privilèges des Gantois"). Volgens voorgaande beschrijvingen stond het kloosterken der Arme Claren wat verderop naast de Rietgracht op de oude kaart van J. Harembault vermeld als Rijke Claren. Wat we ook nog weten is dat na nog geen halve eeuw hun klooster zo bouwvallig was geworden dat ze naar een ander moesten uitzien. Zijn ze dan misschien ondergebracht in het neerhof waar zij door de familie Borluut een onderkomen hadden gekregen??... Dit zijn veronderstellingen en een lichtpunt voor latere versers.

Het klooster der Rijke Claren tijdens de Religieberoerten :

In een voorgaand tijdschrift hebben we reeds het een en ander verteld over de moeilijke periode die voor het klooster aanbrak tijdens deze strubbelingen. Pater Bernardus De Jonghe beschrijft ons deze droevige tijden in zijn "Gendsche Geschiedenissen ofte Kronijke van de Beroerten en Ketterijen binnen en omtrent de stad van Gend 1566-1585". We geven hier enkele uittreksels uit deze Kronijke die betrekking hebben op het klooster :

" den II februarie 1578 wezende Vasten-Avond wierd bij trompet be-
" volen dat alle borgers 's zondags daer zouden gemonsterd worden
" om te zien elks wapenen; dat de huizen op St. Baafs, op de Muyde,
" het klooster van St. Clara buyten de Keyzer-Poorte en het kloos-
" ter van de Chartreuzen buyten de Brugsche-Poorte zouden afgebro-
" ken en de boomen en mueren tot op 150 roeden van de vesten gevelt
" zouden worden, het gene al wierd volbracht tot groote schaede van
" vele menschen"
" den 13 februarie van dijs jaer begon men de mueren van de twee ge-
" zeyde kloosters, dewelke beyde zeer schoon en groot waeren, af te
" breken en 's anderdays wierden van wegens die Religieuzen de

bouwstoffen van de Kerken ende Huyzingen met den Stock tot elks ge-
rief verkocht; maer wierd zeer goeden koop gegeven, mits de Koope-
t'hunnen koste terstond moesten afbreken hetgene zij kochten en dat
er veel wierd gestolen. De Nonnekens van het Klooster van St. Clara
quamen hun verblijf nemen in de stad in 't Klein Begeynhof en de
Chartreuzen in de Geld-Munte, in het Huys nevens de Brugge en een
ander nevens 't voorgaende, voor dezen bewoont door de Heer Greffier
Penneman".

" den 26 februarie 1578 - de Kloosters van St. Clara en de Chartreu-
zen waeren reeds plat ter aerde afgebroken. Den zelven dag wierd
geboden dat alle de Klokken, uitgenomen eene Klokke in elken Toren,
in alle de Parochien van het Quartier van Gend, alsook alle de Ko-
pere gebracht worden naer Gend, om daer van, zoo zeyden zij, Ka-
nonnen te gieten."

" den 23 october, wierden verscheyden Geestelijke Personen doch
briefkens geboden van het Magistraet, binnen Zonneschyn uyt de
Stad te vertrekken. Onder deze waeren den Heer Leo Huyghe, pastoor
van St. Baefs, de pastoors van O.L.Vrouw, van S.Salvators, van
S.Jacobs, van Gendbrugge en meer andere.

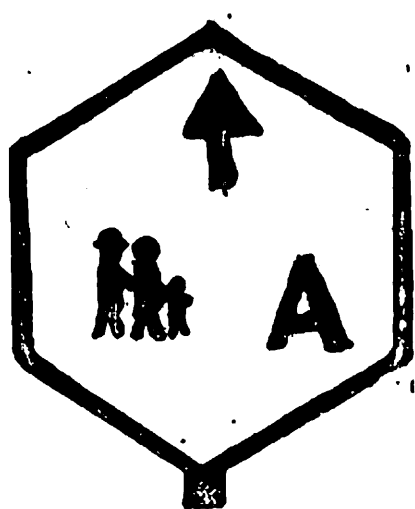
" den 4 mei quamen er eenige ongewilligen tot Gendbrugge met een
Vlotte van Schuer-Deuren, Huyden en Stroy over de Schelde en ver-
trokken over Destelberge tot aen St. Amandsberg. Zij doodden in
dien tocht vijf Persoonen van de Boeren-Wachten, zonder een van
hun volk te verliezen; maer moesten doch zonder Buyt wederkeren."

" den 25 juni 1584 trokken de Schotten en andere soldaten ter Keyzer
Poorte uyt, alwaer zy in een schermutseling aen het Braemkasteel
de Spaenschen versloegen, omtrent vijf-en-twintig van dezelfde
gedood en vele geqwetsten gemaekt en vele gevangen gemaekt."

Uit het Prov. Archief lezen wij het volgende : "de eerweerde Mevrouw
Clara Berx, abdisse, in het jaer 1578 den 28 februarie, met al hare
religieuzen getrocken in het Cleyn Beghynhof, wesende in het Ghetal
den number van 19 Religieuzen en 7 leecke zusterkens".

Waarschijnlijk werden de gebouwen na het vertrek der zusterkens niet
meer onderhouden en stilaan totaal vervallen. Pater De Jonghe schreef
verder : "door zijn ligging en goed onderhouden wegen was het dorp
van Gentbrugge aangewezen om de Spaegnaards in de flank aan te val-
len en daarom werd het klooster der Rijke Claren in een vesting ver-
anderd en omringd van loopgraven terwijl de Gentenaars langsheen de
wegen die naar Melle en Kwaetrecht leidden, alle bomen omkapten om
te beletten dat de Spagnaarden hun bondgenoten ter hulp zouden bie-
den. In 1576 werden de inwoners van Gontrode verplicht naar Gent-
brugge te komen op bevel van de graaf de Roeulx om rond het kloos-
ter der Rijke Claren loopgrachten te delven en versterkingen uit te
voeren.

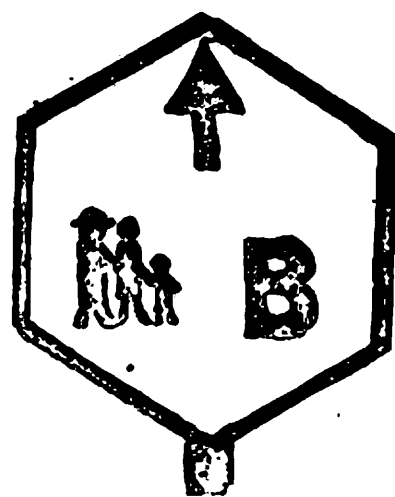
Wordt vervolgd.

Heemkundig Genootschap

LAND VAN RODE

ZET. Wandelroutes open in
Gentbrugge

OLDE KLUIS ROUTE

CONINCKXDONCK ROUTE

("Het Volk" van 6 juli 1978) D.D.

GENT. - Bijna acht jaar geleden werd door de toenmalige Gentbrugse schepen, Fernand Van Belle, gevraagd aan het Heemkundig Genootschap "Gentbrugge en het land van Rode" om voor de gemeente Gentbrugge een wandelroute uit te stippelen. Voorzitter Gerard Waeytens heeft er wel lang over gedaan, maar dank zij zijn werk en de jarenlange opzoekingen, heeft deze heemkundevorser uit Gentbrugge het klaargespeeld om twee unieke wandelroutes uit te werken die er mogen zijn. De twee, de Coninckxdonckroute en de Oude Kluisroute kwamen dezer dagen van de pers.

Het is een prachtig initiatief waarvoor voorzitter Waeytens alle lof verdient. Beide routes worden sfeervol gepresenteerd in een brochure die bij het genootschap (J. Vandermeulenstraat 42) te bekomen is. Voor de wandelaars is die brochure een begeleiding om een mooie wandeling te maken in wat eens het oude Gentbrugge was. De beide wandelroutes zijn trouwens mooi uitgestippeld en aangeduid met de gekende zeshoekige borden.

Gentbrugge mag terugblikken op een zeer oud bestaan, zo schrijft voorzitter Waeytens in een begeleidende tekst voor de twee wandelroutes. Kelten en Germanen leefden hier eens in de uitgestrekte bossen en wouden, aan de rand van de Schelde,. Romeinse legers sloegen er eens hun tenten op.

Gentbrugge als een klein rivierdorpje, staat reeds beschreven in de oude kronieken uit de tiende eeuw. Er was toen slechts een klein aantal inwoners, meestal geschaard rond hun oude kerkje.

OUDE KLUISROUTE.

Deze wandelroute vertrekt aan het Heldenplein dat binnenkort een nieuwe fusienaam zal krijgen, nl. Meerschemplein. Dit plein is een van de meest

historische plaatsen van Gentbrugge, want eens bevonden zich hier in een krans zes kastelen, waartussen oude linden stonden. Hier werd de vierschaar gehouden. Slechts twee kastelen resten er nu nog. Het zijn Speltinckx en Van den Hove. Langs de Mc Leodstraat en de Klokstraat gaat de wandeling naar het Kerkplein (nieuwe naam straks Romeinenplein). De kerk is gebouwd in 1873 en vervangt het oude kerkje van 1500. De kerk heeft merkwaardige schilderijen en een prachtig altaar. Langs de Kouterstraat komt men voorbij het kasteel de Oude Kluis waarnaar de route is genaamd. Dit gebouw zal binnenkort worden opgenomen als landschap en monument. Verder in de straat komt men in de oude weiden en het Kouterland. Via Boer Janssens komt men in de streek waar eens het mooie landschap van Gentbrugge gelegen was. De autosnelweg vernielde daar veel van. In die omgeving ligt het Kamp dat zijn naam dankt aan de Romeinse kampen die hier destijds waren opgeslagen. Hier werden talrijke Romeinse voorwerpen opgegraven. Het geheel wordt er nu overspannen door een betonnen gewelf : de E3. Van hieruit heeft men ook een zicht op het huidige Gentbrugge, met administratief centrum, zwembad en sporthal. En even verder staat voor de heemkring het beruchte kasteel Rattendale.

DE CONINCKXDONCK ROUTE.

Ook deze route vertrekt aan het Heldenplein. We volgen echter de Kasteelstraat, voorbij het Braemkasteel, het oude gemeentehuis, waarin prachtige gewezen wandtapijten hangen. In het park stonden meer dan 600 jaar oude libanese ceders, die werden vernietigd door de E3.

Het administratief centrum er recht over is een "overblijfsel" van de zelfstandigheid van Gentbrugge. De eerste spadesteek werd gevierd op 29 mei 1971 door burgemeester Verhaest.

Iets verder in de Kasteelstraat staat het kasteeltje Rattendaele. Langs de Guido Gezellelaan (Heusdendreef) gaar het naar Coninckxdonck. Dit is een van de oudste kastelen van Gentbrugge, en gelukkig nog intact. Tegenover het kasteel lagen tot aan de Schelde de steenbakkerijen, waar de mensen voor echt slavenwerk 81 centimen per dag verdienden. Vanop de Heusdenbrug heeft men een uitgestrekt overzicht op de akkers, genaamd de Paepestukken, het Schotlam, de Malcampsham en het Boshout. In de Bosstraat (nu Coninckxdonckstraat) staan nog verschillende oude hoeven, waaronder

Van Seymortier en Maertens. In 1890 stemden de katholieke boertjes voor de liberale burgemeesterskandidaat. Edmond Bloch, die hen een kasseiweg en een brug over de Schelde had beloofd. De brug kwam er en de kasseiweg ligt er nog...

Iets voor de E3 stond de herberg "In de Zwarte Flassche", waar vooral de vissers en schutters graag geziene gasten waren, doch ook de scheepstrek-
kers die er op hun beurt wachtten. Ook in de omgeving staat het huisje van de laatste mandemaker van Gentbrugge.

De E3 werd aangelegd op de "Hoone", uitgestrekte meersen van Keltische oorsprong.

De Groene Bogaert (Boer Janssens) was een welgekend lustoord der Gentenaren. Ze kwamen er met de vigilante om een bord goede boerenrijstpap te eten of naar keus een masteluinen boterham met goede boerenhesp, vlaaien of panne-
koeken van boekwijtbloem te proeven. Uitlopers daarvan waren de jaarlijkse zomerliefkermessen. Vroeger was er ook een grote rozenkwekerij en de prachtige beukendreef, beplant met majestatische beuken. Hier vinden we de oud-
ste streeknaam in Gentbrugge terug : Merckheim, van Keltische oorsprong, was de naam van deze venenstreek, waar tot 1860 turf werd gestoken. Door de acaciadreef, waar wij nog overblijfselen zien van het omwalde neerhof Louis Bruyneel, gaan we naar de Achterdries. Hier staat de oudste hoeve van onze streek : de hofstede van J.B. De Guchteneere, uit de 16de eeuw. De hofstede was volledig omwald en de ingang met korfbogige inrijpoort was enkel te bereiken langs een valbrug. Eens was het een "Huis van Plaisance", zomerverblijf van Gentse patriciërs. Even voorbij de Grote Drie bouwde Philippe Van de Velde zo'n tweehonderd jaar geleden zijn kasteel met prachtige kunstmatige grotten waarin verlichte aquariums waren geplaatst en zalen, verlicht met gekleurde carbietlampen. Er waren stalagmieten en stalagtieten, natuurgetrouw weergegeven. En sissende waterfonteinen...
Alles vernietigd.

De laatste straat van de wandeling, de Voordriesstraat toont ons nog enkele merkwaardige gebouwen, waar onder andere F. Burvenich woonde. U ziet er ook het geboortehuisje van Gerard Waeytens.

D.D.

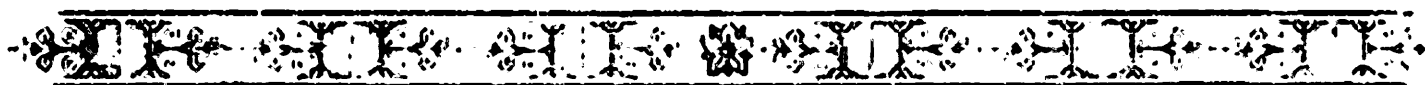
Uit : "Het Volk" van donderdag 6 juli 1978.

1907

GENDRUGGE

1907

ZOMER-KERMIS

ZONDAG 23 JUNI

TENTOONSTELLING EN PRIJSKAMPEN

VAN HONDEN

van LOSSE TREKHONDEN

ingericht door de « Société Canine des Flandres van Gent » met medewerking der Kweeksyndicaten van den Belgischen Trekhond (afdeeling Oost-Vlaanderen).

TJJDENS DE TENTOONSTELLING EN PRIJSKAMPEN **CONCERT**
door de Koninklijke Fanfaren-Maatschappij « DE NEERSCHIELDE ».

Om 11 uren voormiddag,
langs de Spoorweglaan en Statieplein, prijsskam-
pen voor gespannen
MET EEN EN MEER TREKHONDEN.

Om 3 1 2 ure namiddag,
op het Voetbalplein van den Racing-Club, Onge-
rijstraat: Groote prijsskamp van africhting van
POLITIE- EN VERDEDIGINGSHONDEN.

GEDURENDE DEN PRIJSKAMP MUZIEKUITVOERING

door de Koninklijke Maatschappij « De Neerschelde ».

CONCERT op het Kerkplein

van 8 tot 10 uren 's avonds,

door het Muziek van het 4e Regiment Lanciers, onder het bestuur van den heer
Th. COUTELIER.

PROGRAMMA

1 ^o	Souvenir de Compiègne, Marche	...	...	...	...	...	...	...	...	PARÉS.
2 ^o	Zampa, Ouverture	...	...	...	...	...	...	...	...	HEROLD.
3 ^o	Premier Bonheur, Gavotte	...	...	...	...	...	...	...	...	SALABERT.
4 ^o	Une fête à Aranjuez,	...	...	...	...	...	...	...	...	DEMERSMAN.
5 ^o	España, suite de Valse	...	...	...	...	...	...	...	...	WALDTEUFEL.
6 ^o	Retour de la Chasse,	...	...	...	...	...	...	...	...	G. MASURÉ.
7 ^o	Giroflé - Girofla, Fantaisie	...	...	...	...	...	...	...	...	LECOCQ.
8 ^o	La Tourterelle, Polka pour flûte	...	...	...	...	...	...	...	...	DAMARÉ.

MAANDAG 24 JUNI

VOLKSSPELEN in verschillende straten

BALS

in verscheidene herbergen der gemeente gedurende de dagen der Kermis.

Electrische Verlichting van het Kerkplein

DORPSKERMIS.

De kermis was weer in 't verschiet, 't weer was zonnig en warm, de hemel blauw als korebloemen en ... ja, het was tijd om de grote kuis te beginnen!! ... "Als men vroeg begint, heeft men vroeg gedaan en is men van de karwei af", zegden de vrouwen ... 't Was een geloop naar de verfwinkel in het dorp om een pot verf. De schilder had zijn handen vol om al die verschillende verfkleuren gereed te maken. Iedereen bracht een blikken doos en een stukje van het behangpapier mede en de schilder begon dan maar kleursel met lijnolie te mengen met een houten stok. De verf moest immers passen op de kleur van het behangpapier!! ... daar moest de schilder met zijn beroepskennis zijn plan mee trekken!! Velen hadden een emmertje mede gebracht dat moest gevuld worden met "terre" (creosoth of koolteer) ten eijde de ondermuren rondom het huis te schilderen langs de buitenkant. De boer die van de kasteelheer pachtte moest naar oud gebruik de kleuren voor deuren, blaffeturen (houten vensterbescherming tegen de zon), hekkens, staldeuren en poorten, gebruiken die voorkwamen in het wapenschild van "meneere". Zij waren daartoe zedelijk verplicht. Zo waren de kleuren wit en blauw voor de pachter van de heer Van de Velde op de "Grote Dries"; wit en rood voor de heer Ridder Le Fevere de Tenhove op de "Kleine Dries". Aan de verfkleuren op de hofsteden kon men vroeger seffens zeggen wie de eigenaar was.

Met kermis moest de woning, hoe bescheiden ook, er net en aantrekkelijk uitzien. Begon een inwoner uit de straat te verven dan was dit het signaal!! ... en iedereen was aan de "trok". "Zien doet denken" zegden de vrouwen ... "en daarbij 't wordt tijd" ... en zo was men aan het verven in het dorp van 's morgens tot 's avonds. ...

Drie dagen later waren de boeren van het omliggende ook al aan de slag. Deze kuisziekte is van vroegere jaren nog bijgebleven. Als de zon er met Pasen enkele dagen goed doorkomt zijn de vrouwen aan de slag en zijn ze niet meer te houden!!

De dag vóór kermis maakte moeder de vlaaien gereed in aarden telen, naar aloud gebruik. Die telen werden in de oven van onze grote Leuvense stoof te bakken gezet. Ook de rijstap met gele saffraan en een stok kaneel werd in grote kommen op voorhand klaar gemaakt en in de frisse, koele voutekelder op de vloer gezet. Een ijskast kenden en hadden de mensen nog niet!! ... De rijke kasteelheer had wel een ijskelder in een onderaardse gang onder een heuvel in de hof. Die

ijskelder stak men in de winter vol met het ijs van de wallen; ijs dat door de hovenier in blokken was gezaagd.

Bij Pernot in de Kouterstraat of in de brouwerij Vermaercke op de Brusselse steenweg werd een half tonneke bier besteld (50 liter). Dat gebeurde slechts éénmaal in het jaar en de dag vóór de kermis was de bierwagen er al met het heerlijk gerstenat. Boven de ton in de grote houten tap staken enkele strohalmen waaruit het schuimend bier opborrelde. De ton werd op een bierstoel gezet in de kelder want 't moest minstens een nacht kunnen rusten vooraleer men de houten tapkraan met de hamer er in sloeg. Dan stonden we naast vader in de kelder het plechtig moment te bekijken en als het frisse bier in het glas stroelde met overlopend schuim mochten we eens drinken en proeven want bier kwam maar eens in het jaar op tafel!!

We waren gewoon het frisse, heldere water van de houten waterpomp onder de oude vlierboom te drinken. "Pas op" zei vader, "dat ge niet zat wordt, want 't is straven seef" zei hij al lachend.

Kermis vieren was een lang verwachte tijd. De werkmensen moesten een hele tijd centen sparen om te kunnen kermissen. Dit ging zo gemakkelijk niet met daghuurkens van 2,70 fr. voor een hele dag zwaar werken!!.....

Nu dat de familie op bezoek zou komen deed iedereen zijn best om de kermisgasten zo goed mogelijk te ontvangen. Het huis werd goed geschuurd. Om de rode baktichels goed rood te krijgen, kocht men een fles vitriool (zwavelzuur) en men kwakte er een geut van in een emmer water om de vloer te schuren. Eerst wat laten nat liggen en dan begon men te frotten met de schuurborstel en langzaam werd de vloer in een rode donkere kleur gestoken.

Pier de zandboer was de zaterdagmorgen met zijn steekkar en trekhond op ronde. Iedereen kocht dan een schep of vier schoon, wit zand.

De vrouwen hoorden hem van verre roepen "zand, zand, schoon wit zand" en dit ging gepaard met geblaas op een toeter. De zondagmorgen werd met wit zand schone krullekens op de rode vloer getrokken, met de bezem; rond de stoof, de tafel en aan de voordeur. De stoof werd schoon geblonken; de "roetjes" en de stoofbuis schoon gezandpapierd, de stoofpot gezwart en geblonken met potlood ...

ja, het moest allemaal netjes zijn. De buitenmuren werden mooi gewit en te dien einde had vader wat klonken kalk laten blussen in een oude wasketel. Na het blussen werd de kalk opgelengd met water en daarbij een kluts melk en een greep keukenzout om goed aan de muur te kleven.

Enkele keren in mijn leven heb ik het geweten dat er bij ons een varksken geslacht werd omtrent kermis. Tseef Braecke uit de Klokstraat, een gekende slachter, kwam dan met zijn gereedschap op een kruiwagen geladen; bijlen, messen, vleesmolen ... Moeder had dan de handen vol; de pekels in de kuip gereed maken, vlees afbraden, worsten (saucissen) maken, bloedworsten, "hoofdvlakke" (geperste kop). Ja, dat was nog al een werk!! ... De geburen moesten naar oude gewoonte hun "zende" krijgen, want in onze kinderjaren waren geburen precies familieleden; 't waren dan immers allemaal harde wroeters voor hun dagelijkse boterham met daghuurkens van 0,30 fr. per uur. De ene was niet beter dan de andere. Niemand kende weelde en als ze maar de eindjes aan elkaar konden knopen waanden ze zich zo gelukkig als een koning En was er al eens iemand die te kort had in de buurt dan werd er altijd bijgesprongen. Dan hadden de werken van barmhartigheid nog een betekenis voor de mensen!! ... Als de slachter nu aan het werk ging kwam de ganse buurt eens kijken; 't gebeurde immers niet alle dagen dat er een varken werd geslacht!!... Het beest werd dan afgebrand met stro en met zijn achterpoten vastgebonden hing het aan een openstaande ladder en dan moest elkeen eens het beest keuren of het niet te vet of te mager was, want "'t moest tussen de twee zijn" zegde men De jonge gasten stonden in het rond alles af te kijken. Ze hadden het vuur zien aansteken en ze moesten er ook bij zijn. Tseef kende dat en hij sneed een stuk van de horens af en wrikte de gebrande tenen uit en gaf ze aan de kinderen, die er seffens begonnen in te bijten en aan te knagen, want voor hun was dit kermiskost en beter dan een "bitterravenspek" !!

Wat we ook veel hadden staan waren appel- en perelaars, van de beste soort, nog gekocht bij de hofbouwspecialist Frederick Burvenich en als nu de peren en appels rijp waren gaf moeder aan iedere buur een groten blekken korf vol met lekkere vruchten. Mijn moeder was een mens met een gouden hart en vader was van hetzelfde sap overgoten; die moest iets weggeven om gelukkig te zijn. Bij ons zei men : "Natus zou zijn hemd van zijn gat gegeven hebben"

Nu kwam er in het dorp veel beweging. De kramen werden reeds geplaatst op het kerkplein; schietkramen, een voor witvis en een voor lekkerkoek, papieren molekens en een bazarken. Een stelling werd geplaatst met een zwaren houten blok waarop men de peperkoek met een houten bijl moest in twee kunnen kappen in één slag. Wij als jonge gasten waren van het kerkplein niet weg te krijgen. De grote

paardemolen met de stoommachine en het grote orgel waren reeds opgesteld. Het circus van Minnaert of Semay was reeds geplaatst met zijn schone witte paarden. Adam en Abel kwamen toen als jonggehuwden hun kraam oprichten voor oliekoeken en suikervafels. Een "afrijzer" stond aan het begin der Kouterstraat met daarnaast de kleine paardemolen van "Rosten Tsooi". De jongens waren al aan het discuteren wie de molen mocht voortsteken. Twee moesten gereed staan om te remmen als het belletje ging en dan sprong men op een houten plank die op de grond sleepte, vast gemaakt aan een ketting in de molen. De "drapeau" werd op de kerktoren uit het venster boven het uurwerk uitgestoken; de kleuren waren wit en blauw. Dezelfde kleuren die voorkwamen in het wapen der St. Baafsabdij waarvan Gentbrugge vroeger kerkelijk afhing. Ik dacht altijd dat dit de kleuren waren van de Liberalen te Gentbrugge!! ... Maar ik dacht zo bij mijzelf : onze pastoor is toch geen liberaal geworden? ... hoe komt dat nu? Later, als ik groter werd, ben ik het maar te weten gekomen!! Het feestprogramma van de kermis was reeds aan ieder inwoner bezorgd en uit mijn oud archief heb ik er een genomen van het jaar 1907 waarvan een afdruk volgt op het einde van dit artikel.

Op het kerkplein stond ook nog het kraam van een waarzegster en op een wagen stond een tandentrekker die beweerde tandpijn te genezen "à la minute"!!

Het volk trok ook in massa naar het statieplein aan Gentbrugge-Noord want er was prijskamp met melkkarren voortgetrokken door trekhonden. Ze vertrokken aan de Kerkstraat, moesten hun "parcours" doen langs de Ijzerenwegboulevard (huidige Tertzweillaan) met aankomst aan de statie. Al de boeren en boerinnen van Gentbrugge waren "présent" met hun fonkelnieuw geschilderd melkkarretje, dat gewoonlijk werd voortgetrokken door een herdershond. Daarna was er demonstratie met politiehonden op het voetbalplein van Racing Gent, dat zopas was aangelegd. De politie op Gentbrugge had destijds drie politiehonden.

De Neerschelde was er ook overal bij. Het was te dien tijde een machtige fanfare. De muzikanten trokken al spelend door alle straten en lieten hun schoonste marchen horen. De kleine bengels liepen al dansend en springend achter de muzikanten!!

In 1910 kwam voor het eerst een cinema op het Kerkplein in een grote tent. In een open voorwagen stond een stoommachine te puffen, die met een drijfriem zijn kracht overzette op een Grammedynamo die de

stroom voor de cinema en de verlichting moest voortbrengen. We stonden dan urenlang vlak voor de wondermachine te kijken, we snoven de warme dampen van stoom en olie. De booglampen hoog aan de masten zetten hun wit-purperen licht als een gloed over het Kerkplein. Voor het eerst stond daar ook een mooi karretje versierd met blinkende spiegelkens. De eigenaar was iemand die "crème de glace" verkocht. Het was echter maar "bucht" in vergelijking met deze die wij nu kennen. Het was slechts ijs met een rose of groene kleur en dat was al!!

De huizen in de straten waren verlicht met vetlampen in gekleurde glazen met hier en daar papieren ballonnetjes waarin een kaars brandde, hangend aan de waaier van deuren en vensters.

In de Gestichtstraat vierde men feest ter gelegenheid van het in gebruik stellen van een eerste openbare elektrische verlichting. Het waren 5 lampen van 50 kaarsen in het geheel en gans Gentbrugge kwam dit bewonderen !!! ... Dit gebeurde in 1907

Tot slot was er 's avonds aan het statieplein een "monsterachtig vuurwerk" !!! met "feu Bengale" (bij ons zei men "fermegal"), vuurfonteinen, molekens, klakkebussen en ten slotte een "bouquet" met zijn 24 donderende krakers. Het vuurwerk kostte aan de gemeente de som van 125 fr.

Op het kermisprogramma van het jaar 1904 uitgegeven door het Gemeentebestuur van Gentbrugge, stond een reclame gedrukt waarop te lezen stond :

GENTBRUGSE BROUWERIJ

Gezondheidsbier uitsluitend vervaardigd van echt
Cadzandsche Poldergest en Bierhoppe van eerste kwaliteit
uit BEIEREN

	<u>UITZET</u>	<u>SPECIAALBIER</u>	<u>DUBBEL</u>	<u>TRIPEL</u>
de ton	16 fr.	17 fr.	21 fr.	25 fr.
de $\frac{1}{2}$ ton	8	8,50	10,50	12,50
de $\frac{1}{4}$ ton	4	4,25	5,25	6,25

AL ONZE TONNEN ZIJN GEWAARBORGD VAN 160 LITER.

Dit zijn beelden uit lang vervlogen tijden

En al is onze gemeente meer dan 700 hectaren groot toch zegde men nog het liefst "ons dorp" omdat er tot in 1850 slechts een 30 tal huisjes rondom het oude kerkje stonden en verder een 20 tal hofsteden en 18 kastelen.

Gerard Waeytens

TE GENTBRUGGE.

Vervolg 8.

KEIBERGSTRAAT.

Van St. Eligiusstraat tot Bruiloftstraat. Geopend in 1886.

KERKMEERS.

Benoorden de huidige neerslagkom van de Rietgracht. Werde genoemd "in de Heusdense meersen aan de Schelde". Werde in 1798 als nationaal goed (zwart goed) door de Fransen verkocht.

KERKPLEIN.

Vroeger genoemd "dorpsplaats". Toen de nieuwe kerk er kwam, werden de huisjes van Mr Van de Velde (zie Em. Hielstraat) door de kerkfabriek gekocht en afgebroken (1894) en de vrijgekomen grond werd bij het Dorpsplein gevoegd. Die plaats werd dan van riolering voorzien en gekalseid. De kerkfabriek blijft tot nu toe steeds eigenares van die grond (tot 7 meter diepte vóór de kerk) maar ze ging de belofte aan dat ze deze straat nooit zou afsluiten. In vergelding zou de gemeente nooit door kermiskramen of door gelijk welk ander beletsel de weg naar de kerk belemmeren. Olmen te dien tijde op het plein geplant werden in 1924 openbaar verkocht. In 1919 besloot de gemeenteraad te midden van het plein een Vrijheidsboom te planten, maar in gevolge onenigheid onder de leden werden de geplande feesten uitgesteld tot het volgende jaar. Zo kwam het dat in 1920 de "vrijheidsboom" plechtig en te midden grootse feesten werd geplant. Wat de oorzaak was kon men niet onmiddellijk gissen, maar ... het duurde geen twee jaar of de Vrijheidsboom ging aan het treuren, zoals de vrede het deed toen ze hoorde hoe het er aan toe ging te Genève met de vredesconferentie, en stierf! (de boom stond met zijn wortels op oude fonderingen van oude huizekens). In stilte werd een nieuwe boom geplant in 1922 of 1923 en deze, waarschijnlijk niet wetende welke rol hij daar te spelen had, groeide en bloeide dat het een plezier was!! Op het ijzeren hekken dat zijn voet omringde stond in fraaie letters te lezen dat daar de Vrijheidsboom prijkt "God geve hem lang en vredig leven". Op dit plein wordt reeds van vóór 1920 op 1 november een chrysantententoonstelling gehouden. Op 4 september 1920 stelde het raadslid D'Haese voor prijzen te schenken aan de inwoners van Gentbrugge die deelnamen aan deze tentoonstelling op het Kerkplein. Vandaag is het vroegere Kerkplein veranderd in een parkeerplaats met doorgaande weg.

KERKSTRAAT.

Van het kerkhof tot aan de Scheldestraat. Vroeger van de Oude Brusselsse Weg tot aan de oude kerk. In 1863 werd de straat op 3 meter gekalseid; in 1892 ~~XXXXXXX~~ rechtgetrokken en toegekalseid. In 1907 van riolen voorzien en opnieuw gekalseid op volle breedte. Staat als klein wegeltje op de kaart van Horembault van 1619 aangekend. Bij de oude kerk was een klein graspleintje met enkele bomen beplant. Daar lag in het midden een blauwe arduinsteen waarop de kerkmeester ging staan de zondagmorgen, na de hoogmis, om openbaar de giften te verkopen die door de boeren geofferd waren aan het altaar van St. Antonius. (zie Oude Kerk van Gentbrugge). Rechts van de straat bevindt zich sinds onheuglijke tijden de her-

berg "DE GARDE CIVIQUE" (in de volksmond "de Gaarsevieke"). Waarom uitgerekend die herberg die naam kreeg weten we niet maar dat zal sel het geval zijn met de meeste uithangborden. Een of ander feit geeft aanleiding daartoe maar is na korte tijd vergeten. Die naam herinnert ons evenwel aan een instelling die heel wat stof heeft doen opwaaien in haar tijd en, was ze in beginsel wel goed te praten, werd ze evenwel afgewend van haar oorspronkelijk doel, om belangen te verdedigen die met haar stichting niets gemeens hadden. De "Garde Civique" is geen uitvinding van onzertijd. Alleen de naam ervan, de franse naam was nieuw in Vlaanderen. Vroeger, t.t.z. in de middeleeuwen, bestond in feite de echte burgerwacht, m.a.w. al wie de wapens dragen kon, in tijd van nood, die ook opnam ter verdediging van stad, land en vorst. Onze Burgerwacht was misschien in het begin, als ze terug uit de vergetelheid werd opgeroepen, als iets in die aard bedoeld. Er waren immers te veel landlopers, oude deserteurs die het land onveilig maakten; dieven en roversbenden die er niet voor terugdeinsden hoeven en woningen te brandschatten. Er bestond vast en zeker reeds een burgerwacht hier te Gentbrugge ten tijde van Napoleon, maar hoe dikwijls moest die met de keizerlijke chasseurs niet optrekken op zoek naar jongelingen die zich aan de militieplicht onttrokken, hetzij door zich ergens te verstoppen, hetzij door de rangen der soldaten te ontvluchten. In 1830 werden de troepen hervormd en heringericht en kregen een streng reglement. Alle mannelijke ingezetenen die niet om een bijzondere reden ontslagen waren moesten er deel van uitmaken. Waren van ambtswege vrijgesteld : de dienstboden en de burgers met een publiek ambt belast, gedurende de uitvoering van deze laatste; de zieken mits voorlegging van een geneeskundig getuigschrift. Wie uitzonderlijk afwezig was moest dit door een gegronde reden staven. Alle overtredingen werden geoordeeld door een raad bestaande uit een chef, een onderchef en een wacht en wie door die raad werd veroordeeld zag zijn naam publiek uitgehangen, ten ware hij vóór de veroordeling was uitgesproken, de grootst voorziene boete, zonder daartoe te zijn aangevaard, betaalde! Die boeten werden in de kas van het Bureel van Weldadigheid gestort. Verder was het de burgerwachten verboden zich onder de wapens te verzamelen, tenzij er daarvoor uitdrukkelijk bevel was gegeven. Zij mochten hun vuurwapens niet gebruiken zonder daartoe door hun oversten te zijn bevolen. Telkenmale dit bevel werd genegeerd moest op staande voet een boete van 25 Hollandse centen worden betaald. De Burgerwacht bestond in 1830 te Gentbrugge uit 9 compagnieën, ieder gevormd door 8 man onder het bevel van een luitenant en een onderluitenant. In totaal dus 90 man. Naar een opsomming op 23 december 1830 opgemaakt, ten einde het contingent burgerwachten voor 1831 vast te stellen, vinden wij in het Gemeentearchief de volgende gegevens :

Totaal inwoners op 1 januari 1830 : 1.167

Dienstplichtig aan de Burgerwacht van 21 tot 50 jaar (op 1 januari 1830 hun 21 jaar bereikt en hun 50e niet voleind).

gehuwd met kinderen	76
gehuwd zonder kinderen	21
weduwnaar met kinderen	4
weduwnaar zonder kinderen	-
ongehuwd	134
geestelijken	1
militairen	-
leden van de municipale wacht	-
dienstboden waarvoor personele belasting wordt betaald	2

hebben klacht ingediend als lijdende
aan lichaamsgebreken die hen ongeschikt
maken voor de dienst :

10

blijven dus dienstplichtig :

228 man

Wonderlijk is het toch in de Gemeenteböeken van het volgende jaar 1831 te lezen dat : "circa honderd leden zich buyten staet bevinden om 't hunnen eygenen koste te kleeden, alsmede dat er twee honderd peyken nodig zijn voor de wapening der burgerwacht". We staan hier inderdaad reeds ver boven het vroegere getal 90. Het blijkt dan ook uit de gevoerde briefwisseling dat "er verscheidene dienst- en werk- boden ingeschreven waren", wat zou doen veronderstellen dat de kwestie der vrijstellingen werd herzien ondertussen. In de loop der jaren had de Burgerwacht veel van haar belang verloren en de ruitersbrigade die werd opgericht was al niet veel meer dan een luxeding waarin de zonen van rijken (edelen, nijveraars, handelaars, rijken allerhande) hun weelde en nog al dikwijls hun ijdelheid ten toon spreidden. Door zo'n kanker aangetast moest de Burgerwacht onvermijdelijk te niet gaan, maar dat zou toch niet gebeuren zonder dat zij nog waarlijk, tragische momenten zou beleven. De droevigste daarvan zijn wel deze geweest waar ze in tijden van werkstaking tegenover de opgewonden stakers werden ingezet om de eigendommen, de fabrieken te beschermen. Men deed slechts beroep op het leger als de Burgerwacht haar tol had betaald! Waarom dan, moesten zij, de "burgers" steeds opgeroepen worden om de "rechten van de fabrikant" te verdedigen, zelfs als het moest met hun leven!?!... en dat gebeurde meer dan eens! dan als de werklieden meestal toch niets anders vroegen dan een betebrood méér ... een menselijk bestaan!!!

Er zijn opstootjes geweest waarin werklieden vielen en burgerwachten de dood vonden. Alleen de liberale politiek en haar verdedigers van die tijd, de gemietters ervan, hadden daaraan schuld ... niet de werklieden, niet de burgerwachten!! Een wapen dat slechts de belangen van één categorie mensen moest verdedigen kon niet behouden blijven en moest onvermijdelijk ten gronde gaan. Ook de Burgerwacht stierf, door de mensen dood ... gelachen!! ... Want, ook in hun rangen begreep meer en meer het immorele van die politiek enten laatste waren er geen mannen meer die hun dienst ernstig opnamen. Hun uniform bleef verzorgd en hun wapens in orde gehouden. Zij waren "present" op "revue" en op "exercice" doch spotters zeiden dat ze slechts één commando goed kenden ; "par le flanc droit ... droit" ... recht naar Coppens-Bauwens' toog!! Het was niet al gelogen.

Toch zou die fameuze "garde-civique" een andere dood sterven. Een dood die glorieus bedoeld was, maar die er een bespottelijke, doch onverdiende was. In 1914 werd ons land aangevallen en ook de Burgerwacht werd ter verdediging opgeroepen. Op méér dan één plaats hebben zij stand gehouden tegen de legers van de aanvallers. Op méér dan één plaats stierven haar mannen de dood der dapperen. Doch weldra moesten zij wijken. Het burgerlijk bestuur mocht ze niet langer bevelen wijl ze strijdend waren en het militair bestuur erkende ze niet!! ... Roemloos werd de Burgerwacht ontbonden en de mannen aan hun lot overgelaten. De Burgerwacht had meer verdiend maar sedert wanneer zou het Militarisme het hebben geleerd of zelfs mogelijk geacht dat plichtvervulling ook mogelijk was en ook heldhaftig werd betracht, elders dan binnen de enge perken die het rond zichzelf had opgetrokken?

De Burgerwacht van Gentbrugge had haar lokaal in de herberg "De Garde Civique" in de Kerkstraat. Naast de herberg staan een rij huisjes en dan een oud boerenhof van Minnaert, waar vroegere jaren de grafmaker Désiré De Rucker woonde, die op het kerkhof zelf, bij een

ongelukkige val de dood vond. Waar nu de Edmond Blockstraat ligt stond het hof van Van Damme, later Lekens-Waeytens. Het boerenhof van Minnaert is zeker 150 jaar oud en dat van Van Damme was even oud. Wat verder was er de kaarsenfabriek van De Corte, die later afgebroken werd om er de Puntfabriek op te richten. Tussen de kaarsenfabriek en de Schelde was een oud boerenhof dat zijn in- en uitrij had in de Kerkstraat (Jan Van Oostende) langs de Turnerstraat. Van dat hof werden er rond 1880 een twintigtal huisjes gemaakt, waaronder natuurlijk een herberg. Dat was de wijk Hukkelgem. De Puntfabriek palmde dat alles in. Van hier af tot dicht bij de Keizerpoort lagen de gronden waarop destijds het klooster der Rijke Claren stond. In 1880 werden hier straten van de Bassijnwijk getrokken en de eerste die hier een huis bouwde was Gust Blanckaert, de kunstsmid, op de hoek van de Van Ooststraat. Van aan de Sasstraat en de Pontstraat tot aan de Keizerpoort was de Kerkstraat omstreeks 1870 volledig toegebouwd. Tussen de Pont- en de Van Ooststraat lag de bloemisterij van Edward Martens, later hof van Van Assche. Het moet ongeveer op het uiteinde van deze straat geweest zijn dat de grenspaal van het Land van Rode heeft gestaan. Volgens Graf- en Gedenkschriften van 1867 (Jules de Saint Genois) zou die steen in de hof van M. Vincent hebben gestaan. Daar werd hij niet teruggevonden en in het museum van Stenen Voorwerpen in de St. Baafsabdij hebben we hem ook niet teruggevonden. Waar is die prachtige mijlpaal gebleven? Hoe bedroevend toch dat het gemeentebestuur hem destijds niet heeft gekocht. Waarschijnlijk staat deze grenspaal met leeuw in een hoek van het voorhof in het kasteel Pede te Schelderode. Wij hebben van deze grenspaal een foto gemaakt en deze stemt gans overeen met de leeuwpaal op oude kaarten.

Als we de Kerkstraat nu langs de linkerzijde gaan bekijken te beginnen van het kerkhof dan zien we een ganse rij kleine huisjes. Nog tot in 1976 stonden hier twee typische oude herbergen : de Karpel en het Zwaantje. Rechtover het boerenhof van Minnaert stond de vroegere Gemeentelijke Meisjesschool, die in 1856 werd gebouwd en daarnaast de bloemisterij van Van der Cruyssen. Dan was het bouwland tot aan het kasteelken van M. De Vlieger, waar nu het benzinstation gelegen is op de hoek van de Van der Lindenstraat. Later woonde daar dokter Leestmans. Het oude gemeentehuis en de gemeentelijke jongensschool zijn maar van véél latere datum. Ten slotte op de hoek van de Kerkstraat en de Kapellestraat stond het kapelleke waarvan reeds sprake was onder Kapellestraat. Van daar af tot aan de Sasstraat waren de gronden ingenomen door Van Houtte. Vermelden wij nog de 4 oude beuken die stonden waar nu het café De Ijzer is. In die beuken stonden, volgens werd gezegd, oude, gebakken beeldjes. De betekenis dier beelden en van die bomen, die door de mensen met eerbied werden behandeld, hebben we nergens teruggevonden, evenmin als wat er mee gebeurd is. Vanaf de Sasstraat was de Kerkstraat zoals we reeds zeiden volgebouwd.

KERKWEG.

Voetweg nr. 34 van Dries tot Coninckxdonck. Lengte : 1.539 m. (over de huidige Lusthofwegel).

KERKWEG (OUDE).

Van de Statiestraat (huidige Kapellestraat) tot de Ongerijstraat. Lengte : 177 m. Kwam in de Kapellestraat uit ongeveer rechtover het hekken van het Gesticht. Wordt door de Snoekstraat (huidige Kon. Astridstraat) vervangen maar de Snoekstraat kwam niet op dezelfde weg liggen. In dat wegeltje stond benevens een klein huisje de eerste Gemeentelijke Jongensschool en de Muziekzaal.

Wordt vervolgd.

Vervolg 26.

Naar het onuitgegeven werk van : WAEYTENS Gerard.

PATOOR Walter.

VAN DAMME Richard.

Nadruk verboden.

Het klooster der Arme en Rijke Claren te Gentbrugge. (deel 5)

Tijdens een voordracht "Arme en Rijke Claren te Gentbrugge met de Oude Kluis" ontving ik van de Eerw. Zuster Abdis Maria-Agnes De Buck op 25 maart 1977, de naamlijst der abdisen sedert de stichting van het klooster der Arme Claren-Coletienen te Gent, Goudstraat, door de H.Coleta op 3 augustus 1442.

Deze voordracht werd gegeven in hun klooster Bethlehem, Elisabethplein, 13, Gent.

Gerard Waeytens.

Naamlijst der abdisen sedert de stichting in 1442.

- 1) Soeur Odette van Bourgogne.
- 2) Sr. Catherine de Longeville (die de eerste abdis werd van het klooster te Brugge)
- 3) Sr. Margareta de Bellevaux.
- 4) Sr. Blanche de Normandie.
- 5) Sr. Perinne Mondette van Doornijk.
- 6) Sr. A. de Sauchinne, van Seurre.
- 7) Sr. Barbara Boens, van Gent, gekozen op 23 mei 1486.
- 8) Sr. Marie Beerts, van Kortrijk, gekozen op 9 juni 1514.
- 9) Sr. Jozinne van Damslach, van Gent, gekozen in 1523.
- 10) Sr. Margarita Meluys.
- 11) Sr. Marie Booze.
- 12) Sr. Clara de Buc.
- 13) Sr. Margarita Labbe.
- 14) Sr. Marie Carhors.
- 15) Sr. Josine Hoorants.
- 16) Sr. Livine Struas.
- 17) Sr. Livine Mast, van Gent, in haar tijd heeft men bevolen de kizzing alle 3 jaar te doen.
- 18) Sr. Marie Huyse van bij Audenaarde.
- 19) Sr. Françoise Vanderhaegen, van Antwerpen, is met 5 anderen het klooster van Doornik gaan stichten op 30 juni 1628. Deze abdis is in geur van heiligheid overleden.
- 20) Sr. Margarita de Brune, van Ieper, gekozen op 30 juni 1629.
- 21) Sr. Josine Vanderhagen, van Gent, gekozen op 25 januari 1636.

- 22) Sr. Paula De Bloys, van Brugge, gekozen op 21 november 1637 en bestuurde het klooster 9 jaar.
- 23) Sr. Françoise de Villers, van Bergen in Henegouwen, gekozen op 29 januari 1647.
- 24) Sr. Quintine Bake, van Gent, gekozen op 26 juli 1650 en overleden op 16 mei 1675.
- 25) Sr. Gabriële Godart, van Stekene in het Land van Waas, gekozen op 21 juni 1675. Zij heeft 6 jaar bestuurd en overleed op 26 september 1685.
- 26) Sr. ~~Anne~~ Marie Belet, van Gent, heeft gedurende 14 jaar bestuurd en is overleden op 17 maart 1695.
- 27) Sr. Joanna de Vooghelaere, van Gent, gekozen op 7 april 1695, zij heeft omtrent 5 jaar bestuurd en is overleden op 25 februari 1700.
- 28) Sr. Marie Françoise Strobbe, van Gent, gekozen op 11 maart 1700, zij heeft omtrent 24 jaar bestuurd en overleed op 8 februari 1724.
- 29) Sr. Marie Eleonore De Vriese, van Gent, gekozen 18 februari 1724. Zij heeft gedurende 22 jaar bestuurd en overleed op 24 juli 1746.
- 30) Sr. Marie Anne Dujardin, van Gent, gekozen op 26 juli 1746, die gedurende 12 jaar heeft bestuurd en overleed op 6 februari 1776.
- 31) Sr. Marie Thérèse Van den Heede, van Gent, gekozen op 19 augustus 1758. Zij bestuurde gedurende 17½ jaar en is overleden op 6 februari 1776.
- 32) Sr. Marie Coleta De Blauwe, van Brugge, gekozen op 9 februari 1776. Zij bestuurde gedurende 7 jaar en is de laatste geweest voor de Suppressie van Josephus II in 1783.
- 33) Sr. Marie Helena De Dack, van Gent, gekozen bij het herstel der Gemeente op 6 september 1814, die na de gemeente bestuurd te hebben gedurende 10 jaar en 8 maanden, in de Heer ontsliep op 6 mei 1825. Zij was de jongste religieuze en 4 jaar van religie als de Gemeente gesupprimeerd werd.
- 34) Sr. Joanna Francisca Dumortier, van Brugge, gekozen op 14 mei 1825. Zij bestuurde gedurende 8 jaar en overleed op 27 juni 1875.
- 35) Sr. Marie Victoire Weyn, van St. Niklaas, gekozen op 22 augustus 1875. Zij bestuurde gedurende 8 jaar en overleed op 23 november 1865.
- 36) Sr. Marie Mathilde Nerinckx, van Hal, gekozen op 9 december 1865. Zij bestuurde gedurende 19 jaar en overleed op 14 april 1885.
- 37) Sr. Marie Constance Siffer, van Zomergem, gekozen op 23 april 1885; zij bestuurde gedurende 17 jaar en overleed op 14 mei 1906.
- 38) Sr. Marie Coleta De Smet, van Zomergem, gekozen op 1 december 1902. Zij bestuurde gedurende 5 jaar en overleed op 19 augustus 1907.
- 39) Sr. Marie Louise De Neve, van Evergem, gekozen op 9 september 1907. Zij bestuurde gedurende 15 jaar en overleed op 14 april 1922.
- 40) Sr. Marie Gerardine Van Welden, van Wannegem-Lede, gekozen op 28 april 1922. Zij bestuurde gedurende 16 jaar en 4 maanden.

41) Sr. Marie-Godelieve Meulenijzer, van Erwetegem in Oost-Vlaanderen, gekozen op 26 augustus 1938. Zij heeft gedurende 3 jaar bestuurd.

42) Sr. Maria-Agnes De Buck, van Ledeberg bij Gent, gekozen op 22 augustus 1941.

Eigendommen van de Rijke Claren van Gentbrugge.

In een vorig tijdschrift hebben we reeds de eigendommen opgesomd gelegen in de gemeente Mere bij Aalst in 1571. Hier volgen nu enkele andere eigendommen.

In Oosterzele het "Pachtgoedt" groot 19 bunder 3d 60 roeden.

Te Viane het "Hof van Cauwenberghe" groot 65 bunder 2d en 80 roeden.

Te Mere het "Goedt Landuyt" groot 32 bunder 2d (bès).

Ter verduidelijking : 1 bunder was gelijk aan 100 roeden of om het met de hedendaagse maten te zeggen : 1 bunder was gelijk aan 1 hectare en 1 roede gelijk aan 1 are.

In het dossier der Rijke Claren te Gentbrugge vinden we een eigendom vermeld "Het Goet te Landuyt" te Mere. Van dit "Goet", tijdens de Franse Revolutie als zwart goed verkocht, blijft niets meer over. Het behoorde inderdaad toe aan de gewezen abdij van St. Clara te Gentbrugge. Een uitgebreide bijdrage over dit goed, dat een oppervlakte had van ongeveer 32 bunder, bestaande uit landerijen, meersen en bossen, verscheen in het "Land van Aalst" (21/6 f. 271). Daarin wordt een heel stuk van de geschiedenis van dit goed vermeld zoals die terug te vinden is in de archieven van de abdij die nog te Gent bewaard worden. Onder meer blijkt daaruit dat dit vrouwenklooster reeds in 1333 een eerste aankoop deed van een hoeve, die wel de kern zal gevormd hebben van het latere bezit. Uit de akte die toen verleden werd voor de schepen van Mere blijkt onder meer dat dit goed toen toebehoorde aan Adam van Lede en Hendrik de zoon van zijn broeder Arnold. De oppervlakte van de hoeve bedroeg toen meer dan 8 bunder en zou later aangroeien door schenkingen aan de abdij enerzijds en door nog meer aankopen door deze laatste anderzijds. Wat de ligging van het goed betreft bestaat de mogelijkheid dat het moet gesitueerd worden in de omgeving van de grens met Nieuwkerke. (uittreksel uit Oude Oostvlaamse Hoeven - Toerisme in Oost-Vlaanderen 1976 nr. 5 September/Okttober).

Bouw van nieuwe kerk en klooster Sinte-Claren.

Omtrent 16 juni 1578 verlieten de zusterkens hun klooster te Gentbrugge en verbleven tijdelijk in het Klein Begijnhof, vervolgens bij de Arme Claren in de Goudstraat, in het Hof van Vaernewijk. Al deze woonplaatsen waren enkel maar voorlopig en toen de opstand der Geu-

zen nauwelijks de kop was ingedrukt, begon de bevolking te herleven. Op 17 september 1613, onder het beheer der abdis Catharina de Sales, werd door Aartshertog en Aartshertogin Albrecht en Isabella, de eerste steen gelegd van een nieuw klooster "Up het Sand" in de St. Livensstraat, waar het gebouw nr. 30 op de hoek van de Rijke Clarenstraat nog een overblijfsel van is. Het nieuw klooster was geheel op de kosten van zusterkens gebouwd, hoewel deze, naar het schijnt, niet voor het verlies van hun stichting te Gentbrugge door het Gentse Magistraat waren schadeloos gesteld. De rekeningen van de Zuster-gemeente geven een som op van 100 pond, als bedrag der kosten voor feestelijkheden ter gelegenheid van de eerste steenlegging.

De nieuwe kerk werd ingewijd door Mgr. Van der Burcht, bisschop van Gent. Ten jare 1618 ontving het klooster nogmaals het bezoek van Albrecht en Isabella.

De kerk bezat enige schone, rijke sierraden, o.a. een marmeren altaar met tabernakel en twee albasten engelen, ten jare 1662 betaald met de som van 4000 gulden. De toren had 3 klokken die resp. 793-571 en 405 pond wogen.

De geestelijke gemeente werd in 1793 afgeschaft. De oude papieren en titels zijn nog talrijk voorhanden en bestaan in dikke registers in folioen en bevatten o.a. :

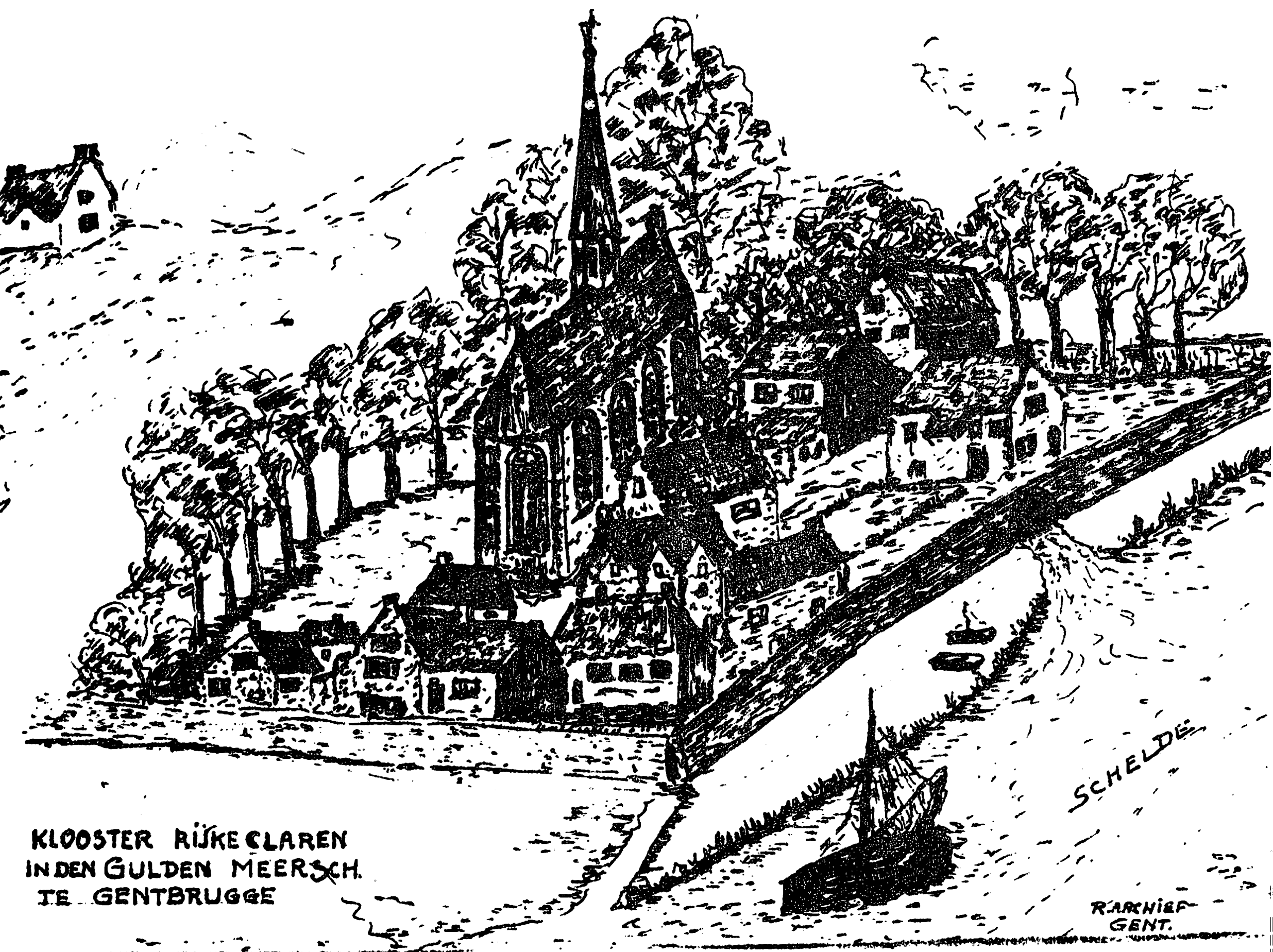
" allede cheynsen ende erfelicken renten toebehoorende aen Senten
" Claren cloostere buyten Ghend ligghende in diversche plecken Ghend
" ende daaromtrent 1546"

toebehoorende aan de heer Blommaert, schepen van Gentbrugge, verder in het Prov. Archief ongeveer 300 charters van de XIII tot de XVIII eeuw. Om er enkele te noemen welke betrekking hebben op het klooster te Gentbrugge; zie boek inventaris Rijke Claren.

- Nr. 105 - Acte d'entreprise de travaux exécutés à l'église du couvent à Gentbrugge par Gillis Van den Dyckele, sculpteur et menuisier, 30 avril 1506.
- Nr. 106 - Acquits de paiements faits à l'occasion de divers travaux de réparations aux bâtiments du couvent avec plans.
- Nr. 227 - Procès de l'abbesse dou couvent contre Gilles Van Waesberghe, curé de Gentbrugge, 1574.
- Nr. 241 - Procès de Guillaume Minnaert contre l'abbesse du couvent au sujet d'une fosse de la commune de Gentbrugge 1626-1633.
- Nr. 248 - Procès de l'abbesse contre Pierre de Scheppere, agriculteur à Gentbrugge 1649-1657.

Nabeschouwingen over het klooster der Arme en Rijke Claren.

Van de eens weldoende stichtingen der Arme en Rijke Claren in en rondom het Gentse is er alleen één overgebleven, nml. deze der Arme Claren, gesticht door de H. Coleta in 1442 en nu nog bestaat in het klooster Bethlehem op het St. Elisabethplein, 13 te Gent. Op Gentbrugge hebben de zusterkens Clarissen in de Middeleeuwen veel bijgedragen tot geestelijke en lichamelijke opbloei onzer gemeente. Hun stichting is in de droevige dagen van het Calvinisme op enkele dagen vernield en afgebroken, daar waar ze gedurende 300 jaar rustig hun heilzaam en menslievend werk hadden verricht. Ponds de plaats waar eens hun prachtig Romaans kerkje stond, zijn ze begraven, alsmede vooraanstaande Gentse edellieden die eens in het klooster een rustplaats hadden gevonden. Hun stof en as liggen verstrooid onder de grondvesten van de hedendaagse nog bestaande bouwcomplexen in de Dwarsstraat en Rijke Clarenstraat. Hun grafmonu-

menten werden gedeeltelijk gebruikt voor grondvesten der sluisdeuren van het Sas te Gentbrugge aan "den Gulden Meersch". Andere liggen verborgen in en onder de kelderingen der aldaar opgerichte woningen in het jaar 1880. Daar liggen nog vele verborgen getuigen van vroegere stichtingen. We vragen dan ook aan de toekomstige geslachten er zorg voor te dragen bij latere modernisering en verbouwing; goed de bodem te onderzoeken om de juiste ligging terug te vinden aangekend op de plannen van Jacques Horembault in 1619. Voorzeker zijn er nog puinen terug te vinden van vroegere bouwtrant, van de oude begraafplaats, oude gebruiksvoorwerpen. Ondermeer ligt nog een oude grafzerk ingemetseld in de Dwarsstraat, nr. 30.

Veel is in vroegere jaren verloren gegaan door onverschilligheid en belangloosheid, waardoor we het veel moeilijker hebben om de geschiedenis van Gentbrugge samen te stellen. Aan de gemeentelijke technische diensten vragen wij acht te geven bij afbraak en herbouwingen, grondig toezicht te houden en niet met haast en spoed tewerk te gaan. Wetenschappelijk onderzoek van deze bodem zal U rijkelijk belonen en het nalatenschap wat beter begrip verschaffen hoe historisch het oude klooster der Rijke Claren verspreid stond in de Gulden Meersch waarover wij U hebben ingelicht.

We hebben getracht de donkere geheimen over deze twee kloosters op te lichten. Zijn we er in geslaagd een rangschikking der gebeurtenissen te maken? Zo veel is nog niet verklaard! Zelfs onder de aanhalingen van verschillende geschiedschrijvers zijn zovele verwarde opgaven en onjuiste data vermeld.

Wij hebben ons best gedaan al hun verklaringen te bundelen en wat te rangschikken. Het zal latere navorsers een lichtbaken zijn van waaruit ze verder kunnen vertrekken in hun opzoekingen. Een geschiedenis is nooit volmaakt, de bodem zelf verbergt nog zoveel geheimen en zoveel getuigenissen zijn reeds verloren gegaan

Einde beschrijving klooster der Arme
en Rijke Claren te Gentbrugge.

Wordt vervolgd.

Arme Klaren laten zich hun geschiedenis vertellen.

Gent. - Met ingehouden adem zullen vanavond de Zusters van Het Monasterium (Armen Klaren) op het Elisabethplein, in gesloten kring luisteren naar een voordracht over de geschiedenis van hun orde. Met ingehouden adem, inderdaad : want wat zij tot 1976 daarover wisten, haalden zij uit hun archieven. De oudste geschriften evenwel dateren van rond het einde der 16de eeuw. Nu blijkt dat de Orde al veel eerder in het Gentse gevestigd is geweest en dat gaat de H. Gerard Waeytens, voorzitter van het heemkundig genootschap "Het land van Rode" hem vanavond uit de doeken doen. - Enorm was de verbazing bij de kloosterlingen toen zowat een half jaar terug een onschuldig nogal alledaags krantenartikeltje mededeelde over de inwijding van twee herdenkingsstenen te Gentbrugge. De stenen willen herinneren aan de plaatsen waar de kloosters van de Arme en Rijke Klaren hebben gestaan.

ONVOLLEDIGE ARCHIEVEN.

De zusterkens lazen de tekst tweemaal. Ja zelfs driemaal.

"Dat is niet mogelijk" dachten ze. Hoe verbeterden ze ook hun archief pluistonden, verder dan 1580 gingen de geschriften niet terug.

Uit de daarop volgende telefonische contacten met het toenmalig gemeentebestuur en de heemkundige kring aldaar, bleek inderdaad dat de archieven niet volledig konden zijn. De kring had teveel bewijzen verzameld die deze hypothesen staafden.

Even bondig die Gentbrugse periode pogen te verhalen :

De Orde werd in 1212 door de H. Clara gesticht. Er werd onder strenge regels van totale armoedigheid en volledige onthoofding van aardse goederen geleefd. Enkel aalmoezen aanvaardden ze. In 1234 kregen zij, alzo een klooster aangeboden door een Gentse edelman. De vestiging van deze gebouwen dient gesitueerd te worden in de "VERBRANDEN BOSCH".

De daarover gelegen stallingen van het leengoed "Coninckxdonck" met zijn ongewone dikke muren, de hoogst ongebruikelijke stalramen bevestigden deze vermoedens. Tevens het feit dat de kaart van Horenbault 1619 ze als eigenaars van grond aan de Rietgracht vermeldt moet als een nieuw eclatant onweerlegbaar argument worden aanzien. Amper 50 jaar later was het klooster op instorten na vervallen.

Omdat Paulus Urbanus IV ondertussen een verzachtende regel had uitgevaardigd (1261) - waarin bezittingen voortaan in de gemeenschap konden worden gestopt - besloten de volgelingen nu als Rijke Klaren of Urbanisten in te trekken in een nieuw klooster op de Gulden Meersch. (1285)

Bijna drie eeuwen later blijkt het gebouw op 'n weinig benijdenswaardige plaats te staan. De Gentse Magistratuur beschouwde het als een te gemakkelijk in te nemen schuiloord voor vreemde legers.

Omdat de zusters niet wijken wilden, stak het gebouw weldra vol soldaten : een uiteraard onaanvaardbare toestand. Slechts na lang aarzelen pakken de 19 religieuzen en 7 zusters in, om in het Klein Begijnhof enkele beluiken te betrekken. Na 6 maanden verhuizen ze naar het Hof Van Vaerewijck. In 1613 wordt een eerste steen van een nieuw klooster gemetst in de St. Lievensstraat. Dit is het merkwaardig stukje geschiedenis waarvan de Orde tot nu geen weet had.

Dank zij de komende voordracht en de beloofde uitwisseling der archieven (met de heemkundige kring) hoopt men de laatste veronderstelling met de geschriften te kunnen wegwerpen. De voordracht is voor enkele van de Claristen, afkomstig van Gentbrugge, eveneens een enige gelegenheid om nog eens iets van hun geboortegrond te horen vertellen. - (J.C.)

Zo schreef het dagblad "Het Volk" van 25-3-'77.

GEDENKSTEEN VOOR KLOOSTERS VAN ARME EN RIJKE KLAREN.

Gentbrugge. - Zondag werden te Gentbrugge twee nieuwe gedenkstenen onthuld. Ze zijn opgericht ter nagedachtenis aan de Arme en Rijke Klaren, een kloosterorde die er gevestigd was in de 13de eeuw.

De ene gedenksteen, geplaatst in de Bosstraat, werd als eerste ontdaan van zijn mantel, waarna het hele gezelschap naar de Basijnstraat trok, waar de tweede is geplaatst. Burgemeester F. Van Belle onthulde deze gedenksteen in aanwezigheid van schepenen Rogiest en Braems. Verder waren nog de raadsleden G. Van Maldeghem, De Moor en Moeraert, de bestuursleden van Culturele Raad De Vocht, De kesel en De Grieve. Het Heemkundig Genootschap met de voorzitter Gerard Waeytens en de bestuursleden O. Van Wittenberghe, Wambach en de Wagenaere aanwezig op dit voor de gemeente historisch moment.

De Gentenaar van 26-12-76.

Op de gedenksteen in de basijnstraat staat vermeld :

```

=====
In 1290 betrokken
de Rijke Klaren
hun klooster alhier
gebouwd
in de Gulden Meers
In 1578 werd het om
strategische reden
gesloopt op bevel
van het Gentse
Stadsmagistraat.
=====

```

Op de gedenksteen in de bosstraat lezen wij :

```

=====
In deze omgeving
bevond zich
het klooster
der Arme Klaren
van omstreeks
1234 tot 1290
=====

```

Het dagblad "Vooruit" van 29-12-'76 schreef :

MONUMENTEN VOOR RIJKE EN ARME KLAREN VAN GENTBRUGGE.

=====

Gentbrugge : - Tijdens het voorbije weekend heeft Gentbrugge nog op de valreep twee monumenten onthuld als aandenken van de kloosters van de Rijke en Arme Klaren. Het ene monument staat aan de hoek van de J. Van Biesbroekstraat en de Bosstraat, waar de Arme Klaren hun klooster hadden. Het andere monument staat in de Basijnstraat langs de spoorweg, waar de Rijke Klaren hun domein hadden. Op de foto : burgemeester Van Belle onthult het monument van de Rijke Klaren in het bijzijn van voorzitter Gerard Waeytens van de Heemkundige Kring en voorzitter De Vocht van de Gentbrugse Kultuurraad.

TE GENTBRUGGE.

Vervolg 9.

KERKWEDEL.

Afgeſchaft in 1899. Werd vervangen door de Klokſtraat. Liep van de kerk naar de Bosſtraat en was 835 m. lang.

KLEINE STATIEſTRAAAT.

De huidige Vredeſtraat.

KLOKſTRAAAT.

Van Koning Albertplaats tot Jules Mac Leodſtraat. Lengte 305 m. en 6,30 m. breed. Verving in 1889 de Kerkwegel, die zoals gezegd in 1899 werd afgeſchaft.

KLUISſTRAAAT.

Van Ankerslaan tot Fred. Burvenichſtraat. Plan van aanleg 1938. We menen die naam in verband te moeten brengen met het uithangbord van een oude afſpanning : "De Oude Kluis", die op de Brussele Steenweg ſtand ongeveer op de plaats waar de Kluisſtraat begint. Meer uitleg hebben we niet kunnen vinden. Grondafſtand 1935. Rijweg 7,50 m.

KONING ALBERTPLAATS.

Vroeger Kerkplein, Dorpsplaats. Voor de kerk.

KONINGIN ASTRIDſTRAAAT.

Vroeger Snoekſtraat.

KORTE BEEKſTRAAAT.

Van Veldſtraat tot Van Heckeſtraat, Ledeberg. Zie Beekſtraat.

KONINGSDONCK (CONINCKXDONCK).

Oud Herengood in de Bosſtraat (zie "Onze Kaſtelen"). Donck, Donk, Donc : het zijn germaanse woorden die betekenen : onderaards verblijf (het normale verblijf voor wevers); ook vrouwenvertrek. Bij de Oude Germanen was het een ondergrondse kuil van buiten met mest bedekt om de kou af te weren. Van de betekenis "kuil", "ondergronds" is ontstaan die van "kerker". Daar nu de ondergrondse "donk" aan de buitenkant door een opeenhoping van mest kenbaar was, kan met-tertijd de "mesthoop" tot een "kleine heuvel" zijn uitgegroeid. Van daar dat veelvuldig een kleine hoogte te herkennen is waar een plaatsnaam op "donk" in gebruik is. Zo zegt H.J. Van de Weyer in zijn "Bibliografie der Vlaamse plaatsnamen", Kan. J.J. De Smet in zijn "Essai sur les noms des villes et communes de la Flandre Orientale" dat "donc" een beboste hoogte, een beboste heuvel betekent in tegenſtelling met "loo" dat een beboste laagte zou betekenen. Diericx in zijn "Mémoires sur la ville de Gand" beweert dat "donk" betekent "vette grond of mesthoop". Volgens Vercouillie ten slotte zou "donk" betekenen "mest" terwijl het toch in het Hoogduits en het Nederduits "onderaardse met mest bedekte woonplaats" betekent. "Donk" daarentegen zou in Middelnederlands, het Oud-Hoogduits, het Nieuw-Hoogduits, het Oud-Noors "kuil" betekenen en in het Litauws "moeras". Voor wat dus Coninckxdonck aangaat zou het meer in de betekenis gaan van "lage ſchuilplaats". Al ſchijnen de gedachten van de geleerden dus niet precies altijd overeen te

komen, toch zal dat woord hoogstwaarschijnlijk "heuvel, verhevenheid" hebben betekent, met bovendien de ~~gedachte~~ "vette, vruchtbare aarde". En dat komt best overeen met Koningsdonck.

Koning of Coninc, eerste lid van het woord betekent wellicht dat de Vorst (koning of heer) op die grond cijnzen inde. Dus zou Koningsdonck betekenen "verheven plek grond waarop de vorst heerlijke rechten kon doen gelden".

KOUTER.

Landerijen oostwaarts van de kerk gelegen in de vruchtbaarste delen van de gemeente. Dat woord komt van het Latijnse "Cultura" dat "bouwland" betekent en wordt alleen gebruikt daàr waar in de vruchtbaarste delen van de streek ook al de grote hoeven te vinden zijn. In de meeste oude dorpen is het daar dat men de eerste nederzettingen moet zoeken. Hoogstwaarschijnlijk zijn die gronden, in den beginne, en voor een betrekkelijk lange tijd, gemeen bezit geweest zoals de Driesen en de Upstallen.

KOUTERSTRAAT.

Die weg is een van de oudste van Gentbrugge. Op de kaart van 1619 is hij reeds aangeduid. Iets voorbij de Kerkweg die hier uitgaaf en verder doorliep naar de oude kerk, was een bloemisterij die later van De Porre werd. Verder had men het kasteel De Redickhove, later De Meulemeester, dan Le Fevere en laatst Mols. In 1619 behoorde het aan De Redickhove's, oud geslacht waarover evenwel geen bijzonderheden, betreffende Gentbrugge, te vinden waren. Op de grond waar vroeger het kasteel stond en de hovingen ervan, benevens het land tussen het kasteel en de bloemisterij van De Porre, bevindt zich nu een school alsook de Wijk Mols. Verderop stonden een reeks kleine huisjes, het zogenaamde Luizengevecht (wat die naam betekent hebben we niet kunnen achterhalen, maar waarschijnlijk duidt hij op de weinig hygiënische omstandigheden waarin men daar indertijd leefde). Het waren zeer oude huisjes. Vroeger stond daar ook een O.L.Vrouwkapelleke. Voorbij de Lange Dreve, de huidige Van Biesbroeckstraat, stond het hof van Fons Lachaert dat dateerde van 1860. Het hof van Vennemans werd er rond 1870 gebouwd en daarnaast stonden 6 kleine huisjes van Mr. Quyo, wiens kasteelken midden in de boomgaard stond.

Aan de linkerkant van de straat, opnieuw beginnend aan de kerk en er even voorbij en vooraleer de kerkhofmuur begon was er een ijzeren afsluiting. Het is daar de vroegere pastorij moet gestaan hebben. Voorbij het kerkhof staat het oudste kasteel van Gentbrugge, de Oude Kluis, te midden van een prachtige vijver met romaanse brug. Gans Gent kende vroeger dit prachtige plekje met zijn rode vissen en zijn twee statige zwanen. Nu, helaas, met de demping van de wal en het verbreden van de straat met het daarmee gepaard gaan van de verdwijning van de bomen is veel van het mooie verloren gegaan. Het behoorde vroeger aan Mr. Blariau, wiens zoon, priester, een hele tijd hier op zondag de vroegmis las, vóór E.H. De Veirman hier onderpastoor werd. Het hoort nu toe aan de heer Cardon de Lichtbuer die het grondig liet veranderen, vergroten en zijn oorspronkelijke stijl gedeeltelijk wedergaf. (zie de "Oude Kluis"). Daarnaast heeft men het kasteel van Hellebuyck Louis een vroegere **zeer** gekende bloemist, zelfs nog vóór Louis Van Houtte. Hij waagde het van de gekende azaleakweker Mortier 10 azaleaplanten te kopen van een nieuwe variëteit die Mortier in de handel bracht en hem daarvoor de voor die tijd fabuleuze som van 10.000 fr. moest betalen (De Potter&Broeckaert - Gent de stad van Flora). Wat verder bouwde Philemon De Man zijn bloemisterij rond 1890 en en Maes daarnaast zijn hofstede, later bewoond door Jules Bruyneel.

Een wegel, een oude postwegel, leidt van hier naar de Schelde waar vroeger de overzet aan het Pannenhuis was. Deze overzet werd later vervangen door een andere die wat verder lag aan de estaminet "Aan het schippershuizeken".

De mmoie populieren en lindebomen die langs weerszijden de baan zoomden werden in 1924 openbaar verkocht in het vooruitzicht van de verdere verbreding der straat. In 1935 werd de weg op een algemeen africhtingsplan vastgelegd.

KOUTERWEGEL.

Van de Postwegel der Kouterstraat naar de Oude Schelde. Voetweg 33; lengte 459 m.

KREKELSTRAAT.

Van de Bosstraat naar de Rietgracht. Rechts de hofstede van Wannus De Wilde en in het begin der straat de oude hoveniershuizekens met een duiventoren.

LANDWEG.

Van Kouterstraat naar Oude Schelde. Weg nr. 40. Lengte 705 m.

LANGE DREVE.

Zie Van Biesbroeckstraat. Lengte 550 m.

LAANGERIJSTRAAT.

Onvermijdelijk is dit de Ongerijstraat. Nergens vinden wij die straat aangeduid, maar leiden de ligging af uit wat de Atlas der Gemeentewegen zegt over een wegelken van 58 m. (zeer kort dus) dat liep van de Langerijstraat naar de Kerkweg. Dit wegelke volgde dus ongeveer de ingang van het kerkhof naast de kerk en ontmoette de Kerkweg een twintigtal meter verder op het huidige kerkhof.

LEDEGANCKSTRAAT (KAREL, LODEWIJK).

Van de Jan Furnièrestraat tot Gontrodestraat.

LEEMSTRAAT.

Zie Frederick Burvenichstraat.

LEEMWEGEL.

Van Ledeberg tot de Dries. Bestond reeds als weg ten tijde van Horembault in 1619. Een deel ervan heette vroeger de Molenweg of Meulestraat of Meulenweg, waarschijnlijk naar de windmolen die daar stond (zie Oude Brusselse Weg) en die laatst aan De Munter toebehoorde. In 1874 werd die weg op 3 m. gekalseid. In 1890 op 4 meter en in 1893 op gans zijn breedte om het verkeer met Gentbrugge Noord te vergemakkelijken. Riolering in 1907. Het algemeen richtingsplan van 1927 brengt de breedte van 13 op 15 m. (zie Frederick Burvenichstraat).

Wordt vervolgd.

ZWALUWEN OP DE HOFSTEDE

De Lente is in aantocht,-de zon doet botten barsten,- alles herleeft stilaan in de natuur.-De merel zingt zijn eerste lentelied met fluweelen tonen in het Boshout,meezen en vinken kwikeliëren elk in eigen tale.Op de hofstede wordt het weer bedrijvig,de arbeid begint op het land;de boer loert in de lucht naar de vogels die aankomen naar hun oude nest. Jaren lang kwamen de zwaluwen hier op de oude hofstede van Bernard De Mol,aan de oever van de Oude Schelde,aan het grote be-

Naard loopt ongeduldig op het erf,-gaan ze weerkomen naar hun oude nest in de warme stal,onaangeroerd,nog stevig vastgekleefd aan de houten balken van de hooizolder,-zijn ze niet omgekomen van dorst en honger,vliegend over de zoute oceanen,over bergen en dalen. Hoe gaan zij hier op dit nietig klein plekje grond van Gentbrugge,-een nietig stipje op onze aardbol, hun nestje terug vinden,nu de koude vriezige mistige winterdagen voorbij zijn? -waar zij bij hun terugkeer iedermaal als bouwarchitekten met leemmodder uit de steenbakkerijen hun nest moeten verstevigen en 't kamerken binnen met zacht mollig vederdons zullen bekleden voor hun jongskens die komen zullen...." Ze zijn nog niet te bespeuren" zegt Naard tegen de bazin "maar toch het wordt hun tijd".....

Hij heeft ze van kinds af weten komen nestelen op zijn erfgoed rond dit tijdstip.Hun nesten zijn onaangeroerd,zorgzaam bewaard en de halve schuurdeur staat waggeweid open,gereed de zomergasten te ontvangen.....Maar zie-uit de richting van de Zilvermeers over de Paepstukken komen enkele zwaluwen naar hier toegevlogen.

Een glimlach streelt het aangezicht van de oude Naard,zijn oogskens loeren in de heldere lentelucht;....."Ze komen af" roept hij tot zijn dochters,bezig de melkkannen te spoelen aan de houten waterpomp,onder de notelaar.Het dringend werk op de akker wacht op de boer,maar hij wil niet werken,hij moest ze eerst zien aankomen,hij kent precies hun doening op de hofstede,hun fladerend heen en weer vliegen boven huis en stallingen,rond de houtmijt en zich onmiddellijk zien laven aan het zoete frisse water uit de kuip onder de waterpomp.

God zij dank,waarlijk ze zijn daar,zijn koppel zwaluwen. Hij herkent ze zo goed,ze zetten zich neer op het dak,loeren met hun kopjes zo wat heen en weer,ze kwelen een liedje als een welkomstlied voor de oude boer.Ze vliegen nog wat rond en dan recht de schuurdeur binnen nieuwsgierig om te zien of hun nest daar nog hangt.

Iedereen op de hoeve komt buiten kijken,ja hun twee koppels zijn aangekomen."Ze brengen ons geluk" zegt Naard tegen zijn gezin," Ze zien er goed uit".Ach konden ze vertellen van hun verre reis uit de tropische streken,ze zeggen het wellicht in hun taal der vogelen,het natuurgeheim hunner gezangen ,in rythme en klank-ze weten dat ze hier wilkom zijn en zich weer kunnen koesteren in de warme zonnestralen,wat minder en koeler dan in verre Afrikaanse landen,waar ze noodgedwongen naartoe moesten,want hun tengere dunne pootjes kunnen niet tegen vorst en koude.Hier is het landschap aangenaam,zij vinden er het klare zoete water in de kabelende beekjes,rond de hoeve is voorraad voedsel in overvloed."Weer een Winter voorbij",denkt Naard,de koppige oude boer;geankerd aan oude schoone tradities;-Na regen komt zonneschijn,de akker ligt nu in volle zon te ademen,bakerend,zuigend de kilte uit de grond. Het kiemend graan zal groeien en rijzen tot een rijke oogst en nu trekt Naard met zijn volk naar het land,een straalken geluk,een innerlijke tevredenheid is in zijn hart ingetreden.....

Alles geht vorüber, alles geht vorbei, de tijd blijft niet stille staan, - Na de Zomer komt de Herfst met zijn kille koude dagen - een mistige morgen en avondlucht valt over erf en land.

De koremijten staan als juweelkens van boeearchitectuur tussen het rapeveld, de dagen korten de Winter staat voor de deur. De zwaluwen komen bijeen, als een leger dat zich verzamelt na een harde strijd. Ze zitten uren lang op de elektrische luchtleidingen in de Bosstraat. Ze wachten op het signaal voor het vertrek, weer naar verre landen. Wie is hun geleider, wie hun gids, waar gaan ze naartoe, naar welk verre nest? Natuurgeheimen die niemand kan doorgronden; men zegt 't is hun instinkt. Vliegen zij in magnetische golven, geleid door geheime bakens? God is wonderbaar in zijn scheppingswerk; al is de moderne mens door wetenschap en techniek het helaal gaan verkennen in het oneindige der ruimte, de eenvoudige kleine zwaluw overtreft het brein van de wetenschappelijke mens die niet kan begrijpen wat er omgaat in het binneste, in dit hersenstelsel van de kleine zwaluw, volmakter dan onze snel vliegende satelieten, onze computers....

"Goede reis" zegt Naard, met weemoed in zijn binneste.

"Gij lievelingen, ge zijt hier altijd welkom op het erf. Gij jonge vogelkens, vlieg mede met de oude, voor de eerste maal naar verre streken; ge hebt bij ons zo kwelend gefluit in de stille vroege ochtend tussen de harmonische tonen van de merel in de top van de oude notelaar boven de waterpomp. 'k Zal zorg dragen voor uw nesten stel het wel op uw verre reis, tot weerziens in het volgende jaar misschien.... U komt wel terug bij ons, maar eens zal ik er niet meer zijn, om u te begroeten. Het leven gaat snel voorbij, ook voor Naard op de hoofstede en toch zal altijd iemand u begroeten als ge weerkomt in de Lente

N.B. In het jaar 1978 hebben vele zwaluwen hun nest in de warme stal der oude hoeve, niet meer teruggevonden. Vele hoeven zijn hier verdwenen. De oude boeren op de hoeve hebben zij niet meer kunnen begroeten, ze zijn de eeuwigheid ingegaan... De moderne mens verwoest het schoone landelijke van zijn dorp. Waar zijn op Gentbrugge onze 54 hektaren bos gebleven, onze schilderachtige hoevekens? Moderne wooncomplexen reizen als paddestoelen uit de grond. Onze zwaluwen zijn op zoek naar een ander te huis, ze zijn raar geworden hier bij ons. De hedendaagse mens heeft in ons oude dorp veel natuurschoonheid kapot gemaakt.

Een heemkundige vriend uit Dilbeek vroeg mij onlangs naar de tekst van het oud gedichtje "De Les der Zwaluw". Graag wil ik als slot van mijn verhaal het hier neerschrijven, ik vond het gedichtje in "Liederbundel ten dienste der Vlaamse Jeugd, door S. Daems en Beranger

DE LES DER ZWALUW.

Zwaluw lief, waar snelt gij heen?
Laat ge uw nestje zo alleen?
Zwaluw, laat uw rappe vleuglen
Nog een poos hun vlucht beteugelen.
Zwaluw lief, waar snelt gij heen?

'k Ga naar zachter zoomen,
Waar de zomerzonne straalt,
En bij frissche stroomen,
Bloem en loover praalt.
Eens zal 't uur ook komen
Dat gij heen zult gaan?
Menschenkind, o, denk er aan.

(Zie vervolg)
Gerard Waeytens

Zwaluw,keert gij ooit nog weer ?
Naar uw nestje van weleer,
Als de lentedagen naken ?
'k Zou het dan voor u bewaken.
Zwaluw,keert gij ooit nog weer ?

Licht ziet gij mij nimmer;
Maar indien ik wederkeer,
Metsel ik en timmer
Mij een nestje weer.
Gij,gij gaat voor immer,
Als gij heen zult gaan !
Mensenkind,o denk er aan.

Zwaluw,smart u 't scheiden niet ?
Toen ge uw nestje daar verliet,
Laat ge uw hoofdje dan niet hangen ?
Werd uw borstje niet bevangen ?
Zwaluw,smart u 't scheiden niet ?

Waarom zou ik treuren ?
'k Vind een beter vaderland,
Vol van balsemgeuren,
Aan het gindsche strand.
Om u op te beuren,
Als gij heen zult gaan,
Menschenkind,o denk er aan.

SPREEKWOORDEN EN ZEGSWIJZEN AFKOMSTIG
VAN OUDE GEBRUIKEN EN VOLKSZEDEN.

door Alfons De Cock, volkskundige geboren te Herdersem in 1850.

SCHAMPAVIE SPELEN :

Het hazenpad kiezen, de plaat poetsen, de hiel en laten zien. Ons "schampavie" is vervormd uit het Frans escampative, een afleiding van escamper, uit het Italiaans scampare = vluchten, met s (Latijn ex = uit), een denominatief van campo = kamp. Dus uit het kamp vluchten. Van "het kamp ontvluchten" is de betekenis thans geworden : een plaats ontvluchten waar men zich aan iets onaangenaams verwacht.

VOOR DE PINNEN KOMEN :

Te voorschijn komen; zich vertonen. Bijv. : hij moet voor de pinnen komen want ik heb een eitje met hem te pellen. Hij durft met zijn liefde niet voor de pinnen te komen, misschien omdat ze te lelijk is. Ook van zaken gezegd : 'k ben dat mens verleden jaar eens kwijt geraakt en 't is sedert nooit meer voor de pinnen gekomen. Hij durft met zijn voorstel niet voor de pinnen komen. Voornamelijk gebruikt in Oost-Vlaanderen.

Volgens De Bo heeft men daarmee in West-Vlaanderen steeds een rechtbank op het oog.

A. Van Werveke, de Gentse oudheidkenner, doet de spreekwijze opklimmen tot de middeleeuwen; zijn verklaring strookt beter met de betekenis der zegswijze in Oost-Vlaanderen.

Kom voor de pinnen = laat U (of een voorwerp dat gij hebt) zien. Pin(nen) werd in de middeleeuwen gebruikt voor tinnen = kantelen van de muur der burcht. Men kwam iemand spreken "toten tinnen"; daarom kan het het volgende zijn : Kom voor de pinnen = laat U zien door aan de pinnen of tinnen te verschijnen.

MET SPEK SCHIETEN :

Grootspreken, liegen, opsnijden. De oorsprong van die zegswijze zou, volgens verschillende geleerden, te zoeken zijn in de vroegere gewoonte om met spek schepen in brand te schieten : de daardoor voortgebrachte stank was even onaangenaam als de leugentaal van een bluffer, redeneerde men. Het verband is echter wat ver gezocht. Anderen betogen dat spek "voor logens waar men zijn reden mee lardeert" genomen werd. Ook riep men de spanjaarden spek na om hun opgeblazen liegen.

KERFSTOK :

Een nieuwe kerfstok kopen = een oude schuld afdoen en een nieuwe maken. Hij heeft veel op zijn kerfstok = hij heeft veel schuld, hij heeft veel misdreven. De kerfstok is vol = de maat is vol. Ik wil dat niet op mijn kerfstok hebben = ik wil daarvoor geen verantwoording, geen aansprakelijkheid aanvaarden. Iets op iemands kerfstok zetten = het hem aanrekenen. Op een verse kerf = een nieuwe rekening openen.

Eertijds toen het onderwijs nog niet tot de volksklasse was doorgedrongen en kleine winkeliers nog van geen eigenlijk boekhouden wisten te spreken, behielp men zich met de "kerfstok". Zo noemde men een lang, plat en net geschaafd stokje, in de vorm van een dikke liniaal, of liever een stel van twee zulke stokjes, waarvan de boer en de winkelier elk een bezaten. Bij het halen van een brood bijv. werden de twee stokjes op elkaar gelegd en een inker-

ving op beide tegelijk duidde de levering aan. Als de kerfstok vol was werd de rekening vereffend. Later is dat dan bijna geheel in onbruik geraakt en door "kerf" vervangen. Zo zegde men in West-Vlaanderen : "iets op de kerf halen", ook "op de klets halen" of "op de poef gaan". Dat "op de poef (pof) gaan" is in praktisch heel Vlaanderen bekend, net zoals "plakken". In de plaats van "kerf" werd er ook in sommige streken "schreef" gebruikt en zo kwam dan "een schreef aan de balk".

DIE WEDUWE LOOPT MET EEN STROWIS OP 'T GAT :

Die weduwe stelt zich te koop. Dit wordt gezegd wanneer een jonge weduwe door kleding, houding, enz. duidelijk laat blijken dat zij trouwlustig is. De strowis komt aanvankelijk voor als teken van inbeslagneming. Men plant op of bij in beslag genomen goed een kruis, een vaan of een stok met een hoed of een strowis er op, welke laatste dan, naar men meent, vervormd is uit een strokrans als hoofdbedekking. Van symbool van inbeslagneming werd de strowis symbool excentoriale verkoop en zo van verkoop in het algemeen.

De gewoonte, een te koop geboden voorwerp van een bosje stro te voorzien, is oeroud en nog niet uitgestorven. De vroeger vrij algemene, thans nog maar alleen onder 't gemeen gebezigde spreekwijze : ik zal je met een bosje stro om je hals te koop zetten, dagtekent ongetwijfeld uit de dagen toen de slavernij nog bestond en het tot de gewoonte der Germanen behoorde, de slaven, die zij te koop stelden, een bosje stro aan de hals te hangen.

KIEZEN OF DELEN :

Het een of het ander. Deze uitdrukking heeft zijn grond in het oude Hollandse recht, waarbij bepaald was dat van 2 personen, die iets hadden te verdelen : een erfenis, een buit, enz., de ene de verdeling maakte en de andere de keuze had, zodat delen en kiezen niet aan dezelfde persoon toekwam. Op sommige plaatsen gebruikt men : "eieren of jongen".

DE SLEUTEL OP DE DOODKIST LEGGEN :

Van een nalatenschap afzien; meestal wanneer er niets is.

"De sleutel ligt daar op de doodkist" (er blijft niets over).

Eertijds diende de erfgenaam werkelijk de sleutel op de doodkist te leggen, wanneer hij aan de beroofde boedel van een overledene wou verzaken. Dat gebruik was zo algemeen, dat zelfs de vorsten zich daaraan moesten onderwerpen. Zo leest men in de Geschiedenis van Vlaanderen, dat de weduwe van Filips de Stoute, hertog van Bourgondië, in 1404, de "desolaten boedel" van haar gemaal aldus verstootte; zij ontdeed zich van haar gordel en legde deze, naast beurs en sleutels, op de doodkist.

IEMAND WATER EN VUUR ONTZEGGEN :

Alle gemeenschap met hem afsnijden. Bij de Romeinen van wie wij de spreekwijze waarschijnlijk hebben overgenomen, sprak de rechter een bannissement uit onder het symbool van water en vuur ontzeggen, hetwelk noodzakelijk het vertrek van de veroordeelde te gevolge had. De ban werd uitgesproken voor 3, 10, 50 en zelfs voor 100 jaar en een dag. Hij, die voor 't leven gebannen was, mocht door elkeen ongestraft gedood worden, zodra hij de grens overschreed.

BANMEULEN :

Winkel waar men verplicht is zijn loon in winkelwaren op te halen. De ban- of bandmolen (Fr. Moulin banal) was oorspronkelijk een dwangmolen binnen een ban (of rechtsgebied) gelegen, waar de onder-

horigen verplicht waren hun graan te laten malen. Hij leeft nog heden voort in de Kempische "banmeulen".

OP DE SCHOPSTOEL ZITTEN :

Zijn val, zijn nederlaag nabij zijn; ieder ogenblik uit zijn ambt ontslagen kunnen worden. Schopstoel heeft hier nagenoeg de betekenis van wipplank. Naar het schijnt plaatste men daarop de tot verbanning veroordeelde misdadigers, om ze er vervolgens weer af te schoppen.

'K LAAT ME REKKEN ALS 'T NIET WAAR IS :

Dergelijke eedformule, bij onze Vlaamse volksklassen van dagelijks gebruik, herinneren aan de tijd, toen het uitrekken van het lichaam op de folterbank hier ook in Vlaanderen tot de gewone lijfstraffelijke rechtspleging behoorde. Vgl. : 'k laat mij ophangen - 'k laat mijn kop afkappen - ze moesten hem radbraken.

TUSSEN 'T HANGEN EN 'T VERWORGEN :

In pijnlijke onzekerheid verkeren.

IK VERWED ER MIJN KOP OP :

Weinig ernstige eedformule, die de volksmenigte gedurig in de mond heeft om een ander gezegde te bevestigen. Vgl. : mijn kop af als ... 'k durf er mijne kop opzetten 'k laat mij nog liever de kop afkappen ze mogen mij levend het vel afstropen als het niet waar is 'k wil op staande voet doodvallen 'k wenste dat ik van mijn leven geen gezond uur meer had

VIJGEN NA PASEN :

Iets dat te laat komt. Toen de vijgen bij ons bekend werden, waren zij een Paasbanket, omdat men ze jaarlijks uit Spanje invoerde en ieder gaarne van de eerste wilde gediend zijn, in de mening dat de eerste de smakelijkste waren. Kwamen nu de vijgen na Pasen of werden ze de lekkerbek eerst dan voorgediend, zo was het aantrekkelijke der nieuwigheid weg. Een andere versie zegt dat vijgen altijd een toespis geweest zijn, die vooral gedurende de 14 daagse vasten, in de plaats van vlees, - alsdan een verboden spijs -, werd gebruikt. In vroegere eeuwen, toen de kerkelijke voorschriften aangaande die Vasten oneindig beter werden in acht genomen, was dat natuurlijk veel meer het geval dan nu. Eens de Vastentijd voorbij, dus na het Paasfeest, hadden de vijgen hun aantrekkelijkheid en waarde verloren omdat men iets beters kon en mocht gebruiken.

VERZENDERKENS DAG :

Op 1 april. De aprilgekheden zijn vanouds bekend en niet alleen bij ons, maar ook in de naburige landen. Meer zelfs, in heel Europa en tot in Indië toe. Hoofdzaak is het in onze streken altijd geweest een kind of een onnozelaar om een belachelijke boodschap te sturen bij bijv. een buurman, door wie hij (zij) dan bij een tweede persoon werd gezonden, naar een derde, een vierde, enz., onder voorwendsel dat het gevraagde niet bij hem, maar wel bij die andere zou te vinden zijn. De boodschappen varieerden van streek tot streek, zelfs van dorp tot dorp. De meest voorkomende boodschap was wel, iemand om aprilzaad sturen; of zoals bijv. te Wachtebeke, om kasseien zenden. Ook de dagbladen publiceren nog steeds op 1 april een verzonnen en meestal geruchtmakend verhaal. En wie kent het rijmpje nog : Den eersten April verloor Alva zijnen bril; herinnerend aan de inneming van Den Briel, op 1 april 1572, door de Watergeuzen.

Wordt vervolgd.

Vervolg 27.

Naar het onuitgegeven werk van : WAEYTENS Gerard
PATOOR Walter
VAN DAMME Richard.

Nadruk verboden.

Gentbrugge na 1795. Historisch gedeelte. (deel 1)

De wereld huiverde in bange nood bij de eeuwwisseling en het einde der tijden scheen nabij. Koningen, edelen, priesters, vrouwen en kinderen werden onschuldig onthoofd. Geleerden verbannen, eeuwenoude kunstschaten vernield in tomeloze baldadigheid en blinde hartstocht. De revolutie onder Robespierre, Marat en Danton zegevierde. Het was een droevige, armzalige tijd. Niet dat we zouden beweren dat, onder de regering der "Heren" alles was zoals het moest ... neen, dat niet, maar wie zou durven zeggen dat behoudens misschien in enkele zeldzame gewesten, de mensen geen rustig en menswaardig leven sleten ? ... De "Heer" was meester inderdaad, maar de tijd der "slavernij" hadden de mensen reeds heel lang achter de rug en ... zouden de politieke beunhazen zich minder "meester" hebben aangesteld en dat ... met evenveel takt ? ... De oude Heren hadden er belang bij dat alles ordentelijk verliep en ze zorgden er voor dat alles ook zo verliep. Kunnen we dat van de "anderen" zeggen ? ... Hadden die er integendeel geen baat bij dat wanorde alles overhoop zette en ... trokken ze daar niet gans hun profijt uit ? ... Was de heerschappij der Heren geen waarborg voor standvastigheid en duurzaamheid, hoofdzakelijke voorwaarden voor vrede en geluk ? ... Maar de Franse republikeinen hadden daar anders over geoordeeld en anders zou het worden ! ... Oude, beproefde wetten, die in werkelijkheid gesanctioneerde gewoonten waren geworden en die zoals een weldoende gist het leven der mensen doordeesemden werden in een pennetrek afgeschaft en door vreemde voorschriften, totaal onbekend en onbegrepen, onmiddellijk uitvoerbaar verklaard, vervangen. Wat was toegelaten ? ... Wat was het niet ? ... Wat geboden ? ... Erger nog; was het wel zeker dat het Republikeins Regime zou staande blijven ? ... Wankelde het niet reeds in al het bloed en slijk dat het aan zijn voeten had bijeengetrapt ? ... Wie kon zelfs maar voorspellen, 's avonds bij het slapen gaan, wie 's anderendaags bij het ontwaken de wet zou stellen ? ! ...

In 1790 werden de Oostenrijkers vervallen verklaard en de Belgische Provinciën riep hun onafhankelijkheid uit, doch reeds op 5 juli 1791 deed de Oostenrijkse Aartshertogin Maria Christina weer haar plechtige intrede in Gent. Op 12 november 1792 waren het de Fransen onder generaal La Bourdonnaye; op 29 maart 1793 weer de Oostenrijkers en op 5 juli van hetzelfde jaar wéér de Fransen!! ... Die bleven nu een tiental jaren waarna Napoleon kwam in 1804, gevolgd in 1814 door de koning Lodewijk XVIII. In maart 1815 kwam deze naar Gent gevlucht omdat Napoleon uit het eiland Elba was teruggekeerd en reeds Parijs bedreigde en het was slechts 100 dagen later dat hij reeds weer naar zijn hoofdstad terugkeerde; Napoleon was te Waterloo verslagen geworden en gevangen naar St. Helena gestuurd.

Nu werd het de tijd van de Hollander, die het maar 15 jaar uithield tot aan de Belgische Omwenteling van 1830. Mensen van 40 jaar oud waren in hun korte leven Oostenrijker, Belg, weer Oostenrijker, Fransman, nogmaals Oostenrijker, Frans Republikein, onderdaan van de Franse Keizer, dan van de Franse Koning, dan Hollander en ten slotte weer Belg geweest. Welk eerlijk man had met de beste wil van de wereld dàar orde kunnen in scheppen of houden en tevens zijn medeburgers opleiden in het nieuwe leven waarin ze nu, hals over kop en zonder de minste voorbereiding geworpen waren? En wie zou die ontreddering verwonderen als men weet dat Député Darac volstrekt gelijk had toen hij te Parijs, in volle Raad der Vijfhonderd, op 18 Brumaire, jaar VI (8 november 1797) uitriep: "daar zijn 22.291 wetten die we in België moeten in voege brengen; een ware regeringloosheid" Van die 22.291 wetten, totaal nieuw voor ons land, waren er in 1796 3402 van de Constituante, 2688 van de Législative, 14.034 van de Conventie, zodat we met een gemakkelijke rekening vaststellen dat de Franse Republiek in één jaar tijds 2.167 nieuwe wetten uitvaardigde!! En, we leggen er de nadruk op dat zowel de letter als de geest dier wetten nieuw waren voor ons volk, dat ze totaal afbraken met de hier geldende geplogenheden, terwijl ze anderzijds met ijzeren koppigheid werden doorgedreven. Kan het anders of onze mensen moesten de speelbal zijn van een handvol gewetenloze schurken die, wel wetend dat de gevreesde "Sans-Culotten" achter hen stonden, vrij spel hadden. Eén voorbeeld onder vele halen wij aan ... Op 3 augustus 1794 schreef Carnot, lid van het Comité du Salut Public aan de leden van de Conventie met speciale zending te Brussel letterlijk het volgende:

" Gij vraagt mij hoe ge handelen moet in België? Wij zegden het U reeds: 1) die streken als veroverde wingewesten behandelen, niet te verbroederen, zich niet met gemeentezaken op te houden, noch

" met verenigingen van welke aard ook. 2) de inwoners te ontwapenen
" en alle verzamelingen beletten. 3) de rijken belasten; gijzelaars
" nemen; het volk eerbiedigen tot in zijn hutten, ja tot in zijn
" veroordelen toe. 4) België van alles wat het bezit beroven : van
" zijn paarden, zijn leders, zijn lakens, van alles wat ons kan van
" nutte zijn, evenals van alles wat de terugkeer van de vijand kan
" bevoordelen. 5) de assignaten in omloop brengen; belastingen
" leggen; alle mogelijke geld in beslag nemen. 6) Brabant zwaarder
" behandelen dan Vlaanderen, Luik en Entre Sambre et Meuse.

De schrijver F. Verhaeghe voegt er bij : "Nooit, tenzij misschien in de somberste dagen van de invallen der Barbaren, had men de ontred- dering, de verwoesting, de plundering verheven gezien tot zulk koud- berekend wettelijk stelsel, dat tot in zijn minste bijzonderheden bestudeerd was en tot in zijn uiterste gevolgtrekkingen doorgedreven". Er bestaan niet voor Gentbrugge zoals dat voor Gent wel het geval is boeken waarin dag voor dag werd neergeschreven wat er gebeurde en zo weten we ook niet precies wat hier soms is voorgevallen, maar wie lezen kan en begrijpen wat hij leest kan zich gemakkelijk een voor- stelling maken uit de Gentse Geschiedenissen van de toestand zoals die zich hier te Gentbrugge voordeed in die armzalige tijd. Meer dan ooit moet het toch waar geweest zijn dat, als het in Gent regende er druppels vielen op Gentbrugge. We geven grif toe dat ons volk niet zo rechtstreeks en zo erg zal hebben geleden onder de offici- ele opeisingen, geldboeten en verplichte oorlogsschattingen die Gent teisterden, maar de plunderingen door benden Sans-Culotten, door brandstichters en rovers, die van de algemene verwarring gebruik maakten om hun goor stielke dat zo winstgevend was uit te oefenen, en door hongerlijdende stedelingen, zullen daar wel hebben tegenop gewogen.

Als we dus in het kort vertellen hoe de toestand was in de stad, zullen we zelf wel de nodige besluiten kunnen trekken voor wat Gent- brugge aangaat. Aan de hand van Dr. V.Fris - Histoire de la ville de Gand, tekenen wij het volgende op en in verband hiermede willen wij de aandacht vestigen op het feit dat we slechts zéér bondig de geschiedenis van Gent weergeven en ons tot onze spijt gedwongen zien aan veel belangrijke gebeurtenissen voorbij te gaan. We kunnen slechts onze lezers aanraden een der talrijke werken die over de Geschiedenis van Gent zijn verschenen aandachtig te lezen; de mensen weten doorgaans veel te weinig van wat het leven onzer voorouders aan onheil en zegen heeft gekend. Men leze bijv. : Memorial de la Ville de Gand (Claeys) - Histoire de la Ville de Gand (V.Fris) en van De Potter : Gent van de oudste tijden tot heden - Gent onder schrikbewind.

In 1794 bezetten de Fransen de stad Gent en de opeisingen die overal de aankomst of de doortocht der republikeinse legers kenschetsten namen een aanvang. Van de oorlogsschatting van 60 millioen fr. die België binnen de 8 dagen te betalen kreeg, moest Gent er 7 voor zijn rekening nemen. Daar die wraakroepende hoge belasting niet kon worden bijeengebracht, ondanks het feit dat al het goud en zilver dat in privaat bezit was, werd aangeslagen en tot staven gesmolten, werden 47 gijzelaars naar Amiens en Rijsel gevoerd.

De nijverheid lag lam en gans ontredderd en zo groot was de nood onder de bevolking dat de Arme Kamer zich genoodzaakt zag het stadsbestuur ervan te verwittigen dat ze haar brooduitdelingen zou moeten staken. Ondanks dat kwam de verplichting de Franse assignaten aan hun volle, nominale waarde te aanvaarden en om zich een gedacht te vormen van de onrechtvaardigheid van die maatregel weze het gezegd dat zo'n bankbriefje (?) van 100 livres in 1796 nog ... 25 sous waard was !! ... De burgerij ging dan ook met rasse schreden ten onder. Denk nu niet dat dit alles de Fransen, die toch gekomen waren onder de mooie leuze "Vrijheid, Gelijkheid, Broederlijkheid" tot voorzichtigheid aanspoorde ! ... integendeel, ze schreven een verplichte lening van 600 millioen uit ! ... Daar was natuurlijk niemand, zelfs de Fransen niet, die van het wellukken dier lening iets verwachtten, doch de Republikeinen kenden andere middelen om zich geld aan te schaffen ... De vier grote Confrerieën der schermers (van St. Michiel), der kruisboogschutters (van St. Joris), der buschieters (van St. Antonius), der handboogschutters (St. Sebastiaan) werden ontbonden, hun bezittingen verbeurd verklaard en hun gildehuizen publiek verkocht. Ook de 52 neringen ondergingen hetzelfde lot. Kloosters zowel van bedelende als beschouwende orden, zowel onderrwijzende als van liefdadigheid betrachtende orden werden gesloten, de kloosterlingen verjaagd en hun bezittingen openbaar ten bate der schatkist geveild. Alle kerken werden gesloten en te Gent werd op 21 september 1797 voor de laatste maal de H.Mis in het openbaar opgedragen. Vele klokken werden naar beneden gehaald om her-smolten te worden; de meubelen en sieraden verkocht. De gebouwen werden omgevormd in stallen, werkhuizen, magazijnen en tempels der Rede en van de Wet. Dit geschiedde ondermeer met de kerken van Baudeloo, St. Pharaïlde (12.5.1796), St. Baafs (21.11.1797) en St. Michiels (30.6.1798). Eeuwenoude kunstschaten vonden de weg naar Parijs waar ze nu nog in het Louvre Museum te pronk staan of hangen. In 1798 was het de beurt aan de kerk der Recolletten, van Ste Veerle

(Pharaïlde) en van O.L.V. van St. Pieters om afgebroken te worden samen met de meeste kleine kapellen. Dan werd ook de zo gehate militaire dienstplicht in de Franse legers ingevoerd. Dat was te veel ... en de Boerenoorlog brak uit. Het einde daarvan kent gij ... de Boeren werden onder de overmacht verpletterd en alleen te Gent werden 35 "Brigands" (zo heetten de Franse Sans-Culotten de dappere boeren die voor "Outer en Heerd" hun leven veïl hadden) op de Vrijdagmarkt onthoofd en 16 in het Spanjaardskasteel doodgeschoten en meer dan 300 tot lichtere straffen veroordeeld.

Ondertussen doorliepen gewapende benden de dorpen, jacht makend op de militieplichtige jongelingen en voor iedere "deserteur" werden twee zijner naastbestaanden in het Rasphuis opgesloten. Is het te verwonderen dat er stilaan iets aan het roeren ging in de dorpen? Doch niet zodra was daarvan een gerucht doorgedrongen tot in Gent of de verwittiging volgde : "het eerste dorp dat roeren durft zal op dat zelfde ogenblik hebben opgehouden te bestaan" ... En schrik lei alles weer stil! ... Uit de ondervragingen der Brigands was inmiddels gebleken dat veel priesters aan de opstand hadden meegedaan en een lijst van deze die hadden meegholpen werd opgemaakt om opgespoord te worden. Enkel voor het Departement der Schelde bedroeg die lijst 642 namen !! ...

Het was de "Beloken Tijd" in dewelke de mensen niets werd bespaard. Zo ver dreef de fanatieke Jacobijn die te Gent regeerde zijn strijd tegen alles wat aan de middeleeuwen herinnerde dat zelfs de onschuldige straatnamen het moesten ontgelden !! ... Heilig Geeststraatje, Predikherenlei, Keizerstraat, om er maar drie te noemen (de lijst draagt er 68) werden onderscheidelijk : Duifstraat, Cicerokaai en straat van het Souvereine Volk (in het Frans : rue du Pigeon, Quai Ciceron en rue du Peuple Souverain).

Aan die ongelukkige toestand zou weldra een einde komen want Napoleon Bonaparte was op komst !!

Wordt vervolgd.

MIJMERING.

Daar, boven het korenveld, zingt nog een lijster,
een leeuwerik, hun laatste zomerlied.

Met tussenpozen hoor ik ergens langs een elskant,
een merel en het geschetter van een vinkenslag.

Verborgen in de takken van een oude tronk,
steekt een lijsternest, wiegend in de wind.

'k Zie diezelfde tronken nog in mijn verbeelding,
als 't winter was met aangevroren mist in 't Kouterland.

Met de wind gedreven hoor ik in de verte een koekoek
" 't zal morgen goe weere zijn " zei vader.

In de kruin van een populier, langs de Kampheuvel,
ronkt een tortelduif ... mijn zoetje ... mijn zoetje ...

Tussen lovers en struiken rond mij heen, pinkt het licht
van d'oude hoeve, neergehurkt op de lichte heuvel.

Hoger op, boven het gebladerte, verheft zich de Oude Burcht,
met vale, grijze gevel, getuige van vroegere adellijke trots.

En toch zie ik niet meer de oude wallen, zijn stenen brug,
zijn eeuwenoude linden in de Kouterdreef.

Aan de kromming van de wegel, lispelt nog het overgebleven riet
aan d'oude Scheldeoever, nu zonder watervloed.

Koeien grazen waar eens de Oude Schelde lag,
in de dreef spelen kinderen in een laatste regenplas.

Vroegere kastelen, waar zijt ge gebleven ... 'k zie alleen kleur-
loze vlekken ... is mijn oog beneveld of zie ik in de mist.

'k Zie de malse weiden als groene tapijten uitgestrekt,
de goudgele oppers van een rijke oogst, op 't geschoren akkerland.

Ver van mij bloeit de gele brem, vastgeankerd in de grond
waar eens de uitgestrekte Heide lag.

De korenrijten op het land, trofee van zaaien en maaien,
pronken omringd van roggestoppels eind en ver.

Waar ik nu sta, zag ik de Schelddijken barsten; overstroomde
weiden. De zon straalde er boven en toch 't onheil was geschied.

'k Zie de met mos begroeide kruinen van d'oude schuren, de zwart-
wit geplekte koeien in de meers, herkouwend hun voorraad voedsel.

Een apotheose van scherp afgelijnde kleuren, tussen diep-
blauwe luchten, met drijvende witte wolkenvelden.

Hier is de mens klein, midden de stilte, oneindig groot
de hemellucht, blauw als korenbloemen.

De gehoorde stilte wordt nu gebroken door het gesnerp van
een krekel, het gekwaak van kikkers in d'hoevewal.

De groene wal met witte bloesems van de oude vlier
streelt mijn ogen ik luister naar de stilte.

'k Hoor de bonzen-slagen van de uren, galmend uit de verre,
hoge toren, gedragen door de wind, de verre verte in..

Wegenkronkels, karresporen in d' eerdebanen,
slingerend van ouds, hun strepen naar verre akkergronden.

Oude kapellekens aan de dreven en tronken, getuige van 't oude
Vlaams geloof, waar zijt ge gebleven ? ... wie heeft U verwoest ? ..

Als een silhouet van de dood staat de stervende tronk, op het puin
van d'oude steenovens, ons eerste nijverheid in de Zilvermeers.

De boer in de Biesten, wroet de gele aardappelen uit de natte,
bedouwde grond. Het paard snuift de morgen-kille lucht.

Ginds verre ploegt een boer, de stoppels in de grond, voor
't laatste rapenveld, op de Kampheuvel, veroordeeld akkerland.

Daarneven op het verlaten land, groeien nu als onkruid,
de rode papavers in hun laatste kleurenpracht.

Nu, op 't zelfde veld, betonnen pijlers
onderbreken en verstoren nu mijn vertezichten.

De zwaarbevrachte autostrade, ,schaduw't nu het malse Polderland.
Steriel geworden bodem, waar op eens een rijke oogst stond.

De oude historische Rietgracht, stoelende langs bos en weide,
nu begraven in donkere, ondergrondse kokers van de E 3.

Weldra geen vogels meer te horen, geen verre-dragend zicht
tot aan de uitgestrekte horizonten.

Geen frisse morgenlucht, slechts walm van verbrande uitlaatgassen,
als gif voor onze reeds aangetaste longen.

Hier spookt nu op de E 3 het symbool van leven of dood,
van kalmte of gestoorde rust.

'k Laat liever mijn blikken waren op ons laatste groen natuurbezit
dan langs d'overzijde het overdreven zwaar gedrocht van grijs beton.

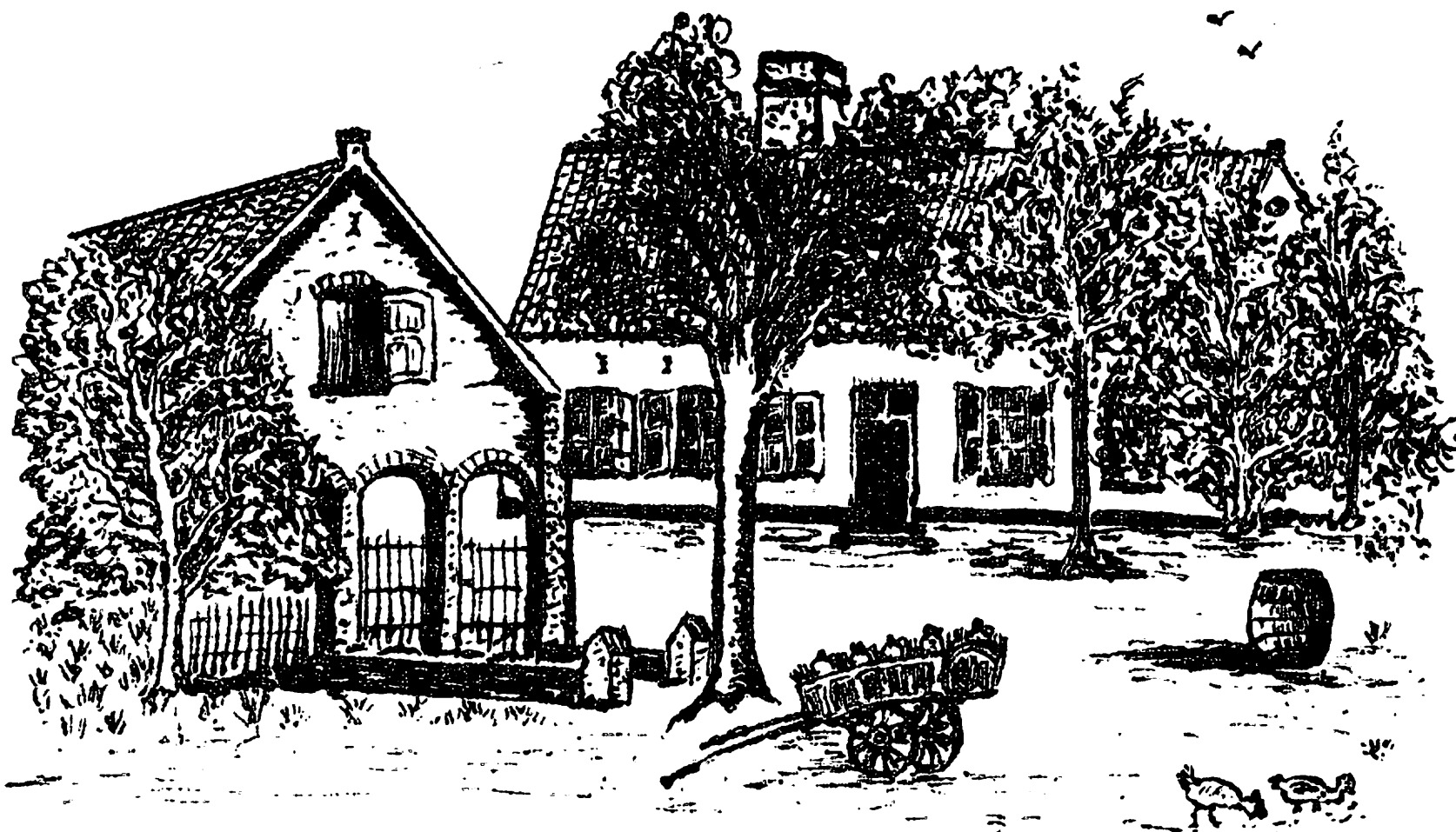
Helaas, een noodgedwongen oplossing voor evoluerend verkeer,
van drang naar topsnelheid, naar nooit gekalmeerde znuwdrift.

Waarom moet de mens hier nu sneller sterven ? ... 's mensen leven
verkort, als een slechte oogst, verdroogd, te vroeg gerijpt.

O land, O lieve dorp, waar ik geboren ben,
ge waart voor mij het mooiste dat ik ken.

Gerard Waeytens

N.B. Tekst genomen uit mijn dia's montage : "Het Oude Gentbrugge"
van 10 juli 1970.

HOFSTEDE LOUIS BRUYNEEL

GERARD WAERTENS

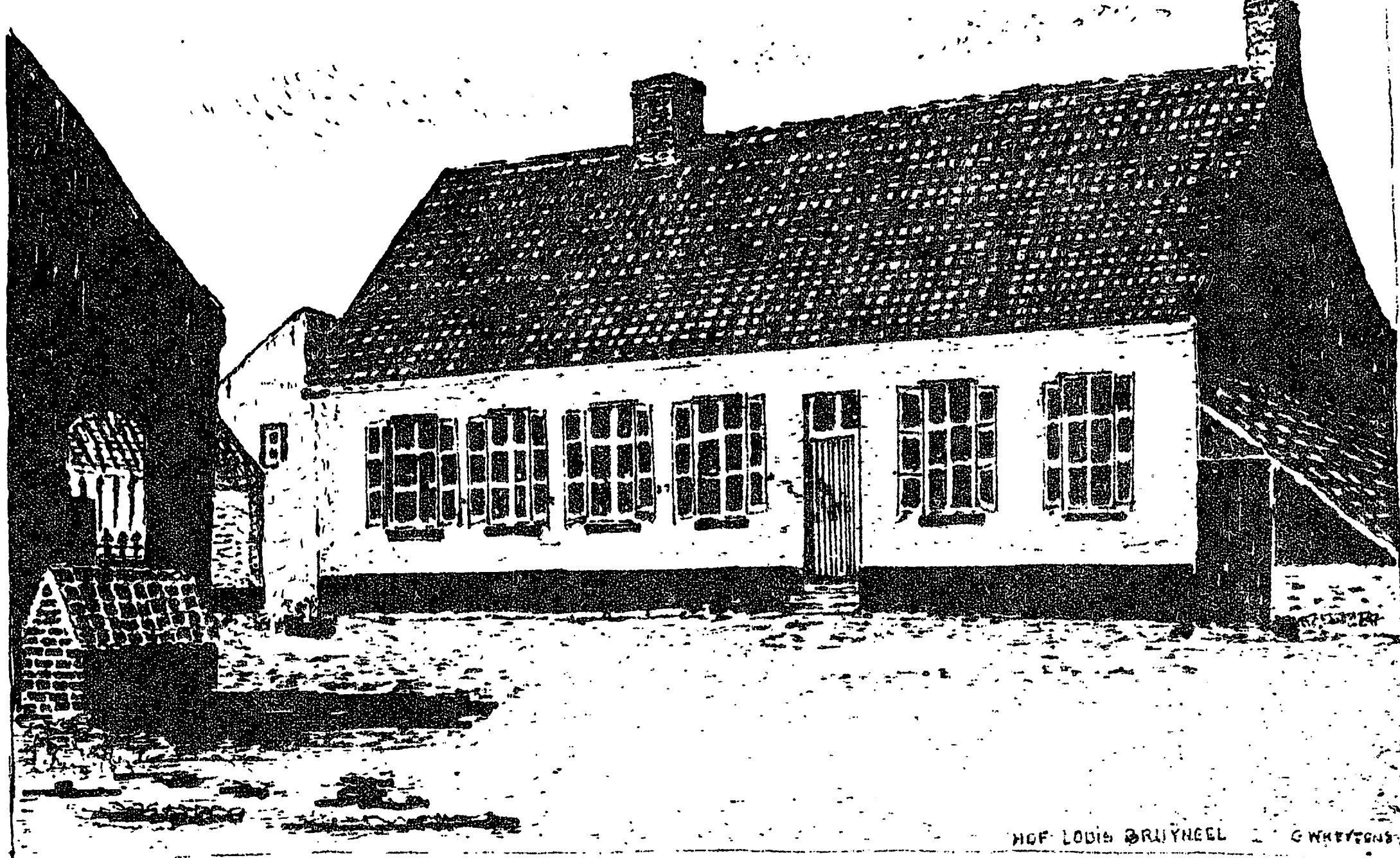
Wat men erover weet en erover vermoedt.

Op het oudste gekende plan van Gentbrugge van het jaar 1560, getekend door Jacob Van Deventer, staat naast dat van de Oude Heerlijkheid De Guchteneëre, waar nu Edmond Vervalcke, als laatste afstammeling langs moeders kant, nog woont, op een paar honderd meter afstand, ons hof met wallen omgeven. De gebouwen op het hof van Edm. Vervalcke ernaast, zijn er heel juist op weergegeven, zoals ze dan moeten bestaan hebben en sindsdien onveranderd zijn gebleven.

Het is wel eigenaardig dat volgens het plan van J. Van Deventer op de plaats van de latere hofstede twee afzonderlijke gebouwen voorkomen. Op de gravure van Jacques Horembault in 1619 gemaakt staat slechts één gebouw, 'n soort hoog kasteelke met spitsgevel. Heel waarschijnlijk wijst die verandering op de mogelijkheid van brand of verbouwing door een volgende eigenaar.

Op de latere plannen en naar gelang ze recenter zijn, vinden we de tweewoonst, met in haakvorm gebouwde stallen. Later kwam er de schuur en nog later, rond 1840 de varkenskoten, tegenover het oude woonhuis.

In de vorige eeuw noemde men de omwalling "de omwalling van Jozef Van Costende" omdat hij rond 1850 de hofstede bewoonde en er overleed op 15 november 1865 en volgens de mening van een verdere afstammeling, door hem zou gegraven zijn. Wat echter niet zeer waarschijnlijk is. Immers het oudste gedeelte van de gebouwen stond ongeveer anderhalve meter boven het waterpeil en aldus is het zo goed als zeker dat deze bewallingen vóór het bouwen van de eerste woning vooraf werden uitgegraven en dit om het te beschermen tegen het hoogwater, dat door zijn verbinding met de Schelde, ieder jaar de omgeving overspoelde. Ondermeer in 1825 heeft een zware overstroming bijna gans Gentbrugge geteisterd. En alhoewel er op geen enkel oud

HOF LUDIS BRUYNEEL G. W. H. V. T. G. S.

plan een rechtstreekse verbinding te zien is tussen 't hof en het hof De Guchteneëre, is het wel mogelijk dat ons hof er het neerhof of huis van jacht- of veldwachter kan van geweest zijn.

Dit vroegere huis van Plaisance, - nu hof van Edm. Vervaecke-, vermoedelijk met zijn vroegere ingangsbrug en waarvan de gemetselde boog nu nog te zien is, huurde Jan Baptist De Guchteneëre in 1819 van zijn vader Pieter De Guchteneëre, die er eigenaar van was. Hijzelf was dan reeds drie jaar burgemeester van Gentbrugge.

Later nog, begin 1900, werd in de volksmond ons hof "het Meershof" genoemd, omdat het eigendom was van de heer Philippe Van de Velde-Verhaege-De Naeyer, die er op een paar honderd meter afstand het "Meerskasteel" bewoonde. Thans is eveneens dit merkwaardig kasteel bij verkaveling van de hovingen eromheen, totaal gesloopt.

Wie heeft door de tijden heen het hof zoal bewoond?

Tussen zijn ontstaan en het midden van 1700 hebben we hierover tot nu toe niets gevonden. In 1750 was eigenaar en bewoner de advocaat Cloosterman. In 1762 was dezelfde advocaat nog eigenaar. Het achterste woonhuis werd gebruikt door Jacobus Van de Velde, het voorste stond onbewoond. Begin 1800 waren het de ouders en grootouders van de familie Jozef Van Oostende, waarvan thans nog dokter Van Oostende van Gentbrugge een verre afstammeling is.

In de jaren 1870 woonde er de familie Desmed, waarvan enkele jaren geleden een dochter, Marie, echtgenote van hoofdonderwijzer Cornelis, nog leefde.

Omstreeks 1880 was het de familie Braeckman : Henri, Jules, Pauline, die later Oscar Van Seymortier huwde, en de jongste, die men de "muis-hond" noemde. Ze waren er zo schamel achteruitgeboerd dat ze in 1911 het hof verlieten. Eerst woonden ze nog enkele maanden bij hun familie in de "Warande" er rechtover. Henri en Jules zijn dan naar Canada

uitgeweken, waar ze door noeste arbeid na enkele jaren fortuin hebben gemaakt. Jules Braeckman is een paar jaren geleden op de Vogelhoek te Melle overleden. Zijn zoon woont er thans nog. Henri en zijn zoon verblijven nog altijd in Canada.

In 1911 kwam de jonge familie Louis Bruyneel-Lachaert, die het kleine herbergske-hofstedeke "In de Nieuwe Wandeling" in "den Bos" nr. 2 bewoonden, het vervallen hof overnemen. In 1936 werd het door ons vader van de heer Hector Vandevelde afgekocht. Hij heeft het beboerd tot in Juli 1946. Hij is dan naar de Klokstraat nr. 14 te Gentbrugge gaan rentenieren, waar hij overleden is in november 1953 en Maria Lachaert, zijn vrouw, op 6 juni 1960. Zijn zoon, Jérôme Bruyneel-Poelman is er zijn vader in 1946 opgevolgd tot hij in 1952 naar Solré-sur-Sambre is gaan wonen tot 26 december 1958. Ondertussen liet hij het hof over aan Leon Criel, die er bleef tot bij de afbraak in 1966.

In 1963 werd het aan de gemeente Gentbrugge verkocht voor afbraak. Thans is gedeeltelijk op die plaats een nieuwe wijk : de Acacia-wijk opgerezen.

Een stukje antiek tussen veel natuurschoon.

Tot ver voor de eerste oorlog stond ons hof bekend bij oudere mensen, maar meestal bij de Gentbrugse jeugd, als "Rietjes'wal", wat in de volksmond ongeveer klonk als "Rietseszewal".

In de zomer kon men er met de toelating van de champetter zwemmen, met of zonder mini-broekske. De roste champetter Edmond Hoste en champetter Leon Himpe, moesten die nog leven, zouden er meer over vertellen !! ... hoe ze er met de kleren van de badgastjes van door gingen !! In de winter werd er geslierd en geschaatst.

In de twintiger jaren kocht vader ons een bootje; eerst een platte boot : een ponte en later een ronde schuit van dan af werden de jonge Bruyneelkens en hun kameraden nog grotere waterratten.

Op het hof zelf, voor- en achteraan, was het er meestal zeer rein. Iedere zaterdag , vóór- of namiddag was er grote kuis; daar moesten de acht kinderen, vooral de jongsten, voor instaan. Met rakel en borstel, schop en kruiwagen, werden alle resten van verladen en vervoer van mest en strooi opgeruimd en naar de mesthoop verhuisd.

Hoeveel amateur-schilders, van heinde en verre, het ooit hebben bewonderd en op hun doeken geborsteld, zal wel door niemand kunnen geteld worden. Bijna iedere dag, ook wel 's winters, zaten ze op hun vouwstoelkens, aan de waterkant. Ze tekenden en kleurden met hun fijne penseelkens het puntige afdak dat boven het hondekarnwiel tussen het groene struikgewas op de helling, boven de achtergevel, hoog oprees. Tussen het groene eendekroos op het water zwommen de "goelen" en ganzen onder de twee oude pruimelaars, die er diepgebogen over neerhingen en een stukje jongleven brachten aan het oude gebouwencomplex.

Onder de vele onbekende schilders was het burgemeester R. Rinskopf die de zijgevel boven het oude bakkot op doek bracht. Dit keurig werkje is thans nog het gewaardeerde bezit van Mw Matthijs-De Camp, Pirennestraat, 32, Gentbrugge. Heel dankbaar zouden wij het wellicht later naar de familie zien verhuizen Een fijn amateur, de heer Facet, borstelde de andere zijde boven de koestal en zijwal in 1912. E.H.M. Dessein, pastoor van Wulvergem, maakte naar foto's van 1937, een kleurig tableau van de achtergevel met de eenden op het water. Dit is thans is bezit van Mr. A. De Cock-Bruyneel te Tielt.

Mw. J. Couvreur maakte hetzelfde tweemaal doch veel mooier nog ... Het eerste hangt bij J. Bruyneel in de Klokstraat te Gentbrugge, het tweede behield ze zelf. Nog twee kleinere, één geschilderd in 1948 en een tweede in kleurpotlood van 1947 hangen eveneens naast ander antiek en zijn werkjes van Mr. Fernand De Bondt van Gentbrugge. Allemaal mooie herinneringen, - alhoewel geen Rubens' of Rembrandts' - voor ons die reeds zolang dat onvergetelijk hof van onze kinderjaren hebben verlaten.

Tijdens de oorlog 14-18.

Vooral tijdens de winter, soms ook in andere seizoenen, hadden we op het hof een paar jaren lang, bijna voortdurend, afwisselende groepjes Duitse frontsoldaten met hun wagens en karren op rust. Ze sliepen eerst met enkele op de "vaute" of op zolder, later op de schelven boven de stallen of in de schuur. Meestal waren er bij met een accordeon of een harmonica. Als kleine gasten stonden we er zo gaarne rond of vroegen met een paar duitse woorden "Spielen Sie einmahl?" Wij verstonden ze ook al vlug en vooral 's avonds begonnen ze te spelen ... en spelen dat ze konden !! ... Soms moesten we zelfs ook niet naar school in de Van Houttestraat, want soms lagen ook daar soldaten.

Op zekere keer, toen vader gehoord had dat de groep 's anderendaags weg moest, stak hij een van hun frontgeweren in het hooi en 'smorgens zoeken dat die Duitser deed ... "Wo ist mein Gewehr?" maar ze moesten vlug weg en vooruit ... En wij, we hadden het beet. Eerst nog wat heel goed verstoppt ... maar later, wat hebben we ermee gepaft in het water van de wal dat het sissens omhoog spatte !! ...

Nog heel duidelijk herinner ik mij hoe dikwijls gans het hof door de Duitse "Markepakkers" werd afgezocht om weggestoken rundvee of varkens, aardappelen en graan, boter of eieren te komen zoeken en mee te nemen ... Zekere dag, op 't einde van de oorlog, kregen de eenden in de wal het zelfs eens met de Duitse "vrienden" aan de stok. Toen ze er met hun frontgeweer naar mikten, doken de eenden onder, kwamen wat verder boven water, schoten de lucht in en kwamen neer in de turfput en 's avonds zaten ze weer rustig op hun nesten achter het hof.

In 1915 en 1916 stonden iedere avond vooral in de zomer, tegen dat de koeien van de meers kwamen, al meer dan 100 mensen uit Gent en van dichterbij voor het gesloten voorhekken te wachten om hun fles of melkkanneke te laten vullen. "Elk 'n beetje" zei moeder, "ze moeten er allemaal wat hebben" en ze zegende de laatste melkstande met "wijwater" ... de klanten vroegen het zelf !!

En tijdens de oorlog van '40....

Bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog op 10 mei 1940 moesten we allemaal, de vijf jongens, naar het front.

Jules, de oudste, die geen legerdienst had moeten doen, en nu het leger moest vervoege, heeft geen dienst kunnen nemen.

Jerome zat aan het front in West-Vlaanderen, had een mitrailleuze te bedienen, waarmede hij zich dapper verdedigd heeft.

Gerard was van in 1939 al gemobiliseerd en stond als aalmoezenier naast de kanonnen boven Antwerpen.

Frans die van zijn legerdienst was vrijgesteld, is doorheen de frontlinie naar Frankrijk kunnen ontkomen en belandde later in Souillac in Frankrijk.

Hector, de jongste, was van de TTR. Hij signaleerde eerst nabij Parijs en kwam tenslotte terecht in 't Zuiden, te Carcasonne.

Ondertussen zaten ze op 't hof alleen : vader, moeder en ons zuster Bertha. Een hele tijd was de schuur, de veulen- en runderstal, een soort hospitaal, waar wel een twintigtal zieke frontpaarden door een Duitse veearts verzorgd werden. Na kort of langere tijd zijn we toch allen, Goddank, ongedeerd "naoh unsere Heimat" kunnen terugkeren.

Wat we nu nog van de gebouwen afweten.

Vanaf einde 1500, of althans van vóór 1750, was het woonhuis een tweewoonst, heel waarschijnlijk als volgt verdeeld :

Rechts : de keuken, de kamer, het kamerke ernaast, een deel van het schotelhuis en de zolder.

Links : de latere slaapkamer was dan de keuken, de vaute, een deel van het schotelhuis, de kelderkamer en de kelder.

De buitendeur van het woonhuis links op de voorgevel, bijna in de hoek naast de paardestal, moest al lang toegemetseld geweest zijn, maar was altijd nog zichtbaar gebleven.

De eerste gebouwen bestonden enkel uit een dubbel woonhuis, met ernaast, in winkelhaak, de aangebouwde paardestal, dan de voederstal met grote inrijpoort, de koestal, dubbel W.C. en bakkot met broodoven. (Zie kadastraal plan).

Later, omstreeks 1850, werden bijgebouwd, loodrecht op het bakkot, zodat de gebouwen nu in hoefijzervorm kwamen te staan, de vier varkenskoten en onder hetzelfde dak de mesthoop met uitrit richting de schuur. Boven waren het schelven met henneslaapplaats. De oude schuur stond oorspronkelijk buiten de omwalling, die vroeger doorliep van voor- naar achterhekken, enkel onderbroken door een afgesloten mennegat (landweg die naar achterliggende akkers loopt). Later werd dat gedeelte van de wal tussen voor- en achterhekken opgevuld.

Toen de kinderen Braeckman er woonden brandde de schuur af. Ze werd op dezelfde plaats heropgebouwd, wat aan de verbrande muren nog altijd zichtbaar gebleven is. De schuur was, vooral in de wintermaanden, de grote bergplaats voor graangewassen. Twee grote inrijpoorten waren er vóóraan en twee achteraan. De oude dorsmachine binnen was naar buiten verbonden met de manège en bij het dorsen werd ze door twee paarden aangedreven. Ernaast waren de bergplaatsen, onder twee hoge bogen, van landbouwtuig, twee kleine varkenskoten, die later werden omgebouwd in veulen- en runderstal.

In het jaar 1911, toen ons vader, met zijn vijf kinderen, het hof kwam bewonen stond er rechts van de schuur onder afdak, nog een laag karrekot. Hiernaast en langs de toegangsdreef, was het groen-seltuin met veel soorten fijn fruit, omringd van een doornhaag en rozelaars. Na een paar jaren heeft vader de moestuin in weide gelegd, zodat het dan nog enkel boomgaard gebleven is. Het verdere, lagere gedeelte van de weide, naar de straat toe, werd door de reinigingsdienst van Gentbrugge opgehoogd, zodat het van toen af tot aan de Achterdries, één groot weiland werd met pikdraadafsluiting aan ijzeren poutrellen. Thans staan er ongeveer op die plaats de lage huizen van de Tuinwijk "De Warande".

Wie waren de eigenaars van het hof ?

Omstreeks 1750 behoorde het hof toe aan de heer advocaat Cloosterman, waarvan hijzelf gedurende veel jaren een deel bewoonde.

Volgens het officieel Kadastraal Plan van Gentbrugge, opgemaakt in 1840, was dan Mw. Wwe Vindevogel uit Gent de eigenares. In die tijd stond de schuur op een stuk grond van 3 a. 40 ca., eveneens eigendom van Mw. Wwe Vindevogel. De huurders betaalden jaarlijks als kadastrale belasting de som van 1,92 fr.

Hoe het daarna aan de heer **Johannes** Minne-Vanderstraeten van Gent in eigendom gekomen is hebben we tot nu toe niet kunnen achterhalen. De hieropvolgende eigenaar de heer De Cuyper-Vanderstraeten zal het bijna zeker van zijn schoonvader hebben geërfd. Nogmaals door erflating liet deze het over aan de heer Philippe Van de Velde-Minne (senior), die zeker heel dicht met hem was aanverwant. Deze laatste was tien voorzitter van het Hof van Beroep te Gent.

Omstreeks het einde van de 19e eeuw erfde de heer Philippe (junior) Van de Velde-Verhaege-De Naeyer het hof van zijn vader de heer Philippe (senior). Nogmaals door erfenis begin 1900 werd zijn zoon Hector Van de Velde-Van Naemen er de bezitter van.

Zo zien we duidelijk en niet zonder verwondering, dat het hof in de tijdspanne van ongeveer 100 jaar niet minder dan 7 maal in andere handen overgaat, nl. : Cloosterman, Vindevogel, Minne, De Cuyper, Van de Velde Philippe (senior), Van de Velde Philippe (junior) en Hector Van de Velde.

In 1936, korte tijd voor het overlijden van de heer Hector, kocht Louis Bruyneel het van hem af, doch enkel met een strook weiland richting van de huidige Van Biesbroeckstraat, die vroeger als een deel van de grote turfgronden bekend stonden.

Enkele jaren na de dood van vader, nl. in 1953, werd de eigendom, zoals vader die dan bezat, aan de gemeente Gentbrugge verkocht, die het na een paar jaren, nadat Leon Criel het verlaten had, liet slopen.

Thans is er de nieuwe Acaciatuinwijk ontstaan en is er enkel nog van de bewalling en al het natuurschoon er omheen, een klein stukje water, langs de Acaciadreef overgebleven.

Sic transit gloria mundi

Pater Christian O.C.D.

(get.)

Gerard BRUYNEEL

8900 Ieper

27.2.78

kring in dewelke we moesten zoeken. Er bleven in feite maar twee wegen over : de Schoolwegel en de Bruiloftstraat. In 1923 werd de gedeeltelijke verlegging van die wegel toegestaan, wegel die ook ... Schoolwegel wordt geheten, zeggen de papieren. Ook als in 1934 het Algemeen Aflijningsplan wordt goedgekeurd is er spraak van de Leenwegel, die ook Schooldreef wordt genoemd. De Leenwegel of Leenweg (met n) was dus de landweg die van het Braemkasteel naar de Brusselse Weg leidde; voetweg 37 en die later, tot aan de nieuwe Brusselse Steenweg werd verlengd. Hij meet nu 512 m. Misschien was het dan ook deze weg die Braemstraat had moeten heten wilde men te Gentbrugge een straat hebben die naar het aloude Braemkasteel werd genoemd? Welnee, er was nog een andere weg die op die naam aanspraak mocht maken en met méér recht nog : de Braemreiweg of het Braemkasteelpad (zie die naam).

LEEUEW VAN VLAANDERENSTRAAT :

Algemeen richtingsplan 1937. Van Bosstraat, dwarsend de Van Biesbroeckstraat, loopt dood in het veld.

LOVELINGSTRAAT (GEZUSTERS) :

Algemeen richtingsplan 1937. Van de Bosstraat. Loopt uit in het land.

MAC LEODSTRAAT (Jules) :

Van Voordriesstraat tot Klokstraat. Was vroeger eerst een deel van de Achterdries, later van de Klokstraat en was dan best gekend als "de Boeknotdreef". Het kasteel dat we op de Dries zien is dat van Mr. Van den Hove en werd rond 1890 gebouwd. Het roodbakstenen huis daarnaast in de Boeknootdreef is meer dan 200 jaar oud. In 1860 woonde daar Mr. Adriaan Claeys, die in veevoeder deed. Later woonde daar de hovenier Pier De Langhe. Die Pier was in zijn tijd door groot en klein gekend. We willen toch van de gelegenheid gebruik maken en aangaande Pier een anecdote vertellen die destijds gans Gentbrugge heeft doen schaterlachen. Pier, moet ge weten, kwam er nog al gaarne "goed voor". Geen stofje op zijn broek, geen pluusje op zijn kiel ... alleen, en dat verdroot hem ... zijn hemden!! ... Die waren nu eens nooit naar zijn goesting. Zij waren nooit genoeg gesteven, zo slap als voddekens en ... wat heeft nu een man aan een "col" dat gelijk een vodje rond zijn nek hangt?! ... "Zo hard als een plank zouden ze moeten zijn", morde hij. Trees, zijn vrouw, liet haar vent knorren. Ze wist wel dat ze haar werk goed deed en als hij daarmee niet tevreden was, wel dan wist ze het ook niet meer! ... Maar Pier hield niet op en dat dit ten slotte Trees begon te vervelen, ziet ge van hier! ... Zekere avond, vers geschoren en klaar zijn wekelijks rondeke te doen, kwam Pier blijgemoed binnen. Hij floot een liedje en zoch zijn wit hemd. Maar daar hij het niet op de gewone plaats vond was zijn geduld al vlug naar de vaantjes "Seesa", zei Pier "Seesa", "nu is het weeral niet gereed" ... "Hoe niet gereed ... wat niet gereed", knapte Trees af. "Mijn wit hemde", riep Pier "'k Heb het wel gereed gelegd" zie Trees ... "Ja, 'k zie het al, 't zal er zeker weeral uitzien gelijk een vodde" antwoordde Pier ... "'k Peins dat het nu goed zal zijn" zei Trees, "'k heb het nu eens gestreken gelijk ge het altijd vraagt, 't is in de voorplaats". Pier, zonder aan iets kwaads te denken ritst de voorplaatsdeur open maar ... was me dat een schreeuw ... Schrikken dat Pier deed!! ... Want wat zag hij ... Zijn hemd als een spook dat daar recht stond met zijn stijve armen wijd open als om hem te pakken!! Het was nu eens zoals Pier het altijd al gewild had ... zo stijf als een plank. Maar Pier moest die dag zijn hemd niet meer hebben. Van schrik moest hij wel acht dagen in zijn bed!! Of er dan gelachen werd te Gentbrugge!!

Iets verder was het oud-gekende Boldershof met twee rolbanen, die druk bezocht werden. Het was daar dat de "Blinde Mestdag" woonde en herberg hield. Des zondags speelde hij er accordeon en of hij goed spelen kon! ...

Het kasteel links op de 'Dries en in de straat vervangt er een dat in 1919 afbrandde en door de eigenaar Speltinckx in een andere bouwtrant werd opgetrokken.

MAGERSTRAAT :

Van bareel der Magerstraat tot de Brusselse steenweg. Vroeger van Brusselse steenweg tot de Bosweg (huidige Anseelelaan). Lengte 508 meter. Op de kaart van Horembault van 1619 is die aangeduid van de Mōriaanstraat tot de grens van Melle langs de huidige De Nacyersdreef, de Magerstraat, de Jan Frans Willemsstraat, de Kasteelstraat en de Anseelelaan. In 1933 werd het deel van de Kasteelstraat tot aan de spoorwegovergang in de Jan Frans Willemsstraat veranderd zodat de Magerstraat nu, zoals reeds gezegd, enkel van de spoorweg tot de Brusselse steenweg reikt. De spoorovergang werd dan ook verlegd. Vroeger kwam die naast de afsluiting van Mr. Rinskopf, dus in de as en de verlenging van de huidige Jan Frans Willemsstraat. Tot een goede 50 jaar geleden was de straat aan beide zijden met populieren beplant. Links, komende van de steenweg, stond een klein huis op de hoek van de straat, dat zou verdwijnen als de Gebr. De Smetlaan zou worden doorgetrokken. De gebroeders De Smet gebruikten tot in 1913 de gronden tussen de Magerstraat en de Rietgracht om er des zomers hun laurieren op uit te zetten. 's Winters werden de planten ondergebracht in hun "remises", die langsheen de Magerstraat stonden tussen twee huizen voor de meestergasten, die de vuren moesten onderhouden. Tussen de twee remises in stond een derde huis. In november 1913 tijdens een geweldige storm stortten de remises in. Ze werden niet herbouwd, maar voor verdere afbraak verkocht aan een metsersbaas die er huizen van maakte (1913-1919). Rechts van de weg stonden twee kleine boerendoeningskens; één ervan van Naardje De Jaegher, werd de bloemenkwekerij De Koker, wiens huis er nog staat enkele meter achteruit op de weg. Daarnaast op de hoek het "huisje van Bertin" was eens een groot boerenhof rechtover de molen van De Munter. Later werden er een ganse reeks huizen op gebouwd. "De huizen van Richard Bertin" zegde men. Hiernaast kwamen de eerste gebouwen van de elektriciteitscentrale met als bestuurder Emiel Mertens. De centrale werd gebouwd in 1903. De straat ontleend haar naam aan de zandachtige, magere, onvruchtbare, schrale grond. Het was er zeer slecht land.

MEERSEN :

Zeer veie, malse gronden, gelegen tussen de Kasteelstraat, de Rietgracht, de eigendommen van Van de Velde en Le Fevere de Tenhove.

MEIRE :

Dat woord wordt teruggevonden in Griesmeire, Giersmeire, Meirestraat, enz. Het betekent "moeras" en wordt ietwat vervormd ontmoet in "Meers", dat steeds een waterrijke; sompige gras- of hooiplek is. "Meire" is verwant met "mare", middelnederlands voor "stilstaand water".

Volgens Prof. Dr. Vercouillie is "meir", "meer" verwant met "mark" = grens en betekent een stuk land besloten door een gracht of een kant met struikgewas.

Wordt vervolgd.

Met het jaar 1980 in het vooruitzicht, bieden wij onze leden het 28ste nummer van ons tijdschrift aan.

Het bestuur maakt van de gelegenheid gebruik om nu reeds zijn beste en welgemeende Kerst-en Nieuwjaarwensen aan de leden aan te bieden. Wensen van voorspoed, geluk en innerlijke vrede. Ja, ook in deze ongunstige en verwarde tijd menen wij dat het in de eerste plaats van onszelf afhangt wat de waarde van ons leven zal zijn. Pas wanneer wij de zinledige overinformatie, de misleidende drogredenen en de kunstmatige behoeften die ons allerwege opgedrongen worden, terzijde kunnen schuiven en ons innerlijk bevrijden, zal het ons mogelijk worden een evenwichtig leven te leiden. De gerichtheid en de belangstelling voor ons "heem" kunnen daarbij een bepaalde hulp bieden al is het dan ook niet de uiteindelijke en beslissende hulp.

Tijdens de voorbije jaren zijn wij begonnen een poging te wagen om de diepere kern en het wezen van ons heem, van onze gemeente, onze woonplaats nader tot de bevolking te brengen door ons te verdiepen in de eenvoudige kenmerken, de eigenheid en het verleden van onze woonstede die ons toch diep aan het hart liggen.

Door de drukte van ons leven zien wij dat al te gemakkelijk over het hoofd en veronachtzamen de eenvoudige dingen om ons heen die een deel van ons argeloos levensgeluk uitmaken.

De trouw van onze leden was onze steun en tevens een prikkel om het soms moeizame werk door te zetten. De werkende groep die met hart en ziel de heemkunde beoefent weet dat zij een waarde en een perspectief toevoegt aan ons leven van elke dag. Die groep is dan vast besloten op de ingeslagen weg verder te gaan.

Dat zijn naast onze wensen, tevens onze voornemens ten bate van onze gemeenschap in het algemeen en ten bate van onze leden in het bijzonder. Een paar punten wensen wij nog aan te stippen voor het volgende jaar.

1- vanaf het eerstvolgende nummer maken wij een aanvang met het publiceren van het Popp-plan van Gentbrugge op natuurlijke grootte. Dat is het kadastrale plan opgemaakt in het midden der vorige eeuw. Daarbij zal voldoende uitleg gegeven worden om iedereen wegwijs te maken in dat interessant dokument dat heden ten dage als antikwariaat slechts tegen hoge prijs kan gekocht worden.

2- Ons dokumentatiecentrum hopen wij zo spoedig mogelijk na nieuwjaar, elke week een avond toegankelijk te stellen voor het belangstellend publiek. De inrichting van dat centrum is heden in volle gang. Verder houdt het bestuur zich aanbevolen voor alle aan-en opmerkingen die onze bedrijvigheid kunnen verbeteren en op hoger peil brengen. Met onze zes jaarboeken en de achtentwintig nummers van ons tijdschrift hebben wij naar onze bescheiden mening een waarborg gegeven voor ons verder doorzettingsvermogen.

Wij hopen ook dat leden die meer dan gewone belangstelling en ijver hebben en bovendien over een goede dozis tijd beschikken de rangen zouden vervoegen van de werkende kern in ons genootschap. Zij hoeven niet beschroomd te zijn of hun eigen vermogens te onderschatten.

In het groepswork komt men door kontakten vrij spoedig op de hoogte van de mogelijkheden inzake heemkundig werk en kan men deuren openen die anders gesloten blijven voor buitenstaanders.

Het Bestuur.

tegen ingeland naa uitgevaardigd, zich langs zijn omliggende natuur voor Gent voelen; de nijverheid begon langzaam te slabakken en de

Vervolg 28.

Naar het onuitgegeven werk van : WAEYTENS Gerard

PATOOR Walter

VAN DAMME Richard.

Nadruk verboden.

Gentbrugge na 1795. Historisch gedeelte. (deel 2)

Na de komst van Napoleon Bonaparte werd de gedwongen lening nietig verklaard en werden, voor zover dat nog kon, de kerken aan de eredienst teruggeschonken. Verder beijverde het staatsbestuur zich overal openbare werken te doen uitvoeren; kanalen en wegen werden hersteld en de grote plaag der dorpen, de beruchte "voetbranders", die het platteland onveilig maakten, opgejaagd. In Vlaanderen, langs de zee kust en diep in het Franse Noorden "werkte" de bende van Salembier. Tussen Brugge en Ieper leefde de beruchte Baeckelandt, die 32 handlangers had en die slechts in 1803 kon aangehouden en onthoofd worden. Tussen Gent en Brugge was van niets anders sprake dan van de voetbrander Wildemouw en zijn bende. Brussel was geteisterd door een bende aan wier hoofd een volbloed edelman stond, terwijl rond Asse, Parmentier schrik en dood zaaide. Henegouwen beefde voor Moneuse en de beruchte Bokkenrijders waren heer en meester langs de Maas in Limburg. In onze omgeving had men de bende van Jan de Lichte waarover Louis Paul Boon een boek schreef.

Nijverheid en handel begonnen weer op te bloeien. In de ruime lokalen der voormalige kloosters, door speculanten voor weinig geld gekocht, werden nieuwe fabrieken opgericht. Lieven Bauwens stichtte de zijne in het oude klooster der Karthuizers op het Meirhem waar weldra, dank zij de nieuwe machines die hij uit Engeland had overgesmokkeld, de Mull-Jenny, de eerste mechanische spinmolen. Hij verschaftte werk aan 3.000 mensen. Weldra was er een grote vraag naar stoommachines en de constructienijverheid kende een gulden tijdperk. In 1807 gaf de katoenindustrie werk aan 10.000 arbeiders. Ook de vlasnijverheid bloeide en Napoleon, in zijn strijd tegen Engeland de suikerrafinaderijen steunende, bracht ook het zijne bij om de algemene toestand gunstig te doen evolueren.

Tot in 1809 duurde die welvaart, dan liet de blokkade die Napoleon tegen Engeland had uitgevaardigd, zich langs zijn ongunstige kant voor Gent voelen; de nijverheid begon langzaam te slabakken en de

werklozen drentelden doelloos langs de straten. Dan ook voelde iedereen wat in de dagen van voorspoed als ongemerkt was voorbijgegaan : dat de Franse beambten op het Gemeentehuis bezig waren Gent stelselmatig te verfransen. Niet alleen moesten alle officiële stukken in het Frans worden opgesteld en alle boeken in die vreemde taal gehouden, zelfs de kleine, onschuldige Almanak van Snoeck moest zich de grillige censuur laten welgevalen.

Zo was dan ook ons Gemeentebestuur door de vreemde doening ontredderd, dat, in 1808, speciale commissarissen naar Gentbrugge moesten gestuurd worden om de rekeningen over verlopen jaren in het reine te trekken en af te sluiten (Gemeentearchief). Het volk, reeds prikkelbaar geworden door de dreigende toestand, had niet veel nodig om aan het roeren te gaan en toen Napoleon, die ondertussen met Marie-Louise was gehuwd, zijn plechtige intrede deed in de stad, was de ontvangst door het volk allesbehalve vriendelijk. Kort daarop ontbrandde de ongelukkige Spaanse oorlog en weer werden onze jongens als kanonnenvlees opgeroepen. Dat zij die het konden doen daarvoor feestelijk bedankten en verstoppertje speelden, kon niemand hen ten kwade duiden, maar nu begon natuurlijk opnieuw de jacht op deserteurs. Als eerste maatregel kwam het verbod nog op straat te zijn als de avondklok had geluid. Gentbrugge bezat maar één klok en die mocht daarvoor niet dienstig zijn. Er bleef dus niets anders over dan er een nieuwe te bestellen, wat de reeds arme kas met een nutteloze schuld van 383,13 fr. kwam belasten (Gemeentearchief).

Daarenboven werden door de Prefect van het Departement, als straf voor het deserteren, soldaten gelegeerd in de gemeente op kosten van de inwoners en mochten de boeren samen met de "Garde Nationale" de wacht optrekken. Diezelfde Prefect besloot dan ook nog dat het Departement aan zijne Majesteit zes ruiters ten geschenke zou aanbieden, volledig uitgerust met uniform, wapens en paarden en de dankbare (?) bevolking van Gentbrugge "mocht" als tussenkomst 479,42 fr. storten (Gemeentearchief-vergelijk daarbij het bedrag der begroting voor 1813, dat voor het ganse jaar en voor al de uitgaven 1.197,67 fr. beloopt). Voeg daarbij dat de belastingen met het jaar zwaarder werden en dat stilaan de afzetgebieden voor onze nijverheid ons ontvielen en dan zult ge begrijpen dat op het einde van 1812, begin 1813 de 115.000 spinnen tot op 60.000 terugvielen. Iedereen zag dat Gent ten onder ging met rasse schreden, iedereen ... behalve de Heer Prefect en zijn inspecteurs!! ... Er was een steunfonds van 1.000.000 gesticht geweest, dat moest dienen om de onvoorziene kosten van Napoleons oorlog te helpen dekken. Wie had gedacht dat

dit fonds zo vlug zou uitgeput geweest zijn ? ... Er bleef dan ook niets anders over dan er een nieuw aan te leggen en, in afwachting dat alles daartoe zou geregeld zijn, werd Gentbrugge uitgenodigd een "vrijwillige" storting te doen van 500 fr. !! ... Het moet zijn dat van die vrijwillige gift niet veel zou in huis komen, want in de archieven van de gemeente vonden wij het klad van een brief, gedagtekend 16 maart 1814, waarin burgemeester Hebbelinck de "Intendant départemental de l'Escaut" tracht te overtuigen van de onmogelijkheid op Gentbrugge de opgelegde som, die inmiddels tot 1.248,15 fr. was gestegen, te innen. Gentbrugge heeft geen nijverheid, betoogde de burgemeester en zo arm zijn de mensen hier door de aanhoudende opeisingen voor het leger, dat hij niemand kent, op twee na, die 20 fr. in geld zou kunnen betalen. En daar zat het juist ... die betalingen moesten in klinkende munt geschieden, niet in assignaties. Het hielp niets; op 23 maart 1814 maakt de burgemeester de lijst op der bijzonderste ingezetenen, legt die aan de belanghebbenden voor visa neer en dient ze voor uitvoering in op 1 juli daaropvolgend. Die oorspronkelijke lijst die in het Frans is opgesteld, geven wij in vertaling hieronder weer.

Departement der Schelde - Arrondissement Generaal.

Verdelingsrol voor de som van 1.248,15 fr. opgelegd aan de gemeente Gentbrugge, in het voorschot van 1.000.000, voorgeschreven volgens het beroep dat gedaan werd op de welstellende en zwaarst belaste burgers, op 14 maart 1814.

Namen der belastingschuldigen. Sommen door hen te betalen.

Pieter Vlerick		30,65 fr.
Pieter Van Hoorde		139,75
Mevrouw Jeanne De Meyere		79,75
Weduwe Jan de Mey		143,75
De erfgenamen Van Mosselvelde		92,75
Pieter Jacob De Munter		31,75
Josse Verstraeten		71,75
Jan Lieven De Meyere		236,-
Pieter de Guchteneëre		114,-
Jan Van der Haeghen		31,75
Lieven De Wilde		163,75
Jacobus Mathys		41,75
Jan Claeys		70,75

Totaal 1.248,15 fr.

Opgemaakt en vastgesteld door ons, Maire der Gemeente Gentbrugge
ondertekende Te Gentbrugge op 23 maart 1814.

Voor gelijkvormig afschrift, de burgemeester der Gemeente Gentbrugge.
Te Gentbrugge op 1 juli 1814.
Hebbelinck, adjoint-délégué.

Zoals de tekst het zegt was die belasting slechts een "voorschot" dat het Bestuur zou hebben terugbetaald onder vorm van vrijstelling van octrooirechten. Hoe dat in feite zou moeten geschieden, vertel-

den ze voorzichtigheidshalve niet. Het is inderdaad voldoende de lijst der octrooibetaalden na te gaan om te zien dat er aan die terugbetaling tijdens het leven der belanghebbenden niet te denken viel. Men vergelijke slechts enkele cijfers uit onderstaande lijst die de octrooirechten aangeeft van ieder der daarop vermelde ingezetenen van Gentbrugge.

Abonnementsrol voor octrooirechten voor de Gemeente Gentbrugge voor het jaar 1817.

<u>Naam der inwoners-belastingsschuldige</u>		<u>Betaalde sommen</u>	
		<u>in 1816</u>	<u>in 1817</u>
Aernaut Jan, zoon van Joos		2,85 fr	1,35 fr
Marchand Pieter		2,85	1,35
Van Hoorde Pieter		8,85	3,75
Van Mosselvelde H.		7,-	3,31
Lachaert Jacobus		2,-	0,95
Vergaert Joos		2,-	0,95
Desmul Engel		4,-	1,90
Wwe Geraard De Cuyper		6,-	2,84
Claus Adriaan		4,-	1,90
De Reuse Willem		5,50	2,60
Bracke Karel		3,-	1,42
Van de Putte Bernard		4,50	2,14
De Cuyper Jacobus		5,-	2,87
De Reuse Pieter Jan		4,50	2,14
De Vos Constant		4,50	2,14
Geert Jacobus		1,-	0,48
Colman Josse		2,-	0,95
Hessens Jan		2,-	0,95
Verslot Jan		5,50	2,60
Colman Jacobus		2,-	0,95
Mathys Jacobus		4,60	2,19
Baeten Gillis		2,-	0,95
Eeckhout Augustin		3,-	1,42
De Smet Josse		8,-	-,-
Van de Velde Domien		8,-	3,78
De Meyere Jeanne		6,-	2,84
Van der Sypt Joos		5,-	2,37
Van den Broecken Gillis		3,25	1,89
Beeckman Jan		7,-	3,31
Van de Putte Wilhelm		4,50	2,14
Ongenaet Martien		5,-	2,37
Wwe De Smet		4,-	1,89
Colman Franciscus		5,-	2,37
Vanderhaeghen Jan		6,-	2,84
De Smet Martien		6,-	2,84
Van Damme Lieven Jan Jacobus		2,-	1,42
Van Peteghem Wwe Frans		3,75	1,89
Van Hoorde Geert		6,-	2,84
Beeckman Karel		6,-	2,84
De Guchteneëre Pieter		8,-	3,75
De Man Pieter		4,70	2,37
Van Maldeghem Franciscus		6,50	3,08
Raes Lodewijk		4,-	1,89
Raes Pieter Jan		4,50	2,13
Verslot Antoon Wwe		3,-	1,52
Platteau Jacobus		3,-	1,42

Vanderhaeghen Louis		7,-	3,31
Van de Putte Pieter		3,-	1,42
Vervalcke Jan		5,-	2,37
De Bosscher Martin		4,25	2,01
Van Eeckhaute Jacobus		1,25	0,60
De Guchteneëre Engel		6,-	2,84
De Mey Pieter Jan		7,-	3,31
De Smet Lieven		3,20	1,99
De Buck Sylvester		2,-	0,95
De Munter Pieter Jan		6,-	2,84
De Meyere Jan Lieven		10,-	4,75
Castellain Jan		2,50	1,19
De Bhelder Jacobus		3,20	1,54
Bauwens Adelin Franciscus		4,-	2,13
Van Mosselvelde Jacobus		7,45	3,78
Flerick Pieter		4,-	2,13
Hoste Engel		5,-	2,60
Detrisel Lieven		9,-	4,26
Lachaert Franciscus		7,-	3,31
DHont Lievin		4,-	1,89
Van Themsche Dominicus		2,20	1,05
Herman Lieven		9,-	4,36
De Jaegher		6,-	2,84
Doppe Constantinus		1,50	0,72
De Wilde Lievin		9,-	4,26
Van de Vyvere Joannes Baptista		3,50	1,60
Boesman Geert		6,50	3,08
Clacys Jan		9,-	4,26
Strobbe Jan		3,75	2,13
Auman Pieter Lieven		2,75	1,42
Van Holle Joannes		2,50	1,42
Geluck Charles		2,20	1,19
Bernart Jan		3,-	1,42
Van Holle Pieter Cornelus		2,-	0,95
Cnouveld Jan		2,-	0,95
Verkleyen Antonius		2,90	1,38
Verloove Josse		5,-	2,37
Hebbelinck Jan Frans		3,-	0,72
Verstraeten Joos		2,-	-,-
Van Hoorde		2,50	1,19
Jadin Karel		3,-	1,66
Janssens Pieter		7,-	3,31
Walgraeve Jacobus		2,-	0,95
De Jaegher Jan zoon		1,50	0,72
Huyghe Gillès		2,21	-,-
Mortier Pieter		4,90	2,37
Bauwens Jacobus		3,-	1,89
De Cuyper Lieven		2,-	0,95
De Cuyper Pieter		1,20	0,60
Beckman Geert		1,-	0,50
Lombaert Jan		2,10	1,19
Van Hoorde Jacobus		2,-	0,95
Beckman Lieven		2,-	0,95
Hamerlinck Jan Bernard		2,-	0,95
Colman Jan Baptiste		1,10	0,60
Pourgeau Franciscus		5,-	2,37
De Smet Guillaume		5,50	2,61
Het Huis van Mr. Dejoignye		10,-	5,20
" Vanhuffel		9,50	5,67
" de Meulemeester		12,-	5,67

Het Huis van Mr. De Graet		11,-	5,20
" Godschalck		11,-	5,20
" Kraemp		12,-	5,67
" De Breuck		8,-	3,78
" Hamelinck		12,-	5,67
" van Thieghem		12,-	5,67
" Lammens		12,-	5,67
" Aelbroeck		11,-	5,20
" de la Kethulle		12,-	5,67
" Verhegghe		11,-	5,20
" Durot		12,-	5,67
Van de Walle Ch.		6,-	2,84
De Vlieger Lieven		3,-	1,42
Madame Wwe Van Achte		-, -	3,78

Totaal : 288,25 f

Gedaan te Gentbrugge de 1 maart 1817.

Uit die lijst kan reeds opgemaakt worden dat Gentbrugge inderdaad niet als welstellend kon worden aanzien in die tijden en dat wordt ten slotte nog duidelijker aangetoond door de lijsten der inwoners die, een bedrijf uitoefenend, aan de betaling van patentrechten onderhevig waren. Wij geven die hier zoals we ze vonden voor 1821.

Patentschuldigen-Gemeente Gentbrugge-6e rang 1821.

Dries A I.I - Beeckman Joannes - tapper.
Hongerije A 43 - Van Mosselvelde Jacobus - tapper.
Brusselse stwg C 129 - De Smet Marinus Wwe - tapper.
Hongerije A 53 - Janssens Pieter - tapper.
Agter Dries A 87 - Bauwens Jacobus - tapper en wynkelier.
Hongerije A 35 - Van de Putte Joannes Bernardus - wynkelier.
Hongerije A 44 - Hoste Andries Emiel - wynkelier.
Bosch B 105 - Van Mosselvelde Judocus - hengsthouders.
Hongerije A 88 - Vercrusse Petrus - stroydekker zonder werkman.
Hongerije A 41 - Vanderhaeghe Joannes - kleermaker zonder werkman.
Oude Brusselseheirweg A 27 - Hoste Constantinus - metselaar met één werkman.
Driesch B. - Eeckhout Augustinus - metselaar zonder werkman.
Molenstraat A 70 - De Munter Petrus Jacobus - mulder, korenmolens door wind bewogen, in huurwaarde 120 gulden, huis in huur 60 gulden.
Brusselse stwg C 32 - Pourgeau Francies - mulder, korenmolens door de wind bewogen, begroot onzuivere huurwaarde met daarbij behorende gebouw op 240 gulden 's jaars.
Oude Brusselseheirweg A. - Verslot Jean - koopman in hoornvee, kopende jaarlijks tot een som van 1500 tot 1600 gulden.
Driesch B.130 - Raes Ludovicus - schoenmaker zonder werkman.
Hongerije A II - Van de Putte Bernardus - waskeersemaeker zonder werkman.

We zijn nu evenwel de historische gebeurtenissen wat al te ver vooruitgelopen. In onze volgende aflevering keren we terug tot Napoleon !

Wordt vervolgd.

In de Bosstraat (sedert de maand september 1977 genaamd Coninckx-donckstraat naar het vermaard, historisch kasteel Coninckxdonck), achter de autosnelweg E 3, richting Heusdenbrug, staat nog de oude hofstede van Naard De Mol zaliger, een van de laatste overgebleven pachthoeven uit de reeks van 54 die verspreid stonden in het oude Gentbrugge tussen akkers, malse weiden en bossen.

Tot op heden is de hofstede nog bewoond door zijn kleinzoon André De Mol. Het is wel een van de oudste hofsteden uit de Boskant vermeld op het plan van Popp onder het nummer A 165-166. In mijn kinderjaren hoorde men in de winteravonden de trippelslag der dorsers in de schuur bij het licht van een bollantaarn, op de klinkende lemen dorsvloer.

Naard was nog een van die koppige boeren van de oude stam, vastgeankerd aan oude tradities, aangeleerd van vader op zoon ... zoals zij het deden moest het nu nog also gedaan worden. Bij hem werd nog gekarnd met de hand, gedorst met de vlegel, gepikt en gemaaid met pik en zeis, gehooïd met vork en riek. Hij was een echt, oud-boerentype met zijn klakje op het hoofd, de rode halsdoek met witte bollen om de hals, verder gekleed met pannen broek en "gilet" en op zijn wilgenkloefen trok hij naar de akker. Als hij naar de stad om "beer" ging stond hij reeds om 3 uur 'smorgens vertrekkensklaar met zijn vierwielkar en vergezeld van zijn 2 zonen Achiël en Jules.

Van elektriciteit was hij een doodsvijand ... een duivelse uitvinding noemde hij ze. Hij liep in de winter op het hof en in de stallingen met zijn bollantaarn in de hand. Als andere boeren uit de Boskant reeds een dorsmachine hadden en pompten, beerden en kaarnden met elektrische drijfkracht, wroette hij zoals vóór honderd jaar!!

"'k Zie liever mijn hofstede in vuur en vlam staan, dan die dodende uitvinding op mijn hof te brengen" zei hij

Langs de andere kant was Naard een bijzondere kenner van de boerenstiel. Hij was een meester in het zetten van korenrijten op de akker; hij kon ze zetten zoals een bouwkundige, tegen wind en storm bestand. Hij kon ze zo mooi symetrisch afdekken als met gestreken strooi en mooi gebonden top, kortom het waren echte juweelkens van de boerenstiel, prachtbeelden in het schilderachtige landschap. Naard kon ze van verre van op zijn hof bekijken en na een storm kon hij aan zijn bureu zeggen : "ze staan nog recht en geen duim weggetrokken" Niemand kon ploegen zoals hij; zijn voren lagen als gespannen repen

van het begin naar het eindpunt. Om de 10 jaar liet hij zijn akker omspitten met de spade, een steen en half diep, dat was nodig op de Gentbrugse zandachtige bodem, beweerde hij. Maar Naard had nadien de beste vruchten op het land en de zondagnamiddag ging hij de velden en akkers gaan verkennen om te zien wie de malste klaver, het kloekste koren, de best bemeste akkers en weiden had, wie het zuiverst bewerkte land bezat, vrij van alle onkruid.

Wat de hofstede betreft, ze staat juist aan de rand van de Oude Schelde en was vroeger vooral bekend voor het oud stamineken, dat in de voorkant ingebouwd zit naast de keuken. Het werd vroeger genaamd "In de Bossnep", maar sinds de weduwe Barbara Kokers de herberg overnam noemde men ze "In de zwarte Fles", op zijn Gentbrugs "In de zwarte Flassche". Hier in deze omtrek kwamen de hoge magistraten uit het Gentse wat rust en ontspanning zoeken, en brachten bij Barbara hun visgerief en karabijnen in bewaring.

Achter de hofstede, aan de dijken van de Oude Schelde (nog bevaarbaar vóór 1870) zat het in de zomer vol met vissers en of er daar veel gevangen werd !! ... Het water van de Schelde was er toen zo helder en klaar dat men op veel plaatsen de vissen met hele scholen, zag zwemmen. Bij menig hoogtij kwam overvloedig vis van uit de zee in de zoete wateren en werden alle soort vis opgehaald. (Hier vloei de Neerschelde direkt verbonden met de zee, zonder sluis of sas. Heel dikwijls kon men aan het Sas achter de Puntfabriek bruinvissen en zeehonden opvangen die dan aan de Gentenaren werden tentoongesteld). Op de tragel (dijk) lagen alle 300 meter scheeptrekkers de schepen af te wachten om deze dan met een zeel door de krommende bochten van de Schelde te trekken (de bochten waren vóór 1870 nog niet rechtgetrokken). Daar de dijken nog niet opgehoogd waren, was het in de winter bij vloed een hele vakkennis de schepen in de goede baan te houden. Het water van de Schelde liep dan zo ver uit zijn oevers dat de stroom in de Zilvermeersen een breedte had van bij de 500 meter en de scheeptrekkers met hoge laarzen aan de voeten moesten met een stok de dijk betasten, en men had veel ervaring nodig om op goede grond te blijven en niet in de diepte van de stroom terecht te komen. Vele schepen liepen bij storm vast in het slijk, met gebroken roer en moesten nadien hersteld worden op de "zate" (scheepswerf) te Hukkelgem (vroeger gehucht bij het Sas te Gentbrugge).

Het was een oude traditie voor de scheeptrekkers op bepaalde afstanden het schip af te lossen en soms vielen harde woorden indien het schip te ver werd woortgetrokken volgens overeenkomst.

Rechtover het stamineken, in de meersen van de Doorewie, tot aan h. Oud-Scheldecken (arm van de Rietgracht), naast het Grote Bos, stonden de oude tronken waarop schietschijven waren genageld en met veel lood werd er op geschoten door onze Gentse scherpschutters!!! Tot vóór enkele jaren zag ik nog de oude tronken liggen naast de grachten. Zij waren door ouderdom afgerot. Eens waren zij de trots der Gentenaren

Barbara verkocht per week een vol vat hier van omtrent 162 liter en 5 flessen jenever. Een "tsuurker" (klein glaasje van een halve pin) bier koste een cent. Bij Naard neven de deur kon men een glas karnemelk (botermelk) vers uit de kelder krijgen met een goede rogge boterham met heesp.

Vóór de deur van het hof stond de houten waterpomp onder de oude notelaar. Deze boom werd uitgekapt gedurende de oorlog 1914-18 door de Duitse Weermacht om er geweerkolven van te maken.

In het Gemeentearchief van Gentbrugge ten jare 1880 staat vermeld dat in de maand december in de Bosstraat de dijken van de Schelde waren doorgebroken. Pieter Claeys, veldwachter, betaalde aan 5 personen die aan de dijken gewerkt hadden elk 15 uren loon aan 0,25 fr. per uur. Men betaalde insgelijks aan landbouwer Bernardus De Mol in 1880 voor het overzetten van inwoners uit "Den Bosch" met een boot tot aan het kapelleken op de Achterdries en dit gedurende 10 dagen de som van 22,50 fr. of 2,25 fr. per dag.

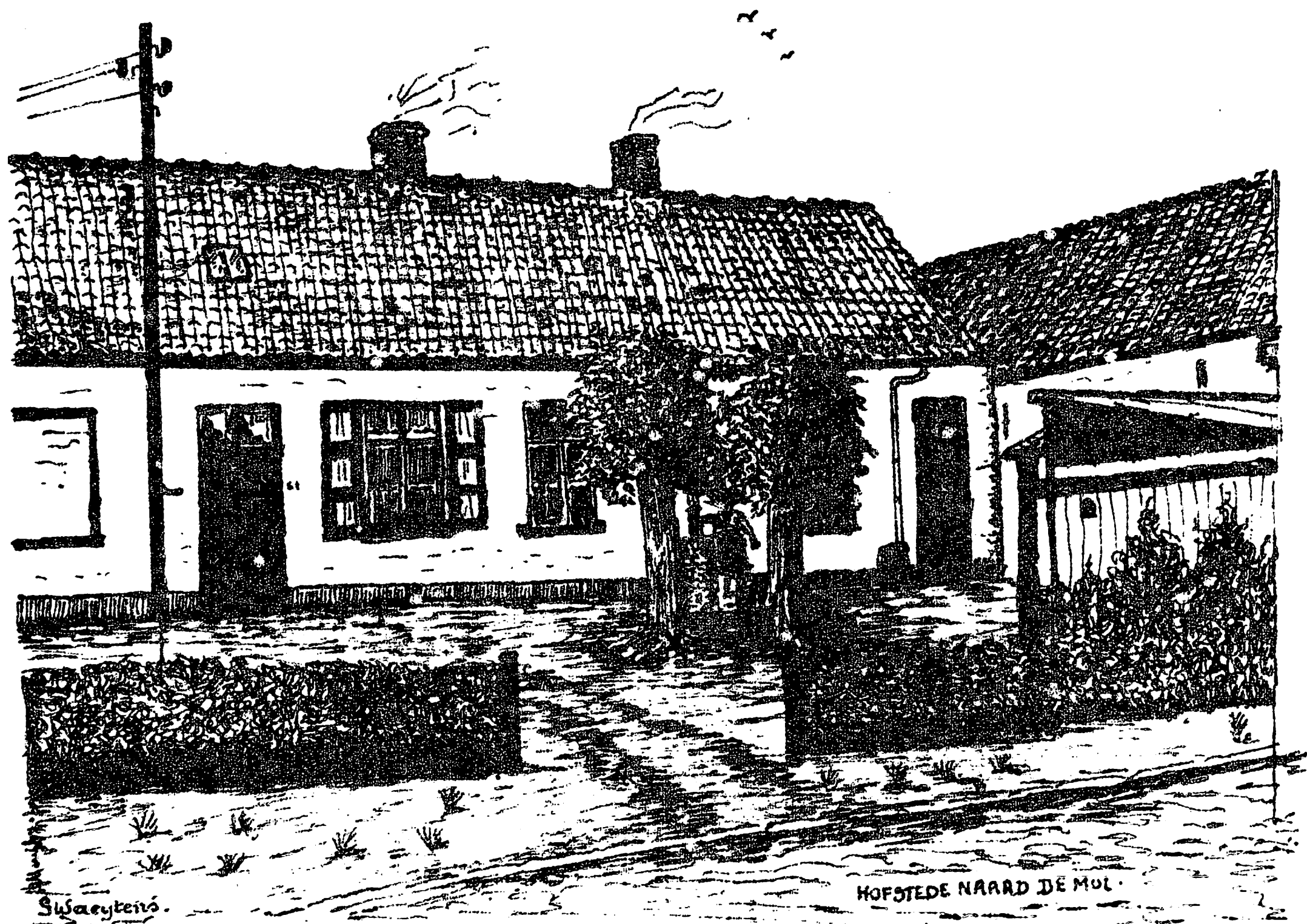
Naard was er nog ene van de echte Vlaamse kloeke stam! Hij wilde bijv. niet ziek worden!! "In een gezonde geest schuilt een gezond lichaam", zei hij en al liep hij soms met de koorts op het lijf toch ging hij zijn land beploegen. "Ik maak er geen complimenten over", zei hij en "met werken gaat dit alles wel weer weg" Moest hij soms een dag te bed blijven een dokter moest hij nooit hebben, want zei hij : "ik kan ze missen". Bij Barbara naast de deur ging hij om 2 druppels van de "zwarte flassche" (jenever met rubarber wortelen en zwarte aalbessen), want ... "dat is goed om het lijf eens te kuisen" beweerde hij !!

Maar als er een paard of koe ziek was moest men er seffens de dierenarts bijroepen !!

Naard bakte ook zelf zijn roggebrood, in het bakkot. Eens in de week, op zondag kwam er wit tarwebrood op tafel en met de overschoot van het deeg maakte hij ovenkoeken en die smaakten toch zo heerlijk. Als ik daar aan terugdenk komt het water mij in de mond !!

Nog vier boeren hebben we heden nog in de Bosstraat en voor hoelang
nog !? Dorsen hoort men niet meer op de hoeven ... alleen nog
het zoevend lawaai van de vliegende autokaravanen op de E 3.

Gerard Waeytens.

MEIRESTRAAT :

Zie Van Biesbroeckstraat. De naam Meirestraat kwam van "meire", "moeras", naar de zware, natte grond waar de straat doorheen ging. Ook in Gent hebben we in Gentse straatnamen dezelfde oorsprong zoals de Korte en Lange Meir, het Meirhem, enz.

MELLESTRAAT :

Van Peter Benoitlaan tot Melle (over de spoorweg). De rioolwerken zijn gedeeltelijk van 1903 en van 1907.

MERCIERLAAN (KARDINAAL) :

Van Vogelhoekstraat tot Dr. De Gruyterstraat.

MERELBEKESTRAAT :

Van Mellestraat tot Merelbeke. Algemeen richtingsplan van 1920.

MOLENWEG :

Ook Meulenweg, Meulenstraat, Leemstraat, Leemwegel. Het is de huidige Fred. Burvenichstraat.

MORIAANSTRAAT :

Van de Langestraat te Ledeberg naar Joz. Vervaekestraat. Zéér oude straat op de kaart van 1619 aangeduid. Heette ook nog "Snottemuyle". In 1893 volledig gekalseid.

MORTIERSTRAAT (HENDRIK) :

Van Lieven Delaruestraat tot Oude Brusselseweg.

MORIAANSTRAAT :

Zie ook hierboven. Moriaan kan wijzen op "neger", "zwarte". Toch kan de betekenis wel slaan op "moor", gentse uitspraak voor "modder", "moore". In die straat komt inderdaad de Rietgracht en overstromingen zelfs nog in de laatste jaren, bewijzen voldoende dat de grond er heel laag ligt, wat een eerste vereiste is voor modderpoelen. Die hebben daar dan in de oude tijden bestaan want overblijfselen zijn daarvan nog onder de vorm van vijver- of waterplassen te erkennen op de kaart van 1619 van Horembault. Van die modderpoelen, die moorpoelen is Moorstraat ontstaan. Van Moorstraat tot Moriaanstraat is maar een stap. Oude kaarten duiden die straat evenwel aan onder de naam van Snottemuyle. Wat die naam mag betekenen kunnen we niet gissen.

MOORTHEIDE :

Gelegen op de plaats waar de Jules Destréelaan in de Anseelelaan uitkomt en aan de grote draai van de Brusselsesteenweg aan het kasteel van M. Verdonck. Die plaats was vroeger zeer berucht voor de nachtelijke overvallen waaraan reizigers bloot stonden bij het doortrekken van de daar liggende bossen. Soms werden reizigers daar erg gekwetst of zelfs gedood. Den waren het de broeders Alexianen (de Schokkebroers) die het slachtoffer moesten weghalen. Grammaye, in zijn panoramisch zicht op Gent toont ons zo'n overval van een ruiter en zijn bedienden en het is duidelijk dat dit zicht op de stad

is genomen geweest van op de Keiberg. Aan de overzijde van de steenweg tegenover de Moorthede lag het Galgeveld. Prof. Dr. Vercoullie leert ons dat "moorter" betekent "drassige grond", evenals "ven, goor, moor, moer, paal, peel, veen, ven, broek". (Zie Vennekens, Broekakkerstraat). Die "moorter" zou in de volksmond vergroeid zijn tot "moort" maar met dezelfde betekenis van "drassig" of althans waterrijk land. Het uitzicht van de gronden laten die interpretatie toe.

MOSKOU :

Wordt uitgesproken Moskow. Wijk van Gentbrugge gelegen rondom de Jules de Saint Genoisstraat en de Peter Benoîtlaan. Van waar die naam komt hebben we niet met zekerheid kunnen achterhalen. We menen nochtans niet ver van de waarheid te zijn als we veronderstellen dat hij dezelfde oorsprong heeft als de Zwarte Heirstraat (zie die naam). Tijdens de Slag van Waterloo waren de Russische troepen daar gelegd en de legerplaats der Kozakken op de Heide was immers best langsheen de Rodse Heirweg, een der grootste wegen van die tijd, te bereiken. Daar het Russische troepen waren en de naam Moskou, hoofdstad van het Tsarenrijk, waar Napoleons campagne zo erbarmelijk eindigde, nog zeer vers in het geheugen lag (hoeveel jongens zijn daar niet meer van teruggekeerd?) is het veroorloofd de beide feiten met elkander in verband te brengen. De legerplaats van de Russische Kozakken werd naar de hoofdstad van hun land genaamd : Moskou, niet op zijn "frans" Moscoe uitgesproken wel op zijn Russisch, zoals de Kozakken het zelf zullen hebben gedaan, wat dan onze veronderstelling heel wat waarschijnlijker zou maken.

NACHTEGAALSTRAAT :

Van Werkhuisenstraat tot Vogelhoekstraat. Richtingsplan in 1935.

ONGERIJSTRAAT :

Zie Emanuel Hielstraat; ook Hongerijstraat en misschien Langerijstraat (zie Kerkplein).

OUDE BRUSSELSE WEG :

Van Scheldestraat naar Magerstraat. Oude Romeinse Heirbaan. Was vroeger tot in 1704 rechtstreeks met Gent over de Keizerpoort verbonden. Het deel vanaf de Magerstraat naar Melle toe werd na het leggen van de Brusselse steenweg verkocht en bij de landerijen ingelijfd. De Oude Brusselse Weg liep van de Magerstraat naar de Bruiloft waar ze iets verder op de nieuwe steenweg uitkwam. Enkele meter verder scheidde zich weer van de steenweg af en liep langs de nog bestaande dreef naar de tegenwoordige herberg "De Nieuwe Roskam". De Roskamstraat over (huidige Heusdenbaan) liep ze de velden in en kwam weer op de Brusselse steenweg uit ongeveer waar nu de wisselnaald ligt van de tram naar Melle. In 1863 werd die weg op gans zijn breedte gekalseid maar sindsdien werd hij nog verbreed en die uitbreiding werd slechts rond 1930 gekalseid. De Oude Brusselse Weg is reeds vroeger langs de kant der Keizerpoort bewoond geweest. Waar nu de Tuinwijk is woonde ruim 50 jaar geleden melkboer Haenebalcke. Daar had de oude schuttersmaatschappij St. Sebastiaan haar gaaipers staan. Verder aan de overkant van de Molenstraat kwam het hof van Jan De Kneef waar hij zijn rozen kweekte. Land was er dan verder tot aan Toeffaert's en daarnaast was de Broekakkerweg die van de Brussel steenweg naar de Kasteelstraat liep. Sommigen beweren dat het Broekakkerstraat (zegge Broekkakkerstraat) moet zijn!! Wie weet het!? Dat is nu de huidige Maurits Sabbestraat. Daarnaast was in 1860 een grote pachthoeve door Marchand bewoond (later Bracke). Van daar af tot aan de Magerstraat was het al bouwland met op de

hoek van die laatste straat de hoeve van Karel Van den Oostende. Later kochten de gebroeders De Smet van Ledeberg die grond vanaf de Rietgracht om er hun laurieren op te zetten. Links van de straat, waar nu ongeveer het huis van de onderpastoor is, werden bij het doorsteken van de Van Houttestraat rond 1879, drie huisjes afgebroken om door een ganse rei vervangen te worden. Het Hof van Van Houtte, dat vroeger tot aan de Sasstraat kwam, verkleinde bij het trekken van de nieuwe straat. Hier kwam de fabriek Rinskopf zich vestigen nadat de vroegere instellingen langsheen de spoorweg door de Puntfabriek werden aangekocht en ingepalmd. Nopens die fabriek hebben we tot onze spijt geen inlichtingen kunnen krijgen. Ze werd door verscheidene firma's overgenomen, alleszins voor wat de gebouwen aangaat. Daar stond vroeger het huisje waar vroeger jaren lang de gemeenteraad zitting hield : het Wethuis, het Gemeentehuis van Gentbrugge. Het werd er rond 1929 afgebroken. Op Van Houtte's Hof stond ook Van Houtte's Huis en daartegen kwam het wegelken uit dat we reeds in de Kerkstraat leerden kennen : de Vennekens (zie die naam). Dat wegelken liep aan de overzijde verder onder de vorm van een dreef met krieken bezoomd en men kon ook langs daar op het schietveld komen. Het huis van Louis Van Houtte werd in 1939 afgebroken. Naast Van Houtte stond het kasteel van M. Blommaert en daarnaast dat van Mr. Onghena. Op de hoek van de straat en de Meulenweg (Leemstraat) was de windmolen van Charles De Munter die daar in 1880 werd afgebroken. De Molenberg bestaat er nog. De straat moet hier veel smaller geweest zijn. Aan de overkant van de Leemstraat stond het Molenhuis, later Jan De Kneef, bekend rozenkweker. Een honderdtal meter verder stond het kasteel van Mr. Van Lancker, goudsmid uit Gent, gebouwd rond 1884 en waarin Mr. Pierre Parré zijn bloemisterij zou installeren. Waar het "reetje", de Broekakkerstraat nu Maurits Sabbestraat, uitkwam staat sedert 1868 het kasteel van Mr. De Meulenaere, nu aan de heer Baron de Pélichy. Daarnaast is sedert 1907 de bloemisterij van Leon De Loof die begrensd wordt door de Rietgracht die hier in 1938 werd overwelfd (zie Rietgracht). Van de huizen die verder staan zijn de oudste van omstreeks 1890.

PANNENHUISWEG :

Van Aerdestraat (Kouter) tot Pannenhuis (Schelde). Weg nr. 31. Lengte 740 m.

PAERESTUKKEN :

Meersen gelegen bezuiden de Giesmeire en de Drieput. Vlak aan de Schelde ongeveer 2 km. verwijderd van de Gentbruggebrug. Zie kaart van Gentbrugge van 1840 (jaarboek 1969). Dat waren gronden die onder de vorm van giften van gelovigen eigendom waren geworden van de kerk van Gentbrugge. Deze laatste moest daarvoor enkele wederdiensten verrichten, zoals het jaarlijks opdragen van een lijkdienst na afloop van dewelke een bepaalde hoeveelheid brood aan de armen werd uitgedeeld, enz. Het was van de opbrengst van dergelijke eigendommen dat de priesters moesten leven, daar ze vanwege de heer der parochie, nog veel minder van de vorst, enigerlei wedde werden uitbetaald. Het Franse Gouvernement sloeg die eigendommen aan en liet ze publiek verkopen (1795 tot 1799), alzo de priesters van hun bijzonderste inkomsten berovend. Later toen Napoleon een concordaat met Rome afsloot, stemde de Keizer ermede in de priesters uit de staatskas een vergoeding te betalen, met als basis het bedrag der verkoopsommen. Daar evenwel al die "zwarte goederen" aan een spotprijs van de hand waren gedaan, was die vergoeding volstrekt niet in verhouding met de gestolen eigendommen en daar de huidige wedden der geestelijken nog steeds naar die oude basis werden berekend, al werden ze verhoogd, is het duidelijk dat de gepleegde onrechtvaardigheid

op verre na niet is hersteld.

PECHERSTRAAT (EDWARD) :

Van Vogelhoekstraat tot Brusselse steenweg. Algemeen richtingsplan 1934.

PERSIJNSTRAAT (JULES) :

Van Rinskopflaan tot Schooldreef. Algemeen richtingsplan 1933. Gekalscid, met riolen voorzien in 1933. Het laatste deel van de Maur. Verdoncklaan tot de Schooldreef heette vroeger Verbindingsstraat. Hier lagen vroeger de eikelbosjes van de Heide. De wattertoeren werd hier gebouwd in 1937.

PIRENNELAAN (Prof. Dr. HENRI) :

Van bareel Magerstraat tot Emile Verhaerenlaan. Grondafstand in 1932. Richtingsplan 1933. Riolering en kalseiding in 1935.

PLOEGSTRAAT :

Van Walstraat naar Jef Vervaaenestraat. In 1904 doorgetrokken bij het aanleggen van die wijk door het verdwijnen van het eregoed aan de Oude Pastorij en van een deel der De Naeyersdreef.

POLDER :

Zware landbouwgronden benoorden Coninckxdonck.

PONTSTRAAT :

Van de Scheldestraat tot de Scheldekaai. Waarschijnlijk heeft hier vroeger een pont of overzet bestaan. Evenwel is er niets over gekend. Deze straat was reeds in 1860 reeds volledig toegebouwd. Aan de Scheldekaai kwamen schepen aanleggen en losten daar hun lading. Daar dit zeer schadelijk was voor de bestrating werd in 1882 een taks gelegd berekend aan 0,10 fr. per ton goederen gelost en niet per kruiwagen naar hun definitieve bestemming gevoerd. Dit kaairecht bleef lang in voege. In 1885 brak hier een geweldige pokken- en tyfusepidemie uit, te wijten aan de gebrekkige waterafvoering, die nog bij middel van sterfputten moest geschieden. Daarop werd in 1886 een eerste riolering aangelegd. Later werd de straat ook gekalscid met voetpaden langs weerszijden en dit in 1912.

POSTHOORNSTRAAT :

Deel der oude Kerkstraat in 1890 van deze straat afgescheiden. Hetzelfde jaar werd de riolering aangelegd en in 1892 de kalseiding voltrokken.

POSTEWEGEL :

Van Achterdries naar Pannenhuis. Voetweg 32; lengte 784 m.

PRIESTERSTRAAT :

Van Walstraat tot Heidestraat. Geopend door Kan. Georges Goethals in 1887.

Wordt vervolgd.

De ons zo vertrouwde cijfers : 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 en 0, waarmee wij al onze berekeningen maken, noemt men : Arabische cijfers. Maar hoe zit het met de kennis van de Romeinse schrijfwijze der getallen ? Men gebruikt nog steeds de Romeinse cijfers bij het aanduiden der volgnummers van de hoofdstukken in een boek, bij het schrijven der jaargetallen of bij het vermelden van koningen, keizers of pausen. Denk maar bijv. aan hoofdstuk XVIII van een boek, Karel V, Lodewijk XIV, Johannes XXIII. Ook bij het begin of einde van een film, documentaire of T.V. serie zal men steeds vermeld zien : Copyright MCMXXXVII en dit betekent dan het jaar waarin de productie werd gedraaid. Welnu wanneer men moeilijkheden ondervindt om deze getallen vlot te lezen is het toch wel tijd ons geheugen even op te frissen. Daarom dit artikel.

Hier volgen nu de Romeinse symbolen met daaronder onze cijfers :

I	V	X	L	C	D	M
1	5	10	50	100	500	1.000

Om met deze cijfers getallen voor te stellen past men de volgende regels toe.

1) Als gelijke cijfers naast elkaar staan, telt men ze samen.

Vb. : III = 3 ; XX = 20 ; CC = 200

2) Als kleinere cijfers rechts van grotere staan, telt men ze eveneens samen.

Vb. : VI = 6 ; XXXVII = 37 ; CCXII = 212

3) Als kleinere cijfers links van grotere staan worden ze er van afgetrokken.

Vb. : IV = 4 ; IX = 9 ; XL = 40 ; CM = 900
 LXIX = 50 + 10 + (10 - 1) = 69

4) Men schrijft niet meer dan 3 gelijke symbolen achter elkaar.

Vb. : 4 is niet IIII, maar wel IV ; 40 is niet XXXX, maar wel XL ;
 90 is niet LXXXX, maar wel XC.

5) Duizendtallen werden door de Romeinen aangegeven door een streep boven het cijfer te plaatsen, honderdduizendtallen door een omringing, bijv. : $\overline{\text{III}}$ = 300.000. Voor het getal 1.000 gebruikte men ook wel : CIO ; voor 2.000 : CCIO.

6) Wanneer men 2 strepen boven het cijfer plaatste stelde het miljoenen voor en 3 strepen milliarden.

Vb. : $\overline{\overline{\text{I}}}$ = M = 1.000 ; $\overline{\text{XL}}$ = 40.000 ; $\overline{\overline{\overline{\text{VI}}}}$ = 6.000.000

Op grond van al deze regels zouden de Romeinen bijv. het getal :

7.005.847 als volgt geschreven hebben : $\overline{\text{VII}} \overline{\text{V}}$ DCCCXLVII

Hier volgen nog enkele voorbeelden :

17 = XVII	47 = XLVII	73 = LXXIII	96 = XCVI
245 = CCXLV	639 = DCXXXIX	999 = IM	1978 = MCMLXXVIII

In een oud Frans rekenboek in het bezit van onze voorzitter Gérard Waeytens en daterend van 1835 vonden we volgende eigenaardigheid :

1 = I = j	8 = VIII = viij
2 = II = ij	9 = IX = ix
3 = III = iij	10 = X = x
4 = IV = iv	50 = L = l
5 = V = v	100 = C = c
6 = VI = vj	500 = D = d
7 = VII = vij	1.000 = M = m

Om het nog overzichtelijker te maken volgt nu een kleine tabel :

1 = I	200 = CC
2 = II	300 = CCC
3 = III	400 = CD
4 = IV	500 = D
5 = V	600 = DC
6 = VI	700 = DCC
7 = VII	800 = DCCC
8 = VIII	900 = CM
9 = IX	1.000 = M
10 = X	1.100 = MC
20 = XX	1.200 = MCC
30 = XXX	1.300 = MCCC
40 = XL	1.400 = MCD
50 = L	1.500 = MD
60 = LX	1.600 = MDC
70 = LXX	1.700 = MDCC
80 = LXXX	1.800 = MDCCC
90 = XC	1.900 = MCM
100 = C	2.000 = MM

Met de beschikking over deze basisgegevens zal iedereen nu wel in staat zijn om gemakkelijker de Romeinse getallen te ontcijferen. We hopen het in alle geval van harte.

André Sorée

DE KAARSEN IN HET VOLKSGELOOF EN VOLKSGEBRUIK.

Jozef Cornelissen gaf in het tijdschrift "Ons Volksleven" - 6 jg./1894 een hele uiteenzetting over bovenstaand onderwerp. Wij konden ons niet weerhouden daar één en ander uit over te nemen en U ter kennis te brengen.

In bepaalde plaatsen bestond het gebruik, 's avonds vóór Driekoningen boven de deur of vóór het venster 3 kaarsen te ontsteken, ter ere van de 3 godvruchtige reizigers. Die brandende kaarsen verwijderden de boze geesten van het huis en stelden het onder de bescherming der H.H. Koningen, die, in de ogen van het volk, een onbegrensde macht hebben over de duivel en de heksen.

Naar alle waarschijnlijkheid zijn die brandende kaarsen overblijfselen van de oude kerstvuren, die men op deze dag placht te ontsteken; want vóór de hervorming van de kalender, viel kerstdag op die dag. Zoals men weet wordt de tweede dag in de schrikkelmaand LICHTMIS geheten, omdat dit feest in de kerk met veel licht gevierd wordt en op die dag de kaarswijding plaats heeft. De plechtigheid van het wijden der kaarsen werd, in 701, door Paus Sergius aan de feestdag van O.L. Vrouw Zuivering toegevoegd.

De meningen omtrent de oorsprong zijn erg verdeeld. De ene groep beweert dat Lichtmis het heidens feest der Romeinen "festus Lucernae" of "luminum" geheten, vervangen heeft. Dat feest werd gevierd ter herinnering aan het feit, dat Ceres haar dochter Prosperina gedurende de nacht met brandende toortsen zocht. Anderen menen er een overblijfsel in te zien van het oude "Lupercalenfeest", door de Heidenen gevierd ter ere van god Pan en van Februa, de godin der zuivering. Dit feest bestond in een zuiveringsoffer, dat men opdroeg om vergiffenis te bekomen van al de zonden, in de loop van het jaar bedreven. Wat er ook van zij, sedert onheuglijke tijden was de tweede februari de dag dat in veel plaatsen de dienstboden hun dienst verlieten, om in een andere te gaan of te trouwen. Zij maakten dikwijls van die gelegenheid gebruik om zich over te geven aan luidruchtige vermaken die niet zelden in braspartijen ontaarden. Vandaar, naar 't schijnt, de uitdrukking "lichtmissen"; met de zin van ongebondenheid bedrijven en voornamelijk zich met Vastenavond vermommen of, verkleed, 's avonds de straten met brandende fakkel te doorlopen.

Laat ons even terugkeren naar de gewijde kaarsen. Ieder huisgezin

stak ze aan ten tijde van onweer en liet ze branden, totdat alle gevaar geweken was. Wanneer een mens op sterven lag, gaf men hem de gewijde kaars in de handen en ze doofde uit, zo haast de stervende de laatste adem uitblies.

Van een weinig was van een gewijde kaars maakte men, vooral in het Luikse en het Naamse, kleine kruiskens, die men vervolgens boven de schouw, of op een andere goed zichtbare plaats van het huis bevestigde, met het doel, zijn woning tegen alle ongelukken te vrijwaren. In de Kempen bijv. liet men nooit na 3 lekken der gewijde kaars in zijn klak of hoed te laten druppelen. Ook liet men enige wasdruppels vallen op de deuren en de vensters van het huis, op de karren, ploegen en andere landbouwtuigen, ten einde ze tegen alle ongelukken te vrijwaren. Ook de beesten werden met de gewijde kaars gezegend. Na de mis ontstak de boer de kaars en liet 3 druppels was lekken achter het oor van zijn paarden, koeien, enz. met het doel ze te vrijwaren tegen ziekte en de kwade hand.

Te Brugge geloofde men te kunnen voorspellen of het jaar al of niet vruchtbaar ging zijn. Men liet wat was van de gewijde kaars afdruppen in een met water gevulde kan. Zo de was sterrekens vormde in het water was dit een teken dat er een overvloedige graanoogst zou zijn.

In de meeste Belgische steden vierden de kaarsgieters hun patroonsfeest met Lichtmis. Het gebruik bestond toen om een kaars te zenden aan hun cliënten, hoewel het ambacht der wasgieters het reeds in 1552, op boete van 6 pond parisis, verboden had.

De dienst in de kerk op Paasavond is gekenmerkt door verschillende plechtigheden, waaronder het wijden der paaskaars een der voornaamste is. Deze kaars wordt gewijd onder het gezang "Exultet", dat de verrijzenis van de Heer aankondigt en verbeeldt Christus, het licht der wereld. De paaskaars wordt dan ook in alle diensten ontstoken tot aan de feestdag van O.H. Hemelvaart.

In de paaskaars steken, in de vorm van een kruis, vijf nagels van wierook. Deze wierook graantjes, "paasnagelen" genoemd betekenen, door de stof waaruit zij bestaan, dat het lichaam van Christus gebalsemd werd, en door hun vorm en getal, herinneren zij ons de nagels die de handen en voeten van de Zaligmaker doorboorden en de lansen die zijn zij opende.

Eertijds placht men van de paaskaars enige stukjes was af te nemen, die men vervolgens op Quasimodozondag, na de mis uitdeelde. De gelovigen verbrandden die was in hun huizen of velden, als behoed-

middel tegen de donder, hagel, de wind, het ongedierte en de streken van de duivel.

Met Allerzielen, 't is te zeggen de avond vóór Allerzielen, ontstak men gewijde kaarsen in huis, die men heel de nacht liet branden. Dat was om bevrijd te zijn van de verschijningen der afgestorvenen wier geesten naar het volk geloofde, gedurende die nacht rondwaalden. Heeft U al gehoord van de "kaarsbegieting"? Jaarlijks vierde men in verschillende gewesten van Vlaanderen de kaarsbegieting. Het feestje had plaats op de eerste maandag na Baafmis. Met het kaarsbegieten begon het gebruiken van licht 's avonds voor 't kantwerken. Gewoonlijk kwam een hele buurt overeen om samen de kaars te begieten, en 's avonds vergaardden alle kantwerksters in een herberg. Midden in de kamer werd een oordjeskaars geplaatst en aangestoken. Eerst werd de eerste strofe van het "Liedje van 't Reusje" gezongen, en daarop met dezelfde wijze :

En al die daar niet over en kan,
Niet over en kan,
En is geen man;
Over de keerse,
Beentje maar eentje,
Over de keerse,
Beentje!

Gedurende het zingen, werden de rokken tot een broek samengetrokken en bij "beentje maar eentje" werden de benen over de brandende kaars geslagen, die niet uitdoven noch omvallen mocht. Naar 't schijnt was er een zekere kennis nodig, om de dans naar behoren uit te voeren.

En wat was een "bruidskeersken halen"? Dat bestond te Peer. De dag dat er een bruiloft gevierd werd, gingen de kinderen tegen de avond naar het huis van de bruid en elk kind ontving er een kaarsje van 2 centen. Als er nu verschillende van die kaarsjes uitgedeeld waren, dan werden ze aangestoken op de grond vóór de deur van de bruid haar huis. De kinderen maakten een ring en al huppelend en dansend zongen zij :

Waar is de bruid en laat ze ons zien;
Om harentwil zo komen we hier.
Het eerste jaar 'nen jongen zoon,
Het tweede jaar een dochterke schoon,
Zo lang tot er zes of zeven zijn;
Dan weet de bruid wat zorgen is,
Wat zorgen is.
De bruid placht nog eens bier te tappen,
Maar nu, nu moet ze de broeken lappen.

Tot daar wat Jozef Cornelissen ons te vertellen wist.

Vervolg 29.

Naar het onuitgegeven werk van : WAEYTENS Gerard

PATOOR Walter

VAN DAMME Richard.

Nadruk verboden.

Gentbrugge na 1795. Historisch gedeelte. (deel 3)

Tijdens onze opzoekingen in de overtalrijke bescheiden die van dat tijdstip te Gentbrugge, God zij dank zijn bewaard gebleven, hebben wij over toestanden gelezen die wij hier niet inlassen durven. Ontstellend en wraakroepend zijn die en welke vreselijke schuld heeft de politieke kliek van die tijd op haar schouders geladen ? ... Kan men zich werkelijk voorstellen dat een moeder haar pasgeboren kind "te vinden" legt, als ze zich niet geplaatsd voelt tegenover de zwartste ellende die haar tot dergelijke daad dwingt ?! ... Veel verslagen hebben wij gelezen en daarin klonk steeds dezelfde klacht : "Mijnheer, ik moet mijn kind wel te vinden leggen ... het vermoorden kon ik niet" ... "en dan was er misschien nog een hoop dat het leven bleef en dat ik het eens terug kon halen" ...

De oorlog sleurde alle weerbare mannen naar het slagveld en hoe groot is het getal dergenen die nooit terugkwamen ?.... En intussen bleef de vrouw achter zonder inkomen, zonder bezit en in een wereld waarin geen werk was en geen medelijden omdat de lasten voor iedereen reeds veel te zwaar wogen. Ontstellende toestanden hebben we daar ontmoet maar ten slotte meenden we best daarover niets bijzonders aan te halen. Daar zijn toestanden waarvoor slechts één remedie bestaat en dat is ze dood te zwijgen!! ... Maar meer nog dan vroeger konden wij er ons een gedacht van vormen wat het voor onze mensen moet geweest zijn als plots de mare door het land ging dat Napoleon te Waterloo verslagen was en gevangen genomen ... Het volstaat een ogenblik er aan te denken hoe de gemoederen in de laatste jaren waren opgehitst geweest. Napoleon had immers de Paus van Rome in het gezicht geslagen met als gevolg dat de grote Veldheer in de ban der Kerk was geslagen; het wegvoeren 's morgens om 3 uur van bisschop de Broglie van Gent, die openlijk tegen Napoleon opkwam; het oproepen der reserveklassen tot 1809 en der recruten van 1814 en 1815; de geruchten over tegenslagen in het verre Rusland, bevestigd door herhaalde nederlagen van de tot dan toe ongeslagen Keizer;

de aankomst te Gent der Pruisische Huzaren en der Kozakken, die op de Gentbrugse Heide zouden bivakkeren en ten slotte de val van Napoleon en zijn wegvoering naar het eiland Elba.

Willem van Oranje riep zichzelf Koning der Nederlanden uit en werd Vorst ook over de Belgische Provinciën. Maar plots weer het nieuws : Napoleon was ontscheept en marcheerde op Parijs!! ... Lodewijk XVIII vluchtte uit zijn land en kwam zich te Gent vestigen en de vraag was wat er nu zou geschieden!! ...Niet lang bleef men in de onzekerheid want Waterloo volgde en de definitieve val van de heerszuchtige Keizer, die naar St. Helena werd verbannen. België werd bij Nederland ingelijfd en ... had Koning Willem zijn nieuwe onderdanen maar kunnen begrijpen !! ... Hoeveel onheil, welke rampen die ons later overvielen zouden ons gespaard gebleven zijn. En ware het aanzien van de wereld niet heel anders geweest waren de Verenigde Provinciën blijven bestaan ? Het aan koloniën zo rijke Nederland, het aan nijverheid en kostbare grondstoffen zo rijke België ... Beide landen met zulke nijvere, zulke dappere bevolking !! ... Europa zou het Europa van vandaag niet geworden zijn ... maar helaas, in stede van te luisteren naar de gegronde klachten van de nijverheid en de handel die lam lagen, meende de koning zich bijna uitsluitend te moeten bezighouden met zijn kleinzielige strijd tegen de katholieke priesters, die zijn toppunt bereikte als de koning Mgr. de Broglie, Bisschop van Gent, aankloeg en voor het gerecht daagde. De bisschop wachtte de dingen niet af doch vluchtte naar Frankrijk. Het volk dat werkeloos moest toezien mopperde, doch wat hielp het ... Nu sloot Frankrijk zijn grenzen voor onze lijnwaden en onze katoenen en de Engelse concurrentie maakte van de toestand gebruik om onze weefsels overal te verdringen. Fortuinen stortten ineens lijk kaartenhuisjes. Werkhuizen en fabrieken sloten hun deuren en het loon der wevers werd op de helft gebracht. Voeg daar dan bij dat de oogst van dat jaar mislukte en misschien kan men zich een gedacht vormen van de toestand in het land. Te Gent alleen werden 20.000 inwoners op de 60.000 door de Openbare Onderstand geholpen (1817).

Als opgeschrikt bood de koning nu hulp. De Nederlandse Koloniën, de Hollandse Oost, werden opengesteld voor de Gentse produkten. In een onverwacht snel tempo herkregen de fabrieken hun oude bloei, maar niet alleen de weefnijverheid hernam; papierfabrieken, kaarsfabrieken, bronsgieterijen, machineconstructies herleefden. Alleen in de vlasnijverheid bleef het stil. Toch was een algemene herneming merkbaar en een nieuwe glansperiode kondigde zich aan. Het graven van het kanaal van Terneuzen, rechtstreekse verbinding van Gent met de

zee, zou die bestendigen. Zo groot was weldra de algemene welstand dat overal openbare werken konden worden aangevat. Zou het iemand verwonderen dat, op het nieuws van zulke voorspoed, veel buitenlieden zich naar de stad spoedden; ook zij deelden graag wat van die weelde. Op 15 jaar tijd steeg het aantal inwoners van Gent van 62.000 tot 79.800 (1815-1830). Maar toch was het volk niet voldaan; brood had het en zelfs meer dan voldoende, maar ... het voelde zich als een overwonnen volk behandeld. Waarom moest de koning het zo maar steeds doen voelen dat hij, protestant, de katholieken niet luchten kon? Zijn drastische maatregelen tegen de katholieke scholen zijn voldoende gekend om er niet te moeten blijven bij stilstaan. Middelerwijl ging de nijverheid, verblind door de ongeken- de voorspoed gevaarlijke wegen op; overal werden nieuwe fabrieken in gang gezet, overal nieuwe en grotere machines aan het draaien gebracht. Het gevolg liet niet op zich wachten; de markt kon de produkten niet op tijds verwerken en op een ongelooflijke korte tijd viel de ene fabriek na de andere stil. Helaas nu zagen de werklieden eerst hoe arm ze waren en hoe verlaten en alleen ze stonden in de wijde wereld. Zo lang alles goed ging was de speelman niet van het dak, maar bij de minste slapte in de nijverheid kwam de armoede zich aan de haard neerzetten. Terwijl de mannen, die niet wisten waar blijven met hun handen en armen, door de straten slenterden, hun nood klagend aan elkander spreidden naast hen de nieuwe rijken hun gemakkelijk verworven weelde ten toon. De oorzaak van hun armoeden kenden de werklieden niet doch wat ze wel begrepen was terwijl zijzelf van honger "kreveerden" in hun gore "citees", de "kapitalisten" in het "geld zwommen". Er zou niet veel nodig zijn om de gemoederen tot beklagenswaardige daden te brengen.

Was het daarom dat, op 6 september 1824 het gemeentebestuur van Gentbrugge een uitgave van 221 Gulden en 61 centen goedkeure voor het "maken van een gevang dicht bij de kerk en het Wethuys der Gemeente"? Wie weet. In alle geval was het een uitgave die de slechte toestand der gemeentekas tot dan toe niet had toegelaten. Nochtans kan het volk hier zulke redenen tot klagen niet hebben gegeven noch hebben gehad, wijl de gemeenteraad in februari 1825 het mogelijk achtte een omhaling te doen van huis tot huis door de ganse gemeente "om de ingezetenen der overstroomde streken die de slachtoffers der "buitengewone hoge watervloeden op de dagen van de 3, 4 en 5 dezer "lopende maand zijn geworden, zoveel mogelijk in derzelver hulpbe- "hoevende omstandigheden te gemoet te komen

Gij ziet het ... naastenliefde en liefdadigheid waren nooit ijdele woorden bij onze Gentbrugse boeren !!

Maar, waren zij vrijgevig als het ging om noodlijdenden te helpen, ze kenden de waarde van het geld als er kwestie was van uitgaven van welker noodzakelijkheid ze niet overtuigd waren! De overheid had wel aan te dringen opdat de gemeente brandspuiten en blusmateriaal zou hebben gekocht ... niets te doen! ... "daar is toch geen water langs de kanten van Merelbeke en Melle" zeiden ze, "en de huizen staan hier zo ver van elkaar dat éér het gerief ter plaatse is alles reeds zou in as liggen" ... en 't bleef er bij.....

Zo kwam 4 februari 1829, dag die voor Gentbrugge van uitzonderlijke betekenis zou zijn. Het Gouvernement, wensend het aantal gemeenten in te krimpen, door tal van kleine dorpen bij andere te voegen (zoals men ziet is er niets nieuws onder de zon!) had aan Gentbrugge gevraagd bij Ledeberg aan te sluiten en samen één gemeente te vormen. Een met redenen gestaafd verslag moest de District-Commissaris te Gent worden voorgelegd. En ziet ... daar komt het oude Gentbrugse volksbewustzijn boven. Neen, antwoordt het verslag van de Raad. Neen en wel om volgende redenen : 1) de geest der inwoners van beide gemeenten is te verschillend; 2) de inwoners van Gentbrugge zijn landslieden, die van Ledeberg fabrikanten en handelslieden; 3) de bevolking van Ledeberg bestaat 7/8 uit arme mensen die dus aan Gentbrugge méér kosten zouden bereokkenen, die door geen inkomsten van Ledeberg kunnen worden gedekt; 4) Gentbrugge is 552 bunder groot, Ledeberg 63 en dat kan niet anders dan schadelijk uitvallen voor Gentbrugge; 5) één veldwachter, die we nu hebben, zou niet meer volstaan en het zou weer Gentbrugge zijn die het grootste deel der onkosten zou te dragen krijgen; 6) zoals reeds gezegd Ledeberg heeft véél te véél armen en véél te weinig inkomsten; Gentbrugge zou maar steeds mogen aanvullen; 7) Gentbrugge bestaat reeds méér dan 600 jaar als afzonderlijke gemeente, Ledeberg nog geen 35 jaar; 8) Ledeberg hing steeds van St. Pieters af, dat het bij St. Pieters blijve; 9) Ledeberg heeft niet eens een pastorij, maar huurt een huis aan de Wwe Hacquaert van Gent en het zou weer Gentbrugge zijn dat daarin het grootste deel zou mogen bekostigen; 10) Ledeberg heeft niet eens een ontvangerij met een ontvanger, wij wel ... En het verslag sluit met er op te wijzen dat Ledeberg best kan aansluiten bij Gent, zoals St. Pieters-Aalst het deed aan de Heuvelpoort; St. Pieters-Ayghem aan de Kortrijkse Poort; Rooigem aan de Brugse Poort en Meulestede aan de Muide Poort ... Fier wordt dan dit belangrijk papier ondertekend : H. Nuytens, burgemeester, J.B. De Guchteneëre, M.J. De Boschere, G. Van Hoorde, D. Van de Velde, Octave Durot en secretaris

Eggermont. De namen dier mannen moeten bekend blijven. Al waren hun bewijsgronden niet steeds zeer stevig, toch kan niet worden geloofchend dat ze de belangen van hun gemeente kenden en desnoods ook konden verdedigen.

Inmiddels was de toestand in de nijverheid toch verbeterd en het feit dat Gent in 1829 méér dan 7.500.000 kgr. katoen verwerkte toont aan dat er reden bestond om de toekomst met hoop en vertrouwen tegemoet te zien. Maar, dan kwam 1830 en de Revolutie ontbrandde, die men mag het wel zeggen geen Belgische Revolutie was. Het waren de Walen die het rumoerigst element daarstelden, Walen die het grootste contingent leverden, opgeruid en geholpen door een machtig Frankrijk, Walen die na de Revolutie te Brussel de plak zwaaiden en het de Vlamingen alras deden voelen. Weliswaar had de "Hollander" zich bijzonder onder de katholieken veel vijanden gemaakt, maar het mag niet gezegd dat de Revolutie van 1830 hier populair was. Het gewone volk begreep niet van wat er gaande was en de nijveraars zagen weldra in dat een overwinning der opstandelingen de ondergang van de Gentse nijverheid zou betekenen. Die vrees bleek maar al te gegrond. Nauwelijks was de opstand uitgebroken of Holland verbood alle invoer van Belgische produkten in Nederland en haar koloniën en sloot de Schelde en het Kanaal van Terneuzen voor alle scheepvaart af. Onze grote vrienden (?) Frankrijk en Engeland staken ons dan nog een handje toe; het eerste land verhoogde de inkomrechten op het linnen en Engeland dat het nat-spinnen had ingevoerd, ontnam ons onze laatste buitenlandse klanten. In deze allerdroevigste dagen toonde het gemeentebestuur zich op de hoogte van zijn taak. Met allerlei middelen bevocht het de werkloosheid. 1.500 man werden aan het werk gesteld om het Spanjaardkasteel af te breken en de St. Pieterskazerne, terwijl 7.000 ondersteund werden. Maar wat kon dat helpen als de nijverheid niet herleefde en wat was er te verwachten van een nijverheid, die, om recht te blijven slechts één middel meende te kennen ... de lonen nog meer omlaag te drukken. Deze laatste waren reeds zó laag dat ze geen menselijk bestaan meer boden. Dan grepen de tot het uiterste gedreven werklieden naar het enige wapen dat binnen hun bereik lag : de werkstaking. Onmiddellijk echter viel de loodzware hand van het Gerecht op hun zwakke schouders ... datrecht hadden de sukkelaars niet! Alsof gevang en boete nog niet volstonden namen de fabrikanten hun weerwraak; ze dankten hun werklieden af ... en werfden vrouwen tegen veel lagere lonen aan. Alles scheen verloren en tot overmaat van ramp sloeg de cholera toe op de bijna wanhopige bevolking, opeen-

getast in haat te nauwe steegjes. 1.227 mensen stierven! ...
Het was volstrekt nodig dat men weer in betrekking kwam met Nederlands Indië. Het verleden stond borg dat de redding daar lag. Elders niet. Een bijzondere commissie door de fabrikanten samengesteld spande er zich voor in en ze was op het punt te slagen als Nederland weer alles overhoop wierp door een nieuwe douanewet. Geen uitweg meer ziende trokken ganse groepen werklieden naar Roubaix en Tourcoing waar zich een nieuwe nijverheid aan het vormen was en drie fabrieken brachten onze weefnijverheid naar Nederland over. De 200.000 spinnen die in Gent hadden gedraaid verminderden met 1/3; de 40.000 getouwen vielen op de helft; de katoenspinnerijen kwamen van 77 op 53 en de weverijen van 14 op 9. Wat de reeds zo bedroevend lage lonen aangaat die werden van 2 fr. per dag gebracht op ... 63 centiemen!! ... per dag!!Overal puinen, overal wee, overal ellende en mistevredenheid. De verbolgen nijveraars beschuldigden de Staat; de Staat wees op de beschamende politiek van Koning Willem en de arme werklieden, gebeten op iedereen, vergingen letterlijk van honger. Maar al bekibbelden de fabrikanten de maatregelen door het Staatsbestuur genomen, toch bleven ze niet werkeloos toezien; met alle middelen trachtten ze er weer bovenop te komen en een dezer was zich op nieuwigheden werpen. De "Jacquard" deed zijn intrede in de weefnijverheid. Het Staatsbestuur bleef ook niet achterwege en de verspilde krachten, die zoveel goed zouden hebben kunnen teweeg brengen, waren ze samengebundeld geweest, konden slechts moeizaam een klein lichtpuntje aan de sombere hemel wijzen.

De eerste spoorweg werd dan gelegd die Gent met Mechelen verbond (1837) en weldra zouden ook de lijnen naar Kortrijk en Brugge gelegd zijn. Zeer grote wegeniswerken werden noodzakelijk en veel armen die sedert lang het werken hadden verleerd, noodgedwongen, vonden hier bezigheid. De tekstielnijverheid vond haar grootste mededinger in Engeland en daar die in de overzeese gewesten gesteund was door een sterke groep kapitalisten bleek de strijd al te ongelijk. Een middel bleef er over. Engeland dat zeer kapitaalkrachtig was moest met hetzelfde wapen bevochten worden!!

Wordt vervolgd.

HET KADASTRAAL PLAN VAN GENTBRUGGE.

In de loop van de negentiende eeuw werden voor de meeste gemeenten van ons land kadastrale plans opgemaakt door P.C. Popp. Voor Gentbrugge gebeurde zulks waarschijnlijk tussen 1850 en 1860. Wegens het belang daarvan en de belangstelling van tal onze leden, heeft de redactie van ons tijdschrift besloten dat plan stuksgewijze over te drukken op de werkelijke grootte van het oorspronkelijk plan.

Het plan van Gentbrugge bestaat uit vier bladen die wij als volgt nummeren :

1	2
3	4

Elk blad wordt geplooid in vakken van 12 cm op 17 cm. Blad 1 en 3 bevatten elk 28 vakken. Blad 2 en 4 zijn wat smaller zodat ze elk slechts 24 vakken bevat. Die vakken nummeren wij als volgt :

blad 1 en 3

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

blad 2 en 4

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24

Door het verzamelen van onze afdrukken kunnen onze leden met verloop van tijd de volledige kadastrale kaart van Gentbrugge in het midden der vorige eeuw, in hun bezit krijgen. Zij kunnen daarbij de vakken volgens de hiervoorgaande schema's aan elkander hechten.

Er dient op gewezen dat het grondgebied van onze gemeente, kadastraal in twee secties verdeeld werd door een lijn die langs de volgende straten loopt : Aardstraatje (heden Fabriekstraat), Hongerijstraat (Emmanuel Hielstraat), westzijde van de Kleine Dries, Kasteelstraat, Arthur Van Laethemstraat, en een rechte lijn in dezelfde richting als laatstgenoemde straat, tot de grens met Melle. Wat links van deze lijn ligt is sectie B, rechts sectie A. Elk perceel wordt derhalve aangeduid met de letter der sectie gevolgd door een nummer, bv. sectie B nr. 158. Werd een perceel

later opgesplitst dan bekwamen de onderdelen hetzelfde nummer maar elk voorzien van een kleine letter a, b, c, ... rechts boven het nummer geschreven.

Op de volgende bladzijden drukken wij van blad 1, de vakken 13 en 14, 20 en 21, 27 en 28 over. Men ziet gemakkelijk hoe zij aan elkander sluiten.

De eerste vakken van de Popp-kaarten, die wij onze leden bieden bevatten hetgeen wij gewoonlijk het Center noemen met daarbij nog de Kleine Dries en het gebied tot het Braemkasteel. Daarin ligt bovendien de scheidingslijn tussen de kadastrale secties A en B. Merk daarbij op dat de twee vakken op éénzelfde bladzijde overgedrukt, door een plooi van ongeveer 2 mm gescheiden zijn.

In het gebied dat wij hier beschouwen treffen wij de volgende straten aan : Kerkstraat, Aardstraatje, Kouterstraat, Statiestraat (nu Kapellestraat), Hongerijstraat, Kleemstraat (F. Burvenichstraat), Achterste Dries (nu Achterdriesstraat en Mac Leodstraat), Voordriesstraat, een deel van de Magerstraat (nu J.F. Willemsstraat) ; als wegels : de Kerkweg, die van noord naar Zuid loopt en gedeeltelijk met de huidige Mac Leodstraat samenvalt, het Zwarte-hondstraatje en de Vlugge Wegel, in de volksmond "het Reetje".

Het dorp wordt gevormd door de kerk en haar omgeving. Kerk en kerkhof waren eigendom der gemeente. Rondom de kerk lagen de gronden A 419^a die toebehoorden aan Joannes Baptist Minne-Van der Straeten, later aan Philippe Van de Velde. Ook de rij huisjes A 419^b tot g behoorden aan dezelfde eigenaar, zij werden gesloopt toen het kerkplein aangelegd werd. A 421 tot 421^f behoorden aan de koster Petrus Van de Putte.

Het driehoekig kerkplein vóór de oude kerk B 40 was gemeenteëigendom, alsook B 43^e : de gemeenteschool, deze is foutief bij B 44^b en 46^a aangeduid, perselen die eigendom van bloemist Edw. Van der Cruyssen waren. Een andere bekende naam Norb. Maria Jacobus Eggermont, notaris te Gent bezat B 32, 33, 34, 41, 51 en 52 en A 427, 428 en 429, laatste nummer ligt in vak 2 nr 7, tenslotte nog B 75, 91 tot 94.

In de Hongerijstraat nu Emmanuel Hielstraat zie verdere beschrijving tijdschrift 17 in titel De Emmanuel Hielstraat vermelden wij nog : Petrus De Meyer, metselaar met B 60 tot 61^e ; Augustinus Maertens, landbouwer

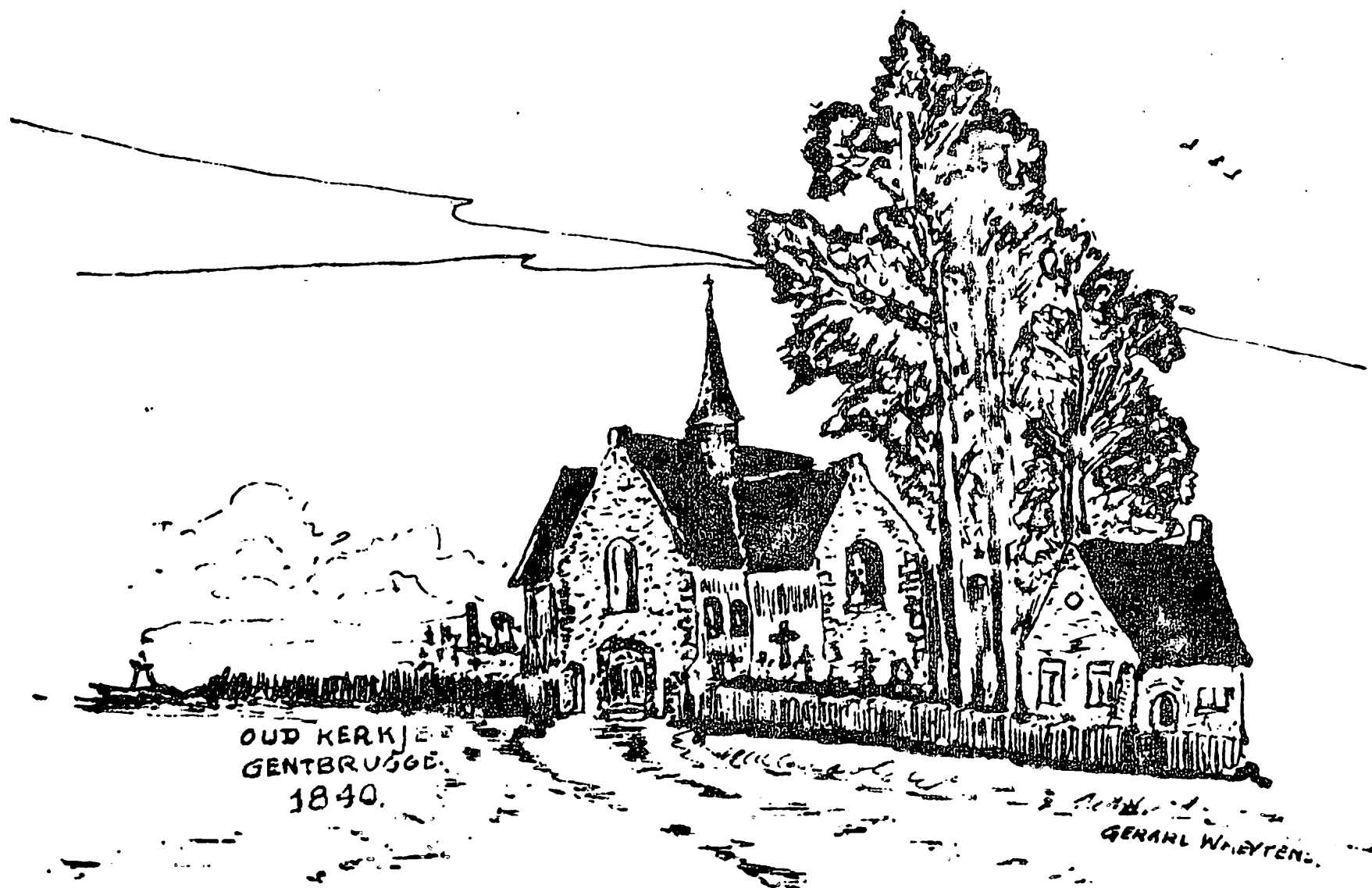
met B 64^a tot 66^b ; Napoleon De Pauw, advokaat te Gent met B 57, 58, 68 tot 72.

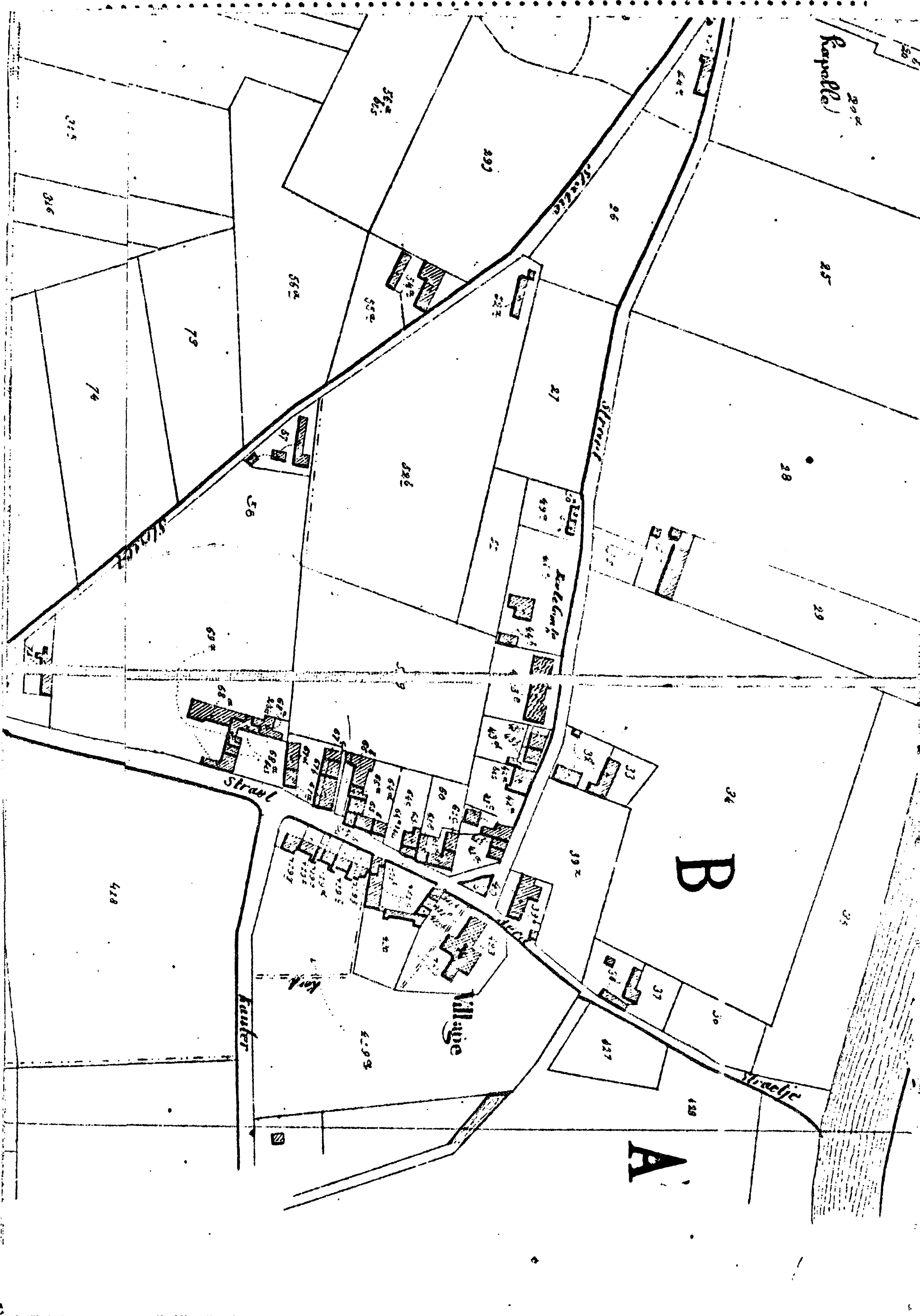
Juist ten noorden van het Zwarte-hondstraatje bezat Karel Hosten, bakker te Gentbrugge de percelen : A 413 tot 417. Meer naar het zuiden toe was Leonardus Antonius Huyttens de eigenaar van A 262 tot 272^a, ook A 418 bij de Kouterstraat behoorde hem toe.

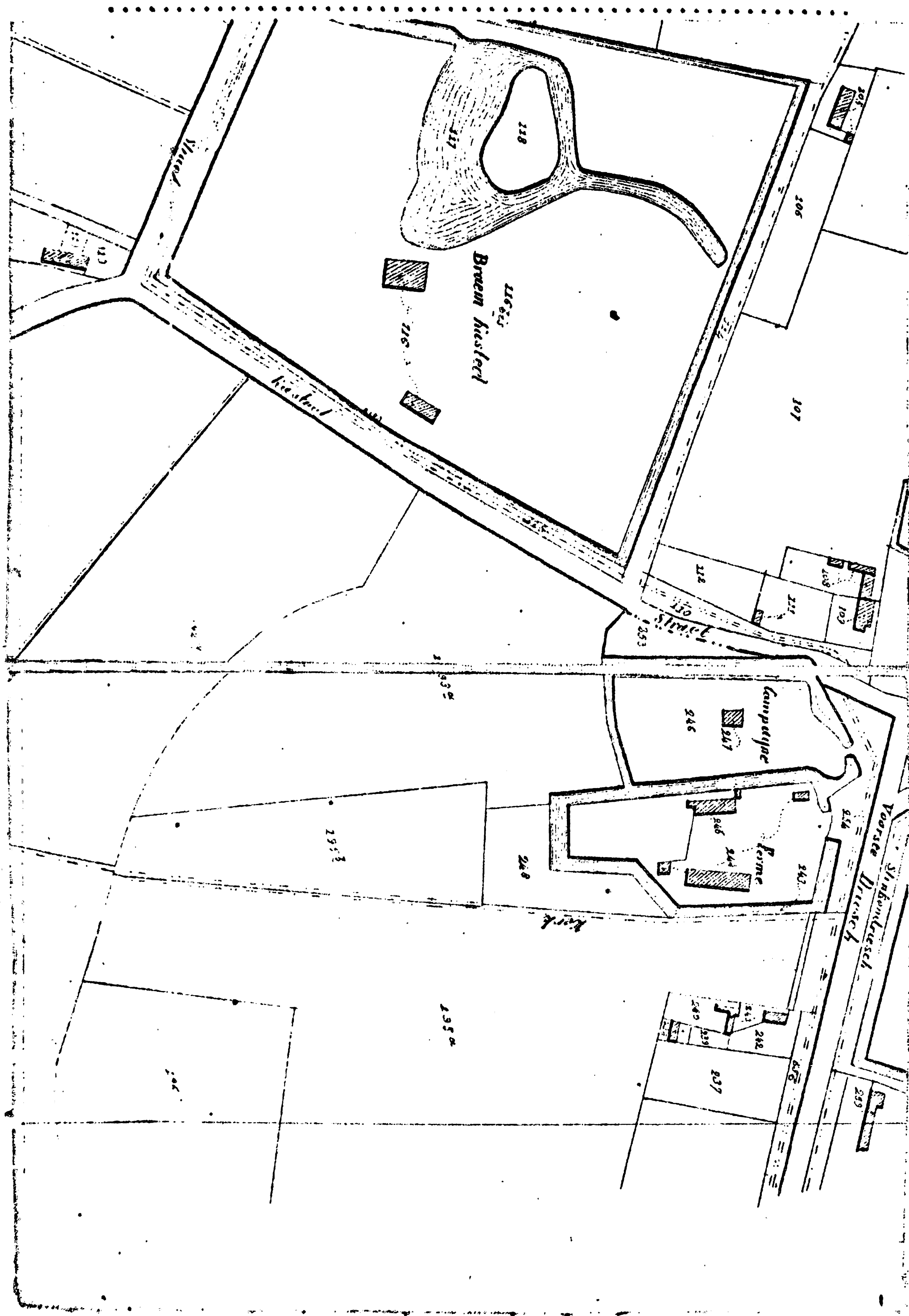
Ten zuiden van de Kleine Dries A 255, eigendom der gemeente, liggen nog de bezittingen van Idalie Marie Ghislene Van den Hecke, wwe De Meester de Ravenstein : A 243 tot 254 met de voorganger van het Kasteel Lefevere de Tenhove (A 247). Terwijl oostwaarts van de Kleine Dries A 256^a tot 261 aan Adriaan Franciscus Claeys uit Gent, toebehoren.

(Zie verder in onze tijdschriften de beschrijving van de straten.)

DE REDACTIE.

OUDE EN NIEUWE PLAATS- EN STRAATNAMEN

TE GENTBRUGGE.

Vervolg 12.

PUT HOO (DE) :

Waarschijnlijk heeft dat "Hoo" betrekking op Hooie of Hoone. Wat evenwel het woordje "Put" betekent hebben we niet kunnen achterhalen. Betekent ook weide, gelegen aan de grote bocht van de Schelde (de doorsteek). We tasten in het duister voor wat betreft de betekenis van die naam. Enkel voor wat betreft "Hoo" kunnen wij een uitleg wagen. Dit is hoogstwaarschijnlijk niets anders dan het middelednederlands "Ho" dat "hoog" betekent. Die plaats zal dan naar alle waarschijnlijkheid een kleine verhevenheid van de grond gekend hebben die bij overstroming droog of minstens toch boven water bleef.

RACINGSTRAAT :

In de Jef Van der Meulenstraat. Loopt dood op het voetbalterrein van Racing Gent.

Rietgrachtstraat :

Verlenging derzelfde straat te Ledeberg. Wordt later veranderd in Walstraat. Gekalseid in 1903.

RIJKE CLARENSTRAAT :

Van Bassijnstraat tot Van Ooststraat. Herinnert aan het oude klooster der Rijke Claren dat hier stond (zie Rijke Claren in speciaal hoofdstuk).

SABBESTRAAT (MAURITS) :

Van de Oude Brusselse Weg tot de Brusselse steenweg. Vroeger Broekakkerstraat.

SAMUELSTRAAT (ADOLF) :

Van Rinskopflaan naar Emiel Braunstraat. Richtingsplan 1933. Voor uitleg over Adolf Samuel zie hoofdstuk over "Grote Gentbruggenars".

SASSTRAAT :

Van Posthoornstraat op Ledeberg tot Kerkstraat. Aangelegd in 1867. Aan de rechterkant van de straat was het "Hof Van Houtte". De linkerkant was rond 1870 volgebouwd. Het eerste huis in de straat was een herberg; daar werd de eerste duivenmaatschappij op Gentbrugge gesticht. Later woonde daar de ondernemer De Moerloose.

SCHELDEBAAN :

Van Aerdstraat tot Schotlam, langsheen de Schelde. Buurtweg nr. 18. Lengte 1.800 m.

SCHELDEGANG :

Van Scheldekaai te Ledeberg (Keizerpoort) tot Scheldestraat. Reeds vóór 1870 volgebouwd.

SCHELDEKAAI :

Van Scheldekaai te Ledeberg tot Bassijnplaats. Reeds in 1870 volgebouwd tot aan de Pontstraat.

SCHELDESTRAAT :

Van Sasstraat tot Kerkstraat. Reeds volgebouwd in 1840. Rechts was er een timmerij en een gekende herberg "De Werkman" bij Roste Treze.

SCHOOLDREEF :

Zie Leenwegel.

SCHOTLAM :

Meersen in de grote Scheldebocht tegenover Destelbergen. Een weg van Lagon in de Bosstraat leidt er heen. De boeren mochten er hun vee laten grazen. Iets verder was er Lagon's Hof, een steenbakkerij. Lagon echter woonde op het hof van Boer Janssens. Het gedeelte van de Schotlam dat na rechttrekking van de Schelde naar Destelbergen ging (voor verduidelijking zie kaart van Gentbrugge van 1840 in het jaarboek 1969) draagt de naam "Schotte's Ham". Het is moeilijk aan te nemen dat die meersen die vroeger een geheel vormden twee totaal verschillende namen zouden hebben gedragen. Een "ham" is een meers of weide die langs drie zijden door water is omgeven. Deze Schotlam of Schotte's ham, voldeed geheel aan die voorwaarde. We menen dan ook dat Schotlam of zoals men ook wel zegt Schottelam dezelfde oorsprong heeft als Schotte's ham en dat deze laatste benaming ten slotte de oudste zal zijn. Aan het andere uiteinde van de Grote Bocht en de grote doorsteek ligt "Maelcamp's Ham", wat menen wij voor onze veronderstelling pleit. Zo zouden wij hier staan voor een meers en een ham genoemd naar de eigenaar "Schotte". Maar Schotlam kan ook nog iets anders beduiden. Het woord kan bestaan uit Schot en Lam, dit laatste in ruimere zin op te nemen, bijv. "schaap". Een schot betekent een afsluiting, meestal zelfs een houten afsluiting en komt in deze betekenis voor in "schotkalf, schotbeest", kalf of dier dat "in een schot", in een afgesloten ruimte wordt vetgemetst (in een vettekot). Het woord "schotlam" zou hier dus betekenen "een afgesloten weide, een vetweide voor schapen" ... wat ten slotte ook mogelijk is.

SNOEKSTRAAT :

Van Gestichtstraat tot Koning Albertplaats. In 1888 geopend. Ontleend haar naam aan de herberg "De Snoek" die we reeds in de Emanuel Hielstraat ontmoetten (zie die naam). De Katholieke Vriendenkring werd hier in 1902 ingehuldigd. Schuin daarover de gebouwen van de aloud gekende harmonie van "De Neerschelde".

SPORTSTRAAT :

Van Braemstraat naar Bruiloftstraat. Afgelijnd in 1929. Gekalseid in 1930. Ontleend haar naam aan de nabijheid van de sportterreinen van de Gantoise.

STATIEPLEIN :

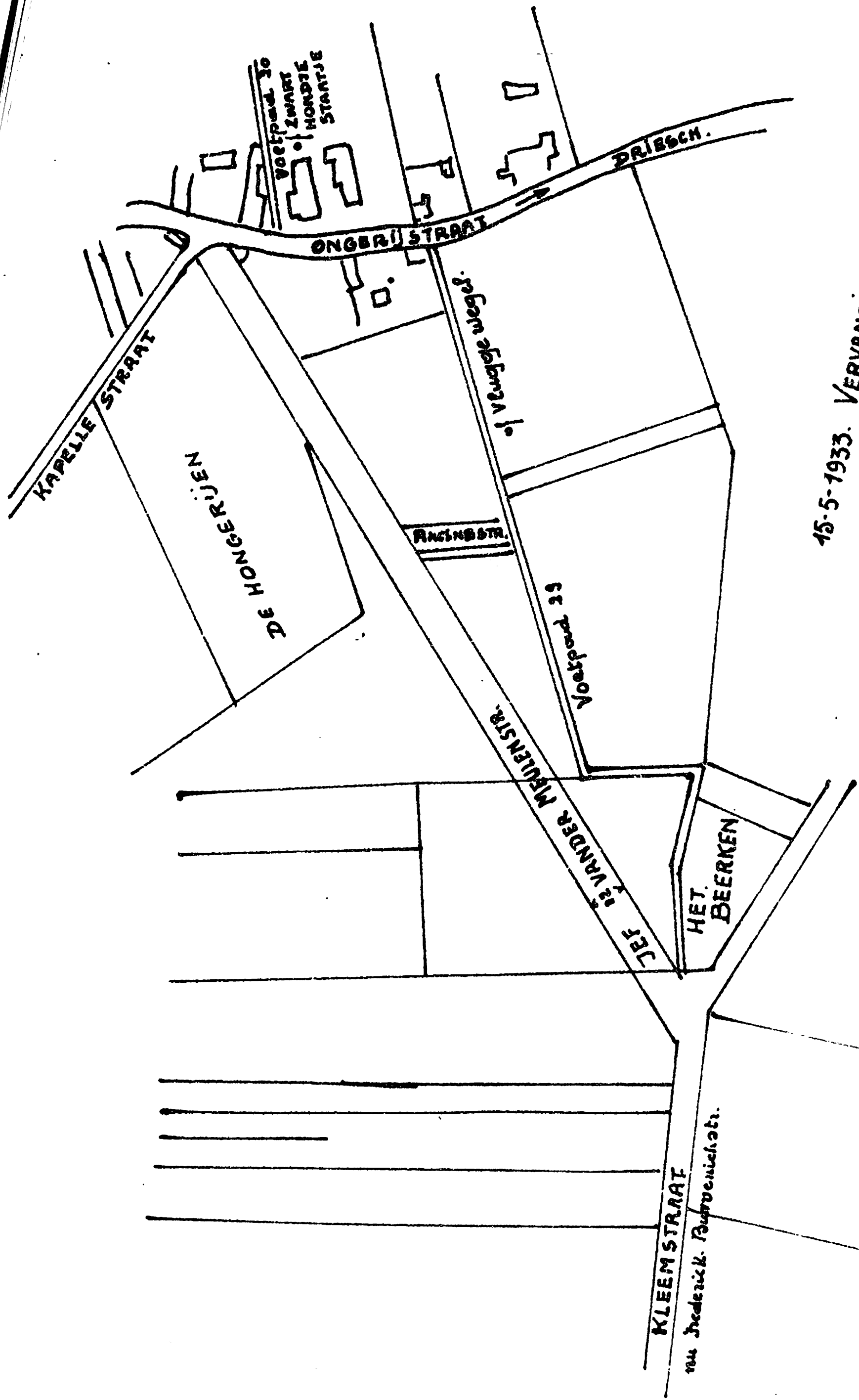
Aangelegd en gekalseid in 1907.

TENNISSTRAAT :

Van Brusselse steenweg tot Kasteelstraat. Getrokken door de gronden van het oud kasteel Brain, vroeger toebehorende aan de eigenaar van Coninckxdonck. Het kasteel werd het laatst door de familie de la Kethulle van den Hecke bewoond. Gronden afgestaan in 1932.

TERTZWEILLAAN (LEO) :

Van Kerkstraat tot Fred. Burvenichstraat. Aangelegd in 1884 en heette toen Ijzerenweglaan. Ze werd dan met bomen beplant. Die wilde kastanjes werden in 1901 openbaar verkocht. In 1907 werd de straat

15-5-1933. VERVANGING VAN BEURTWEGEL 29.
DOOR EEN NIEUWE STRAAT. JEF VANDER MEULENSTR.
EN RACINGSTR.

merkelijk verbreed en gans gekalseid. Om tot een aflijning van 1925 te komen werd ze verbreed met grondstroken afgestaan door de belendende eihenaars en door de spoorweg. Hergekalseid kostten die werken in 1930 de som van 666.360 fr. Waar nu de vellenfabriek is, was vóór 1890 reeds een brouwerij. Rond dezelfde tijd werd de brouwerij Van Hecke gebouwd door de gebroeders Thomas of Thonnes? Deze waren Hollanders. De Smet en Verniers zijn daar begonnen na 1890. Het kasteelken voorbij de Verbroederingsstraat, gekend als Villa Pauline stond er reeds vóór die tijd. Van daar af moeten de huizen tot aan de Gestichtstraat dagtekenen van omtrent de jaren 1880. Daar middenin stond de bloemisterij van De Jaegher.

TOEFFAERTSTRAAT (DESIRE) :

Van Delarueystraat naar Oude Brusselse Weg. Aangelegd in 1911. De heer Toeffaert was schepen van 1914 tot 1921.

TUINWIJK TER HEIDE :

Van de St. Genoisstraat tot Peter Benoitlaan. Door de maatschappij De Gentbrugse Haard aangelegd onmiddellijk na de oorlog toen er een grote nood aan huizen was.

TUINWIJK DE WARANDE :

In de Achterdriesstraat. Opgericht bij besluit van de S.M. Gentbrugse Haard op 17 maart 1936. De Warande was vroeger een gekende lusthof.

TURNERSTRAAT :

Van Kerkstraat naar de Schelde in 1862 aldus gedoopt. De firma Turner had hier destijds een bekende blauwselfabriek. Sindsdien is de straat en gronden door de Puntfabriek ingepalmd.

VAN ARTEVELDESTRAAT :

Van Ankerslaan tot Maurits Sabbestraat. Aangelegd in 1940.

VAN BIESBROECKSTRAAT :

Van Kouterstraat tot Bosstraat. Richtingsplan van 1935. Luc. De Cock had hier plantrecht tot 1937. Het werd door de gemeente afgekocht. Vroeger heette die straat "Meirestraat" (zie die naam). Links van de straat te beginnen van de Kouterstraat hebben wij eerst het boerenhof van Tafken Van Hoorde en dat van Vien Van Maldeghe dat méér dan een eeuw oud is evenals de kleine huisjes die aan de hofstede palen.

VAN DEN BOSSCHESTRAAT (DOMIEN) :

Van de Emiel Braunstraat tot de Kasteelstraat. Richtingsplan 1933.

VAN DER MEULENSTRAAT (JEF) :

Van Kapellestraat tot aan de Fred. Burvenichstraat. Richtingsplan, riolering en kalseiding van 1933. Rijweg 7,50 m. breed. Voetpaden van 2,25 m.

VAN DE WOESTIJNESTRAAT (KAREL) :

Van Rinskopflaan tot Kasteelstraat.

Wordt vervolgd.

OVER OUDE BIJNAMEN TE GENTBRUGGE EN
OUDE UITDRUKKINGEN EN GEZEGDEN.

Telkens als ik denk de laatste reeks bijnamen en gezegden op papier te hebben gezet kom ik in het bezit van een nieuwe reeks zoals nu weer een serie bijnamen van op het 't Center, mij bezorgd door vrienden van mijn vader en oom. De bijnamen van op de Bassijnwijk komen van Lucien De Waele, een oud-Gentbruggenaar en bij het samenstellen van de oude uitdrukkingen heb ik veel hulp gekregen van collega's.

Aan al deze mensen gaat mijn hartelijke dank.

BIJNAMEN OP DE BASSIJNWIJK.

Iemand die een winkeltje openhield vop potten en pannen was gekend als Pottecarie. Namen die voor zichzelf spreken zijn Jan de Vode, Langen Tuur, Langen Dolf, Tsoak de Neuze, Schelen Bracke, Dikke Marcel. Duven Tjoak, Diele den Duven, Tjeef Schievenekke, Diksken Sosse.

Iemand die altijd met een papegaai op zijn schouder rondliep was Tjeef de Papegaai en De Waele, afkomstig van Brussel was gekend als Den Bruus, terwijl Staf de Lekker altijd maar met zijn tong over zijn lippen streek. Een handelaar in vet en olie, schoonvader van Leo Martin was Jan de Vetduuze en iemand die altijd bezig was over schieten was gekend als Jan de Schieter. Een sterk behaarde vrouw was Irma den Board en de man die de mensen, die vroeg moesten opstaan om naar hun werk te gaan, ging opkloppen, was Sieske de Kloppe. Een man met een kaalkop was Tjeef Moane en Pier Sigare hield een sigarenwinkel open, terwijl Leonie Toebak een tabakwinkel bezat. Staf de Visser was iemand die graag een lijntje uitwierp en diegene die men nooit zag zonder zijn pijp was Tjeef de Pijpe. Een handelaar in oud ijzer De Keukelaere noemde men Zotte Fernand en een vrouwke die graag snuifde was Manse Snuif. Ten slotte nog drie waarvan we geen uitleg kunnen geven waren Bruno Bruinol, Vikrorinne Vloes en Madame Banania.

BIJNAMEN OP 't CENTER.

Oscar Rahoens, die woonde op de hoek van de Klokstraat en de Van Dijkstraat werd Car de Petoaterboer genoemd. Marie de Dikkebille was een gewezen arbeidster van de steenbakkerij en woonde in Den Bos. De echtgenote van Archiel De Vuyst, beenhouwer uit de Kapellestraat, had de eigenaardige bijnaam van Clementine 'k Hange en die had ze bekomen door een familielid, die door de roostering van een in opbouw zijnde huis was gevallen en met de oksels bovende balken

bleef hangen en dan uitriep : "'k hange".

In de Kapellestraat hadden wij de Congolander en Kap in de Koake, zo genoemd naar een lidteken in het aangezicht.

Uit de Em. Hielstraat was de zoon van Hub. D'Havé gekend als Kapitein en hadden wij ook nog Marie de Wetteresse en César de Cowboy.

In de Klokstraat hadden wij dan Dikke Irma, De Klokke, Thielde den Tram, moeder van de Luubok; Emma Tuute, echtgenote van Nimmegeers; Marie de Brussellesse, echtgenote van Joliet; de vrouw van Evarist Van Achter was Gusta de Brugse. Verder waren daar nog Petit Jésus en 't Goelepoepke, een klein dametje dat met kleine pasjes liep.

Op den Achterdries had R. Rinskopf, die handelsvertegenwoordiger was, de Blinkdoos als bijnaam en verder waren er nog Betume, Pauline uit 't Slekkenhuizeken en daar rechtover woonde De Zweetmutse.

In de Van Dijkstraat woonden Jan den Hollander en Louis Buysse was Lowie den Amerikaander.

De Kerkstraat leverde ook een aantal bijnamen bijv. Ivo de Grafmoaker, Joliet naast de herberg 't Zwaantje was de Lokuus en de echtgenote van de patissier Lefebure was Madame Chocolat.

De spekwinkel rechtover de Jongensschool in de Kapellestraat werd opengehouden door Bloksafaar en Louis Bruyneel was gekend als De Poater. Dan hadden wij nog Tieldeke uit de Nonnenbos; Angeliek uit de Lindekens; Lange Jan, landbouwer uit de Zwarte Fles; Oscar de Smirder; Tseef de Weger; Gust den Eierkuts; Elodie uit de Warande, die ook nog Elodie 't Groenselwif werd geheten; Krommen Block; Roste Fanuus; Schelen Bert.

De Sloover ging door het leven als De Krente en in de Van Ooststraat woonde Pauline De Bloomkuule.

Verder : Kluute Van de Wiele - Peet den Hoed - Dikken Donne - Miele de Zandboer - Mie Tsiet - Barontse (Victor Dierickx) - De Slinke - Portrettrekker (Van Ginderdeuren) - Koestront - Roste Martens - Zwarte Gust - Pier den Appelboer - De Klokkeluiër - Glazenheere - De Spiekelbuize - Pol de Stekker (De Weerd) - Jan Rechduit - Gust de Koeke - Gust de Bloende - Pier sans Poupe - Blinde Mestdag - Miele de Sprotventer - De Vinkenstekker (iemand die de paardenuitwerpselen ging verzamelen) - Lange Jan uit 't Kelderke - Heilige Smet - Faut Van de Putte - Gust den Hovenier - De Scheteloater - Elodie uit de Koekoek - Jan de Garde Route - Mie Kloef - 'd Achterwoarsterigge - Roste Marie - den Ewen Klierkuuper - Pierken den Lantirreaansteker - Prudense uit 't Zwaantje - De lange Champetter - De Vuilkerre -

Oude uitdrukkingen en gezegden.

Iemand een lempe zetten (iemand beetnemen of in verlegenheid brengen). - Hij es 't er mee tuupe t'êwen (hij is er mee akkoord). - Hij wordt bestoken. Hij krijgt zijn besteek (iemand's verjaardag vieren). - Zuu geven ze de koning zijn handschoenen (werd gezegd wanneer iets werd overhandigd zonder al te veel beleefdheid). - Ik ga ne keer waarda de koning te voete goat (werd gezegd wanneer men naar de W.C. ging). - 'k Zoe uit mijn vel springen van koleire (duivels kwaad zijn). - Ge zijt gescheept, ge moet voaren (zei men wanneer iemand zijn beklag kwam maken). - Van pijkens geboaren. Van krommen hoas geboaren. (de indruk geven van niets te weten). - Zeg, hedde in u bedde gepist dan? (werd gezegd tot iemand die vroeger uit zijn bed was dan gewoonlijk). - 'k Goa d'er ne schup ingeven (de brui aan iets geven; werd ook gezegd wanneer men ging tracteren). - Hij zal were 't keerske uitgebloazen ên (hij ~~za~~ weer de schuldige zijn). - Hij ziet er nog klibber uit (werd gezegd van iemand die er jonger uitzag dan zijn leeftijd). - Hij zoe zijn hemde van zijn gat weggeven (een vrijgevig iemand). - Da es uuk ne linkaart! (een sluwe kerel). - Zij es van den êwen trampel (zij is niet modern). - Ge kunt er u bedde niet bij moaken (ge kunt er niet blijven bij stilstaan). - Hij roept uuk altijd veure dat hij geslegen es (beginnen zeuren vooraleer er iets gebeurd is). - Ezuu ne roesoese (slordig, zorgeloos iemand). - Hij weet van toeten noch van bloazen (iemand die niet al te snugger is). - Zij es op heuren dompel (zei men van iemand die zijn vrouw of man verloren had en gedesoriënteerd was). - Hij es op toilde (zonder overjas op stap gaan). - 't Zijn nesten in 't Westen (zei men als er iets niet pluis was). - 't Vroagen staat vrij en 't refuseren staat er bij (als ge niets vraagt kunt ge niets bekomen). - Ne mugelirre (een knutselaar). - Ne bricoleur (zei men van iemand die zich bezig hield met zaakjes die niet al te mooi waren). - Ons kakernestje (het jongste kind van het huisgezin). - Iets in zijn helle slepen (zich iets min of meer onrechtmatig toeëigenen). - Da es uuk een oardig stol (een rare meid). - Hij zoe nen halve kluit in tweeën bijten (een gierigaard). - Ezuu een sloapkouse (iemand die graag lang slaapt). - Een echte kaffeelutte (iemand die verzot is op koffie). - Hij es weer aan 't boarden (hij is weer aan 't kletsen). - Hij was bezig mee 't ei uit zijn gat te vroagen (iemand alles en nog wat vragen). - 't Ligt in mijn lijnse ('k voel het aankomen). - Hij ee het veur gien pan eiers (het niet gemakkelijk hebben). -

Een ameloaken (tafellaken). - Trotavie (troetelnaampje voor meisje)
 Ne stoeffer (een pocher, opschepper). - Een schuune koeketiene (een
 mooi meisje). - Hij es mesnat (drijfnat). - Nen kwistenbiebel (een
 onnozel iemand). - Avanceren gelijk buuneknuupen (langzaam vooruit-
 gaan). - Ezuu een wilde bloare (zei men van een wild meisje). -
 Hij ee in mijn roape gescheten (hij heeft het bij mij verkorven). -
 Iemand zijn sijse geven (een uitbrander geven). - Zijn schuppe af-
 kuisen (weggaan). - Op zijn tienenterten (iemand berispen). -
 Iemand aan de trap binden (iemand aan de klap houden). - Hij heeft
 er zijn broek aan gescheurd (verlies lijden). - 'k è d'er mijne
 buik van vol (er genoeg van hebben). - Ne rijke smêws (iemand die
 er warmpjes in zit). - Een misse mee drij priesters (een reuze flater).
 - Hij zoe zijne stront ziften (een gierigaard). - Zijne goaper
 loaten (sterven). - 't Es op giene blauwe stien gevallen (ik zal het
 onthouden). - Ne wiskesvlieger. Een klokhuis. ne wietelewaai (een
 gek iemand). - Een muile gelijk ne kloef (iemand die niet al te
 mooi was). - Kluut van Deinze (zei men als men kwaad was op iemand)
 Hij es bezig mee lege zakken recht te zetten (niets doen; lui-
 eriken). - Zijn u blafeturen toe, dan? (zei men als iemand niet goed
 scheen te horen). - Hij ee ne slag van de meulen (hij is zot). -
 Ge ziet er giel de Lange Munte deure (minderwaardige stof). - Ne
 kloefkapper (iemand die zijn werk niet goed doet). - Ne wurtel (een
 vervelende kerel; een zageman). - Hij ee de Keizer gezien (iemand
 die dronken rondloopt). - Van Pier noar Pauwel luupen (overal te
 rade gaan). - ne pezewever (iemand die op alles kniest). - Ieder
 huiske ee zijn kruiske (iedereen heeft zijn deel van het leed op
 de wereld). - Hij es van de moare bereeën (een kwade droom hebben)
 Ne bedorven stront (een verwend kind). - Hij es 't zout op zijn
 petatten nie wird (hij is niet in staat iets behoorlijks te doen). -
 Hij mag zijn matten oprollen (hij mag het afstappen). - We goan zijn
 matten uitkloppen (we gaan hem een lesje geven). - Een schete in
 een flasche (veel lawaai om niets). - Hij es zuu slap of een ijze-
 ren hekke (iemand die niet al te lenig is). - Zuu vet of een slekke
 (erg dik zijn). - Zij es een remedie tegen de liefde (werd gezegd
 van een meisje die niet al te mooi was). - Da es uuk ne kluiver
 (zei men om iemand te misprijzen). -
 Hier ga ik er mee stoppen. Waarschijnlijk komen er nog. Tot kijk!

Vervolg 30.

Naar het onuitgegeven werk van : WAEYTENS Gerard

PATOOR Walter

VAN DAMME Richard.

Nadruk verboden.

Gentbrugge na 1795. Historisch gedeelte. (deel 4 en slot)

Op het einde van de vorige aflevering hadden we gezien dat de tekstielnijverheid haar grootste mededinger had in Engeland en om daar tegenin te gaan sloegen de kapitalisten de handen in elkaar en brachten de nodige fondsen samen om een machtige fabriek op te richten gesteund door een zeer groot bedrijfskapitaal : de "Gantoise" (1838). Kort daarop volgde de "Lys". Het begin was moeilijk maar ten slotte sloeg de balans in gunstige zin door. De vlasnijverheid hernam. Met de katoennijverheid was men zo gelukkig niet; het bleef sukkelen. Tot in 1840 de toestand plots veranderde. De vrede met Nederland was getekend en de scheepvaart weer vrij. Schepen zochten opnieuw onze havens op, de machineconstructies kregen terug bestellingen en weer werden 4.000.000 kg. katoen verwerkt door 20.000 werklieden. Maar wat baat het dat het kleine volk grotere lonen verdient als het niet geleerd heeft dit oordeelkundig te gebruiken? Aan zich zelf overgelaten, zonder leiding noch bescherming leefden de mensen van de hak op de tak en wat met het fluitje werd gewonnen werd met het trommelke verteerd. Zo erg was de wantoestand op sociaal en moreel gebied dat op een jaar tijd, in 1841, het Gesticht voor verlaten kinderen, het "Rolleke", 618 kleine schaapkins in zijn rolluik vond. Dat wraakroepend feit kon niet onopgemerkt voorbijgaan en geleerden na onderzoek deden geducht de alarmklok luiden; onvoldoende lonen in te veel bedrijven en onverschilligheid der patroons in zake werkongevallen werden als grootste oorzaken van al te veel ellende beschouwd. Maar nauwelijks hadden ze hun stem laten horen als plots een driedubbele ramp over de streek kwam. Een nooit gekende zware krisis in de vlasnijverheid, een algehele mislukking van de oogst en de wrede aardappelplaag. Honger, ontbering en ellende effenden het terrein; typhus koorts deed de rest. In 1847 kende de stad meer doodskisten dan wiegen. Op 105.000 inwoners moesten er 33.600 door het Bureau van Weldadigheid ondersteund worden. Nauwelijks was de toestand het volgende jaar iets beter of daar kwam de

cholera haar deel eisen : 2.200 doden !!! Moedeloos, de wanhoop nabij, slenterden de uitgemergelde geraamten langs straten en wegen. De ellende die dan werd gedragen vertelt geen boek. Tot kleine pijlkens gras, boomschors en alles wat eetbaar was, werd door de arme, uitgehongerde mensen verorberd !! ... Gentbrugge, dat tot dan toe niet te veel onder de ziekten had te lijden gehad, zou nu ook zijn tol betalen. In juli en augustus 1849 heerst hier de cholera en ondanks de opoffering van het voor de verpleging aangewezen personeel en de waarlijk heldhaftige houding van J. Lampens, dagloner der parochie, die daarvoor ... 2 jaar later de Zilveren Medalie zou krijgen, eiste de wrede ziekte tal van slachtoffers.

Eindelijk scheen de toestand toch wat op te klaren en stilaan, heel traag kon men opnieuw aan het werk. De fabrikanten, die tot dan toe steeds aan de zijde van Nederland hadden gestaan en als Orangisten dikwijls het Staatsbestuur grote moeilijkheden hadden berokkend, sloten zich nu in een politieke partij bijeen : de Liberale Partij was geboren. Op politiek terrein betwistten ze weldra aan de oude Katholieke Partij de zetels in het Staatsbestuur. Het duurde niet lang of de strijd werd op schoolgebied verplaatst en vinnig gestreden, maar geen van beide partijen die scheen te beseffen dat de dringendste hulp had moeten gaan naar de dwalende, aan zich zelf overgelaten werklieden. Deze laatsten begrepen ten slotte dat ze hun heil niet van anderen moesten verwachten, maar het zelf zien te verwerven. Spinners en wevers sloegen het eerst de handen in elkaar en de "Broederlijke Wevers" en de "Noodlijdende Spinners" werden als mutualiteit opgericht. Het is begrijpelijk dat die verenigingen zich niet tot dat gebied konden beperken en dat op ledenvergaderingen meer dan eens de werkvoorwaarden en de algemene toestand werden besproken. Van daaruit groeide dan ook weldra een poging tot lotsverbetering, poging die het niet bij theorie hield, maar soms wel eens daadwerkelijk deed ingrijpen. Ze wisten waaraan ze zich blootstelden, de mannen, maar verbetering moest en zou er komen en daarvoor riskeerden ze gevang en boete. Hoeveel huisgezinnen hebben dan in tranen en leed, de strijd voor het mooie ideaal tot het bittere einde niet gestreden

Een nieuwe crisis overviel opnieuw de katoennijverheid (1861); de vlasoogst mislukte in 1865 en ... alsof dat zo moest zijn, de cholera kwam weer haar tol opeisen : 2.768 mensen stierven aan deze vreselijke ziekte in 1866. Maar ditmaal bleek goddank iets veranderd. Mensen uit de bezittende klasse hadden ingezien dat de schuld

niet bij de werklieden lag en veel ellende, veel wee werd gesust. Maar ware die hulp 10 jaar vroeger gekomen, had zij een dankbaar volk gevonden; nu ontmoette zij gemeenlijk niets dan verbittering, ontmoediging en wantrouwen. Als vitriool brandde in het hart der verstotelingen de haat geboren uit de vernedering, de verdrukking, het misprijzen dat hun voorvaders hadden gekend en moeten verdragen. Dat ze soms verkeerd oordeelden, de arme stumperds? Ik weet het, maar wie zal het hen ten kwade duiden? Wie zal het hen verwijten? Zal het werkelijk iemand verwonderen dat ze in hun vergaderingen soms wat al te heftig lucht gaven aan hun gevoelens en hun verzuchtingen? Zou het daarentegen niet gans natuurlijk geweest zijn waren ze allen opstandig geworden en hadden ze de oude voorzichtige standregelen hunner vereniging over boord gegooid !! ... Ware dat zo wonder geweest ? ... En toch bleef de grote meerderheid binnen "de palen der wettelijkheid". Enkele geweldigen, die eer de verlossing door geweld verwachtten, rukten zich los en sloten aan bij de intussen gestichte weversmaatschappij "Vooruit", die weldra bij de nieuwe Socialistische Partij aansloot. Nu brandde de strijd voorgoed los en zowel op politiek als op sociaal gebied. Zo hevig werd de kamp en zovelen werden er in meegesleepts, die er veel beter waren buitengebleven, dat enkele katholieke democraten in januari 1891 de Anti-Socialistische Partij stichtten in hun lokaal "Het Volk", voorbeeld dat in 1893 door de liberale partij door het oprichten van de "Liberale Werkersverdediging" werd nagevolgd.

Tot zover volgen we de geschiedenis van Gent door V.Fris. Maar, daarmee kunnen we ons onvolledig overzicht toch niet sluiten. Gentbrugge had andere gebeurtenissen beleefd die we moeten aanhalen. In 1872 werd hier het station Gentbrugge-Noord geopend en als de economische opgang dat station noodzakelijk maakte dan heeft datzelfde station zonder de minste twijfel later onzeglijk veel bijgedragen tot de verdere ontwikkeling onzer gemeente. Zoals we trouwens in ons economisch overzicht zullen zien is deze periode vooral gekenmerkt door het stichten van grote nijverheidsondernemingen op Gentbrugge en de ambtsperiode van Louis Van Houtte als burgemeester, straalt als een aureool van goud om zijn beeld.

Niet alleen voor handel en nijverheid hadden onze gemeentevaders open oog; wij zagen reeds dat ze zonder dralen de nodige maatregelen wisten te nemen als ziekte of ramp dreigden, maar ook voor de verstandelijke ontwikkeling van de bevolking hadden ze de nodige krachten en gelden beschikbaar. Het onderwijs op de gemeente werd

reeds zeer vroeg aangepast aan de groei van de bevolking en de kosten die dat meebracht bleven lang de zwaarste post op de begroting uitmaken. Maar buiten dat, als het er op aankwam de oude, goede geest der bevolking te vrijwaren, sprongen onze gemeenteraadsleden op de bres en de brief die we hier laten volgen spreekt onder dat opzicht boekdelen !

Gentbrugge, 2 Mei 1878.

Aan de Heeren Leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers te Brussel.

Geachte Heeren,

Bij het ontstaan van het Belgisch Rijk werd er tusschen al de burgers van den nieuwen Staat een verdrag gesloten om hunne onderlinge rechten en plichten te regelen en te bepalen op welke gronden de betrekkingen tusschen de besturen en bestuurden zouden gevestigd worden. Die sleutel van ons nationaal bestaan is de Grondwet. Daarbij zijn onze burgerlijke rechten gewaarborgd; daarbij zijn de persoonlijkke vrijheid, de vrijheid van godsdienst, van vereeniging, van onderwijs, van drukpers erkend en wordt er iedere burger de middelen verzekerd om die rechten te handhaven.

Nevens die vrijheden staat de taalvrijheid geschreven en deze maakt ook deel van ons nationaal verdrag. Zij diende dus ook geëerbiedigd en als eene verplichting gehuldigd te worden niet alleen door de bijzonderen, maar vooral door de besturen.

Die vrijheid heeft nochtans nooit feitelijk bestaan, het Fransch wordt als éénige bestuurlijke taal gebezigd, de wetten, de verordeningen, al wat den Vlaamschen burger aangaat, al wat hij geacht is te kennen, wordt hem bekend gemaakt in eene vreemde taal.

De meerderheid der natie wordt bestuurd in een spraak welke ze niet verstaat. Het is waar, de Grondwet heeft bepaald dat het taalgebruik door de wet zal geregeld worden voor de bestuurlijke en gerechtelijke zaken, maar die bepaling had geen andere beteekenis en kon geen andere beteekenis hebben dan dat het gebruik met de algemeene wetten over de besturen en de rechtbanken in verband zou gesteld worden. Bijna een halve eeuw is er sedert de afkondiging der Grondwet verlopen, de gemeente- en provinciaale wetten zijn sedert 20 jaar in zwang en toch blijft het onrecht voortbestaan, worden de grootste belangen, de zekerste rechten der Vlamingen over het hoofd gezien en miskend.

Die toestand moet een einde nemen. De wet van 17 Augustus 1873 over het gebruik van het Nederlandsch voor zekere rechtbanken was een eerste stap ter herstelling onzer grieven. Een andere grief moet ophouden door de regeling van het taalgebruik in de besturen, waarvoor een wetsvoorstel door de heer De Laet, in zitting van 25 April 1876, is nedergelegd.

Wij vragen, Geachte Heeren, dat die wet nog in den tegenwoordigen zittijd zou gestemd en zonder uitstel in werking gesteld worde.

Wij beroepen ons op uwe Vaderlandsliefde; gij zult den Vlamingen een recht verzekeren welke door de Grondwet is uitgeroepen.

Gij zult die voortdurende miskenning, die aanhoudende ongelijkheid tusschen de twee volksstammen een einde doen nemen; gij zult aan de meerderheid der natie bewijzen dat het aanstaande jubelfeest van

's lands vijftigjarige onafhankelijkheid voor hun ook een feest van rechtsherstelling en verbroedering zou zijn.

Aanvaardt, Mijne Heeren, de betuiging onzer
Hoogachting.

Deze brief bleef natuurlijk zonder gevolg; de politiek had de gemoderen vergiftigd en ... daaronder lijden we nog steeds !! ...
De oorlog 1914-18 is over ons gegaan, de vurigste wensen der bevolking zijn niet verwezenlijkt geworden. Integendeel onder een nooit gekende crisis is het ten onder gegaan, ook zedelijk! ...
Dat dan een algemene wereldoorlog moest uitbreken, wie heeft het verwonderd ? De nieuwe vrede die kwam bracht hoop op een vernieuwde wereld, een wereld waar tweedracht verbannen zou zijn en waar enkel blijheid, vrijheid en vrede zou heersen !! ...
Maar wat is er van die hoop terecht gekomen? ... Niet veel me dunkt.
Die ietwat lange en toch zo onvolledige geschiedkundige inleiding was er nodig opdat we, met kennis van zaken en met meer open blik de economische groei en bloei onzer gemeente zouden kunnen bekijken en volgen !!

Wordt vervolgd.

NOTA'S UIT HET GEMEENTE ARCHIEF

- I866. In dit jaar was Benjamin Venneman koster te Gentbrugge en ontvangt van Karel Hoste plaaselijke ontvanger der gemeente de som van 25 Fr als jaarwedde voor het luiden der klok.
- I877. Beelaert voerman voor het ophalen van huisvuil krijgt 4 Fr. per week van de gemeente.
- I894. Betaald de gemeente aan Alouis Teurekens koster te Gentbrugge de som van 30 Fr. jaarwedde als klokkeluiders in de kerk onder burgemeester Edmond Block.
- I895. Aankoop voor gevang in de Kerkstraat; 13 ellen grauwe lijnwaad aan 0,40 fr de elle dus 9,10 fr. - maken van twee bedlakens ieder 0,20 fr te zamen 0,40 fr. - voor strooi 1,60 fr - twee sargen 6,50 fr alles te zamen 17,60 fr
- I894. 12 februarie-verplaatsen van de telefoon(toestel) van gemeente huis Van Houttestraat naar de Kerkstraat de som van 8 fr.
- I877. De jaarwedde van Burgemeester Karel De Guchteneire was in 1877 80 fr ; de Schepenen Van Seymortier en de Moerloose hadden elk voor jaarwedde 50 fr.
- I873. was het Edmond De Roker die de klok luidde in het oud kerkje en kreeg er voor het jaar de som van 15 fr.
- I871. voor het kuisschen en schuren van het gemeentehuis gedurende gans het jaar 20 Fr.
In 1871 was G. Van Oost onderpastoor te Gentbrugge
In 1866 was De Veirman onderpastoor te Gentbrugge

OUDE EN NIEUWE PLAATS- EN STRAATNAMEN

TE GENTBRUGGE.

Vervolg 13.

VAN DIJCKSTRAAT :

Voetweg nr. 26. Vroeger Zwarte Hondstraatje geheten. Gedeeltelijk afgeschaft in 1899 tussen Klokstraat en de Kerkwegel. De vraag om die straat te mogen openen dagtekent van 1902.

VAN HOUTTESTRAAT :

Van Oude Brusselse Weg naar de Kerkstraat. Aangelegd in 1878. Het standbeeld van Louis Van Houtte is van 1897. Het voetpad van rond 1902 en de afrastering van 1908. Op dit pleintje stond het gebouw van Blommaert dat lange tijd voor secretariaat diende. Hier verrees ook het eerste Gemeentehuis van Gentbrugge.

VAN LAETHEMSTRAAT (ARTHUR) :

Van Bruiloftstraat tot Edw. Anseelelaan.

VAN OOSTSTRAAT :

Van Kerkstraat tot Conscienceplein. Ontleent haar naam aan de fabrikant Van Oost die hier een katoenfabriek oprichtte. Geopend in 1882.

VAN RIJSWIJCKSTRAAT (JAN) :

Van Vogelhoekstraat naar Melle.

VELDEKENS :

Dorre, zandachtige grond met hier en daar een sompige plek waar biesen en riet gaarne groeien. Liggen in de hoek gevormd door de Kasteelstraat en de Boswegel. Wat de naam betekent weten we niet.

VELDSTRAAT :

Van de Moriaanstraat tot de Walstraat. Van 1880. Tot in 1899 kwam die straat niet verder dan de Korte Veldstraat. In dat jaar werd ze tot de Rietgracht doorgetrokken. Lengte 185 m. op 6,80 m. breedte.

VELDSTRAAT (KORTE) :

Verlenging op Gentbrugs gebied van de Van de Veldestraat te Ledeberg. Deze laatste straat werd in 1899 doorgetrokken om ze met de Veldstraat in verbinding te brengen. Aangelegd in 1887.

VELDWEGEL :

Van de Bosstraat naar Achtbunderweg. Veldweg nr. 39. Lengte 862 m.

VENNE :

Twee wegelkens de Hoge en de Lage Venne van de hoek van de Kapellestraat en de Kerkstraat naar Van Houtte's huis op de Oude Brusselse Weg. Van daar ging de Venne (of Vennekens) tot op de Brusselse steenweg tot de Kluis. Het was een postweg afgeschaft in 1861 op aanvraag van Louis Blommaert. Die weg werd weinig of niet meer gebruikt. Volgens Prof. Vercoullie betekent "ven" een drassige grond, bijzonder in de Kempen, samen met "goor, moer, paal, peel, veen, broek". Bemerkt dat niet ver van onze Vennen (hier overgedragen op veldwegels, vroeger waarschijnlijk lopend door drassige gronden, hier een Broekakerstraat ligt (zie die naam). In dezelfde betekenis hebben wij ook "moorter" (zie Moorthelde).

VERBINDINGSSTRAAT :

Het deel der Jules Persijnstraat dat tussen de Maur. Verdoncklaan en de Schooldreef lag. Grondafstand 1939.

VERBROEDERINGSSTRAAT :

Van Vredestraat tot Tertzweillaan. Zie beschrijving in tijdschrift nr. 6 van juni 1974 van "Ontstaan van Vrede- Eendracht- en Verbroederingsstraat".

VERCOUILLIESTRAAT :

Van Kard. Mercierlaan tot Melle. Richtingsplan 1938.

VERDONCKLAAN :

Van Brusselse steenweg naar Schooldreef. Richtingsplan 1933.

VERRIESTSTRAAT (HUGO) :

Van Kasteelstraat tot Lusthofstraat.

VERHAERENLAAN (EMIEL) :

Van Henri Pirennelaan naar Bruiloftstraat.

VLINDERSTRAAT :

Van Moriaanstraat tot Walstraat. Vroeger, tot in 1904, lag hier de dreef die dan tot in de Moriaanstraat uitgaf.

VIJVERS :

Droge, zandige grond. Volgens overleveringen gedempte vijvers van het buitengoed Morel, nu Hof ter Linden en hoeve Van Oostende. Hij paalde west aan de Kasteelstraat. De Bruiloftstraat eindigde er.

VLUGGE WEGEL :

Van de Leemstraat (hoek Jef Van der Meulenstraat) tot rechtover het vroegere café De Zwarte Hond in de Em. Hielstraat. Lengte 352 m. Afgeschaft in 1933. In de volksmond gekend als "het Reetje".

VOGELSTRAAT :

Verbond de Rodse Weg met de Brusselse steenweg. Nu gedeeltelijk Vogelhoekstraat 1.217 m.

VOETBALSTRAAT :

Terzelvertijd als de Tennisstraat getrokken door de gronden van het oud kasteel Braun. De laatste overblijfselen van dit kasteel, dat eens een rol speelde in de geschiedenis, verdwenen in 1942. Ten tijde van de Calvinisten werd Van Hembyze er gevangen gezet.

VOORDRIESSTRAAT :

Van Kleine Dries (Heldenplein) tot Grote Dries (Bosstraat). Die straat is zo oud als de Dries zelf. In vroegere tijden heette ze de Voorste Driesstraat en was dan niet langer dan ze nu is, tegenover de "Achterste Driesstraat" die aan de Kleine Dries begon en langs de tegenwoordige Achterdries de Voorste Driesstraat ontmoette aan de Grote Dries. Van de Voordries tot halverwege de Achterdries langs de Grote Dries rond, lag een oude weg, die de Slinkendriesweg heette. Als we van de Kleine Dries naar het Scholierenhof gaan hadden wij rechts het oude kasteel "Het Kamp" behorend aan de heer ridder Le Fevere de Tenhove, vroeger was dit eigendom van Mme Wwe De Meester-De Ravenstein, wier dochter met de heer ridder huwde. De kleine huizenrij ernaast die ook "Het Kamp" heet stond daar reeds vóór 1870. Die woningen waren dan evenwel véél lager van steek en de eigenaar heeft ze deftig doen optrekken en herstellen. Iets ver-

der staat het oude kasteel der familie Le Fevere de Tenhove, waar achter een hofstedeken dat van de jaren 1800 moet zijn. De café "De Drie Lindekens" of liever het gebouw dat voor herberg dient, met de drie kleine huisjes die er achter staan, zijn voorzeker even oud. Dan de oude bloemisterij van Mussely en het kasteel Bossu-Blommaert. En op de hoek van de Grote Dries het kasteel Limnander. Links te beginnen van de Kleine Dries hebben we het kasteel van Mr. Van den Hove dat rond 1890 moet zijn gebouwd. Daarnaast was de Warande, een eeuwenoude, gekende herberg, waar de Gentse burgers gaarne kwamen. Hun koetsen stonden vaak tot tegen de Grote Dries en vulden de ganse Boeknotdreef. De aannemer Stien De Wilde, wiens voorouders zeker méér dan 100 jaar lang de metserstiel op Gentbrugge hebben uitgeoefend, woonden daar. Zijn dochter huwde met Fred. Burvenich en deze legde daar later zijn zo bekende fruitboomkwekerij aan. In 1937 werd hier officieel een gedenksteen ingehuldigd waarop te lezen staat : "Hier woonde professor Fred. Burvenich, 1837-1937, grondlegger der fruit- en groententeelt in België". N.B. Het was Irené le Fevere de Tenhove die huwde met Mme De Meester de Ravenstein, zijn eerste vrouw die later naar het kasteel de Redickhove in de Kouterstraat ging wonen.

VREDESTRAAT :

Van Kerkstraat naar Kapellestraat. Vroeger Kleine Statiestraat geheten. Ridering van 1883. In Vredestraat herdoopt in 1899.

VUURSTOKERSTRAAT :

Van Peter Benoitlaan tot Gontrodestraat. Richtingsplan 1933.

WALSTRAAT :

Van de Van Hoorebekestraat te Ledeberg tot Jozef Vervaaenestraat. Vroeger genoemd Rietgrachtstraat. Aangelegd rond 1898 als verlenging van dezelfde straat op Ledeberg. Het deel der dreef dat rechts kwam liggen werd Vlinderstraat. Van waar die naam komt? ... Rond de doering van De Naeyer liep een beek die van de wijk Moskou kwam en in de Rietgracht uitliep. Die beek heette daar "de Wal" vanwege de breedte. Dreef en straat lopen door gronden die daar sedert onheuglijke tijden de "Walstukken" heetten ... Lig daar de oorsprong? Bemerkt dat niet ver vandaar de vijvers moeten hebben gelegen die op de kaart van 1619 nog te zien zijn. De straat werd destijds gedoopt "Walstraat-rue des Remparts". Van "rempart" kan hier alleszins geen sprake zijn.

WARANDE :

In de Achterdriesstraat. In de huidige betekenis wandeldreef, park. Vroeger : omsloten bos. De betekenis verbreedde en werd stilaan "ledige grond" vanwaar dan ook "openbaar plein-straat-losplaats voor schepen" net als "dries, aart, biest, enz". De alleroudste benamingen waren evenwel de Keltische woorden "brogel, breugel, bruul, briel" die we soms aantreffen bijv. Houtbriel te Gent, de Bruul te Mechelen. Met andere "perre" en "perk" die omheinde, afgesloten gronden beduiden. Al die oude namen werden door de eeuwen heen stilaan de een voor de ander gebruikt wat uitlegt hoe weilanden, graspleinen, ledige, tot weiden herschapen gemeentegronden namen dragen als : dries, aart, waard, heernisse, opstal, as, brogel, brink, bilk, biest, enz. , woorden die aanvankelijk "ledige, gemene gronden" betekenden. Voor graskanten langs de wegen, graspleinen en graspleinen als weiland aangelegd wordt nog gevaonden "zwoord, zwerd, graenswerde, swaert, seurt" terwijl de slagbomen die de graslanden afsloten "hamciden, hamer, veken, valveken, stichel of wiket" worden geheten. Deze laatste benamingen zien we vaak op de gronden overgaan en aldus een meer algemene betekenis krijgen.

WATERWEG :

Van Brusselse steenweg tot Kerkweg. Nu Scheldekant.

WAUTERSSTRAAT (JOZEF) :

Van Burvenichstraat tot J.F. Willemsstraat.

WILLEMSSTRAAT (JAN FRANS) :

Van Kasteelstraat tot Magerstraat. Maakte vroeger deel uit van deze laatste straat (zie die naam). Ontstond rond 1930, door verlegging van de spoorwegovergang, die vroeger langsheen de eigendom van Mr. Rinskopf lag. Komende van de Kasteelstraat hebben wij rechts het Braemkasteel, waarvan een gedeelte nu ingenomen is door de E.3. Tot waar de vroegere wal lag, loopt de Rietgracht hier onder de straat (zie Rietgracht). Verder was het weide en boomgaard van een vervallen pachthof dat rond 1938 werd afgebroken. Bij die afbraak kwamen enkele bewerkte stenen, waaronder een met wapenschild, te voorschijn. Al deze stenen kwamen voort van de oude abdij van St. Pieters die op last van de Franse Republiek werd afgebroken rond 1795. Ook in het Braemkasteel werden tal van die stenen, overigens zonder bijzondere waarde, ontdekt. Aan de overzijde der straat, tegen de Kasteelstraat, stond vroeger het oude neerhof van het Braemkasteel. Daar stond ook een grote orangerie. Later kwam er dan een boomgaard bij die tot aan het Schoolwegeltje kwam. Dit neerhof voorzag het kasteel van fruit, groenten, eieren en gevogelte. De Schoolwegel was een zandig wegeltje waar moeilijk een driewielkar doorkon. Verder was het al bouwland tot aan de huizen die met hun zijgevel naar de straat staan. Daar woonde lang Leon De Loof vooraleer hij zich op de Oude Brusselse Weg ging vestigen. Langsheen de spoorweg voerde een kleine zandwegel naar de Schooldreef; het was een overblijfsel van de Oude Brusselse Weg van aan de Magerstraat tot aan de Bruiloft, nutteloos geworden door het aanleggen van de Brusselse steenweg. Die wegel volgde ongeveer de richting van de Jules Persijnstraat. Richtingsplan 1934, nadat Mr. Groverman zijn plantrecht had afgestaan (ook op de Kasteelstraat) mits de betaling door de gemeente van 4.620 fr. De 57 bomen die langsheen de straat stonden bleven zijn eigendom tot volledige rijpheid. In 1935 stond August de la Kethulle de Ryhove eveneens zijn plantrecht aan deze kant van de straat af aan 10,50 fr. per lopende meter en 150 fr. per boom.

WULLEVELD :

Stuk landgrond, vroeger bos, langsheen de Kasteelstraat bezuiden de Hazenakker. Hoogstwaarschijnlijk maakte die grond deel uit van de eigendom "het verbrande bos" in de middeleeuwen reeds gekend.

ZANDVLOOITE :

Akker uit bosgrond benoorden Morel tussen het Wulleveld en de Tweebunders, langsheen de Kerkwegel. Moet deel hebben uitgemaakt van het "Verbrande Bos". Wordt ook Zandvrooi geheten. Die naam die waarschijnlijk door de mensen in hun dagelijks gebruik veranderd is kunnen wij niet thuis wijzen.

ZELFMEERSEN :

Andere naam voor Zilvermeersen (zie die naam).

ZESBUNDER :

Landerijen van zes bunder oppervlakte bezuiden Coninckxdonck. Een bunder was ongeveer één ha.

ZILVERMEERSEN :

Van Boekendreef tot Schotlam. Weg nr. 15. Die meersen liggen benoorden de grote Scheldebocht, onder de Paepstukken. Waarschijnlijk ook "zwart goed" door de Franse Republiek aangeslagen en openbaar verkocht rond de jaren 1787. Te Gentbrugge waren in 1226 ook "Gulden Meersen".

ZAKSTRAAT :

Doodlopend straatje in de Van Ooststraat van 1885.

ZAVELHUIZEN :

Van Jozef Vervaeenestraat tot Statiestraat te Ledeberg (Zetternamstraat).

ZONDERNAAMSTRAAT :

Private straatweg langsheen het spoor aan Gentbrugge-Zuid. Gaf vrije toegang naar de Gentbrugse velodroom, die in 1901 op 21 mei werd ingehuldigd en rond 1925 verdween. Op 14 september 1922 werd de straat in de Atlas der Gemeentewegen opgenomen met verbinding tot de Gontrodestraat.

ZWARTE HEIRSTRAAT :

Zie Peter Benoitlaan. Van Brusselse steenweg tot Hundelgemse steenweg. Zeer oude straat. Ontleent meer dan waarschijnlijk haar naam omdat hier verscheidene maanden, op de vlakte van de Heide, in 1814 Kozakkenlegers gecampeerd hebben, waarvan de manschappen een zwart uniform hadden. Dat moest de mensen van die tijd des te meer opvallen, daar de andere legeruniformen door de band overladen waren met allerlei schitterend gekleurde bijkomstigheden zoals galons, pluimen, pelsen, enz. Die troepen stonden onder het bevel van kolonel Bichaloff, die zich de 14 februari 1815 van Sas van Gent had meester gemaakt op de Fransen.

De straat werd voor de eerste maal gedeeltelijk gekalseid in 1907.

ZWART HONDENSTRAATJE :

Van de vroegere Hongerijstraat (huidige Em. Hielstraat) tot de oude Kerkwegel. Lengte 184 m. Nu gedeeltelijk Van Dijkstraat.

Slot.

UIT HET GEMEENTEARCHIEF VAN GENTBRUGGE.

- 1) In 1591 is Joos De Brune ontvanger der abdijsgoederen.
- 2) Inhuldiging van de brug over de Schelde op 10 september 1949.
Wel te verstaan de nieuwe brug van na de oorlog 1940-45.
- 3) Opschrift op de gedenkplaat aan de gevel van het Braemkasteel.
 - Dit Historisch domein, Braemburgus of Braemkasteel genoemd,
 - werd aangekocht van Mr. Robert Groverman voor Gemeentehuis den
 - 22.5.1946 in gevolg eenparige beslissing van den Gemeenteraad
 - van 31.7.1945, goedgekeurd door Z.K.H. Prins Regent van het
 - Koninkrijk op 7.7.1946. Het werd plechtig ingehuldigd op
 - 7.7.1946.
 - Gemeentesecretaris : G. Van Oostende Burgemeester : Frans Toch
 - Schepenen : H. D'Haese, E.C. Janssens, K. De Groote.
 - Raadsleden : A. Samyn, H. Persoons, O. Van Hoorde, E. De Spaey,
 - M. Slimbroeck.
- 4) In sommige Heerlijkheden (bewoonde gronden van een Heer) met eigen justitierecht moest de "mulder" (molenaar), die voor eigen rekening werkte, het recht tot het gebruiken van de wind nodig om zijn molen te laten draaien, jaarlijks aan zijn heer betalen als een soort pacht. Daaruit vloeide het recht, aan de aangelanders, te verbieden bomen te planten in de onmiddellijke omgeving van de molen. De bomen konden wel eens beletten dat de duur betaalde wind de zeilen slot zette.
- 5) Een "Dries" was een kunstmatige weide oorspronkelijk bezaaid met hooizaad. Men noemde ze Dries, Etting, doch ook Groeze, soms Meers en meest Grasland (Gersland en Garsing, vandaar de naam "Garzon" te Gentbrugge, voor graszode, met de spade uitgestoken gras met wortel en aarde). Een "gars" was een zekere landmaat en bedroeg $1/3$ van een bunder of $1/3$ van een ha. In Franse akten bezigde men "Pré arable". In barre zandgronden was de Dries met brom (genst) bezaaid (de gensten van het Waasland). Later in de 17e eeuw werd op de Dries klaver gezaaid en was dan een "Klaverdries".
- 6) Bij het ondertekenen van contracten verplichtte de abdijs haar pachter het gelag gemaakt zelf te betalen. Met de rest van deze vrij hoge som (ongeveer één jaar pacht) werd de wijnkelder van de abdijs aangevuld. Zo moest de pachter wijn schenken aan de notaris zolang de drie kaarsen niet waren opgebrand bij verkoop van hofsteden of gronden. De koper moest dit dan bijbetalen. Men noemde dit : wijngeld.
- 7) Een "Priesteragi" was een hofstede binnen de haag van de priester. De Heer van een Heerlijkheid moest instaan voor het onderhoud van de priester en zijn kerk. In de Middeleeuwen moest hem een hoeve en vier "slaven" ten dienste gesteld worden.
- 8) Petrus de Meulenaere, geboren in 1638 en overleden op 10.9.1700 was kapelaan en pastoor te Gentbrugge van 13.6.1678 tot 16.6.1691.
- 9) Voor het afschieten van 3 vuurwerken tijdens de zomerkermis van het Arsenaal van 1905 betaalde de gemeente in totaal 225 fr. aan Francq G., vuurwerkmaker te Ledeberg.
- 10) Voor het verlichten van het kerkplein tijdens het volksbal der gemeentekermis van 25 juni 1905 betaalde de gemeente de som van

- 170 fr. aan Van Hoecke, blikslager en lampenmaker, Onderstraat, 39, te Gent. Deze verlichting werd uitgevoerd met petroleumlampen en kaarsballonnekens. Een pint bier dubbel kostte dan 0,10 fr.
- 11) Tijdens de kermis van 1908 werd een cinemavoorstelling gegeven op het Kerkplein in open lucht. De gemeente betaalde daarvoor 225 fr.. Voor het afschieten van een vuurwerk op de zomerkermis door het huis Francq betaalde men 150 fr.
 - 12) In 1908 werden de wallen van het kasteel Speltinck opgevuld voor het verbreden van de Ongerijstraat (huidige Em. Hielstraat).
 - 13) De hofstede van Pier Waeytens was gelegen Noord aan Kruiskens-Veldekens, Oost aan de Roskam, Zuid aan de Vierbunder en het Berenbos, West aan de Moorthede. De eigenaar van deze hofstede was Van Aelbroeck Maximiliaan, Raadsheer bij het Hof van Appel. Het stond bekend op het plan onder nr. 62-3a met het land 623 b sectie A.
 - 14) De bossen gelegen in de omgeving van Coninckxdonck behoorden in 1840 aan Borluut d'Hoogstraete.
 - 15) Uit de vastenbrief van 1875 ontlennen wij volgende zin :
"Gezien de grote duurte van de boter, dispensereren wij voor één
"jaar de armen van het gebruik van gesmolten vet in plaats van
"boter, alle dagen waarop de zuivel toegelaten is.
Deze zin is in verband te brengen met het bericht van 13 januari en leert ons, dat in de arbeidersgezinnen geen boter werd gebruikt.
 - 16) Op 10 april 1875 heeft advocaat F. De Busscher voor de correctionele rechtbank voor de eerste maal in het Nederlands gepleit. Om dit te verduidelijken moeten wij herinneren aan de eerste Vlaamse taalwet, nl. de wet op het gebruik van het Nederlands in het strafrecht in Vlaanderen, van 17 augustus 1873, die van kracht werd op 17.8.1874.
 - 17) Op 17 mei 1875, de maandag van Pinksteren, waren er onlusten tussen bedevaarders, die terugkeerden van Oostakker en een aantal Gentenaren.
 - 18) Uit het werk van De Fris halen wij het volgende aan : de 14 februari 1814 belegerde de kolonel Bichalof het Sas van Gent. Hij was kolonel van het detachement kozakken en huzaren. Hij deed zijn intrede in Gent onder het gejuich der Gentenaren. Hij nam het commando ter plaatse en overal nam men de Keizerlijke Arend weg en de beenhouwers plaatsten de Oostenrijkse vaandels en het portret van Frans I van Oostenrijk op de façaden van de "Grande Boucherie". Zijn legers bivakeerden in de "Zwarte Erdestraat" (de huidige Peter Benoîtlaan). "Zwarte Erde" was de vervorming van "Zwarte Heir" of "Zwart Leger", daar deze soldaten niet de bonte klederdrachten droegen zoals onze gekende regimenten in die tijd, maar wel zwarte tunieken en broeken, alsook zwarte haarmutsen. Vandaar de naam : Zwart Leger en Zwarte Heirstraat.

Gerard Waeytens

MERKWAARDIGE VONDSTEN TE GENTBRUGGE.

- 1) In de Kouterstraat komende van het Kerkplein heeft men links de afsluitmuur van het kerkhof. Men ziet aanstonds dat deze muur naast de kerk niet meer de rechte lijn volgt en een deel links verplaatst is naar de kerk toe. In 1910 werden aan het gedeelte van de oude muur grote putten gegraven waarin men de beenderen begroef die men bovenhaalde wanneer men nieuwe grafkelders maakte. Daar deze muur nu opgeschoven werd naar de kerk toe kwamen de beenderen te liggen onder het nieuwe voetpad, dat men terug vond bij het aanleggen van de onderaardse gas- en elektriciteitsleidingen. Hier liggen dus de beenderen van onze oude Gentbruggenaren die rond 1900 begraven werden, in het begin van het kerkhof, vanaf de vierde rij te beginnen van het huisje van de grafmaker, aan het ijzeren hekken.
- 2) Op het Heldenplein, vroeger genaamd "de Kleine Dries", zien we het kasteel Speltinck, het huidige bureel van de onderlinge bijstand van de gemeente. Daarnaast staan 2 villas in de Mac Leodstraat, de vroegere "Boeknotdreve". Bij het bouwen van de tweede villa vond men zeer oude fonderingen terug naast een vroeger nog gekende wal, die rondom het kasteel liep en opgevuld werd in 1905. De muren die voor de fonderingen in de grond staken waren een meter dik gemetseld met alle oude soorten van afbraakstenen, zelfs gebeeldhouwde Balegemse ornamenten van vensters en schouwstenen, alles door elkaar ingemetst met kalkmortel. Men vond er nog de arduinen afsluitmuur van een oud bouwwerk naast de wallen. Wellicht moet hier het oude verdwenen kasteel gestaan hebben waarvan De Potter en Broeckaert spreken in hun Gentse Geschiedenis en aangeduid in de omgeving van het Braemkasteel als zijnde het kasteel De Jamoigne. Daar vond men nog tussen de opgegraven puinen twee waterbronnen die zoveel water deden opborrelen dat het onmogelijk was het met de zwaarste pompen uit te pompen. Men is verplicht geweest de villa zes meter achteruit te bouwen, daar het zeer grote onvoorziene onkosten zou veroorzaakt hebben en men liever achteruit bouwde. Al deze fonderingen liggen nu onder een grasplein vóór de villa.
- 3) Op de Kampheuvel, gelegen achter de huisjes van het Kamp, die nu reeds gedeeltelijk afgebroken zijn, en naast het verdwenen kasteel Le Camp van de heer Ridder Gustave Le Fevere de Tenhove, hadden de Romeinen vroeger hun tenten opgeslagen. Het was een zandachtige heuvelglooiing die in 1914 voor een groot gedeelte werd uitgegraven. Hier hebben onze oude Gentbruggenaren vele oude Romeinse voorwerpen uitgegraven die door gebrek aan belangstelling en onwetendheid zijn verloren gegaan. De oude Sies Picens vertelde mij in mijn kinderjaren dat hij er nog een oude kampsmederij gevonden had waar, in de zwarte aarde (vermoedelijk de as van het vuur) nog verscheidene gesmede ijzeren speren inlagen. Verder vond mijn vader er kruiken met oude Romeinse munten, waarmede wij als kind mochten spelen. Ook vond ik er bij het graven van een drie meter diepe put een glazen kruik waarin oude geschriften zaten, die wij heel goed konden zien doorheen het glas. De kruik was gestopt met een pekachtige stof en na lang kerven met een mes konden wij er een opening in krijgen maar de lucht kwam er ingezogen en de papieren inhoud werd tot stof vernietigd. Deze stop was er waarschijnlijk aangebracht nadat de fles luchtledig was gemaakt. Zo zijn er wellicht nog vondsten verloren gegaan omdat de mensen er geen waarde aan hechtten en ook door onwetendheid. Spijtig, want dat alles had ons wat meer kunnen vertellen over de Romeinen te Gentbrugge.

- 4) De huidige Fabriekstraat noemde men vroeger de Aardstraat en daar was de loskaai van het dorp gelegen. Deze straat was vroeger amper 3 meter breed. Komende van de kerk stonden links een rij oude huisjes (reeds opgetekend in 1840). Daarnaast stond de boerderij van Baziël De Roo. Rechts was het oude kerkhof door een laag muurken van de straat gescheiden. Men heeft de straat verbreed met meer dan één meter. In deze verbreding liggen nog al de beenderen van het vroegere kerkhof. Bij het aanleggen van de waterleidingen onder het nieuwe voetpad vond men nog al deze gebeenten terug en die liggen er nu nog.
- 5) In 1960 hadden de opzoekingen van Prof. De Laet plaats in het urneveld te Destelbergen in de grotendeels ontzavelde kadastrale percelen Sectie A224d van 1960 tot 1963 en van 1965 tot 1966.
- 6) De 16 huisjes in de Lieve Vrouwenhoek in de Kouterstraat zijn afgebroken op 20 december 1957. Het kasteel Mols op 23 december 1957. In het midden van de De Guchteneërestraat lagen vroeger de turfputten, die er dwarsdoor lagen van aan de Postwegel (huidige Aca-ciadreef) tot in de Bos. Bij het aanleggen van de Em. Van Swedenlaan heeft men juist vóór het huisje van de boswachter (herberg In de Nieuwe Wandeling) nog tot op 5 meter diepte schone zwarte turf uitgegraven met een bulldozer. Tot in 1860 heeft men er nog turf gestoken.
- 7) Een grote arduinsteen (een poortgewelf) lag vroeger in de Vlugge Wegel, in de volksmond "het Reetje". Deze 1,80 m. lange en 1 meter hoge steen was afkomstig van het klooster der Rijke Claren.
- 8) Vóór het kasteel van de kinderen Cardon de Lichtbuer in de Kouterstraat gekend onder de naam De Oude Kluis, heeft men voor de verbreding der straat vóór de ingangsbrug fonderingen ontdekt van een zéér oude ingangspoort. In 1910 vond men in de hof een onderaardse gang haaks met het midden van het kasteel. De gang was ingestort. Een deel ervan werd gebruikt voor wijnkelder en loopt tot onder het park (bloemenpark). Voorzeker hebben huisjes gestaan achter de wal waar de onderaardse gang uitkwam (zie plan van Deventer uit 1500-1516). De wallen waren verbonden met de Schelde (sluis) van aan het Wit Muurken. De voorwal stak bij droogte water in de wal van het kasteel van Irené Le Fevere de Tenhove en gaf verder water aan de ringwal van de hoeve van Henri De Clercq (Rietsoszewal), later Louis Bruyneel en van daar door een gracht rechtover de hoeve van Tafken Van Hoorde en liep in de grote beek evenwijdig met de Van Biesbroeckstraat (provinciale waterloop) en liep na een kromming aan Boer Janssens dwars door het Bos in de Rietgracht (het Oud Scheldeken).

Gerard Waeytens

OPGRAVINGEN EN VONDSTEN TE GENTBRUGGE

UIT DE BRONSTIJD.

- 1) Gevonden te Gentbrugge in 1867 of 1868 tijdens werken uitgevoerd voor de aanleg van de spoorweg aan de Neder-Schelde : een gedeeltelijk bewaarde bronzen lanspunt. Bewaarplaats : Kon. Museum voor Kunst en Geschiedenis te Brussel. Inventarisnr. B.480.
- 2) Op een niet nader bepaalde vindplaats : een bronzen lanspunt van 185 mm. lang en 43 mm. breed; nagenoeg ronde huls, behalve over de lengte van het blad waar ze afgerond ruitvormig is. Bewaarplaats : Kon. Museum voor Kunst en Geschiedenis te Brussel. Inventarisnr. B.2976.
- 3) Op een niet bepaalde vindplaats : een bronzen lanspunt van 160 mm. lang en 37 mm. breed. Bewaarplaats onbekend. Zoals blijkt uit een randglosse op een exemplaar van de hiernavermelde veilingskatalogoog (bewaard in de Centrale Bibliotheek van de Rijksuniversiteit te Gent) werd het stuk in 1933 door Maertens de Noordhout (Gent) aangekocht op de veiling van de verzameling F. Claes.
- 4) In 1867 of 1868 tijdens de werken uitgevoerd voor de spoorweg aan de Neder-Schelde werd een bronzen puntversterker (oorband) van een zwaardschede gevonden. Het voorwerp is 218 mm. lang en aan de opening bovenaan 40 mm. breed. Het versmalt geleidelijk naar de punt toe en is ruitvormig op de doorsnede en versierd met een gegraveerd zig-zagmotief nabij de bovenrand. Bewaarplaats : het Kon. Museum voor Kunst en Geschiedenis te Brussel. Inventarisnr. B481.
- 5) In 1919 uit de Schelde gebaggerd : een bronzen tongzwaard : lengte 582 mm. Max. breedte aan de basis van het gevest : 45 mm. Nietgat op de tong en op 2 op de gevestvleugels. Bewaarplaats : Kon. Museum voor Kunst en Geschiedenis te Brussel. Inventarisnr. B2964. Maakte voordien deel uit van de verzameling Bernays. Een afgietsel is bewaard in het Bijloke Museum te Gent. Inventarisnr. 9943.

Nog vele andere bronzen lanspunten zijn in onze omgeving gevonden zoals te Ledeberg, St. Amandsberg, Lochristi en te Gent.

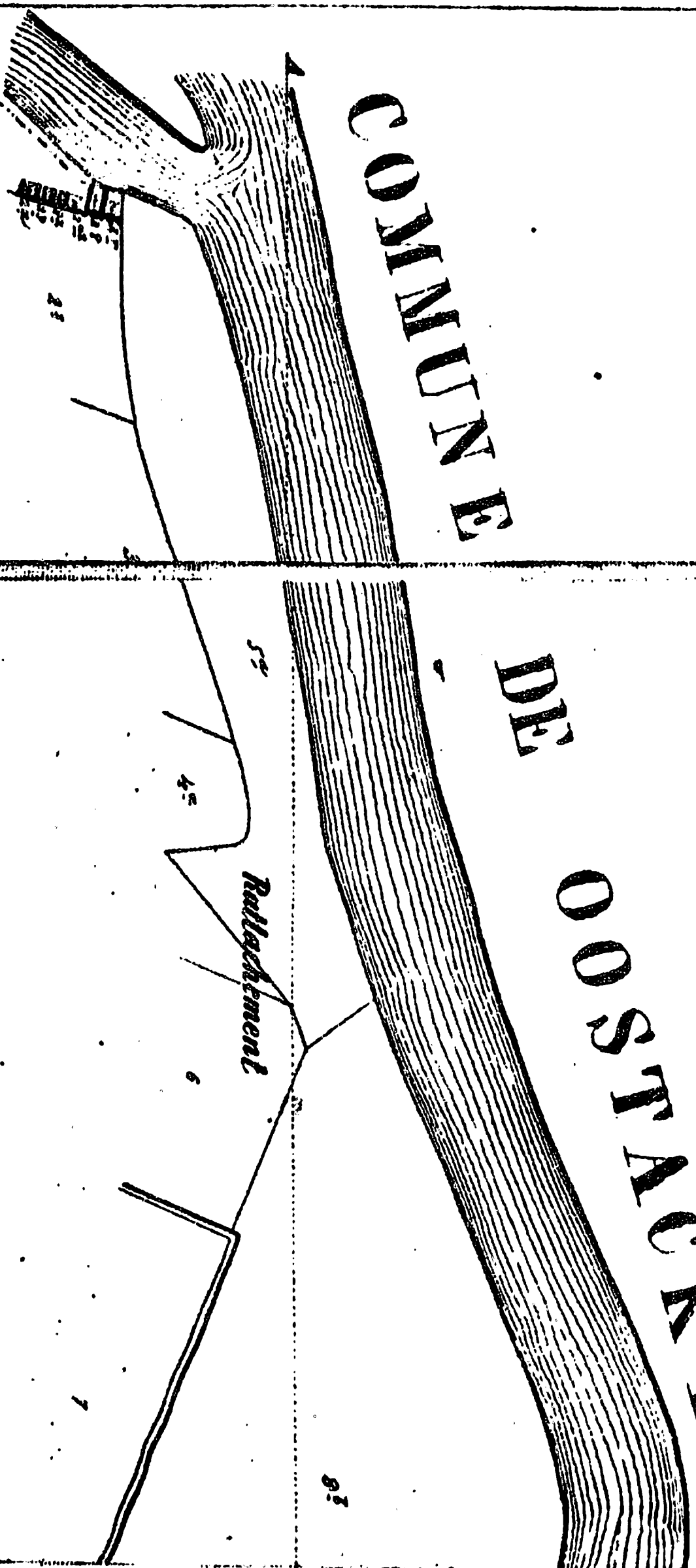
Vermeld in het boek "Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent" (1975). Archeologische Kroniek door M. Desittere, blz. 117.

KAART GENTBRUGGE omtrent 1840
Nº I vak 2
Nº I vak I

COMMUNE

DE

OOSTACKER

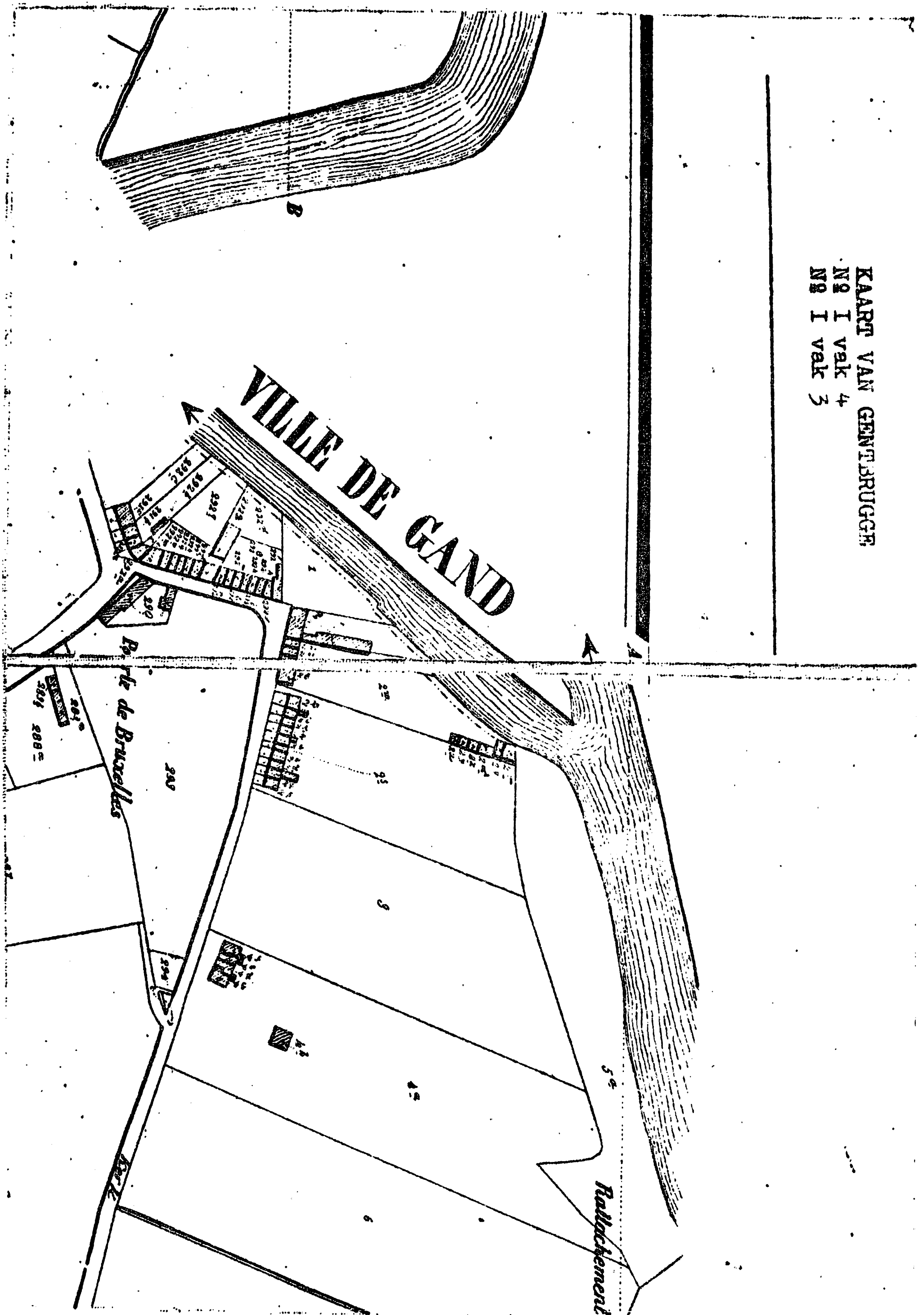

KAART VAN GENTBRUGGE
Nº I vak 4
Nº I vak 3

VILLE DE GAND

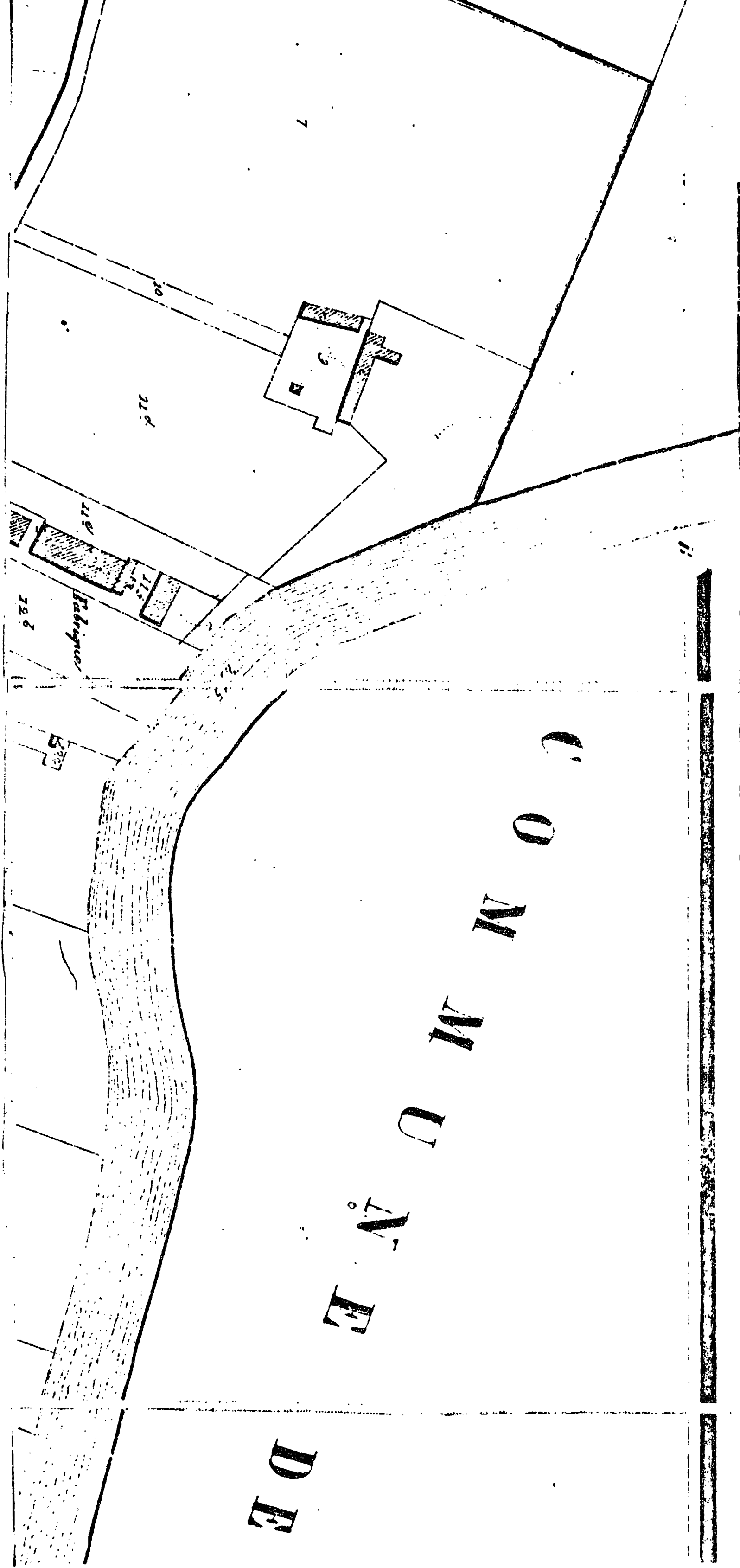
Porte de Bruxelles

Rattachement

KAART ONTWERP OMTRENT 1840
Nº I vak 7 gedeeltelijk
Nº I vak 5
Nº I vak 5

C
O
M
M
U
N
I
T
E
D
E

BESCHRIJVING PLAN POPP

Bij deze reproductie van het kadastraal plan van Popp wensen wij toch vooraf de maker van het plan zelf even voor te stellen.

De kartograaf Philippe Christian Popp werd geboren te Utrecht in 1805 en overleed te Brugge in 1879. Hij was controleur en schatter bij het Kadaster te Brugge. Vanaf omstreeks 1842 begon hij de uitgave van zijn "Atlas cadastral parcellaire de la Belgique" waarvoor hij de toelating had bekomen van de Minister van Financiën.

Wat hier volgt is de bovenste rij der vakken (I tot 7) van deel I van het plan van Gentbrugge. - De vakken 2 en 3 bevatten een deel dat boven de vakken 4 en 5 moet geplaatst worden volgens de stippellijn aangegeuid met het woord "Rattachement". - Vak 4 bevat de huidige Neerscheldestraat waartegenover de vroegere Kerkstraat - de Oude Brusselse weg uitgeeft. Slechts één zijde van deze straat was bebouwd.

De toenmalige panden zijn heden nog voor een groot deel te herkennen in de tegenwoordige huizen.

Vanaf de grens met Ledeberg tot de Scheldegang lagen de bezittingen van twee eigenaars: Jan Baptist De Moerloose "metsersbaas": 291 a. b. c. (huizen), 292 b. c., - 292 q (grond) en 292 r. s. t. u. v. w. x. ; totale oppervlakte 22,90 a. - Daarnaast lagen de gronden van Franciscus Combes uit Gent 29A d. e. f. g. h. i. l. m. n., samen 13,40 aren. De huizen behoorden aan Carolus De Cock uit Ledeberg (erfpacht).

De huizenrij 2b tot K waarvan nog een zestal huisjes bestaan, behoorde aan Franciscus Vervalcke uit Ledeberg.

2p alsook de gronden 5a langs de Schelde behoorden toe aan Carolus De Wilde "metsersbaas" te Ledeberg.

Het pand 2w met de daarop gebouwde huisjes t tot z en aI waren eigendom van Joannes Baptist Van Dorpe, "schipmaker" te Gent.

Perceel 3 was eigendom van Barbara Coen uit Gent.

Een der voornaamste grondeigenaars te Gentbrugge was Ludovicus Blommaert-Dufour uit Gent. Deze bezat volgende percelen: 290-293-294-288a, b, verder ook 4a tot f, alsook de gronden 17a, 18a, 19a, 20a, b, c. Een deel van deze gronden strekken zich uit tot de huidige Frederic Burvenichstraat. Blommaert beschikte in dit gebied over een oppervlakte van 53ha 7a 40ca. De gebouwen 4b tot F behoorden (met erfpacht) aan Edward Maertens, bloemist te Gentbrugge.

Het weze nog vermeld dat Ludovicus Blommaert raadslid was te Gentbrugge van 1862 tot 1864 en schepen van 1864 tot 1875.

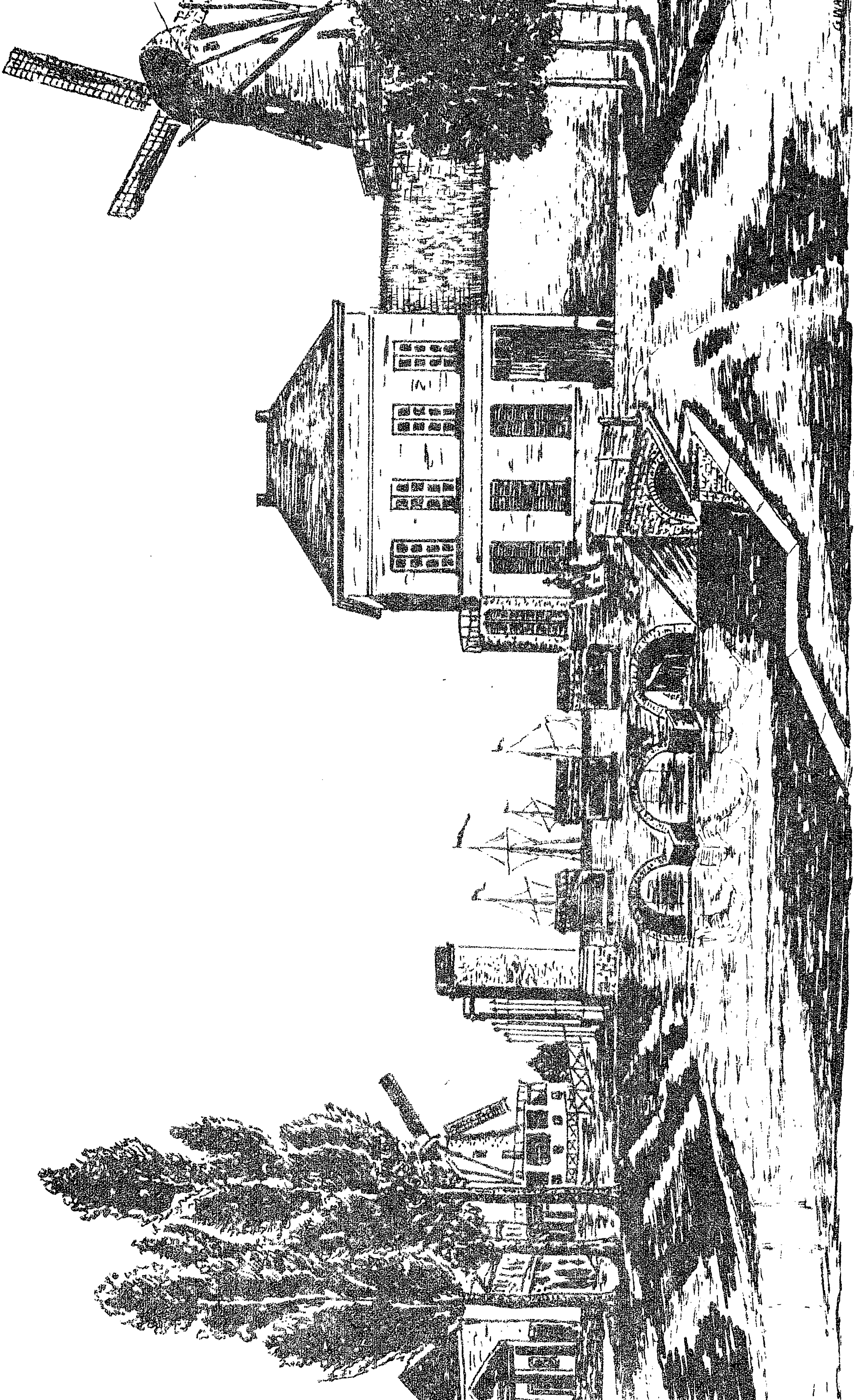
Hij was het die na langdurige twist tussen de leden van het gemeentebestuur, nopens de benaming der straten in de nieuwe verdeling in de "Gestichtwijk", in zijn kasteel op de Oude Brusselse Weg een gezellig avondmaal aanbod aan gans de gemeenteraad met pastoor-ken A. Buysse als hoofd van de katholieke partij, na een langdurige twist over de benaming van drie straten, voorstelde ze te noemen-Vredestraat-Eendrachtstraat-en Verbroederingsstraat, hetgeen uitbundig werd aangenomen (zie benaming straten in onze tijdschriften) In 1876 legde hij de Louis Van Houttestraat aan en schonk in 1878 de grond voor het nieuw gemeentehuis in die straat (zie jaarboek 1977)

Op ons kadastraal plan treffen wij nog een ander grondbezitter aan; naamelijk Franciscus Van Aelbroeck uit Gent. Op zijn gronden 6, 7, 8b, 9, 10, 11d, met een oppervlakte van 9ha. 77a, 60ca lag eertijds het klooster der Rijke Klaren die zich alsdan uitstreekte van af de Keizerpoort tot de huidige Edmond Blockstraat toen een 10 ha.

Verder naar het Oosten bemerken wij nog de percelen 11e, 11f; 12b, en 14a (dat laatste cijfer is niet op het vak te zien) samen 112,00 a eigendom van Franciscus De Curte die er zijn kaarsfabriek (11f) had.

Tenslotte vermelden wij nog perceel 25 (Wwe Vindevogel), 28, 29, en 35 van J. Audenaert, advocaat te Gent, de totale oppervlakte van zijn gronden is hier 2ha 61a 40ca, maar de percelen zijn slechts gedeeltelijk op de afdrukken merkbaar, de voortzetting van deze percelen is op de vakken 13 en 14 in het vorige nummer van ons tijdschrift te vinden.

Wij raden onze leden aan eens goed onze "STRAATNAMEN" te herlezen, waar ze veel dokumentatie over deze grondpercelen zullen vinden, met de gebouwen en werkhuisen die er later zullen opgetrokken worden. Na de verwoesting van het eens zo machtig klooster der Rijke Klaren lagen deze gronden eeuwen lang in meersen aangelegd tot dat ze aankocht werden door Van Aelbroeck, en de huizen van de Bassijnwijk er opgetrokken werden. Met een grondig bodemonderzoek zouden wij er nog veel historische getuigen van het eens zo beroemd klooster er in kunnen vinden.

naam een schied. uit Stads encheir.

KEIZERPOORT GEZIEN VAN AF DE PEYNAERTSKRAAI

REACTIE OP BIJNAMEN OP DE BASSIJNWIJK.

Naar aanleiding van het artikel over bovenvermelde bijnamen kreeg ik van de hand van de heer Jean Lepeau, geëerd en geacht provincieraadslid van Oost-Vlaanderen, tevens mijn goede jeugd- en sportvriend, volgend schrijven dat ik hier in extenso laat volgen.

Mijn waarde André,

Ondanks mijn drukke politieke bezigheden als SP-provincieraadslid, ben ik toch een fervent lezer van het driemaandelijks tijdschrift van het "Heemkundig Genootschap Land van Rode - Gentbrugge", dat ik steeds met veel interesse doorneem.

Van jouw hand verscheen in het nr. 29 het artikel : "Over oude bijnamen te Gentbrugge en oude uitdrukkingen en gezegden".

Om de geschiedenis recht te laten wedervaren, moet ik je nochtans laten opmerken dat in bedoeld artikel een onnauwkeurigheid is geslopen. Inderdaad, waar je schrijft : " ... en Pier Sigare hield een sigarenwinkel open", is niet volledig juist. Je moet weten dat mijn grootouders in de Bassijnwijk woonden. Langs vaderszijde ben ik de kleinzoon van Jan Lepeau en dikke Roaze en langs moederszijde van Pier Sigare en Coletje. Laatstgenoemden woonden op de hoek van de Bassijnstraat en de Dwarsstraat, waar ze een herberg uitbaatten. Mijn grootvader Pier Degraeve, beter gekend als Pier Sigare, was sigarenmaker van beroep. Hij werkte o.m. in de sigarenfabriek van "Baetslé". Na zijn zware dagtaak maakte hij dan thuis, tot een stuk in de nacht, op de keukentafel, aan de venster die uitgaf in de Dwarsstraat, sigaren voor eigen rekening. Zodat men in feite bij mijn grootouders niet enkel een druppel kon kopen, maar ook sjiek tabak en prachtige sigaren van eigen makelij. Vandaar de bijnaam van mijn grootvader : PIER SIGARE !!!

Met zeer genegen groeten.

(get.)

J. Lepeau

Waarvan akte !!

Ik wil er hier aan toevoegen dat het bemoedigend is en dat ik mij verheugd voel vast te stellen dat politici, niettegenstaande hun uiteraard drukke bezigheden, nog tijd vinden om zich eens te verdiepen in de folklore en geschiedenis van het dorp waar ze geboren werden en hun jeugd sleten.

Ik heb eens geschreven dat telkens ik op Gentbrugge kom ik aan mijn zorgeloze jeugd terugdenk en jij, mijn beste vriend Jean, maakt van die herinnering ook deel uit, want hebben wij niet samen voetbal gespeeld en de jeugdreksen doorgelopen bij R.C. Gent ? kadetten, scholieren, junioren ! Jij hebt het zelfs tot in de eerste ploeg gebracht als ik mij niet vergis in 1947/48. Ik bracht het slechts tot in de reserveploeg, weliswaar in de eerste klasse in 1952/53.

Tot besluit, beste vriend Jean, dank ik je voor je interesse voor ons heemkundig werk, want zoals het spreekwoord het zegt :

"wie het verleden niet eert, is het heden niet weert !"

André Sorée

Vervolg 31.

Naar het onuitgegeven werk van : WAEYTENS Gerard

PATOOR Walter

VAN DAMME Richard.

Nadruk verboden.

Gentbrugge na 1795. Economische ontwikkeling. (deel 1)

In het voorgaande hoofdstuk hebben wij terloops aangetoond hoe de politieke toestand was in ons land als de Gemeenten officieel in het leven werden geroepen.

Hoe zag dan in feite en in werkelijkheid ons Gentbrugge er uit? ... Langs de Schelde is het oude klooster der Rijke Claren totaal verdwenen en, wat er aan puinen overbleef, hebben spaarzame boeren in de opbouw hunner hofsteden, profijtig verwerkt.

Huizen staan er daar weinig, evenmin als langsheen de straat die naar de kerk leidt. In het dorp zelf staan er slechts enkele. Van de bossen die wij er in de vroegste tijden aantreffen rest niet veel meer over. Slechts in de wijk die voortaan de naam "Den Bosch" zal dragen staan hier en daar enkele groepen bomen en aan "Den Groenen Boogaerd" bij Boer Janssens staat nog een deel van het vroegere grote bos, waar eens het kloosterke der Arme Claren gestaan heeft aan de rand van de Rietgracht (Oud Scheldeke).

Tussen de Bos en de Keiberg, enkele pachthoeven, ook tussen de Bos en de Dries en verder over de ganse uitgestrektheid van de gemeente verspreid, talrijke kastelen, lusttuinen en buitenverblijven, in evenveel prachtige omgevingen.

Langsheen de Oude Brusselse Weg zijn geen huizen gebouwd, tenzij in de onmiddellijke omgeving van de Keizerpoort en op hoek der Leemstraat, waar een windmolen zijn wieken door de lucht zwaait. Ook aan de St. Daneelskapelle, waar de toekomstige Veldwijk ontstond, was alles stil; ook daar werd niet aan bouwen gedacht. Wie zou dat trouwens hebben aangedurfd in deze troebele dagen?

Om haar werklozen arbeid te verschaffen liet de stad haar "Poorten" afbreken. De mooie Keizerpoort met haar vijf slanke torentjes, een juweel van bouwkunst, viel onder de mokerslagen en niet lang daarna zou de St. Lievenspoort, bouwvallig geworden, hetzelfde lot ondergaan. Afbreken, vernielen ... dat was alles wat de stad aan haar be-

volking bieden kon Niet dat voortaan de stad voor iedereen en overal zou open liggen; een doodgewoon hekken zou de dienst der poorten overnemen en ongewensten, werklozen uit andere steden, deserteurs, zwervers en zo meer, hield men liefst buiten. (Dit ijzeren hekken bleef aan de Keizerpoort tot in 1865 de octrooi werd afgeschaft. Daarna diende het als ingangshekken voor de Staatsmiddelbare Tuinbouwschool te Melle). De stadspoorten werden 's nachts gesloten. Slechts een half uur nadat de "Poortklok" op het Belfort had geluid, werden de poorten opengemaakt en 's avonds weer gesloten. Dat gebeurde niet willekeurig, maar op streng vastgestelde uren, rekening houdende met het jaargetijde. Zo waren de poorten open tussen 6u30 's morgens en 5 uur 's avonds, van 1 december tot 1 januari van ieder jaar en die tijd verlengde alle veertien dagen van enkele minuten om van 1 mei tot 14 augustus te duren van 4 uur 's morgens tot 9 uur 's avonds. Van dan af kromp hij weer in, alle veertien dagen, om op 1 december terug op het winteruur te komen dat een maand behouden bleef.

Wie buiten deze uren de stad wilde binnen komen of verlaten, moest met betrouwbare papieren zijn eenzelligheid bewijzen en bovendien een "poortgeld" betalen, dat in 1835 nog bedroeg : 10 centiemen per persoon te voet; 25 centiemen per persoon te paard en 50 centiemen per rijtuig. Na middernacht was het recht verdubbeld. Werklieden die buiten de stad werkzaam waren en door hun bezigheden verhinderd de poorten in acht te nemen, konden een "kaart van vrijstelling van 't Regt" krijgen, die strikt persoonlijk was en op iedere vraag moest kunnen worden voorgelegd.

Zo lag dan Gentbrugge daar, in 1704 door het rechtekken van de Brusselse Steenweg van iedere rechtstreekse verbinding met Gent verstoken, aan zich zelf overgelaten. Hoe zou het de crisis en de eerste wordingsjaren doormaken? ... Het is gemakkelijk te begrijpen dat véél werd getast, véél werd gesukkeld in het begin. Aan het hoofd der gemeente was een Meyer, aangesteld door het Republikeins bestuur van het departement der Schelde, aan wie dagelijks de bevelen werden overgemaakt. Meestal waren dat schattingen die op te brengen waren zoals legerlasten, opeisingen, oproepingen van "conscrits" of legerplichtigen, leveringen van paarden, "fourrage", levensmiddelen, mannen en wagens, enz. Van geregeld bestuur kon in die tijden geen sprake zijn en reeds zal het volk zich zeer gelukkig hebben gevoeld als het dagelijks zijn stuk zuur brood verdienen kon. Af en toe als er wat kalmte viel in de politieke warboel, draaiden de fabrieken en er waren dan ook tijdstippen, van korte duur maar des te meer gewaardeerd,

waarop de mensen zich gelukkig gingen voelen.

Het was rond de Keizerpoort dat, na de rechtekking van de steenweg, zich de eerste inwoners kwamen vestigen. Daar groeide de eerste kern van Gentbrugge al sloot die ook rechtstreeks met Ledeberg aan. In de Posthoornstraat, de Kerkstraat, de Brusselse steenweg en langs de Schelde ontstonden huizengroepen. Daar was beweging, daar waren de mensen gaarne ... mensen zoeken immers mensen. Verder was die wijk ook best geschikt voor hen die, in de stad werkend, graag bij huis een brokje grond vonden, waarop ze wat aardappelen voor het gezin en "wat voor de beesten" konden kweken. Herbergen vonden er weldra goede klanten onder vrachtvoerders, die wachtend op het openingsuur der poort, er hun morgenboterham kwamen eten. Stilaan ook vermeerderde dat aantal herbergen en afspanningen en verspreidden zich langsheen de steenweg tot op Gentbrugs gebied. Toch mag men zich niet voorstellen dat die wijk, in alle straten zou dichtgebouwd zijn; dat zou nog een hele tijd duren eer het zo ver was.

Op gentbrugge was dan geen nijverheid als zodanig gevestigd op het einde van de 18e eeuw. De mensen werkten in de fabrieken van Gent of gaven zich geheel en al aan de akkerbouw over of aan een bedrijf dat best met de boerenstiel samenging. Hier en daar hield iemand als bijverdiensite een winkel open waar de meest noodzakelijke huishoudartikelen te krijgen waren, of een herberg.

Dieper in de kouters, in de stille omgeving der kastelen, woonden de hoveniers, die niet alleen de Heer en zijn familie groenten en fruit bezorgden, maar zich tevens toelegden op de kweek van sierplanten en bloemen. De liefde voor deze natuurkinderen zit inderdaad de Gentbruggenaars in het bloed. Het is geen nieuwe mode, geen vreemde gril die hier werd ingevoerd uit de vreemde. Onze hoveniers waren geen beginnelingen en onder de Gentse plantenliefhebbers die wereldnaam hadden, staan veel Gentbruggenaars bekend op de eerste plaats.

Inderdaad, reeds sedert eeuwen bloeide hier de bloementeel en al heeft de beroemde Gentse bisschop Triest, dezelfde die eens onze klok zou wijden in 1725, veel bijgedragen tot de ontwikkeling van de Gentse tuinbouw, toch was deze reeds tot een zekere bloei gekomen dank zij de hoveniers der kastelen en hun begrijpende "meesters". De hoveniers stelden er prijs op steeds meer en beter voort te brengen en, waar ze ook kwamen, ze waren de laatsten niet om hun ogen de kost te geven. Ze wisten dat hun ideaal dat van de Heren was en dat was hun voldoende. Die ijver, die wedijver eigenlijk, werd nog aangewakkerd als in 1808 de Maatschappij voor Land en Tuinbouw werd

gesticht, maatschappij die jaarlijks de beste produkten ten toon stelde en dat nog steeds doet in de wereldberoemde vijfjaarlijkse Gentse Floraliën. Maar niet alleen de bloemen en planten kwamen die wedijver ten goede; de Heren gingen zich meer en meer interesseren aan het dagelijkse werk van de hoveniers en dat dichtër bij elkander brengen van knecht en meester maakte dat deze laatste beter de minder man ging begrijpen terwijl de knecht beter de meester kennen en waarden deed. Zo bereidden beide dan tenslotte in hun innige samenwerking de grond en de atmosfeer voor waarop en waarin later de onvergankelijke roem van de Gentse en Gentbrugse tuinbouw zou ontluiken en gedijen. Maar ... eer het ooit zo ver zou zijn, zouden zware tijden over de stad en haar omgeving komen, zouden armen de bedelende hand moeten uitsteken en zouden de velden der naartige boeren door de "plaag" verwoest en door hongerige sukkelaars geplunderd worden. En nog eens wat kon het nieuwgeboren gemeentebestuur daar tegen aanvangen? Verstrikt in de steeds vernieuwde, steeds wisselende wetten, voorschriften, verordeningen, plakaten en decreten van het Oostenrijkse Keizerrijk, de Franse Republiek, het Franse Keizerrijk, het Franse Koninkrijk, het Hollands Koninkrijk, die bliksemsnel elkaar opvolgden, konden de Meyers zich ternauwernood onttrekken aan de eeuwenoude bij de mensen steeds geldende geplogenheden, die hen van hun voorouders in het bloed zaten en ... waar moesten ze ten rade gaan? Onafgebroken golfdën als baren ener woelige zee over de jonge gemeente, dagen van voorspoed onmiddellijk gevolgd en overweldigd door vele vol kommer en wee. Is het te verwonderen dat op zulke tijden ellendige bedriegers en woekeraars trachtten de nood der mensen uit te buiten? Zagen we niet volstrekt hetzelfde gebeuren tijdens de oorlogsjaren ondanks het feit dat de beschaving (?) sindsdien met reuzensprongen is vooruitgegaan? Op 7 januari 1823 vaardigde de Meyer van Gentbrugge dan ook, op last der Provinciale Overheid een verordening uit (zie nota) waarin de bakkers verplicht werden hun broden met de eerste letters van hun naam en voornaam te tekenen en waarin tevens de maximumprijzen voor de verkoop van dit brood werden vastgesteld

Nota : Te rekenen van 18 februari 1823 en "voor zolang geen ander bevel wordt uitgevaardigd" golden te Gentbrugge de volgende prijzen voor brood gebakken van builentarwe (klusenbrood) : 19 cents voor 1 Pond; 9½ cents voor een half pond; 4 cents 95 voor 2 oncen (1 ons = 100 gr.) en 5 lood (1 lood = 1/10 ons); 2 cents 38 voor 1 once, 2 lood en 5 weight (onderdeel van 1 lood). Menagietarwebrood : half tarwe en half rogge : 14 cents, 7 cents, 3 cents 50 en 1 cent 75. Masteluinbrood : half witte tarwe en half rogge : 10 cents 31, 5 cent 16, 2 cents 58 en 1 cent 29. Roggebrood : 8 cents, 4 cents, 2 cents

en 1 cent. Een pond woog ongeveer 450 gr. en de gulden had een waarde van ongeveer 2 fr. 11 centiemen 64 (in 1832). Als we willen vergelijken zullen we zien dat het oorlogsbrood juist 2 ponden woog dus 900 gr. De vergelijking kan dus gemakkelijk worden gemaakt. Een maste-luinenbrood van de minste kwaliteit, wat ongeveer overeenkwam met de kwaliteit van een oorlogsbrood, kostte dan 0,44 fr. wat omgezet in de oorlogswaarde alleszins meer dan 4 fr. zou bedragen. Tijdens de oorlog betaalde men 2,45 fr. voor een brood.

Zware ziekten, mislukkingen van de oogst, sterften onder het vee teisterden land en volk en wel zo angstwekkend dat, de Omwenteling van 1830 wellicht ongemerkt ware voorbijgegaan ware de Hollandse bezetting zich niet blijven verdedigen in het Fort en waren door de Orangistische fabrikanten alle werkhuizen niet gesloten. Nauwelijks was ook die onweerswolk voorbij of de cholera meldde zich aan en het gemeentebestuur zag zich verplicht dringende maatregelen te treffen. Een huis werd gehuurd en voor het leggen en verzorgen der gebeurlijke lijders ingericht. Acht abelen bedden werden besteld met de nodige slaping. De heer Malcotten van Ledeberg aangesteld voor de verpleging en de weduwe Pieter Plas en mejuffer Catharina Bekaert van Gentbrugge voor de verzorging. Goddank was de plaag niet bijzonder zwaar voor onze gemeente en dreef ze weldra af om elders dood en verwoesting te gaan brengen.

Zo van vrees naar hoop, van oorlog en revolutie naar vrede, van vreugde naar lijden heen en weer geslingerd, kropen de jaren voorbij. Het was in die tijden dat de onverkwikkelijke historie zich afspeelde van de verkoop onzer Driesgronden; historie die jaren lang duren zou en veel wrok en mistevredenheid zou veroorzaken (zie "Plaats- en Straatnamen - Dries). Ten slotte zou het gemeentebestuur inzien dat het niet aan het goede eindje trok en dat het wel degelijk het geld dat die gemeentegronden opbrachten gebruiken kon. De Gemeenteschool werd gebouwd en er werd eindelijk een begin gemaakt met het kalseiden onzer bijzonderste straten.

Het gemeentehuis stond dan op de Oude Brusselse Weg, naast de doening van Van Houtte en daar was het dat de brievenbesteller (in 1842 was dat Jan Wijnkens die woonde in de Brugsepoortstraat die de ronde deed) dagelijks voorbijkwam terwijl hij zijn dagelijkse "wandeling" deed over Gentbrugge, Heusden, Destelbergen en Lochristi. Uit Gent vertrokken om 7 uur 's morgens was hij 's avonds rond 6 uur terug thuis.

In 1855 werd Van Houtte burgemeester. Die man waarover wij méér vertellen in "Onze Eregalerij" was niet, zoals velen menen, de eerste

tuinbouwer van Gentbrugge. Niet lang vóór hem had de bloemist Louis Hellebuyck, die in de Kouter woonde, van een kweker Mortier uit Gent, slechts voor 10 van dezen nieuwe Azalea Mortieriana, die hij tussen 1830 en 1834 gewonnen had, de fabelachtige som van 10.000 fr. betaald, zoals Frans De Potter het getuigt in zijn werk "Gent, de stad van Flora". Welke "liefhebber" zou dat doen? Welk beginnening zou zoiets durven? Hellebuyck was noch het een noch het ander. Hij was een grondig kenner van planten en tevens een knap handelaar. Zijn verwachtingen werden dan ook niet bedrogen. Voegen we er hier volledigheidshalve nog aan toe voor de liefhebbers die daarin belang stellen, dat de variëteit waar over het ging, heden nog, meer dan een eeuw nadien, nog steeds te Boskoop, in Holland, onder de benaming van Azalea rustique de Gand in de handel is.

Van Houtte was niet de enige, niet de eerste en in den beginne, ook niet de grootste tuinbouwer van Gentbrugge. Hij was eenvoudig anders, hij stond ontegensprekelijk véél hoger

Van Houtte bouwde zijn serren en legde zijn perken langsheen de Oude Brusselse Weg. Bloemist Gheldolf had de zijne waar later Martens zou komen, op de hoek van de Pontstraat en de Kerkstraat en langsheen de Brusselse steenweg zelf, aan de vroegere Posthoornstraat, kwamen er andere. Zo lag de wijk volledig en letterlijk ingesloten tussen bloemisten met hun planterijen. Verder naar het dorp toe, was het land en waar dat vrij kwam, lei Van Houtte er de hand op en daarbuiten waren er de lusthoven, buitenverblijven, kastelen die waakten over hun domeinen.

Bouwgrond was er niet, maar naar gelang Van Houtte zijn teelten uitbreidde tot aan de Kapellestraat en in de Bos en op de Kouter, waren meer en meer armen nodig en, als ons volk beter dan het Gentse bestand scheen tegen de ziekten die geregeld de stad teisterden is het zonder de minste twijfel grotelijks te danken aan de arbeid in open lucht die onze mannen in de tuinbouwinstellingen vonden

Wordt vervolgd.

VREUGDE IN HET KINDERSPEL.

Vele van onze eenvoudige kindervermaken zijn reeds in veler geheugen vervaagd en onze hedendaagse kinderen weten er niets van en als men er dan al eens over spreekt staan ze U spottend uit te lachen Wat een onnozelheid ... denken ze dan ... en, niets meer zeggen is dan nog het beste !

Wij integendeel, wij voelen nog de zoete herinneringen uit onze kinderjaren ! ... 't Waren geen tijden van weelde zoals heden en met een cent van moeder kon men zoveel spekken kiezen in het winkelke in onze buurt !.....

Al onze eenvoudige vermaken en spelen volgden elkander op volgens de maanden en seizoenen. We liepen in de gezonde lucht in de vrije, schone natuur met onze vliegers in de landwegels, we liepen en sprongen achter de meuleneirs (meikevers) in de meimaanden we liepen urenlang met onze hoepel door de straten van Gentbrugge we sporngen pieperkendruik over elkanders rug we kruppen in de bomen met een klemkoorde (klimkoord) om het hoogst ter afwisseling gingen we dan stekelvisjes vangen in de kasteelwallen en kleine sloketissen (salamanders,). We sporngen achter de schoenlappers (vlinders) en de glazenheren (waterjuffers) met een net gemaakt van een oud gordijn dat we van moeder kregen We gingen op zoek naar een Jantje-knik, een zwart beestje (een kolenbrandkerken, zegde men) en als men op zijn buik duwde begon hij te knikken we zochten de Lieve-Vrouwebeestjes, we lieten ze eens op ons hand kruipen maar lieten ze weer heel voorzichtig wegvliegen, want "ze deden zoveel goeds en vingen zoveel venijn" zei vader

We trokken naar de boeren op de hofsteden en vroegen een tak uit de oude vlier die naast de oude waterpomp stond om er een balpijp van te maken. Bij mensen uit de herbergen die we goed kenden gingen we vragen of ze geen marbels (knikkers) hadden van gebroken saffarkens; om te dienen als bal bij het marbelspel zochten we kersepitten van tussen de kalseidestenen op straat !

Och, er waren zoveel eenvoudige dingen die dienden om ons ter vermaken en die ons geen halve cent kostten !

We kunnen dit alles een herdenken, nu we oud geworden zijn, in de stilte van de winteravond nadat we de knop van radio of T.V. hebben omgedraaid omdat we het rhytme van "djing, djing" en het getingem-

tangel van muzieklawaai niet meer verwerken kunnen

Dan kan men nog genieten uit de beelden van onze jeugd, die als een visioen terug verschijnen achter onze gesloten ogen !

We zien ons opnieuw springen en lopen in onze vroegere bossen, plonzen met onze blote voeten in het heldere water van grachten en beken of hangend aan de overhangende takken van de oude wilgetronken naast de weiden en in de winter wat vermaak vonden we niet op de grote ijsvlakten van de Heusdense meersen of op de wallen van onze kastelen waarbij een oude stoel onze slede was ! Onze sneeuwmannen stonden te pronken op het dorpsplein, want we hadden er al onze kunstzin in verwerkt !

Met de Meimaand liepen we gans Gentbrugge af naar de kastelen met een versierde meitak en we gingen in de beken koekoekbloemekens trekken voor het kapelleken op de Achterdries, ik ben zelfs nog eens in de beek van Louis Bruyneel gevallen, doordat ik mij te ver moest rekken om ze te plukken en zo mijn evenwicht verloor !

We liepen de elskanten af om schone rechte stokken te snijden waarvan we fluitjes sneden in alle tonen; we kenden goed den "truuk" want vader had het ons aangeleerd als we op wandel waren.

Ook van de stengels van jong koren maakten we trompetjes want alles in de mooie natuur kon ons tot vermaak dienen. Met leemgrond van de Scheldedijken rolden we marmers en lieten ze drogen in de oven van moeders stoof !

We gingen bijennesten uitpeuteren langs de grachten, maar kwamen naar huis gelopen met wijfels van bijensteken ! ... en seffens naar moeders azijnfles om ons in te wrijven ! Bij storm en orkaan haalden wij uit de dreven met hele vrachten takken, die we naar huis voortsleepten voor moeders stoof of voor rijshout in de lochting (groententuin). Na de storm liepen we ook naar de boeknotdreve tot zelfs naar het beukenbos van Heusden om beukenootjes te rapen. Wat ik daar met de Heusdense boerenjeugd heb meegemaakt heb ik vroeger al eens verteld !

In de herfst trokken we naar de eikeldreven (nu Arthur Van Laethemstraat). Het was een brede aardeweg met vier rijen eikenbomen en we kwamen naar huis met een hele emmer eikels ! We maakten er kransen van voor de meisjes uit de buurt; hetzelfde deden we met de walnoten. Moegeflodderd zaten we dan 's avonds op de zulle te breien aan een koord. Ons materiaal was een leeg garenbobijntje met vier

nagelkens ingeklapt, een "bol sajette" en een breinaald en we waren aan 't weven !

We kochten 's zondags een "Zantje Wolle" (beeldverhaal gedrukt in Wallonië) van een cent en we konden daar zo schoon van vertellen aan ons kameraadjes in de lange, warme zomeravonden op de drempel van ons huisIeder wist wat anders te vertellen zoals van De Geleerde Kat, Blauwbaard, Sneeuwwitje of Roodkapje.

's Avonds bij het licht van de "quinquet" (olielamp) projekteerden we schaduwen op de muren met behulp van gewrongen en geplooid vingers, zoals een vogel in de vlucht, een gapende hond, een vlinder of een ganzenkopje. Om het hoogst bouwden we huizekens met oude speelkaarten, domino's in reken opgesteld deden we achter-eenvolgens tuimelen op de tafel, met een stuk spiegelglas zaten we in de zomer de jongens en grote mensen te "ambeteren" met de zon op verre afstand in hun ogen te laten schitteren !

Ja, we deden ook veel deugnieterij, maar die zullen we maar liefst verzwijgen, want we waren niet altijd engelkens, soms wel echte sloebers ! maar ach, ... het maakte allemaal deel uit van ons eenvoudig kindervermaak, dat zo lang duurde, waar geen einde aan scheen te komen !

Zo blijven ze de beelden uit onze kinderjaren ze zijn in ons geheugen gebeiteld ! voor altijd !

Onze jeugd was onvergetelijk, wondermooi een lange, heerlijke lente in onze levensjaren !!

Gerard Waeytens

HET GESTICHT SINT JOZEF

TE GENTBRUGGE.

Als wij de geschiedenis nagaan zien wij dat ten alle tijde de christelijke liefdadigheid, belangloos haar genezende, helpende, troostende hand geboden heeft aan de armsten onder de mensen, de zieken en noodlijdenden. Zieken en kranken vonden toevluchtsoorden; armen en behoeftigen daadwerkelijke steun bij de medemenssen. In hun buurt waren er altijd edele, offerende zielen te vinden, die nog de naastenliefde volgens de Goddelijke wet wisten te beoefenen. "Bemint elkander, bemint uw naaste lijk U zelve". Hoeven wij er aan te herinneren, aan die ontelbare geestelijke orders, die uitsluitend waren gesticht met het doel nog beter die plicht van naastenliefde in daden om te zetten? Is het nodig het boek der geschiedenis verder open te slaan, waar onze grote geschiedschrijver Marcus Van Vaerewijck schreef in zijn "Historie van België", dat in Gent alleen 9 hospita-
len, 3 huizen van uitzinnigen, één voor melaatsen en één voor wezen bestonden in de 16-17e eeuw. Moeten wij herhalen dat dit getal tot 21 gestegen was als de zesde uitgave van dit beroemd boekwerk in 1829 verscheen?. Is het wel nodig te spreken over de talrijke Broederschappen in onze kerken die toch uitsluitend charitatief waren en zijn? In het hoofdstuk over de "Rijke Claren" wordt daarover gesproken. Het is vermeldenswaard dat hier in 1228 deze Clarissen enkel tot doel hadden de noodlijdenden bij te staan en dat, om dit doel te bereiken door Broeders van St. Jan, een toevluchtsoord aan de Keizerpoort werd gesticht.

Wij lezen in het boek van pater De Jonghe "Gedecoreerde Geschiedenis-
ofte Kronijke van de Beroerten en Ketterijen binnen de stad Gent 1565-1585" en die der Franse Omwenteling, einde 1700, hoe de kloosters, kerken het moesten ontgelden en Godshuizen en hospitalen niet werden ontzien. Waren deze hulpbiedende centra vernield, de kleine kernen waar het christelijk geloof nog bloeide, de harten der mensen, zorgden er voor dat de arme sukkelaars toch het nodige van zorgen en bijstand bekwamen. Hebben wij niet geschreven dat in de primitieve tijden van het ontstaan van Gentbrugge hier in de "Oude Kluis" een kluizenares woonde met name Catharina de Carembroeck, die zich vrijwillig liet opsluiten en slechts haar kluis verliet om zieken en noodlijdenden, stervende en verlaten mensen, bij te staan en hun lijden te verzachten.

Rond de jaren 1900, tijdens mijn kinderjaren hebben wij gezien dat vooral op het platteland, waar heb- en ikzucht nog niet zulke verwoestingen hadden aangericht, iedere ongelukkige nog medelijdende harten vond, die in de mate van het mogelijke, en ter liefde Gods, hulp verleenden. De oprichting van bijzondere Godshuizen door het stadsbestuur van Gent had, het spreekt van zelf, goede kanten, maar men zal moeten toegeven dat, bijzonder onder het personeel, uit de liefde voor de arme, zieke of kranke, niet meer de nodige stuwkracht werd geput. Ook hadden de burgerlijke hospitalen, onder het volk, een slechte naam, al was die ten slotte toch onverdiend. Ik herinner mij nog zo goed welke beroering er was in onze oude buurt als iemand "naar het hospitaal moest". Niet dat dit laatste betekende de onvermijdelijke en vaak dichtbij zijnde dood, maar wel dat de arme sukkelaar werd onttrokken aan zijn gezin, zijn omgeving en het huisje waarin hij was vastgegroeid en daarvoor in de plaats kreeg, de ongezellige koude zalen met hun ellendige eenzaamheid en troosteloze verlatenheid. Men deed wel zijn best tegenover de zieken

doch men miste de grote liefde voor de evennaaste. Zou het daarom niet geweest zijn dat de gemeentebesturen in alle steden wecr de Zusters binnen hun Godshuizen en hospitalen hebben gehaald? Die toch hadden de alledurvende en alleskunnende, de allesvermogende, onbegrensde naastenliefde. Daar waar de zusters zijn, vindt de arme zieke toch iets dat hij alleen thuis dacht te hebben ... een begrijpend meevolend hart. Want bij ouders, kinderen, buren, waren de mensen toch nog het liefst van al; die verstonden, begrepen hun toch

Toen in onze gemeente Gentbrugge, de vreselijke cholera en pest dreigde de bevolking te decimeren, boden zich spontaan mensen aan om te helpen. De gemeente moest niet naar hulp zoeken, ondanks het feit dat iedereen heel goed wist hoe groot het gevaar was aan de verpleging dier zieken verbonden. Het Gemeentebestuur na de droevige dagen van 1865 benoemde dan twee ziekendiensters : weduwe Pieter Plas en Catharina Bekaert; kochten 4 bedsteden met de nodige slaping en stelde dokter Malcotten van Ledeberg aan voor het gebeurlijk verplegen der patiënten. In het Wethuis (gemeentehuis) zelve, gelegen in het Zwarte Hondstraatje (huidige Van Dijkstraat) zouden de zieken worden ondergebracht en een commissie bestaande uit de heren Pieter De Mey, Charles Van de Walle en Engel De Jaegher zouden zich met het algemeen toezicht gelasten. Geen arme bleef verlaten, geen zieke onverzorgd, geen weeskind zonder "een te hus" terwijl de armmeesters (de H;Geesttafels ook gezegd "den arme", nu een soort van onderlinge bijstand) wedijverden in edelmoedigheid met de inwoners. Toen in juli en augustus 1845 de gevreesde cholera zich het eerst op onze gemeente wierp vond zij ons bestuur en ons volk niet onvoorbereid en het was niet in het minst aan Jan Lampens, dagloner onzer gemeente, te danken dat zo weinig zieken hier aan de vreselijke kwaam bezweken. In 1865 verscheen op Gentbrugge in de Kouterstraat voor de tweede maal de pest en cholera. Op een tijdsspanne van 24 uren waren in de Lieve Vrouwehoek al de inwoners aan deze verschrikkelijke ziekte gestorven. De edelmoedige jongelingen Désiré en Jozef Hellebuyck die er rechtover woonden waren de moedige zielen die de overledenen op een kruiwagen naar het kerkhof voerden. Na het verdwijnen van deze vreselijke plaag werd er een Onze Lievevrouwekapel in deze buurt opgericht (verdween in 1960).

Gentbrugge had na veel ellende een overeenkomst gesloten met de stad Gent, volgens dewelke onze zieken en kranken in de stedelijke instellingen konden worden ondergebracht, maar klein was het getal dergenen die van de gelegenheid gebruik maakten. Dat betekende immers "weggaan van huis" en dat was voor onze mensen het zwaarste offer. Wie beschrijft de ellende die door vele stumperds koppig werd afgebeten omdat ze "niet weg wilden".... Wie vertelt ons de vrijwillig aanvaarde, maar daarom niet minder zware, ja verpletterende last opgenomen door hen die liever dan hun dierbaren weg te sturen, in ellendige toestand bleven leven als vader, moeder of een ziek kind maar thuis kon blijven In de meeste gevallen handelden de mensen totaal verkeerd, maar wie begrijpt hun beweegredenen niet? ... Ach, was er te Gentbrugge maar zo een gesticht waar we alle weken, zelfs alle dagen, onze zieken konden bezoeken, dat zou toch wat anders zijn! Hoe dikwijls hebben edelmoedige zielen, de dames onzer adellijkste families te Gentbrugge, de leden van het Armbestuur, de bezoekers van St. Vincentius à Paulo, de dokters, de vroedvrouwen, de geestelijken, die hartewens niet gehoord!! De eerwaarde heer pastoor Bouckaert tobde reeds lang er over hoe hij daarin redding zou brengen, hoe hij leniging zou vinden in die schijnbaar hopeloze toestand

Te dien tijde was er nog geen straat (rond 1880) tussen kerk en het

station, alleen een grote brok grond die dra toch tot bouwgrond zou worden aangewend.

Nota : Die bovengenoemde grote brok grond lag hier al eeuwen en was een dorre, steriele landstrook op een oude kaart van 1840 genaamd "De Hongerijen", een zandachtige bodemglooiing, 8 meter boven de zeespiegel. Door deze onvruchtbare streek waren reeds in 1500 twee straten doorgetrokken : de Hongerij of Ongerijstraat en de Statiestraat later genaamd de Kapellestraat in de verlenging van de Kerkstraat. Geleidelijk verhief zich het landschap verder tot aan het "Bergje" waar eens de windmolen stond van de weduwe De Munter aan de kruising van de Fred. Burvenichstraat met de Oude Brusselseweg. De Hongerijstraat (nu Em. Hielstraat) getrokken door de landstrook de Hongerijen komt waarschijnlijk voort van het woord Honger en Rijen, wat dan zou betekenen "honger" of gebrek aan "rijen", stromend water, van rijtgracht, rietgracht; zie het Westvlaams "Brugse Rieën" (wallen); dus land zonder water, droog land waar weinig vruchten kunnen groeien. Op dit land kon alleen wat armtierige rogge groeien, m.a.w. slecht land dus.

De Kapellestraat noemde men vroeger "De Statiestraat". Zie hier waarom. Aan het begin en einde van de Kapellestraat stonden vroeger, vóór een honderdtal jaren een kapelleke op de hoek der straat. De ene kapel aan de samenkomst met de Em. Hielstraat (de vroegere Ongerijstraat) noemde men Hoste's kapelleke daar bakker Hoste, die er rechtover woonde het kapelleke verzorgde. Aan het andere einde van de straat, aan de samenkomst met de Kerkstraat noemde men het Coene's kapelleke daar Coene er een grote bloemisterij had en zijn dochters het onderhouden van het kapelleke op zich hadden genomen. En nu komen we aan de betekenis van het woord "Statiestraat". Men moet nml. weten dat vroeger wanneer een begrafenis een kruispunt voorbij kwam er werd stil gestaan met het lijk tot de priesters het "lijk kwamen afhalen". Het was dus een statie of stilstand (bemerkt statie in de Kruisweg). Dit gebruik bleef heel lang bestaan aan de twee kapellekens, vandaar de naam Statiestraat (straat waar men stilstand met het lijk bij een begrafenis aan iedere hoek waar een kapel stond).

De landerijen en de meers van het latere Gesticht waren gescheiden van de overige akkers door een wegel genoemd op zeer oude kaarten als "Vlugge Wegel". In onze kinderjaren noemden wij deze wegel "Het Reetje". Het was in de middeleeuwen een scheidingslijn tot waar de St. Baafsabdij ceinsrechten belegde op de voortbrengselen van het land. Het Gesticht werd opgetrokken op de landstroken Sectie B. 76-73-74-75 - 317-316-315 die tot 1840 toebehoorden aan Audenaert Julian Joannes advocaat te Gent en de Heer Blommaert-Dufour eigenaar op de Oude Brusselseweg. Later kwamen deze gronden aan de Heer Philippe Van de Velde.

De heer pastoor sprak de eigenaar van de grond aan. Laat een straat trekken door uw grond van het station tot aan de kerk en ik koop 4 hectaren van die grond om er een hospicie te bouwen ... Zo sprak ongeveer de priester tot de eigenaar. Mijnheer Blommaert ging op het voorstel in. De "Hospiciestraat", later genoemd de Gestichtstraat, kwam er. Maar bij de pastoor was het toch niet alleen om het Godshuis te doen; hij had nog andere bekommernissen. De ongelukkige schoolstrijd was losgebroken en de vrije school werd geboren. Leerkrachten waren daartoe nodig en wellicht zou het kloosterorder dat het Gesticht zou bedienen tevens elementen kunnen zenden voor het onderwijs der kinderen. De geldelijke kant was er evenwel een zéér zware. Toch, door de edelmoedigheid van de weledele heer Philippe Van de Velde-Verhaeghe-De Naeyer kon het plan worden verwezenlijkt.

Op 10 oktober 1881 werd officieel het St. Jozefgesticht ingewijd. Het zou worden bediend door de zusters van de H. Vincentius van Waarschoot. Een gedenksteen in de voorgevel naast de ingangsddeur vereeuwigt dat gebeuren; spijtig dat dit opschrift enkel en alleen in het Latijn is opgesteld. Daarom geven wij bij de oorspronkelijke tekst ook de Nederlandse vertaling.
Beide luiden dan als volgt :

Hospitium hoc ope pœaen. Dom Philippe Van de Velde-Verhaeghe
de Naeyer.

Ch construxit. H.A. Bouckaert Pastor in Gentbrugge.
Anno 1881.

Dit ziekenhuis, met de steun van de weledele Heer Philippe Van de Velde-Verhaeghe de Naeyer, tot Christus oer opgericht door H.A. Bouckaert, pastoor van Gentbrugge in het jaar 1881.

Vier zuster begonnen hier hun heerlijke taak; de verpleging der arme zieken en ouderlingen van beide geslachten en het geven van onderwijs aan de kinderen van de parochie. Voor de begoede ouderlingen werden enkele private kamers voorzien.

Die eerste pioniers waren : Eerwaarde Moeder Marie-Jozef (die te Gentbrugge overleed in 1898), met de eerwaarde zusters Gabriële, Norbertine en Margriet-Maria. Deze laatste werd speciaal met het onderwijs gelast en we zullen ze nog ontmoetten in het hoofdstuk handelend over "Het Vrije Onderwijs".

Wij houden er aan de brave zusters hier onze gemeente dank te zeggen, niet alleen voor alles wat ze voor vorming onzer jeugd gedaan hebben maar ... ook en het minste niet voor de kostbare inlichtingen over de stichting van het St. Jozefsgesticht te Gentbrugge, die zij ons in 1930 en 1942 resp. 49 en 61 jaar na de stichting ons hebben ter hand gesteld. Ook een bijzondere dank aan Moeder Margriet, die mij alle vroegere inlichtingen gaf, aan de zusters Celesta, Huberta, Colomba, Maria, Paula e.a. met de eerwaarde moeders Marie-Madeleine, Marie Aloysia (namens Gerard Waeytens oud-leerling der school in 1905).

Dit klein groepje van vier bij de stichting was in 1930 aangegroeid tot 55 terwijl er dan ongeveer 200 oudjes, kostgangers en zieken in het gesticht verbleven.

In het begin was dokter De Coninck van Ledeberg met de geneeskundige hulp belast. Later kwam de heer dokter Van de Weghe, die wij nog goed gekend hebben. Het gebouw was dan begrijpelijkerwijze niet zo groot als tegenwoordig. Als men op de koer waar vroeger het neerhof stond rondkijkt kan men zich het best een gedacht vormen. Aan de scheidingsmuur naast de oude wasserij en neerhof stond nog het rouwkapelleke dat dagtekende van 1887; men noemde het dan het dodenhuisje. In het midden van de voorbouw langs de straat had men een kapelleken, waarvoor de schrijnwerker Charles Piens van Gentbrugge een eerste, klein altaar maakte. Mevrouw Lefèvere de Tenhove bij een eerste bezoek, vond de muren van de kapel te naakt en stuurde ter versiering ervan een mooi schilderij, de "Aankomst der Wijzen" voorstellende. Dit schilderstuk prijkte nadien in de grote gang, bij de trap, in het nieuwe deel der kostgangers (nu afgebroken). In 1887 werd de eerste vergroting nodig. De rechtervleugel werd verlengd en dan kwam de gekende gang waarin de kamers van 1 tot 15 uitgeven. Daar die uitbreiding noodzaakelijk door het steeds aangroeiend aantal zieken, moesten de andere instellingen volgen; boerderij, stallingen en washuis werden vergroot. Al deze werken werden uitgevoerd door de aannemers Bernard Vercruyssen en Charles Piens.

Enkele dagen na de inwijding stuurde het gemeentebestuur een eerste patiënt naar het gesticht. Het was een oude sukkelaar, die alleen kluisde in een armtietig huisje en geen bestaansmiddelen had. Hij werd met vreugde door de zusters ontvangen. Stilaan volgden anderen en daaronder waren er die niet zoals de eerste volledig onmachtig waren tot werken. Ze genoten vanwege het Armbestuur een kleine toelage die zij graag aan het klooster voor hun onderhoud afstonden, maar tevens konden zij, door wat akkerwerk of wat stalwerk te verrichten, van datzelfde klooster een paar centen krijgen die zij dan naar willekeur konden gebruiken. Zij woonden tezamen in een afzonderlijk gebouw, waar zij hun slaapzaal en hun eetzaal hadden. Gans die doening, met de stallen en de schuren erbij heette men "de boerderij".

Stilaan kwam tussen de gemeente en het gesticht een overeenkomst tot stand, volgens dewelke dit laatste, tegen een voorziene vergoeding, al de mensen die het Armbestuur zond, zo vrouwen als mannen, ook wel kinderen, opnam en verzorgde.

Maar ... hoe het gekomen was? ... Wie zal het ons zeggen? ... In het jaar 1891 en wel op 9 november 1891, was de schuld van de gemeente tegenover het gesticht reeds geklommen tot 9.849,50 fr. en van betalen kwam niets in huis. De zaak werd voor het gerecht gebracht. Onderzoek na onderzoek volgde en jaren gingen voorbij tot de gemeente toch besloot het geding te doen stopzetten en met het klooster tot een overeenkomst te komen. Zij stelden dan het volgende voor : de Gemeente zou onmiddellijk 1/6 van de totale schuld betalen verhoogd met de intrest, gerekend aan 4 %, vanaf de dag van het dwangbevel en dan 5 jaar achtereenvolgens, ieder jaar 1/6, vermeerderd met 4 % intrest, dit alles vermeerderd met de kosten van het geding. Om daar te komen had men gemeend twee jaar lang te moeten procederen

In 1894 werd de aannemer Charles Mortier van Ledeberg gelast met de vergroting van de keuken met de daaronder liggende kelders en de daarboven bestaande kapel. Voor deze laatste schonk de heer Van de Velde in 1898 de twee zijaltaren, door Albert Synave uit Gent, gesneden. In 1902 schonken vrienden en weldoeners van het gesticht een passende Kruisweg en de heer Van de Velde-Verhaeghe de Naeyer vervulde de stoffering door de kapel te laten schilderen (8.000 fr.) en er een mooi beeld te installeren van het H. Hart van Jezus en een van de H. Theresia, patrones zijner echtgenote. Verder bezorgde hij ook een schilderij de H. Familie voorstellend en tal van andere voorwerpen.

Ondertussen was de verzorging der zieken niet blijven stilstaan. Dokters De Baets, De Buck en Van der Linden hadden met succes de eerste heelkundige bewerkingen uitgevoerd en de genezen zieken brachten einde en verre de mare dat Gentbrugge een waar "geneeshuis" rijker was. Van dan af waren zalen en ziekenkamers steeds bezet en zelfs gebeurde het meermaals dat aan de vragen der mensen niet steeds kon worden voldaan; ze moesten wachten tot de zieken genezen en er kamers vrij waren. Waar was de tijd toen men zich "dood schrok" als er sprake was van "naar het hospitaal te moeten"

En opnieuw waren uitbreidingen noodzakelijk.

Bouwmeester Vaerewijck werd met het opstellen van een plan gelast en in 1896 werd de aannemer Bertin gelast tot het bouwen van de nieuwe ziekenzalen en de operatiezalen, loodrecht op de verlengde gang van de verbouwde rechtervleugel. De heer P. Callaert plaatste de waterleidingen met nieuwe stelsels voor de toiletten, de zit- en stortbaden; Jef Legrand het verwarmingsstelsel, terwijl G. De Rijckere de stoommachine en de dynamo plaatste die de ganse inrichting van elektriciteit moesten voorzien. Deze elektrische installatie werd uitgevoerd onder een spanning van 110 volt met accu-

mulatoren, de leidingen aangelegd in houten, gegroefde latten.

(Op Gentbrugge was nog geen elektrisch net voor distributie).

Een hele tijd zouden al deze verbeteringen volstaan.

De dokters Van de Weghe en Van der Linden deden wonderen en dankbaar verspreidden de uittredende zieken de faam van het Gesticht en van zijn personeel.

Tot dan toe waren de zieke kinderen bij de volwassenen ondergebracht maar in 1913 kwam ook daarin verandering want een speciale kinderzaal werd ingericht boven die der vrouwen. Hier moeten wij dank zeggen aan het nederig zusterken Maria bijgestaan door Mietje De Vogelaere, die jarenlang de kinderen verzorgden en dit alles niettegenstaande het lastig werk, nog immer met een vrolijk gelaat met de kinderen wist om te gaan.

Met al die veranderingen, die trouwens uitbreidingen waren, was de verouderde verwarmingsinstallatie volledig overlast en deze werd dan ook vernieuwd in 1925 door de heer Vincent van Ledeberg en aangevuld door leidingen naar de kapel, het deel der kostgangers, de spreekplaats, de naaikamer en de studiezaal. Gans deze inrichting werkte dan onder stoomdruk vanuit een Mahyketel onder 7 atmosferen. Met het bijplaatsen van radiatoren naar de "Nieuwe Bouw" had men in volle winter geen voldoende warmte meer in de lokalen, gezien de grote lengte van het buizenet en de overbelasting van de stoomketel. In 1932 kwam er een oplossing toen de firma Gerard Waeytens aangesteld door Eerwaarde Moeder Margriet, al de voorkamers beneden en boven van het Centraal gebouw met de "Nieuwe Bouw" daarnegen van nieuwe dikkere leidingen voorzag en afzonderlijk gevoed werden met een warmwaterketel gestookt met kolen. Een tweede afzonderlijke ketel bediende de beneden- en bovenkamers van de verbindinggang naar de operatiezalen, alsmede de kapel en de kamers langs de kant van de boerderij. Terzelvertijd werd ook gans de elektrische installatie door Gerard Waeytens vernieuwd en de elektrische stroom van 110 V. naar 220/440 volt gelijkstroom nu aangesloten aan de elektriciteitsmaatschappij Gaselec. De stoommachine werd ditzelfde jaar met de dynamo en de accumulators uitgedrooken.

De buitengewone uitslagen door de heer dr. Van der Linden bekomen zelfs in waarlijk hopeloze gevallen, de uitnemende zorgen der zusters, deden einde en verre, tot uit het Franse noorden toe, patiënten toestromen. Er was niets aan te doen. Men moest opnieuw uitbreiden!

In 1938 werd gans de achterbouw volledig vernieuwd en gemoderniseerd. Aan de meest strenge eisen van de wetenschap werd voldaan. De bezoekers die het oude gesticht hebben gekend, staan nu eenvoudig stom van wat daar is verwezenlijkt. Hij vindt er niet meer dat angstig, bedrukt gevoel dat hem overviel als hij vroeger de zalen binnentrad. Alles stemt er nu, zo niet tot blijheid en vreugde, dan minstens toch tot kalmte, tevredenheid en rust die de waarborgen zijn van een blijvende genezing.

Dr. Van de Weghe verliet het Gesticht en na hem ook dr. Prof. Van der Linden die tot rond 1940 zijn zware taak had vervuld. Ze werden opgevolgd door de beide zonen Harold en Paul Van der Linden. Oog- ziekten werden er verzorgd door dr. J. Van Canneyt en oor-, neus- en keelziekten door dr. Dreesbeke beiden van Gent.

30 maart 1934 was voor het Gesticht een heuglijke dag want dan werd aan de nakomelingen van de familie Van de Velde de laatste huurpacht, lopende over de maanden oktober 1934 tot en met maart 1935 betaald en tevens de ganse inrichting afgekocht (dit was reeds in 1931 akkoord gekomen bij een bezoek op Goede Vrijdag bij de nakomelingen van Van de Velde door Moeder Margriet, de geestelijke be-

stuurder Aloïs Van de Rostyne en Gerard Waeytens die hen begeleidde). De vereniging zonder winstgevend doel, door de zusters gesloten was voortaan meester in eigen huis.

Toen de Jef Van der Meulenstraat dwars door de akkers en de weiden van het Gesticht werd doorgetrokken, verloor de inrichting een zéér groot gedeelte van haar vroeger gepachte gronden. De boerderij verdween volledig. Dat was trouwens ook een goede oplossing. Zuster Cornelia ging door hoge ouderdom op rust en daarbij waren er geen kostgangers meer in dezelfde voorwaarden als in het begin.

Waar is de tijd toen de jonge zusterkens nog het koren kwamen binden en in oppers zetten op de toenmalige akkers van het Gesticht!... Toen men de stoommachine hoorde puffen op verre afstand in de winter Toen peren, appelaars en kersebomen bloeiden in volle pracht in de droven naast de "Engelse Hof" eens aangelegd door de grote, beroemde tuinbouwarchitekt Fred. Burvenich Toen de wit-zwart gevlekte koeien nog graasden op de weide recht over het Gesticht waar later de scholen werden gebouwd Sedert de laatste 50 jaar is er veel veranderd in het Gesticht en binnenkort zal er niet veel meer overblijven van de vroegere oude gebouwen, want het oude gedeelte van het klooster werd afgebroken op 15 juli 1977 en de nieuwe grondvesten liggen er sedert 8 augustus 1977 en de nieuwe kapel werd ingewijd..... Ja, de tijd is niet blijven stilstaan!.....

De Congregatie der Zusters van de H.Vincentius à Paulo werd te Waarschoot op 3 mei 1840 gesticht. Ze had tot doel de verpleging van arme zieken en het geven van onderwijs. Van in het begin, 't is te zeggen van af 1881, werden de scholen hier ter plaatse door de zusters bediend. Meer uitleg daarover in het hoofdstuk over "Het Vrij Onderwijs te Gentbrugge".

In 1915 gingen de meisjesscholen over naar de nieuwe lokalen in de Gestichtstraat (gebouwd door Bauwens en Dauwe) waar in 1930 het patronaat door Gustaaf Vercruyssen gebouwd werd.

Buiten het moederhuis te Waarschoot en het St. Jozefgesticht te Gentbrugge heeft de Congregatie nog onderwijsgestichten te Mullem (19 maart 1906), Belsele (23 augustus 1911), Heurne (21 september 1921), Gentbrugge St. Eligius (25 augustus 1925), Lozer (6 september 1942).

Het Gesticht te Gentbrugge werd achtereenvolgens bestuurd door :

de Eerwaarde Moeders : Marie-Josepha, alhier overleden op 19 juli 1898,
Renilde, die hier overleed op 8 april 1900
Marie-Madeleine vanaf 3 mei 1899 tot 1924

van dan af veranderde het Bestuur alle 6 jaar zoals in de H.Regel voorzien.

Marie-Aloysia van 1924 tot 1930
Marie-Margaretha van 1930 tot 1936
Marie-Wivina van 1936 tot 1941
Marie-Amedee van 1941 tot 1947
Marie-Engelbertha 1947 tot 1953
Marie-Veronica van 1953 tot 1959
Marie-Amedée in 1959 herkozen tot haar dood in 1963,
Marie-Landrada van 1963 tot 1965 (afgetreden wegens ziekte)
Marie-Dionysia van 1965 tot 1969
Marie-Gislina van 1969 tot op heden 1977.

Als geestelijke bestuurders traden op :

Z.E.H. Bouckaert, pastoor van Gentbrugge van 1881 tot 1890;
Simons, pastoor te Gentbrugge van 1890 tot 1898;
Ange Buysse, pastoor te Gentbrugge van 1898 tot 1932;
Van den Driessche, rustend pastoor van het Strop van 1932 tot 1938;
Van Vaerenbergh, pastoor te Gentbrugge, van 1938 tot 1956;
als extra-ordinarius fungeerde E.H. Frans De Hovre;
Van den Daele van 1956 tot 1966 en Schotssaert.

Hier vermelden wij uit dankbaarheid voor de aankoop van het Gesticht St. Jozef de Z.E.H. Alofs Van de Rostyne, Bestuurder van het klooster van St. Vincentius à Paulo te Waarschoot, geboren te St. Laureins op 13 februari 1852; priester gewijd op 22 december 1877; coadjutor te St. Jans-Hemelveerdigem op 18.1.1878, onderpastoor te Beveren op 23 mei 1881; onderpastoor te Waarschoot op 1 februari 1886; Algemene Bestuurder der Zusters van de H. Vincentius à Paulo te Waarschoot op 2 juni 1893. Overleden te Waarschoot op 12 oktober 1938. Dank aan de grote weldoener. Zijn ziel ruste eeuwig in vrede.

Brengen wij dank aan al de zusterkens die hier in het Gesticht sedert de stichting met zulke ijver en liefde, getrouw aan hun Heilige Regel, het grote apostolaat hebben verricht. Velen van hen blijven nog in ons geheugen voortleven als de grote weldoeners onzer kinderjaren toen wij bij hen ter schole liepen; die onze zieken verzorgden, wat troost en vrede brachten bij de stervenden. Namen nemen durven wij niet uit angst er enkele te vergeten. De Heer geve hun de eeuwige beloning!

Gij, die op het kerkhof komt, blijf een ogenblik staan bij het eenvoudig kruis dat boven hun gemeenschappelijk graf verheven staat. Hier rust hun stof en as tot de dag der Opstanding. Hier liggen ze begraven de edelmoedige zielen die U misschien hebben verzorgd en bijgestaan in ziekte of verlatenheid, die U licht en troost brachten, die U onderwezen en aan wie gij uw opvoeding te danken hebt. Schenk hen een gebed uit nederige dankbaarheid.

Gerard Waeytens.

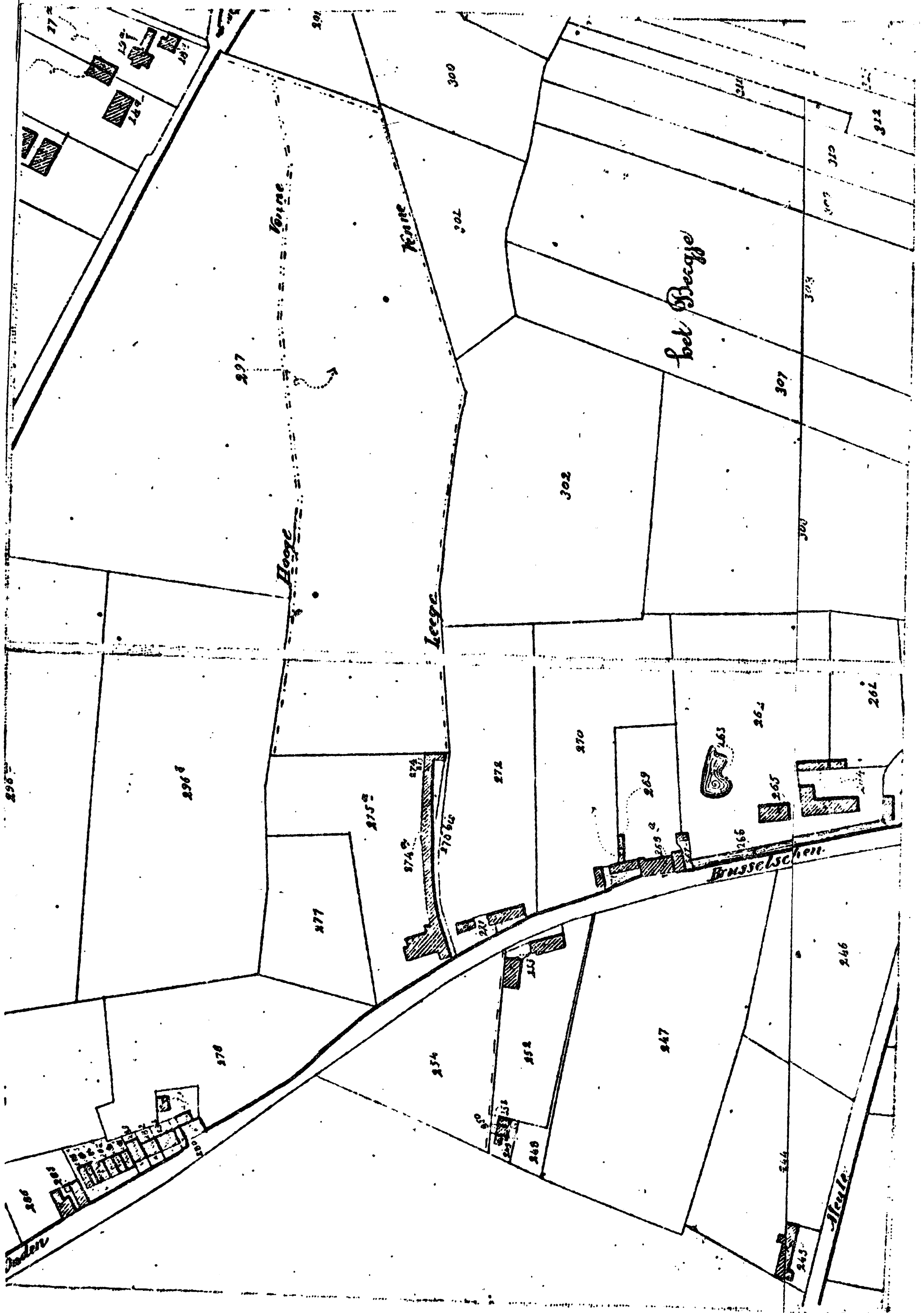
N.B. Uittreksels overgenomen uit het Geschiedkundig werk van onze overleden vriend, Richard Van Damme.

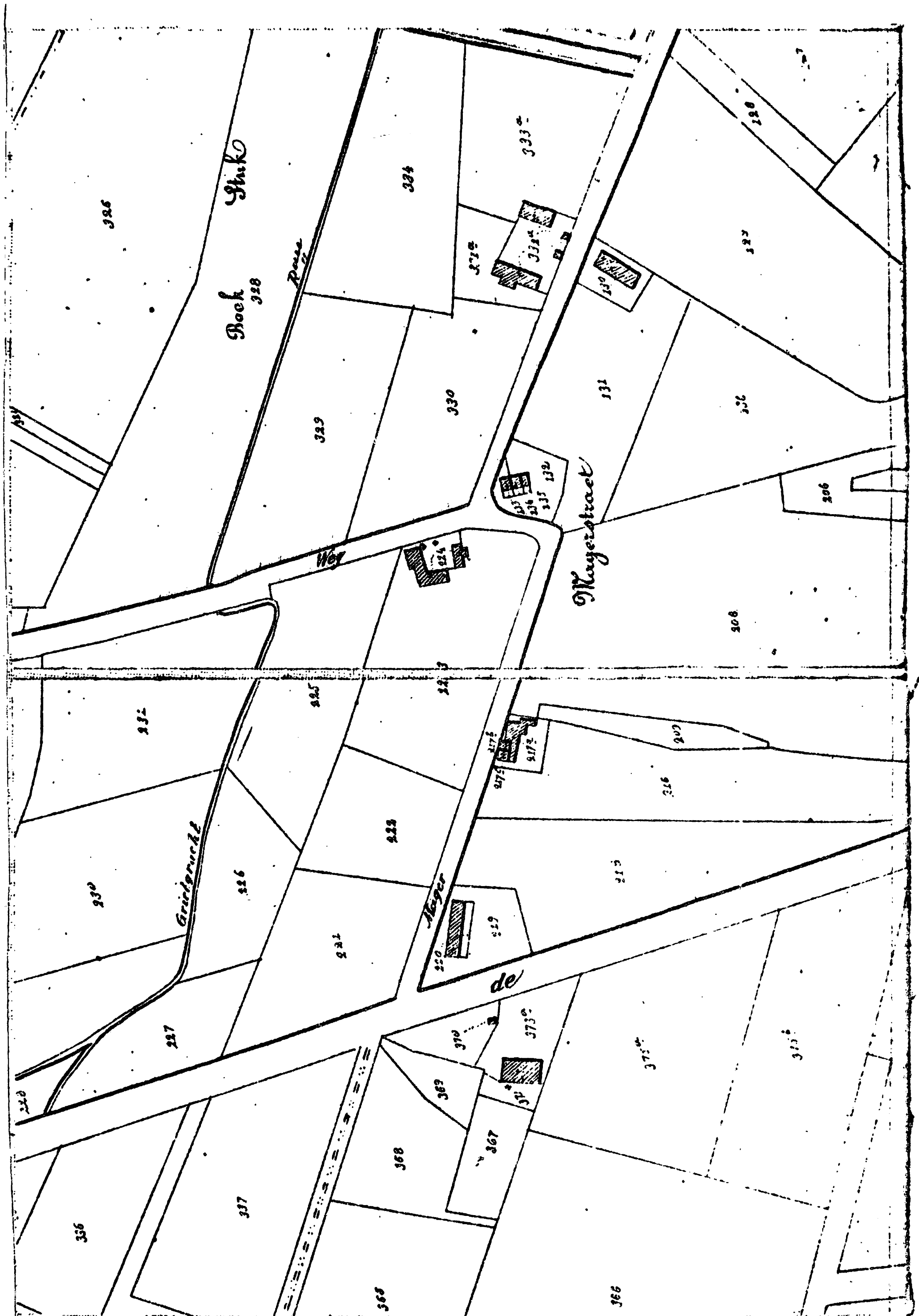
De inzegening van de nieuwe Sint Jozefskapel door Monseigneur Van Petegem, Bisschop van Gent had plaats op Sint Jozefsfeest van de 19 maart 1976.

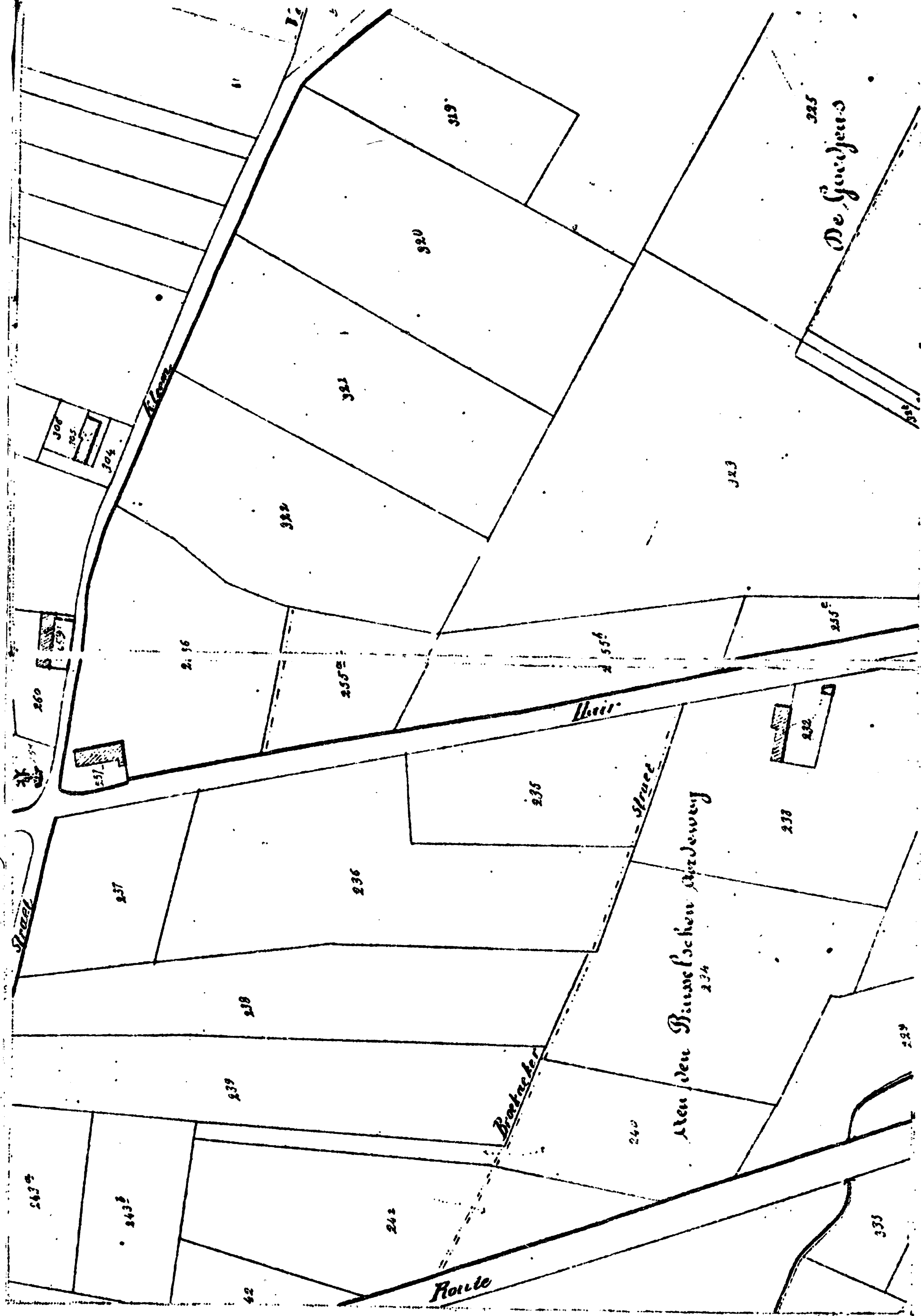
Z.E.H. Kanunnik A. Lerno schonk de klok.

INDIEN DE HEER HET HUIS NIET BOUWT
BOUWEN VERGEEFS DE KNECHTEN.

+++++

In dit nummer van ons tijdschrift drukken wij de volgende zes vakken van het plan over; I II en I2;-I I8 en I9;-I 25 en 26.

Dit deel van Gentbrugge vooral de vakken II en I2 bevat de gronden die voor het grootste deel aan de familie Blommaert-Dufour toebehoorden. Tussen Kerkstraat en Oude Brusselse weg was nagenoeg de volledige oppervlakte eigendom van de genoemde grondbezitters. Hier volgen de betreffende kadastrale nummers: 290, 293, 294, 288a, 289a en b (deze liggen in de vakken I -3 en 4, zie vorig nummer van ons tijdschrift).

Verder 287 (79,30a), 296a en b (214,00aren en I49,90 aren), 297 (466, aren). tussen haakjes geven wij telkens de oppervlakte in aren).

Het laatste is een uitgestrekt perceel waardoorheen een landwegel, de Hoge Venne, loopt, terwijl het aan de zuidrand begrensd is door de Lage Venne, beide wegels geven uit op een kortere wegel die naar de splitsing van Kerkstraat en Statiestraat (later Kapellestraat) leidt.

Op deze Lage Venne stond rond I840 de oliepletmolen van Naudts bewogen door stieren.

Nog andere percelen van dezelfde eigenaars zijn: 298 tot 308 (het Bergje) met een gezamenlijke oppervlakte van 7ha32a, ook de nummers: 310 (62,50a) 312 (52,60a), 314 (118,70a), 315 (77,00a) en 316 (32,00a).

Aan de oostkant van de Oude Brusselse weg 267 tot 273 (4,90a).

Kleinere bebouwde percelen: 281 (1,40a), 282 (1,40a) en 283 (1,20a), terwijl westwaarts van dezelfde weg nog 244 tot 247 (samen 245,50a) liggen, benevens 252 (25,70a) en 253 (3,60a).

Het perseel 245 was omstreeks I900 de hořstede van Gustaaf Bruyneel.

Van de gronden die aan andere eigenaars toebehoorden vermelden wij enkel : 284a tot f (6,70a) eigenaars: weduwe Van Boterdaele en kinderen, winkeliers te Gent, en verder 274a tot 280 (159,00a) van Hortensia Verschaffelt te Gent.

De belangrijke grondbezitters Blommaert-Dufour die te Gentbrugge over 53ha 07a 40ca beschikten, telden ook twee schepenen onder hun leden.

Derhalve geven wij hier omwille van de duidelijkheid ook de familiebetrekkingen. In de acht tiende eeuw ging de Gentse familie Dufour terug op de volgende personen:

ADRIANUS DUFOUR x MARIE VAN HOUTTE

JOANNES BAPTIST DUFOUR x PETRONILLA DE MIL

JOANNES DUFOUR

AMANDUS DUFOUR

PETRONILLA DE MIL

(+Gent 4-I-I840(57j))

+Gent I3-I2-I845(72j)

+Gent II-6-I847(66j)

De laatste drie personen werden te Gentbrugge begraven in het graf 222, dat is in de lijst van J. de Saint-Genois N° 45 (zie ons jaarboek I977 blz. 50)

Maria Joanna Dufour huwde met Ludovicus Joannes Blommaert (9I-I-I784, + 26-4-I864). Deze laatste was raadslid te Gent. Door het huwelijk ging het bezit na de dood van Amandus over op de familie Blommaert.

De ouders van L.J. Blommaert waren: Laurentius Ludovicus Blommaert en Anna Catharina Van Meerbeeck.

Uit het huwelijk Blommaert-Dufour werd Jan Baptist Blommaert geboren, deze was kerkmeester te Gentbrugge en eerste schepen van I846 tot 6-I0-I854, toen overleed hij op 45-jarige leeftijd. Hij ligt begraven in het graf der Dufours.

Ludovicus Jan Blommaert had ook een natuurlijke zoon die hij erkende en die de naam kreeg Joannes Ludovicus Blommaert (9Gent 5-II-I832 + Gentbrugge 22-6-I894), deze halfbroer van Jan Baptist Blommaert was schepen te Gentbrugge van I864 tot I875. Het graf der familie Blommaert draagt het nummer I44. Nochtans was de vader van Ludovicus Jan, oorspronkelijk bij de oude kerk begraven (zie lijst J. de Saint-Genois N° 32 in ons jaarboek I977 blz 42).

De percelen 259 tot 266 (Iha 22a 50m2) waren eigendom van Edouardus Franciscus Onghena, voorzitter der Bank van Vlaanderen te Gent,

Dat . . . geheel met prachtige tuin (heden bestaat nog het gebouw 265) ging later over op K.J.L. Blommaert die daar verbleef tot zijn overlijden.

Op de hoek van de Oude Brusselse Weg en de Kleemstraat (nu Frederick Burvenickstraat) bevond zich de windmolen van de Weduwe De Munter en kinderen, Petrus, Joannes molenaars, op perceel B258 is de molen aangeduid, op perceel 257 stond het molenhuis (in 1910 bewoond door Jan De Kneef rozenplanterij) molen en molenhuis hadden een oppervlakte van 13a 90ca. Ten zuiden van de Molenstraat en Kleemstraat waren eveneens de percelen 256a en c, 243, b alsook 237 en 238 samen 3ha 48a 50 m2 eigendom van Blommaert-Duifour.

Ten zuiden van de vorige gronden treffen wij het bezit aan van een andere familie, nl. de familie van Bernardus, Franciscus, Josephus Hamelinck, hij was in het bezit gekomen van het Braemkasteel door 't huwelijk met Maria du Rot, uit dat huwelijk waren twee dochters geboren nl. Maria Octavie en Chantalle Anaïs Anne. De eerste huwde met Ludovicus Lauwick op wie het Braemkasteel overging. De tweede dochter trad in het huwelijk met Joannes Albertus Dekeyser die het kasteel op de Dries (hoek Kleemstraat) verwierf.

Ten tijde van het kadastraal plan weren hun bezittingende volgende:
B.F.J. Hamelinck; A 22 tot 25,28,29,53,64,II7,II8,I8I,5I2.
sectie B 8I,86, tot 90,96,I00a tot I03,3I8 tot 320 met een totale
oppervlakte van I7ha IOa .De gronden van sectie B vindt men op de
vakken I I9 en 20 van ons plan(I 20 maakt deel uit van ons tijdschrift
nr 29),deze gronden liggen langs de Kleemstraat.Sectie A zal in latere
nummers van ons tijdschrift afgedrukt worden.

Meer uitgedrukt was het bezit van L. Lauwick-Haemelinck, nl. 5Iha95a70m2
sectie A 26,27,I06,I07,I08,I63,I63,I67,I68,I69,I88;503,520,
sectie B 79,80,I04;totII2,II4 tot I45,I48 tot I54,204 a,255b,323 tot
334,337,377b. In sectie B behoren daartoe het Braemkasteel en de omlig-
gende gronden tot aan de Oude Brusselse Weg, dus in de vakken I 26 en
I 27, en verder naar het zuiden.

In tegenstelling daarmee bezat J.A. Dekeyser-Haemelinck slechts 9ha 57a 20m2 nl:B 205 tot 209 en 22I tot 23I dat zijn percelen langs de Grietgracht tussen de Brusselsesteenweg en de Oude Brusselse Weg, alsook gronden ten zuiden van de Magerstraat.

Een andere belangrijke grondbezitter was Norbertus Maria Jacobus Eggermant, notaris te Gent, zijn bezit te Gentbrugge had een oppervlakte van 62ha 32a 30m², daarvan zien wij op vak I 25 slechts de nummers B 367 tot 375a (oppervlakte 1ha 69a) ten westen van de Brusselsesteenweg en ten zuiden van de Naeyerdreef. De grafsteen van zijn echtgenote Sophie Francisca Geeraert, wordt vermeld in ons jaarboek 1977 blz. 36

Ten slotte vermelden wij nog enkele kleinere eigenaars:

254 (46a 10m2) Franciscus Dauwe, geneesheer, Gent.
 248 tot 251 (920 m2) Wwe S. Van Laethem, en kinderen, Ledeberg.
 243a (44a 90m2) Leo Vangeersdaele, politiecommissaris te Gent;
 239 en 241 (2ha 7a 30m2) Joannes Dury, Gent.
 242 (27a 30m2) Edward Dammekens, fabrikant, Ledeberg;
 240 (76ha 40m2) Franciscus De Brabander, advocaat Gent;
 232, 233, 234 en 236 (3ha 90a 30m2) Ludovicus Sloedens-Cnockaert, koopman
 218 tot 220, 365 en 366 (5ha 58a 10m2) Hectorina Francisca Gamard
 begijn,

2I6, 2I7a, b, c, (8Ia 30m2) Bernard De Jaegher, metselaar Gent
Ten noorden van de Naeyerdreef liggen je gronden van Angelique Van
Assche, Gent; nl. de percelen 335 tot 346 met een oppervlakte van
7ha 36e 40m2 slechts de eerste drie zijn zichtbaar.

door Alfons De Cock, volkskundige geboren te Herdersem in 1850.

Deel 3.

KOPEN EN VERKOPEN :

1. Hij gelijkt hem op een prik : volkomen, tot in de minste kleinigheden. Ontleend aan de verponding (grondbelasting) en staat in verband met de kerfstok. Wanneer bijv. in Kennemerland een "dorpeling 1200 guldens gegoed was, hetzij hij dezelve in klinkende munt in zijne kasse, dan wel aan goederen bezat, werd hij gesteld om een oog op te brengen. Een oog werd wederom in agt delen verdeeld, en deze delen werden prikken genaamd; en hoewel vrouw noch man eenige middelen bezaten, moesten zij evenwel dit agste gedeelte van een prik opbrengen. Wanneer nu man of vrouw of bestorven kinderen niet meer dan 150 guldens bezaten, mogt men hen niet hoger belasten dan met een prik". Een prik was dus bij verponding de kleinste som, die men kon betalen, aangeduid door een prik in de kerfstok. "Tot op een prik" wil dus zeggen : tot op de kleinste hoeveelheid.
2. Vis van beneden staken : vis die niet al te vers is. De aloude Gentse vismarkt (de huidige groenselm Markt) was waarschijnlijk destijds, zowel als nu, een 20 cm. hoger gelegen dan de omliggende straten en haar 4 hoekpunten waren door een staak bepaald. Alleen verse vis mocht binnen of boven het vierkant, door die 4 staken aangewezen, verkocht worden en de min verse moest er buiten of beneden blijven.

OVEREENKOMSTEN, EIGENDOMSRECHT, ERFENIS :

1. Iets op zijn duimpje kennen : afkomstig uit de tijd, toen men brieven en andere officiële stukken met wassen zegels bezegelde. Tegen de keerzijde van het zegel werd het tegenzegel gedrukt; vóór de invoering hiervan echter drukte de zegelaar zijn duim in de weke was, als bewijs dat hij en geen ander zijn zegel er op gedrukt had. Aan de indruk van de duim herkende men de echtheid van het zegel en dus ook van 't geschreven stuk.
2. Kiezen of delen : heeft zijn grond in het oude Hollandse recht, waarbij bepaald was dat van 2 personen, die iets hadden te verdelen, een erfenis, een buit, gevonden voorwerpen; enz. de ene de verdeling maakte en de andere de keuze had, zodat delen en kiezen niet aan dezelfde persoon toekwam.
3. Aanslaan : ontleend aan het oudgermaans rechtsgebruik, waarbij men door handtasting of aanraking, zich als eigenaar deed gelden. "Wie een recht wilde doen gelden, zich eene zaak verzekeren, kon niet volstaan met zijn wenschen uit te spreken, hij moest ook de hand slaan aan het voorwerp van zijne begeerte, om zoo aan ieder duidelijk te maken, wat hij wilde en waarop zijn wil gericht was."
4. Te hooi en te gras : die uitdrukking was oorspronkelijk een middeleeuwse tijdsbepaling voor rechtsdagen, met de betekenis : in de voorzomer (de hooitijd) en in het voorjaar, als het jonge gras uitschiet, "ten nieuwen grasse", (nl. in april, de gras-

maand); zij betekende dus eigenlijk : tweemaal per jaar. Als men vandaag zegt van iemand : "hij doet het maar te hooi en te gras" betekent dat : "hij doet het maar zelden.

ANDERE RECHTSOUDHEDEN :

1. De man is op het kerkhof : hij is buiten aanraking met het gerecht. Sommige plaatsen bijv. de heilige wouden, de altaren en tempels der goden in de heidense tijd; de kerken, kerkhoven en kloosters in latere tijd, waren toevluchtsoorden of beter vrijplaatsen, waar de schuldige zich voor enige tijd aan alle gerechtelijke vervolgingen kon onttrekken.
2. Het gaat boven de één en twintig : het is daar niet geheel buiten gevaar. Niet alleen het kerkhof zelf was een vrijplaats, maar tot 21 voeten buiten de kerkhofmuur bevond men zich, in de middeleeuwen, op vrij grondgebied.
3. Met iemand op een witte voet staan : van iemand wel gezien zijn. Aan de witte kleur, die steeds als de edelste gold, werd een zekere hogere macht toegekend. Een wit ros berijden, was bij de Germanen het voorrecht van koningen en helden. Hier te lande voorspelden de witte paarden geluk. Eertijds mochten witvoetige paarden de poorten der Vlaamse steden tolvrij binnengaan.
4. Op het kussen geraken : aan het bewind komen. Dat kussen zinspeelt op de gemakkelijke armstoelen, waarop de magistraatspersonen der Hollandse Republiek plaats namen.
5. De zaak is nog hangende : onbeslist, nog niet afgedaan. Vroeger placht men de zakken, waarin administratieve zaken bewaard werden, aan een spijker te hangen.
6. Op de wip staan ; op het punt zijn betrekking te verliezen. De wip of wipgalg was een soort van galg, aan welks dwarsstuk men een betichte of veroordeelde bij de op de rug gebonden handen omhoog trok en even snel naar beneden liet vallen, waardoor zijn armen vaak uit het lid raakten.
7. Galgenaas : gemene deugniet. Eigenlijk het lijk van een gehangene, dat aan de galg tot aas der vogels dient.

EET- EN DRINKPARTIJEN :

1. Zijn vingers aflikken : schijnt aan de tijd te herinneren, toen er nog met de vingers gegeten werd. Gedurende het grootste gedeelte der 17e eeuw at zelfs de deftige burger in ons vaderland nog met de vingers en bediende zich alleen van het mes. In de aanvang der 18e eeuw kende de geringe burger het gebruik van de vork nog niet.
2. Hij heeft het hooi binnen : hij is dronken. Is ontleend aan de maaltijden welke de boeren aan de landlieden gaven, die hen het hooi hielpen inzamelen. Te dier gelegenheid werd er vaak zolang gezopen, dat de gasten een stuk in hun kraag hadden.
3. Kannegeluk is vrouwegeluk : wie het onderste uit de kan te drinken krijgt, zal een goede vrouw huwen. Die herbergspreek is op een bijgeloof gegrond, dat nog niet is uitgestorven : men achtte het een goed voorteken, als men het laatste glas der kan mocht leegdrinken en dat laatste, het

staartje, heet om die reden nog : kannegeluk.

4. Dat haalt er geen handwater bij : onder handwater verstond men eertijds waswater voor de handen, dat vroeger ook in de Nederlanden voor de maaltijd aangeboden werd. Aan de middeleeuwse hoven werd het handwater aan de vorst of de heer gereikt door een grote, die hem in stand evenaarde. Zo kon : "iemand het handwater geven" de betekenis krijgen : "met hem vergeleken worden".

OUDE KLEDERDRACHTEN EN KLEDINGSTOFFEN :

1. Op brede voet leven : die spreekwijze wordt gemeenlijk afgeleid van de dwaze middeleeuwse mode der snavel- of tuitschoenen, die toen voor iets heel voornaams golden. Naar de lengte der schoenspitsen kon men zelfs de rang der personen bepalen. Bij de vorst waren zij $2 \frac{1}{2}$ voet lang; bij de aanzienlijken één voet, bij de gemene burger een halve voet.
2. Op zijn sokken komen : met omwegen, met bedekte en vleierende woorden iets trachten te weten.
Onze plattelandsbewoners verstonden door sokken een karsaaien of baaien voetbekleedsel, dat slechts tot aan de enkel reikte en 's winters boven de kousen werd aangetrokken. Sedert het einde der 19e eeuw is de sok praktisch volledig in onbruik geraakt.
3. Iets uit de mouw schudden : zinspeelt wellicht op de oude klederdrachten met zeer wijde mouwen, waarin velerlei, evenals in een zak, geborgen kon worden. Dit spreekwoord kan evenwel ook van de goochelaars afkomstig zijn die letterlijk uit de mouwen weten te schudden en het al spelend doen.
4. Met de kap promoveren : met de meeste statsie.
De doctorandus, die vroeger op de plechtigste wijze, tot doctor wilde bevorderd worden ontving een muts of kap op het hoofd, van de kleur der faculteit, kreeg een ring aan de vinger en tot besluit de broederkus. Dit werd gevolgd door een zeer luisterrijk feestmaal.
5. Een dwaze tuite : naar de in de 17e eeuw in Vlaanderen heersende mode, verlengden zich de plooiën van de mantelkap der vrouwen over het voorhoofd in de vorm van een goot, tuit genoemd; vandaar is die naam overgegaan op het vrouwelijk hoofddeksel en dan, overdrachtelijk op de vrouw.

BOUWTRANT - VOLKSVERMAKEN :

1. Iets te berde brengen : de tafel der oude Germanen was niets anders dan een brede plank (berd), die men voor het eten op een paar schragen plaatste en daarna weder wegnam. Na de maaltijd bestond er dus geen tafel meer.
2. Elke zot heeft zijn marot : de marot was de gekstok, de zotskolf der vroegere narren (de narrenscepter), aan 't bovenende een grotest beeldje dragend : de kop van Momus, god der spotternij in de Griekse mythologie. Die stok diende de nar tot een onderscheidingsteken en als 't ware tot een scepter. De betekenis is dus : iedere mens heeft zijn eigenaardige, dwaze zijde, onderscheidt zich door iets min of meer gek.
3. Alle gekheid op een stokje : volgens bepaalde personen zou die zegswijze een zinspeling op de gekstok of de marot der narren zijn en zou dus te beschouwen zijn als een vermaning tot de gek

of de nar gericht om zijn dwaasheid voor zich te houden en ernstig te zijn; later in ruimere toepassing ook tot anderen gezegd, wier gekheid of dwaasheid bij die van een nar vergeleken werden en worden.

4. Kei : was vroeger de figuurlijke betekenis van "dwaasheid" en afkomstig van een eigenaam : Keie. De ridder van die naam was in vele middeleeuwse ridderromans het doelwit van scherts en spot en hij kwam dikwijls in een daglicht voor, waarin hij nauwelijks van een gewone hofnar verschilde. Later werd zijn naam op elke dwaas of zot toegepast en kreeg "keie" al spoedig de betekenis van dwaasheid.
5. De poppen zijn aan 't dansen : zinspeelt op het vroeger algemeen bekende, thans bijna geheel verdwenen marionettenspel, de oude poppenkasten en poesjenellenkelders, welke H. Conscience in zijn jeugd zo vermakelijk vond.
6. Iemand met apenmunt betalen : deze zegswijze heeft een historische oorsprong. Volgens het tarief der inkomende rechten, tijdens Lodewijk IX te Parijs in zwang, moest de koopman, die binnen de stad een aap op de markt wilde brengen, 4 penningen betalen. Was het echter een bijzondere, die een aap meebracht voor zijn eigen vermaak, dan moest hij niet betalen. Kunstmakers echter die met apen rondreisden om voorstellingen te geven, hadden inkomende rechten te betalen. Zij konden zich evenwel daarvan ontslaan, mits hun apen enige toeren voor de beambten te laten maken, t.t.z. met apenmunt betalen.
7. Ze zijn over de halfdeur getrouwd : de halfdeur was de onderste helft van een deur, die uit twee delen bestond. Op het Vlaamse platteland waren zulke deuren vroeger zeer gewoon. Nu vindt men ze soms nog in schuren en stallen. Hier is de betekenis : een man en een vrouw die in onwettige gemeenschap met elkaar leven.

ZAKEN VAN GODSDIENSTIGE AARD :

1. Kosterskoe weidt op het kerkhof : als een soort van St. Antoniusvarken, was ook kosterskoe bevoorrecht. De vrome man legde er zich op toe, om uit zijn kostersambt alle mogelijke voordelen te trekken. Naast de velerlei profijtjes, die de kerk hem opleverde was ook het kerkhofgras niet te versmaden, hetwelk hem, naar zijn opvatting, van rechtswege toebehoorde.
2. Menisten bruiloft : hieronder verstond men en verstaat men het ledigen der beerputten, dat bij nacht geschiedt, met woordspel tussen bruid (aanstaande vrouw) en het nu verouderde bruid (drek) welke gelijkheid in vorm aanleiding gaf tot allerlei uitdrukkingen als de vuile bruid (drek), de bruid uitdragen (de beerput ledigen).
3. Monniken eten dat ze zweten en werken dat ze kou krijgen : nadat de monniken tijdens de eerste eeuwen van het Christendom in Vlaanderen, onmiskenbare diensten aan de beschaving hadden bewezen, bracht de aangroei van hun rijkdommen allengskens verslapping der tucht mede, benevens wereldsgezindheid, gemakzucht en luiheid.

Met de aanvang van 1981 in het verschiet nadert ons genootschap zijn twaalfde levensjaar. Gedurende deze periode verschenen reeds 32 tijdschriften en het nieuwe jaar brengt ons het zevende jaarboek. Maar laten wij vooreerst onze trouwe leden onze beste wensen aanbieden voor het nieuwe jaar 1981.

Het tijdsgewricht is wel niet rooskleurig, noch in ons land, noch op wereldvlak. Maar wij hopen toch het beste en vertrouwen dat de mensen van liever lede zullen begrijpen dat vrede en geluk niet te vinden is in de overdreven en onvervulbare eisen die men aan het leven stelt, maar veeleer in het eenvoudig samen-zijn en samenleven met onze dierbaren, dat het blijvend wonder van het menselijk leven uitmaakt.

Voor ons die belangstelling koesteren voor de Heemkunde is het volkomen klaardat menselijk wel en wee van alle tijden is en menselijk geluk slechts kan opgebouwd worden met een diep bewustzijn van de betrekkelijkheid van het tijdelijke, waarin niettegenstaande alles, de blijvende geestelijke waarden de grondslag moeten vormen van onze verhoudingen tot elkander. Tot die waarden rekenen wij onze verbondenheid met de natuur om ons heen en de trouw aan de eigen aard en de tradities van ons volk. Wij horen allerwegen spreken over rechten zonder plichten, over een meer menselijke wereld, maar moeten meteen vaststellen dat die wereld steeds grondiger afgebouwd en tot in zijn grondvesten gesloopt wordt. Het algemeen onderwijs, in al zijn geledingen, heeft ons geen stap dichterbij de ware levenswijsheid gebracht. Onze overdreven comfort met zijn talloze en vaak nutteloze voorzieningen heeft ons zelfs meer en meer verwijderd van echte tevredenheid.

Laten wij derhalve terugkeren tot die eenvoud van hart en gemoed van vroeger dagen en tot een minder gekunstelde levenswijze. Een grondiger kennis van ons heem en van onze natuurlijke levensgemeenschap wijzen ons de weg daarheen.

De redactie

Belangrijke correctie

Onze lezers gelieven ons te verontschuldigen voor een storende zetfout in het vorig nummer (nr. 31) van ons tijdschrift.

In de nota's bij de kadastrale kaart van Gentbrugge volgens Popp, op het 21ste blad waar drie generaties van de familie Dufour in hun afstamming vermeld worden, werd naast Joannes en Amandus Dufour hun moeder tevens als hun zuster geplaatst. Uit het vervolg van de tekst kan men afleiden dat in plaats van Petronilla De Mil, dient gelezen : Maria Joanna Dufour (+ Gent, 11-6-1877 ; 66 j.) als de zuster van Joannes en Amandus Dufour. Nogmaals vragen wij hiervoor onze verontschuldiging.

Vervolg 32.

Naar het onuitgegeven werk van : WAEYTENS Gerard

PATOOR Walter

VAN DAMME Richard.

Nadruk verboden.

Gentbrugge na 1795. Economische ontwikkeling. (deel 2)

Wij hebben gezien bij het bespreken der politieke gebeurtenissen, dat ten gevolge van de gunstige omstandigheden sommige bedrijven van Gent een grote uitbreiding namen en planloos grotere en nieuwe fabrieken en werkhuizen bouwden. Daar verzette zich ten slotte het stadsbestuur tegen en de nijveraars zagen zich verplicht, wilden ze bouwen, gronden dichtbij de stadsmuren of buiten de stad aan te kopen. Buiten de stadspoorten lagen de meeste voordelen; de gronden waren er goedkoper en behoudens voor wat gespecialiseerde werklieden aangaat, kon men er best arbeidskrachten tegen weinig geld krijgen. Daartegenover stonden dan wel de in sterke mate verhoogde vervoerkosten, maar aangezien de wegen steeds verbeterden, werd ook dat euvel overwonnen.

Inmiddels naderden de nijverheidsinstellingen van de stad stilaan de stadspoorten. Rond de Keizerpoort bestond reeds in 1830 de machine-makerij Windsor & C°, de oliemolen Kreps & C°, de ijzergieterijen Gelasse, die kort daarop gevolgd werden door de marmerzagerijen en fabriek van marmeren voorwerpen Geill & C°, de mechaniekmakerij Duncan en Grant, de stoomwerktuigmakerij Van der Dauck en de magazijnen van slijp- en wetstenen van Serafien Bekaert. Het spreekt van zelf dat in de nabijheid van die werkhuizen heel wat leven moet hebben geheerst in die eens zo stille hoek die zich intussen duchtig had uitgebreid. Dit laatste blijkt wel voldoende uit het groot aantal herbergen en uitspanningen die wij daar in 1842 vinden. Al stonden de meeste op Ledebergs grondgebied toch willen wij hier de lijst dier huizen geven, zoals ze voorkomt in de Officiële Wegwijzer der stad Gent voor dat jaar.

Lijst der afspanningen en logementen aan de Keizerpoort in 1842.

De nieuwe Koningen - bij Stefanus Van Laethem, buiten de Keizerpoort, 4

De nieuwe Barriere - bij Charles Van Cauwenberghe, 14 bis

Het groot Brussel - bij Charles Derweduwen, 32.

Het kleyn Brussel - bij Wwe Florent De Wilde, 33.

De Kluys - bij Wwe Lercangée, 44.

De nieuwe Bruiloft - bij Lieven Spaey zoon (nr. niet vermeld)

Den nieuwen Hert - bij Charles De Cock, 49 B.

De oude Barriere - bij Pieter De Keukeleire, 58.

Den Hertog van Beieren - bij Francies Slaes, 64.

Voornaamste herbergen.

De Melomanie - bij Jacq. Allegoet, buiten de Keizerpoort, 4.

Het Gouden Hoofd - bij Jan Hoste, 5.

De Stad Londen - bij Jozef Martin, 8. (biljart)

De dry Fonteinen - bij de kinderen Van Gaver, 12. (biljart)

Het Lammeken - bij Lievin Verslot, 35.

De Camelia - bij Jacq. De Moerloose-Massa, 47.

De Zwaan - bij Francies Hebbelinck, 50.

Den Gekroonden Os - bij Wwe Domien Vervalcke, 59.

De dry Zwaentjes - bij Antoon Schrevels, 67. (biljart)

Het Bourgoensch Kruys - bij Charles Delvaux, 70. (biljart)

De Diligentie - bij Charles Schrans, 86.

Den Posthoorn - bij Pieter Vervalcke, 78.

Vigilantenbureaux.

Nr. 64 - Pieter Aerens, In de Oude Koningen, buiten de Keizerpoort.

Nr. 81 en 107 - Henri Lercangée zoon, In de Kluys 44.

Nr. 104 - Pieter Melsens.

(Er waren dan 108 vigilanten dragend ieder een nr. van 1 tot 108).

Gentbrugge bleef rustig wat het was ... een landbouwgemeente en ... arme landbouwgemeente op de koop toe! Blijkt dat niet voldoende uit de volgende inlichtingen die wij vonden in het Gemeentearchief, verstrekt door het plaatselijk bestuur aan de heer J.B.L.B. Coppens "commissionnaire de district pour les logements militaires" op 7 maart 1833.

Bevolking :

Getal huizen in de commune	165
Aantal huizen waar militairen kunnen worden gelogeerd	87
Aantal huizen waar <u>geen</u> militairen kunnen worden gelogeerd .	78
Aantal huizen waar cavalerie kan worden ondergebracht	27
Aantal huizen waar paarden kunnen worden gestald en ondergebracht	?
Aantal paarden die de gemeente herbergen kan	45
Aantal paarden tegenwoordig in de gemeente	65

Aantal wagens (vierwielige en drijwielkarren) op de gemeente
bestaande :..... 15
Aantal karren door de inwoners van de gemeente normaal gebruikt 49
Inventaris van "hoornbeesten en peirden" te Gentbrugge in 1818.

<u>Eigenaars</u> <u>der dieren</u>	<u>Hoornbeesten</u>		<u>Paarden</u>		<u>Schapen</u>
	boven	onder	boven	onder	
	de 2 jaar		de 3 jaar		
<u>Sectie A.</u>					
Pieter De Man	1	3			
Constant Hoste	1	3	1		
Wwe A. Verslot	2	1			
Charel Bracke	2	1			
Jacq. Van Houtte ...	1	2			
Pieter Raes	3	1			
Jean Verslot	4				
Jean De Jaegher	6	1	1	1	
Jacq. Platteau	1				
Jud. Vandersypt	4		1	1	
Wwe J. Verloove	3	3			
Ange Jandin	1				
Adr. Claus	2		1		
Ed. Van de Putte ...	3	3	1		
Pieter Mortier	2	3			
Eng. De Smul	3	1	1		
A. Fr. Bauwens	2	2			
Jacq. Mathys	1	1			
Jacq. De Cuyper	3		1		
Guill. Van de Putte	2		1		
Aug. Eeckhout	1				
Fr. Van Maldeghem ..	6	1	1	1	
Karel Beeckman	4	1	1		
Frans Geers	1				
Jacq. Van Mosselvelde	3	1	1		
Jacq. Colman	3	2	1		
Wwe P. Van de Putte	1	1			
Jan Beeckman	2				
Guill. De Reuse	3	1	1		
Jud. Vergaert	3				
J.B. Haemerlinck ...	1				
Dom. Van Temsche ...	1				
Pr. Flerick	1				
J. De Guchtenaere ..	7		2	1	
G. Boesman	6		1		
Jean Lombaert	2				
Ant. Verkleyen	1	2			
P.J. De Munter			1		
P. Marchand	2				
Constant De Vos	3	2	1		
Liv. De Vliegheer ...	1	1			
P.J. De Reuse	4		1		
Jean Aernaut	1				
Wwe G. Vandenbroecke	2	1			
Liv. Dhondt	4	2			
Durot	1				

<u>Eigenaars</u> <u>der dieren</u>	<u>Hoornbeesten</u>		<u>Paarden</u>		<u>Schapen</u>		
	boven	onder	boven	onder			
	de 2 jaar		de 3 jaar				
<u>Sectie B.</u>							
Jean Castelyn	2		1				
Jacq. De Gelder	1						
Wwe Fr. Van Peteghem	2		1				
Fr. Van Maldeghem	2		1				
P. Van Hoorde	6		2		2		
(later Vien Waeytens)							
Jud. Van Mosselvelde	7		3		2		1
Fr. Lachaert	6		3		2		1
Jean Strobbe	3				1		
Dom. Van de Velde	10		2		3		70
Jacob Lachaert	3						
Wwe M. Onghenae	3		3		1		1
Livinus Van der Haeghen .	4		2		1		1
Geert Van Hoorde	4		2		1		
Jan Claeys			3		1		1
Wwe Geert De Cuyper	5		2		2		
Pieter Livinus Auman	1						

Sectie C.

Jan Vervalcke	2				
Frans Pourceau			1		
Marinus De Smet	2				
Martinus De Bosscher	4				
J.B. De Smet	2				
Guill. De Smet	5	 3	 1		
Charel Geluk	1	 1			
Emmanuel Hamslaeger	1				
Paschier Dick	1				
Constantijn Poppe		1			
Livinus De Smet	1	 2			
Livinus De Kesel	11	 1	 2	 2	66
Josse De Smet	3	 1	 1		
Ange De Guchteneëre	5	 2	 1	 1	
Livinus De Wilde	5	 2			
De Mey	4	 2	 1	 1	
J.B. Van de Vyver	1	 1			
Gillis Baete	2				
Charel Van de Walle	6	 6	 2		
J.B. De Jaegher	1				
Jacob Walgraeve	2	 1			
Pieter Verstricht	1				

In bovenstaande lijst zien we dat het aantal paarden in 1818 op de gemeente geteld 57 bedroeg. Vijftien jaar later is dat aantal slechts opgelopen tot 65. Slechts 8 paarden waren er bijgekomen en dat ondanks het feit dat de bevolking met 420 zielen was aangegroeid tijdens hetzelfde tijdsverloop. Luidens een antwoord door de gemeente gegeven op een vraag van de gouverneur der provincie op 19 september 1822 waren dan te Gentbrugge 2 windmolens, die ruim volstonden voor de bevolking, waarvan 188 inwoners per jaar ieder 1/2 raziere (hecto-

liter) tarwe gebruikten en 803 ieder een hectoliter rogge. Er bestond toen slechts één bakkerij en geen brouwerij noch stokerij op de gemeente. We willen er tenslotte nog aan herinneren dat de Officiële Wegwijzer der Stad Gent voor het jaar 1842 als enig bedrijfsleven vermeldt : de paardenhandel van O. Durot, de bloempelderij van Naudts, de bloemisterijen van Cène, De Rijcke, Gheldolf, Hellebuyck en Van Houtte. Deze laatsten zijn nu nochtans niet meer de hoveniers van 't een of 't ander kasteel; het zijn de kwekers zelve, de voorlopers van dat groot getal dat later aantreden zal, die wij hier ontmoeten. Weldra voegen zich daarbij Edw. Van der Cruyssen, Dallièrre en vele anderen. Maar nu heeft ook de groeiende wijk rond de poort zijn spannende band doorbroken en in snel tempo nemen de bougiefabrieken van Van Campenhout en C°, Luycks-Debbaut en de Wwe De Corte, de blauwververij Teurner en C° hun plaats in tussen de Kerkstraat en de Schelde, terwijl de windmolens van de Wwe De Munter en van Charles De Munter, haar zoon, hun wieken in de lucht staken op de hoek van de Oude Brusselse Weg en de Leemstraat en ook deze van aan de Naeyer's dreef en de Brusselse steenweg!

Gentbrugge is voor goed ontwaakt !

Van 840 inwoners die de gemeente telde in 1800, wordt dat cijfer 1.144 in 1830, 1.260 in 1840 en 2.050 in 1865. Maar intussen sloeg de geweldige ramp van 1845/48 toe. De oogst vernield, de veestapel uitgeroeid, de mensen door cholera en typhus ten onder gebracht. In die afgrijselijke nood kon gelukkig door afdoende maatregelen, Minister Roger doeltreffend helpen en dat de mensen niet veel nodig hadden om zich oppergelukkig te voelen blijkt wel uit het feit dat het in dat jaar was, op 1 september 1846, dat de Neerschelde werd opgericht! ...

Van Houtte, die reeds aan zeer vele handen arbeid verschaft, verkreeg nu dat de Staatstuinbouwschool te Gentbrugge werd opgericht (1849). Stilaan was het bij de mensen doorgedrongen wie hij was die zich daar in dat kleine huisje had neergezet en ook bij de meest sceptische kwam stilaan de overtuiging dat die vreemdeling het toch bij het goede einde had. Het was dan ook onder blij gejubel dat in 1855 Van Houtte als burgemeester werd "ingehaald". Nauwelijks had hij het bestuur in handen genomen of hij drong er bij het Ministerie op aan dat de grote waterwerken die ter studie lagen en waarbij Gentbrugge betrokken was, ten spoedigste werden uitgevoerd. Toch ging dat niet met de gewenste spoed en het was maar rond 1867 dat men

de eerste spade in de grond stak om de gronden, waar vroeger het klooster der Rijke Claren had gestaan en waar de kleine boerendoeningskens reeds waren afgebroken, de arm der Schelde te delven, die moest toelaten een nieuwe sluis en een nieuw sas te bouwen. Ook aan de Scheldekant, de Visserij en verder op de Schelde, naar Melle toe, werden grote waterwerken aangevat. Langs onze boorden gold het grote scheldebochten door te graven die de scheepvaart belemmerden en oorzaak van overstromingen bij hoog watertijd waren. Maar al zouden die werken jaren arbeid vragen, toch hadden ze voor Gentbrugge het belang niet dat het aanleggen van de spoorbaan en het bouwen van het station van Gentbrugge-Noord, door Van Houtte zelf ingehuldigd, boden (1870/72).

Een koortsachtige bedrijvigheid heerste overal en het zal wel niemand verwonderen dat de gemeentesecretaris in 1870 verzocht om ontslagen te worden van het bijhouden der boeken van Ledeberg. De twee diensten werden gescheiden en Gentbrugge, dat reeds lang zijn eigen ontvanger had, kreeg nu ook zijn eigen secretaris. De gemeentemachine was nu volledig en werkte, onder de leiding van Van Houtte tot eenieders voldoening.

Sinds lang voldeed de oude, bouwvallige kerk niet meer en aan de nieuwe kerk werd naarstig gewerkt. Deze zou oprijzen slechts enkele tientallen meters van de oude, die zou worden afgebroken om de grond ervan alsook deze tussen de twee gebouwen, bij het kerkhof te voegen dat dreigde te klein te worden. Voor de eerste maal werd op Kerstdag 1872 in de nieuwe kerk de H.Mis opgedragen.

De inwoners van het dorp waren met dit alles ferm in hun nopjes en, als burgemeester Van Houtte dan de bijzonderste straten van het Center met straatstenen had laten beleggen, waren al hun wensen vervuld. Maar aan de Keizerpoort woonden ook mensen van Gentbrugge en die deelden niet in de algemene vreugde zij waren geen "boeren" ... zij waren van de "stad"! Wat kon het hen schelen wat er in het Center gebeurde? ... Zeker is het dat die mensen méér met de stad meeleeften dan met hun eigen gemeente en dat was zelfs zo waar dat ze slechts noodgedwongen naar hun parochiekerk gingen. Hun zondagsplichten vervulden ze in de St. Kathelijnekapel op het Hooie en later als die kapel door de St. Annakerk was vervangen in deze laatste kerk (1862). Het is wel belangwekkend dat verschil in mentaliteit aan te tekenen; temeer daar deze nog niet geheel verdwenen is en men stelde vast dat het spoor als scheidingslijn fungeerde. Wie van de

Keizerpoort was ging niet over het spoor en de "boeren" van het Center kwamen niet over de bareel. Daar moest de pastoor van het Center raad op vinden! ... Het kon toch niet gedoogd worden dat zijn parochianen hun kerk ontvloden. Daarom, als de mensen niet naar hun kerk kwamen, wel dan zou hun kerk naar hen toekomen! ... Nauwelijks was de Van Houttestraat getrokken of men begon aan het bouwen van een groot complex dat kapel, klooster en scholen zou omvatten. In 1879 werd de kapel van de H. Antonius ingewijd.

Nu moeten we een ogenblik ons overzicht hier sluiten om te zien hoe inmiddels de andere wijk, aan de overzijde van Ledeberg van de ontwaking profijt heeft getrokken.

Om een klare kijk op dat alles te hebben zullen we eens de ontwikkeling van Ledeberg onderzoeken.

Dat zal dan echter in de volgende aflevering gebeuren.

Wordt vervolgd.

DE BONTTE BLAREN.

De bonte blaren,
ze dwarrelen, vallen
al door malkander
van de zwarte lange
naakte takken
en liggen dood
op de kille grond.
Maar achter maanden
keeren ze weder,

genieten weerom van
de milde zonne.
Maar de arme jongens,
deze die vielen,
ginds langs de duinen,
met versteven leên en een
vloek in de mond,
die keeren nooit
of nooit meer weer.

Gedicht van Frans van Raemdonck.

Vervolg 32.

Naar het onuitgegeven werk van : WAEYTENS Gerard

PATOOR Walter

VAN DAMME Richard.

Nadruk verboden.

Gentbrugge na 1795. Economische ontwikkeling. (deel 2)

Wij hebben gezien bij het bespreken der politieke gebeurtenissen, dat ten gevolge van de gunstige omstandigheden sommige bedrijven van Gent een grote uitbreiding namen en planloos grotere en nieuwe fabrieken en werkhuizen bouwden. Daar verzette zich ten slotte het stadsbestuur tegen en de nijveraars zagen zich verplicht, wilden ze bouwen, gronden dichtbij de stadsmuren of buiten de stad aan te kopen. Buiten de stadspoorten lagen de meeste voordelen; de gronden waren er goedkoper en behoudens voor wat gespecialiseerde werklieden aangaat, kon men er best arbeidskrachten tegen weinig geld krijgen. Daartegenover stonden dan wel de in sterke mate verhoogde vervoerkosten, maar aangezien de wegen steeds verbeterden, werd ook dat euvel overwonnen.

Inmiddels naderden de nijverheidsinstellingen van de stad stilaan de stadspoorten. Rond de Keizerpoort bestond reeds in 1830 de machine-makerij Windsor & C°, de oliemolen Kreps & C°, de ijzergieterijen Gelasse, die kort daarop gevolgd werden door de marmerzagerijen en fabriek van marmeren voorwerpen Geill & C°, de mechaniekmakerij Duncan en Grant, de stoomwerktuigmakerij Van der Dauck en de magazijnen van slijp- en wetstenen van Serafien Bekaert. Het spreekt van zelf dat in de nabijheid van die werkhuizen heel wat leven moet hebben geheerst in die eens zo stille hoek die zich intussen duchtig had uitgebreid. Dit laatste blijkt wel voldoende uit het groot aantal herbergen en uitspanningen die wij daar in 1842 vinden. Al stonden de meeste op Ledebergs grondgebied toch willen wij hier de lijst dier huizen geven, zoals ze voorkomt in de Officiële Wegwijzer der stad Gent voor dat jaar.

Lijst der afspanningen en logementen aan de Keizerpoort in 1842.

De nieuwe Koningen - bij Stefanus Van Laethem, buiten de Keizerpoort, 4

De nieuwe Barriere - bij Charles Van Cauwenberghe, 14 bis

Het groot Brussel - bij Charles Derweduwen, 32.

Het kleyn Brussel - bij Wwe Florent De Wilde, 33.

DE FAMILIE VAN DE VELDE.

De twee Philippe Van de Velde.

Een magistraat - Twee bouwlustigen - Een sociaal kristen.

De familie Van de Velde was minstens vier eeuwen verbonden met de stad Gent en met de parochies in het midden van de stad.

Volgens de gewoonte van de tijd overheerst de naam Joannes ook in die familie. Zo leefde in de 18de eeuw een Jean Van de Velde, overleden in 1765. Zijn zoon was Jean-Baptiste. De zoon van deze laatste was Pierre-Jean. Pierre-Jean was de vader van Philippe die wij zullen noemen de eerste om hem van de tweede later te kunnen onderscheiden.

Als behorende tot de gegoede stand werd de zoon (Philippe) voor de studie der Rechten bestemd, daardoor kreeg hij toegang tot de Magistratuur. Aldus werd hij op 21 april 1825 tot Substituut van de Procureur des Konings benoemd te Gent, dat was het begin van een lange en mooie loopbaan. - Vijf jaar later, is hij Rechter van Instructie bij de Rechtbank van eerste aanleg te Gent.

Op 19 juli 1830 treedt hij in het huwelijk met Mej. Aline Dorothée Minne. Deze was geboren op 27 mei 1810 als dochter van Jean François Minne en van Thérèse Jeanne van der Straeten.

Een grondplan, in het bezit van de nakomelingen van de voornoemde dochter vermeldt de bezittingen van het echtpaar Minne, te Lovendegem en te Merendree. Te Gentbrugge hadden zij nog andere goederen.

Vooreerst een zomerverblijf, verder gronden en een boerderijgebouw omschreven als het oudste van de gemeente. Achter de oude kerk bezat de familie een grafkelder waarboven een kleine kapel in Balegemse steen. Afgezien van talrijke andere eigendommen, vermelden wij nog land en een kleine hoeve te Westrem.

Philippe Van de Velde verloor echter vroegtijdig zijn echtgenote, zij overleed op 17 december 1838 en liet twee jonge kinderen na. Intussen was de jonge magistraat in 1837 Raadsheer bij het Hof van Beroep geworden en woonde hij een herenhuis met tuin in Onderbergen, in denabijheid van het Gerechtshof. Zijn betrekkingen met zijn schoonouders wekten in hem het verlangen naar het buitenleven, waarvoor Gentbrugge in aanmerking kwam.

Gentbrugge was een zeer oude gemeente. De oudste historische dokumenten van Vlaanderen vermelden reeds zijn naam. De Heerlijkheid behoorde achtereenvolgens aan de families Adornes, van Coudenhove, Veranneman (18de eeuw), Rode en de Brune.

Met een oppervlakte van 776 ha vruchtbare klei- en zandgrond kon de landbouw er gunstig tot ontwikkeling komen evenals later de tuinbouw.

In het midden van de 19de eeuw was nog het voorkomen en de aantrekkelijkheid bewaard van een landelijk dorp omringd door velden met hier en daar in een beboste omgeving oude kastelen en burchten.

Landbouwgrond en weiden overeersten maar toch waren nog een vijftigtal hectaren bos gebleven.

De Gentse rijke burgerij vond hier een gunstige omgeving om hun buiten verblijf in te richten, in die tijd werd dat "huis van plaisance" genoemd. Aldus kon men in 1840 naast 45 hofsteden, 22 kastelen tellen. Omstreeks die jaren kon men er de tuinbouw tot ontwikkeling zien komen, vermaarde namen zijn hieraan verbonden, Van Houtte, Burvenich, Hellebuyck, Mortier, enz. Maar de nabijheid van de stad oefent zijn invloed uit op de bevolking en het landschap, vooral langs de steenweg Gent-Aalst-Brussel.

In 1840 telde Gentbrugge slechts 1.260 inwoners. Vijftig jaar later, in 1890 is de bevolking aangegroeid tot 8.775, en dat is pas een begin.

In het midden van de 19de eeuw, bood deze landelijke gemeente nog ongehoorde mogelijkheden. Philippe Van de Velde besloot, omstreeks 1850, er een tweede verblijf te bouwen, een rechthoekig kasteel met twee verdiepingen, omgeven door een park. Als plaats viel zijn keuze op een bebost gebied, bekend onder de naam "het verbrande bosch", in de nabijheid van het landgoed van zijn schoonouders.

Hij wilde het groot. De oppervlakte bedroeg zeven hectaren, kleine aangename gebouwen en fonteinen moesten het park versieren. Bovendien ontbood hij vaklui uit Parijs om een kunstgrot te bouwen met alle bijzonderheden van een natuurgrot.

De plaatselijke heemkundige, dhr Gerard Waeytens beschrijft deze grot met geestdriftige woorden : "Het kasteel had prachtige, kunstmatig gebouwde grotten, met in het midden grote aquariums, zalen verlicht met gekleurde carbidelampen. Deze grotten waaraan men meer dan één jaar had gewerkt, waren zo natuurgetrouw gemaakt met stalactieten en stalagmieten, met ruissende fonteinen, dat men de indruk had beland te zijn in zwitserse bergkloven of onderaardse grotten. Een wonder van natuurschoonheid.....".

Ingevolge zijn effectieve vestiging te Gentbrugge, besloot Philippe Van de Velde er een familiegraf te bouwen, naast dat van zijn schoonouders. In 1864 werd Philippe Van de Velde, voorzitter van de Kamer van het Hof van Beroep te Gent, deze functie zou hij vier jaar bekleden waarna hij Commandeur in de Leopoldsorde benoemd werd.

Drie jaar later, op 11 maart 1871 overleed hij.

Hij had twee kinderen : een zoon die wij zullen benamen Philippe de tweede, en een dochter Alice. De dochter trad in het huwelijk met Marie Joseph de le Court, advocaat bij het Hof van Beroep te Gent. De zoon, Philippe, was geboren te Gent op 30 augustus 1831, en had, zoals reeds vermeld zijn moeder op zevenjarige leeftijd verloren. Traditiegetrouw volgde hij de weg van zijn vader en ging Rechten studeren. Op 18 oktober 1860 trad hij in het huwelijk met Mej. Irma Cécile Verhaeghe de Naeyer, (geboren te Gent 22 november 1839), haar vader, Edmond Verhaeghe de Naeyer, advocaat bij het Hof van Beroep, was gehuwd met zijn nicht Eugénie Spitaels, wiens moeder een geboren Verhaeghe was. De familie Verhaeghe was een hoofdzakelijke Gentse familie, waarvan een tak te Geeraardsbergen gevestigd was. Een lid dezer familie was schepen geweest te Gent bij het begin der 19de eeuw. De familie was overigens eerder naar de bankwereld gericht ; Aldus treffen wij in 1841 François Séverin Verhaeghe de Naeyer als stichter en beheerder van de Banque de Flandre aan. Andere leden dier familie treffen wij aan als voorzitter van de Handelsrechtbank of maken deel uit van plaatselijke nijverheidsrichtingen. Léon Verhaeghe werd Gouverneur van Oost-Vlaanderen, later ging hij in de Diplomatie waar hij zich deed opmerken.

De familie Spitaels van wie Geeraardsbergen het domein was, treffen wij daar reeds in 1550 aan. Zij leverden een meier en een burgemeester aan de stad. In het centrum van de Stad verheft zich hun herenhuis in Empirestijl. In de streek bezat de familie drie kastelen waarvan het voornaamste dat

van Boelare is. (zie "La Baronnie de Boulaere" par Victor Campen).

Het bovenvermelde huwelijk is slechts één van de nauwe banden die de familie Van de Velde met de familie Verhaeghe de Naeyer verbonden. Door het huwelijk kwam ook verwantschap tot stand met de van Crombrugghe, s, en bijgevolg ook met de Dons de Lovendeghem's en de van der Meerschen.

Het jong gezin Philippe Van de Velde (twee) kreeg twee kinderen :

ARNOLD geboren te Gent, 20 september 1861 en

HECTOR geboren te Gent, 20 december 1863.

Door het overlijden van zijn echtgenote op 3 maart 1883, zij was toen drieënveertigjaar, werd Philippe weduwnaar op 51 jarige leeftijd.

In die jaren bekommerde Philippe Van de Velde zich gans bijzonder om de geestelijke en sociale noden te Gentbrugge, want zijn gemeente lag hem zeer nauw aan het hart. Hij besepte terdege de onvolkomenheid van hetgeen wij zouden kunnen noemen, de infrastructuur der parochie. Zijn eerste tussenkomstbetroef de oprichting van een nieuwe parochiekerk. Het oude kerkje, opgericht voor 1500 voldeed niet meer aan de eischen van de tijd, toen Gentbrugge in volle ontwikkeling verkeerde en de bevolking bestendig aangroeide.

De geestelijkheid deed beroep op de edelmoedigheid van de kasteelbewoners en de bezittende klasse. Maar er diende nog een geschikte plaats gevonden te worden voor de nieuwe kerk.

Philippe Van de Velde was eigenaar van wel gelegen gronden, gronden met toekomst, waardoorheen hij een straat wilde aanleggen. Namens de Kerkfabriek richtte de pastoor zich tot de grondbezitter met een tweevoudig verzoek. Vooreerst vroeg hij Philippe Van de Velde van zijn projekt af te zien en het terrein voor de bouw der nieuwe kerk ter beschikking te stellen. Vervolgens vroeg de pastoor geen rekening te willen houden met de venale waarde maar enkel een symbolische prijs aan te rekenen. De pastoor kon hem overtuigen bij zoverre dat de persoonlijke bijdrage van Philippe Van de Velde achteraf nog aanzienlijk vermeerderd werd. Inderdaad, er moest een kerkplein aangelegd worden en de zes kleine huisjes die zich op de plaats bevonden werden daartoe gesloopt.

Toen in 1873 de werken onder architect De Noyette aangevat werden bleek aanvoer van aarde voor de ophoging van het terrein noodzakelijk. Op verzoek van de eigenaar werd het vervoer door de pachters van Philippe Van de Velde gratis verricht. Eenmaal voltooid werd de kerk onder de bescher-

ming van de H. H. Simon en Judas Thaddeus geplaatst en ingewijd in 1874. Voor de linker zijkapel toegewijd aan D.L. Vrouw, werd een altaar geschonken door Philippe Van de Velde en zijn zuster.

In die tijd liet de hygiënische toestand te Gentbrugge heel wat te wensen over. De tekortkomingen inzake ziekenzorg waren duidelijk aan de dag getreden tijdens de epidemieën. Om daaraan te verhelpen had men zich echter beperkt met het inrichten van een huisje in de Van Dyckstraat waarin men enkele bedden geplaatst had voor de zieken.

Pastoor Boeckeaert was zich terdege van de wantoestand bewust en nam in 1880 het besluit de zaken aan te vatten en een grondige oplossing door te voeren. Opnieuw deed hij beroep op Philippe Van de Velde. Deze was eigenaar van zes hectaren grond "de Hongerijen" genaamd.

Niet enkel stelde hij het ter beschikking van het projekt, maar bovendien liet hij op zijn kosten een groot complex bouwen bestemd voor de ziekenzorg. Het geheel omvatte een hospitaal, een woning voor de dokter, een kapel en een uitgestrekt hof. De ganse duur van de opbouw hield hij nauwgezet toezicht op de werken. Regelmatig liet hij zich door zijn koetsier, Victor naar het werf voeren om zich rekenschap te geven van de vorderingen. Zelfs koos hij persoonlijk de beplanting die diende aangepast te zijn aan de schrale grond van de tuin. Eenmaal voltooid werd de inrichting "Sint-Jozef-Gesticht" genoemd.

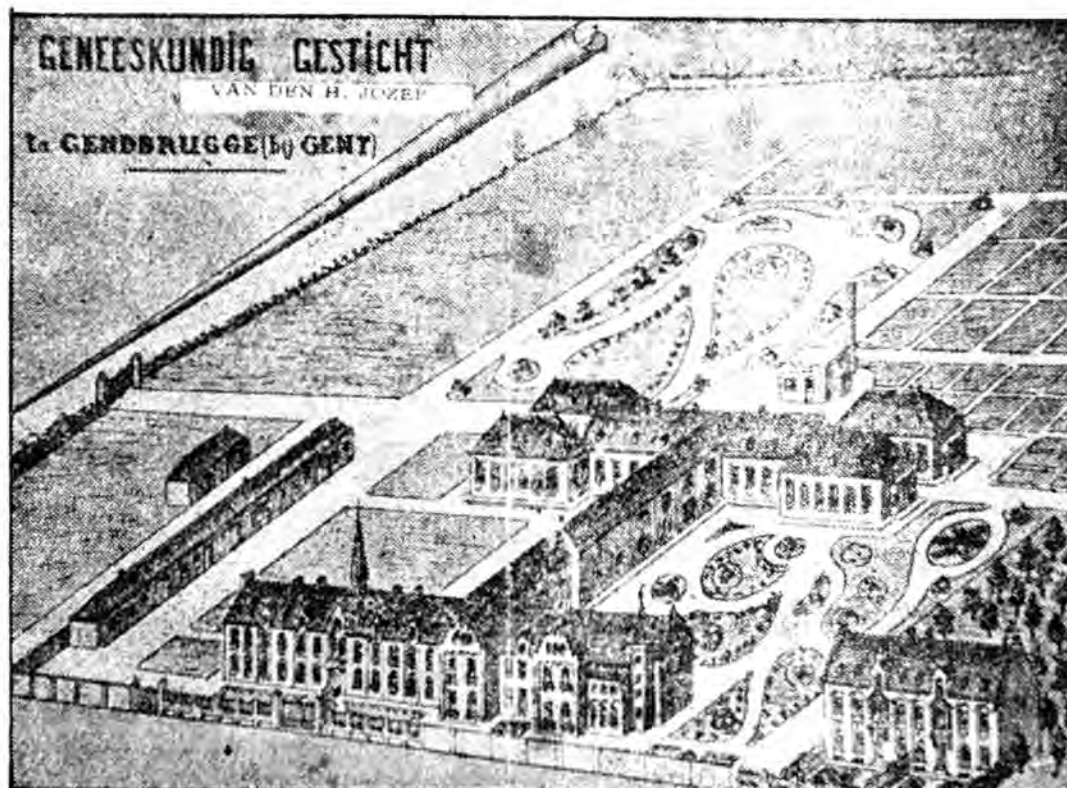

Wie zou echter de ziekenzorg verzekeren. Men deed beroep op de Zusters van de H. Vincentius à Paulo, waarvan het moederhuis te Waarschoot gelegen was. Die Congregatie aanvaardde en om van wal te steken stuurden zij vier zusters naar Gentbrugge. Tegelijkertijd zouden deze de dienst verzekeren in de nabijgelegen bewaarschool.

Zo kon de inhuldiging van het hospitaal plaats hebben op de 10de oktober 1881. Een gedenksteen in de voorgevel, in het Latijn opgesteld herinnerde het mecenaat van Philippe Van de Velde.

Spoedig werd dat initiatief met passend succes bekroond.

Niet alleen werden ouden van dagen in de inrichting opgenomen, maar ook werd een gratis te raadplegen consultatie bureau geopend. Later in 1888 werd er een kliniek aan toegevoegd en voor de behandeling van zieken, en voor heelkundig ingrijpen. De ontwikkeling en verruiming van de oorspronkelijk sociale oogmerken vergden weldra een dringende aanpassing der gebouwen, want de hoge bouwkosten waren een belemmering geweest dat alles bij het begin volledig afgewerkt zou worden. Vanaf 1894 was men genoodzaakt de keukens te vergroten. Philippe Van de Velde nam de afwerking en versiering van de kapel voor zijn rekening. Hij schonk twee zijaltaren gesneden door de Gentse kunstenaar Albert Synave. In 1902 liet hij het inwendige van de kapel schilderen en schonk bovendien twee beelden : het H. Hart en de H. Theresia, benevens een schilderij met de H. Familie. Tenslotte schonk hij nog verschillende voorwerpen voor de eredienst. Tot het einde van zijn leven was de kapel het geliefkoosd voorwerp van zijn edelmoedige zorg en zijn vrijgevigheid.

Een ander initiatief valt hier nog aan te stippen. In de meeste Vlaamse gemeenten trof men een lokaal of "Katholieke Kring" aan waarrond het verenigingsleven zich afspeelde. Gentbrugge maakte daarop een uitzondering. Philippe Van de Velde kocht een herberg aan in de Snoekstraat (heden Kon. Astridstraat) die als "Vriendenkring" werd ingericht. De naam moest in het licht stellen dat het lokaal voor iedereen toegankelijk was. Deze verwezenlijking had plaats in het jaar 1905, één jaar voor het overlijden van de initiatiefnemer.

Om het leven van Philippe Van de Velde in zijn tijd te situeren, bedenken wij even dat het laatste kwart der 19de eeuw in ons land getuige was van zware sociale en politieke spanningen. Frère-Orban had vijf jaar de regering geleid en het land in de schoolstrijd gestort (1879-1884). In 1885 stichtte Edward Anseele de Belgische Werkliedenpartij. Een andere Gentenaar, Arthur Verhaeghen, gesteund in zijn aktie door de encyklik "Rerum Novarum", stichtte de Demokratische Liga en leidde de Christen Democratie. Philippe Van de Velde waardeerde de bedrijvigheid van deze laatste wiens schoonmoeder, mevrouw Lammens, trouwens geboren Minne was. Maar op drie punten onderscheidt Van de Velde zich.

Vooreerst wachtte hij de aanval van de tegenstanders niet af, hij was een voorloper. Vervolgens koos hij snelle verwezenlijkingen in het toenmalige klimaat van de politieke strijd.

Tenslotte wilde hij in het algemeen belang handelen zowel op het geestelijke gebied als inzake weldadigheid en ontspanning.

Hij was de "pater familias" die waakte over de behoeften der inwoners van een gemeente die naar het einde van de eeuw een tienduizendtal zielen telde. Hij was in bestendig kontakt met de plaatselijke bevolking, zodat de heemkundige dhr. Gerard Waeytens hem kon bestempelen in zijn werk "Geschiedenis van Gentbrugge" als "de weldoener van Gentbrugge". Om die reden werd dan ook zijn naam gegeven aan het "Hof Philippe Van de Velde" op de plaats waar vroeger zijn kasteel stond met de prachtige hovingen, wallen en grotten. Zijn edelmoedigheid ging gepaard met grote eenvoud. Hij was de vriend van iedereen, in het bijzonder van de kinderen. Onbeschroomd groetten zij hem bij elke ontmoeting. Dan verpoosde hij even en deelde "katrienspekken" uit die hij in Onderbergen, in de nabijheid van de St-Michielskerk kocht.

Toen zijn oudste zoon Arnold, bij de loting een laag nummer trok, tengevolge waarvan hij militaire dienst moest verrichten, had de vader geen moeite om volgens geplogenheden van die tijd, een plaatsvervanger te vinden. Eigen-

aardig feit, het was de vader van Gerard Waeytens die zich daartoe aanbood in het regiment der jagers te voet in Doornijk voor een termijn van 5 jaar. Bij dezes vertrek voerde Philippe Van de Velde de plaatsvervanger in zijn rijtuig naar het Zuidstation te Gent.

Philippe Van de Velde overleed schielijk op 16 april 1906, na een welgevuld en bedrijvig leven. Zoals hoger vermeld liet hij twee zonen en verschillende kleinkinderen na.

Wij willen dit overzicht niet eindigen zonder het nakomelingschap te vermelden, hetgeen reeds uitvoerig werd gepubliceerd (I) Arnold Van de Velde was geboren te Gent op 20 september 1861 (overleden 30 juli 1930). Op 31 augustus 1898 huwde hij te Brugge, Sidonie Coppieters 't Wallant, dochter van Alfred Coppieters 't Wallant, advocaat en gewezen stafhouder van de Balie te Brugge, en van Marie Ablay.

Uit dat huwelijk sprongen :

Marie Ghislaine

Cécile

Alfred

Simone

Hector Van de Velde werd geboren te Gent op 20 december 1863 (overleden 10 april 1934). Hij trad in het huwelijk te Sint-Niklaas Waas. Op 3 augustus 1897 met Marie van Naemen. Deze was de dochter van Joseph van Naemen, Senator, Burgemeester van Sint-Niklaas, en van Marie Maertens. Uit dit huwelijk sprongen :

Roger

Adrien

Suzanne

Madeleine

Marthe

Christian.

(I) zie : Notes généalogiques sur la famille Verhaeghe de Naeyer par Robert Schoorman ; - Descendance J.B. Spitaels ; par Schobbens et Van Hille. - Histoire de la famille Coppieters ; par Emmanuel Coppieters de ter Zaele et Charles van Renynghe de Voxvrie.

Tekst van P. Iweins d'Eeckhoutte
Gent

N.B. Een breedvoerige beschrijving van het Sint Jozef Gesticht verscheen in ons voorgaande tijdschrift nr. 31.

De foto's zijn genomen uit de verzameling van Gerard Waeytens.

We zijn "veroverd" door Gent en wat heeft ons protest en verdediging gebaat met onze leuze : "een Gentbruggenaar blijft een Gentbruggenaar" verspreid en tentoongesteld op vensters en muren te Gentbrugge? Na eeuwen lang zelfstandig hebben bestaan zijn wij Gentenaren geworden, waarover eens dichters en schrijvers zo fier vertelden en ze "die koppe, koppige, koppigaards, die Vlaanderen deden beven" noemden. De telgen van Jan Yoens en van Jacob Van Artevelde..... Vroeger kon men ons niet met de vinger wijzen als er met de Stroppe dragers werd gespot, want we waren immers geen Gentenaren ! Maar nu zijn we ook "Stropkes" geworden !

Wij waren altijd gekend als een agrarisch volk, zacht van aard, met vele goede gaven bezield, afhankelijk van het Land van Rode met zijn 17 verspreide dorpen in een prachtige, landelijke natuurschoonheid. Een van deze dorpen in dit machtige, uitgestrekte gebied was Gentbrugge, ontstaan in de 10e eeuw rond een oude burcht (de Oude Kluis) waar enkele landbouwers zich hadden verzameld rond hun leenheer in het Kouterland. Stilaan breidde deze landelijke bevolking zich verder uit rond andere leengoederen in het Boshout, langsheen de Romeinse heirbanen en in het Center met een oud kerkje uit 1300 waar zich slechts een 16 tal kleine huisjes bevonden, alsook langs de Dries en het Verbrande Bos en op de Heide, een eenzame en verlaten landstrook met zijn donkere sparrebossen.

Aan de Keizerpoort, onze grens met Gent, woonden enkele arme wevers en spinners, in kleine reken huisjes, weinig in kontakt met de bewoners van het Center. Ze werkten en slaafden in de vochtige, ongezonde fabrieken van de Gentse Stede. Zij waren geen Poorters, geen opgenomen Gildebroers, bleven de harde wroeters voor een levensbestaan, maar bleven het oude dorp getrouw, klein ontstaan, bestuurd door een Meier en een vijftal schepenen, gekozen door onze landelijke bevolking, waar ook een kasteelheer en een veldwachter veel te zeggen hadden. In eenvoud met landelijke gewoonten hebben zij eeuwenlang ons dorp bestuurd in wel en wee, in droevige tijden, geplunderd, verbrand door doortrekkende legers, onze beroemde kloosters vernield. Onze boeren verarmd zonder vee en een hongerige bevolking..... "Droevige dagen" leest men in de kronijken. Maar het volk slaagde stilaan er in boven op te komen door werken en zwoegen met een armtierig loon en de strijd om een levensbestaan was soms hard. Toch stond ons landelijk bestuur in de bres om de noden te lenigen, om onheil te herstellen; onze mensen konden op hun betrouwen ! We hadden eens een burgemeester Jan Baptist De Guchte- r nēere, een schepen Leander Van Seymortier en Pieter Van Hoorde, allen grote boeren. Ze ploegden, zaaiden en maaiden, samen met de kleine boerkens op de akker.

De mensen kenden ook hun kasteelheer, 't was immers hun gebuur, die bij hen ten huize kwam en die hun ellende en armoede kende en bij ziekte zorgde voor het huisgezin. Voorbeelden van barmhartigheid kan men in overvloed vinden in de annalen onzer geschiedenis ! Onze mensen spraken ook zo graag eens met hun oude pastoor. Hij kende zijn kudde en de kudde kende zo goed hun "Pastor Bonis". Hoe menigmaal zagen we hem wandelen langs onze veldwegels en dorpsstraten, biddend in zijn bruinblad zijden brevier, met zijn bruinzwart, blinkende soutanne en zijn versleten haren hoed. "Zijt ge braaf geweest tegen vader en moeder ?" vroeg hij aan de kinderen "k zal jullie maar een schoon heiligzantje geven" en hij haalde er een van uit zijn gebeden-boek.

De mensen leefden in armoede en toch gelukkig en was er soms eens "gestroebel" en ruzie onder elkaar, 't is raar waar het nooit eens waait ! ... Was de veldwachter soms te hard opgetreden, als man van de Wet, en had hij de jongens hun broeksken medegenomen toen zij aan het "puien" (waterravotten) waren in het heldere klare water van onze oude hoevewallen en de moeders hun jongen moesten komen afhalen bij de champetter op het gemeentehuis, dan vielen wel eens harde woorden tegen de "Roste Champetter" en de boer-burgemeester die zijn part mede kreeg van het vrouwvolk, maar och God !! ... 't was zo rap vergeten ... 't onweer kon niet blijven donderen en de zondag tracteerde de burgemeester en de champetter na de hoogmis in de gekende herberg "In de Zwarte Hond" en tussen pot en pint aan de toog was alle twist vergeten en vergeven, de boeten uit het boekje geschrapt. Ieder kende het goed en het kwaad van d'anderen en daarbij 't waren allemaal geen "tsiezekens" zoals er misschien velen uitzagen. Ze konden wel eens goed hun tong gebruiken als het er op aankwam, doch wie is volmaakt, wie onschuldig ! ... Gentbrugs ras ... rap vergeten en vergeven. Het waren toentertijd mensen zoals wij nu, met een karakter dat op en neer gaat zoals het kwik in de thermometer, zoals het weer binnen en buiten.

Onze herbergen werden ook zeer druk bezocht door de Gentenaren. Hoe vaak kwamen ze niet de zondag met een vigilante naar Gentbrugge gereden, met de koetsier en de harmonikaspeler op de bok gezeten, zij met een strooien hoedje en de wandelstok met zilveren kruk, fier als een kalkoen. Ze kenden goed onze oude herbergen en waranden. Ze genoten van de gulheid en de goedhartigheid onzer boerenbevolking, van de gezonde lucht en het prachtig landschap met zijn 20 kastelen en zo vele hofsteden met hun schilderachtige wallen en hovingen ! Hoe druk bezochten ze niet onze landelijke kermissen in de diverse wijken onzer gemeente, maar vooral onze Zomerliefkermis in het Boshout bij "Boer Janssens" in "De Groene Bogaerd". Bij Elodie in de Warande op de Achterdries. Het "Bruiloftkabaret" op het Arsenaal. Bij Angeliek en Fons Verschueren in de "Drie Lindekens" waar ze hun kunst konden meten met de "krullebollen" op de bolbaan, om "Het Boldershof" in de Beuknootjesdreef bij de blinde Mestdijag niet te vergeten ! Ze kenden zo goed onze oude herbergen waar men het goede bier "dubbele uitzet" kon proeven en de vrouwen een "chafarken" konden drinken met een harde mastelle. Waar de kinderen op de ezelkens konden rijden en de Gentse ridders een "tourne" konden doen op een bocrepaard langs de Oude Schelde, waar men de lekkere vlaaien kon proeven en de boerenrijstpap, de masteluin boterhammen met fijne boerenhesp en de pannekoeken gebakken met boekweitbloem !

Verderop in de Bosstraat woonde Barbara Kockers in een herberg genaamd "In de Zwarte Flassche" gebouwd naast de hofstede van Bernardus De Mol. Zij was zagezegd de "moeder" van de Gentenaren. De hoge en rijke magistraten van het Gentse waren bij haar als kind ten huize. Daar werden hun visgerief en karabijnen bewaard. Achter het huisje lag de Oude Schelde met zuiver, klaar water waar men een overvloed aan vis kon vangen. Daar rechtover stonden in de meersen de oude knotwilgentronken waar de Gentse schutters op hun schiet-schijven hun geliefde sport konden beoefenen. Barbara verkocht iedere week een grote ton bier van 160 liter en wel een 12 tal flessen jenever, maar wie een ongestelde maag had en last had van de darmen kreeg van Barbara een grote druppel van de "zwarte flassche", haar oud, geheim drankje dat zij zelf bereidde. Zij was de beste dokter voor de Gentenaren, want zij zorgde voor een gezond lijf en maag. Zoals ge gelezen hebt was Gentbrugge het lustoord der Gentenaren. Ze luisterden zo graag naar de boertige taal eigen aan de Boskant. Ze konden met de kinderen wandelen langs de veldwegels tussen het

korenveld naar de uitgestrekte weiden met 275 ha oppervlakte. Hoe druk en vol bewondering werden onze steenbakkerijen niet bezocht door de Gentenaren, waar ze mannen, vrouwen en kinderen op en aanzagen lopen met de versgevormde stenen om ze te laten drogen in de zon; waar ze de kloeke mannen zagen delven in de leemkuilen om de klei te kneden. Hoe de ovens in brand werden gestoken, een wetenschappelijke bezienswaardigheid. Maar vergeten we niet de pret die ze genoten op de enorme uitgestrekte ijsvlakten in het Boshout toen hectaren overstroomde meersen spiegelglad vervroren lagen en aan groot en klein vermaak boden ! Hoevele schilders-kunstenaars zagen we niet in alle jaargetijden, hun bonte kleuren op het palet uitzoeken om de schilderachtige, mooie hoekjes, die zij hier in overvloed ontdekten, te kunnen neerpenselen op hun doeken. Winters en zomers, in herfst en lente was eens de Oude Kluis het perspectief van hun uitgezochte droombeelden uit de middeleeuwen.

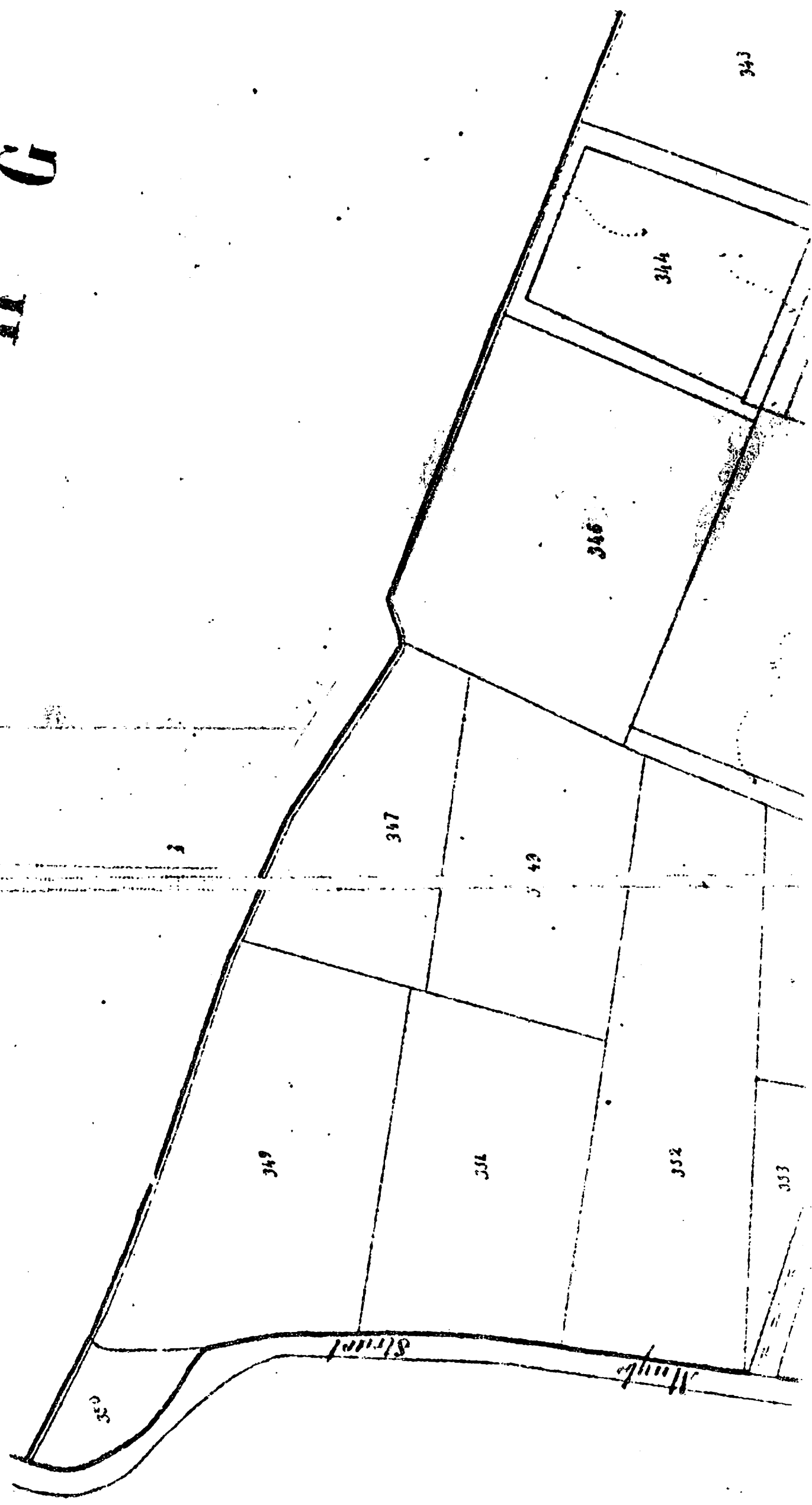
Gentbrugge was een rijke gemeente; kon zich gedurig uitbreiden, nieuwe wijken met moderne bouwcomplexen rezen uit de grond waar eens de kocien graasden op de weiden. Op de akkers van de Driebeek verrees ons nieuw gemeentehuis, administratief centrum, waar we reeds goed thuis waren. We wisten allen waar onze burgemeester Van Belle onze mensen ontving; we kenden de secretaris, Lea, de goede ziel die de bevolkingsregisters bijna van buiten kende, onze politiecommissaris en vooral onze politiemannen, die eens door de vingers konden kijken als het een Gentbruggenaar betrof, zoals destijds onze Roste Champetter Hoste, die ik reeds hoger vermeldde. Onze zeer nuttige en belangrijke vergaderingen die wij hielden zoals ; Groenkomiteit, Urbanisatie en Leefmilieu zijn uitgestorven met de fusie. Van de aanplanting van hoog geboomte naast de E 3 tot demping van het lawaai en luchtzuivering waartoe in de laatste vergadering werd beslist is niets meer in huis gekomen !! Naast ons Cultureel Centrum, ons nieuw Gemeentehuis staat het eeuwenoud, historisch kasteel Vilain, in de volksmond genoemd "Rattendaële", eens zo beroemd in de middeleeuwen, nu een vervallen puin, weggedoken tussen het donkerte van wilde bomen en struiken. In onze tijdschriften en jaarboeken hebben wij de geschoedenis ervan beschreven. Ook hebben wij gestreden voor redding en behoud van het kasteel en schoon en veelzeggend zijnde titels in Ministeriële tijdschriften over natuurbehoud van ons erfelijk goed in het Monumentenjaar of het Jaar van het Dorp ! Wat is er van onze aanvraag tot klassering reeds jarenlang geworden ? De bevolking van Gentbrugge heeft alle hoop op redding verloren. Het kasteel heeft bijna geen dak meer, geen vensters en ruiten noch deuren. Binnenin is alles rot en het stinkt er. Ga eens kijken en oordeel zelf en U zult eien dat ik niet overdrijf. De vroegere prachtige wallen zijn stinkende poelen geworden, echte vuilnisbelten. Toen wij kinderen waren krioelde het er van vissen. De wal werd in de volksmond "De Paardewal" genoemd omdat er volgens de legende in de middeleeuwen een ridder met zijn paard in verdronk. De prachtige trouwzaal van het Braemkasteel met zijn grote eeuwenoude haard, zijn oud, merkwaardig schilderij van het Braemslot en zijn muurwandtapijten is voor de bevolking gesloten. Hoe fier waren de jonge trouwers, om als in een paleis hun intrede te mogen doen om er eeuwig trouw te zeggen vóór de burgemeester ! De Gentenaren mogen ons als nieuwe burgers hartelijk welkom heten, wij komen niet met ledige handen in de fiere Gentse stede. Onze talrijke Gentbrugse bloemisten die door hun kennis van de plantenkunde Gent faardeden verwerven van "Gent, stad van bloemen". Moge de fusie van Gentbrugge bij Gent bijdragen tot verdere eer en glorie van de oude Vlaamse stad. De Gentbruggenaren willen er aan mede werken met hart en ziel.

三

L E D
E B E R G

D E

HET KADASTRAAL PLAN VAN POPP

vakken I-I6, I7, 23, 24.

~~~~~

Deze vakken bevatten gronden van sectie B die aan de gemeente Ledeberg grenzen langs de Grietgracht, de Snotte Muylustraart (Moriaanstraat) en de Rodsche Weg (Jozef Vervaeustraart).

Laten wij eerst de percelen ten noorden van de Dreve (de Naeyersdreef) beschouwen.

Nr. 335 tot 346 ook 353, samen 7ha 2Ia 40ca behoorden aan Angelique Van Assche uit Gent, de eerste drie nummers vindt men op de aanpalende vakken I I8 en 25 reeds eerder gepubliceerd.

Tussen vorige eigenaarster en de Snotte Muylestraat, de Grietgracht en de Dreve liggen eigendommen van Polidoor Jozef Piers de Raverschoot uit Gent, nl de nrs. 347, 348, 349, 35I en 352, samen 3ha 79a 60ca.

Verder was Nr. 350 (I4a 20ca) in het bezit van Frans Lybaert uit Ledeberg, terwijl 354 (5Ia 60ca) in het bezit was van advokaat Joannes Ghislénus De Naeyer uit Gent.

Ten zuiden van de Dreve treffen wij de Wal Stukken aan die aan de ons reeds vroeger bekende eigenaar notaris Eggermont toebehoorden nrs. 355, 356a en b, 357a, 360a en b, 363 en 364, samen I0ha 99a 40ca.

De overige percelen op dit vak: 397, 398 en 400 (samen Iha 59a I0ca) waren bezit van Josephine Marie Parmentier uit Dendermonde.

De Lange strook nr 399 (I9a 40ca) langs de Rodsche Weg was van douairière Gaspard Constantinus Rollier uit Gent

Tenslotte behoort perceel nr 396 tot een reeks die op de aanpalende vakken verder gezet wordt en eigendom waren van Mathilde Theresia Ghislénus Derindsmaul uit Gent, zij bezat in het geheel 27ha 44a I0ca.

Door de latere urbanisatie werd een deel van de "Dreve" veranderd in de Weidestraat, ten noorden daarvan werden nog de Vlinderstraat, Veldstraat en Beekstraat aangelegd.

Aan de Walstukken herinnert heden nog de Walstraat.

In dat gebied werd later het militair oefenplein aangelegd waarop enkele jaren terug voor de afrit van de autosnelweg E3 beslag gelegd werd.

Voor de belanghebbende lezer is het van groot belang verdere inlichtingen na te zien in het deel "BESCHRIJVING OVER ONZE STRAATNAMEN" te Gentbrugge. In het volgende nummer beschrijven wij het tweede deel van de kaart Popp.-Na beschrijving van de vier volledige kaarten van Popp, willen we onze lezers vergasten met een beschrijving van de twee wandelroutes "door" de "Gentbrugge", namelijk de "OUDE KLUIS - EN CONINCKDONCK ROUTE".

De Redactie.
